

श्रीजिनाय नमः

श्रीविनयविजयजी महाराजविरचित

॥ सुबोधिका नामक कल्पसूत्रनी
टीकानुं गुजराती भाषांतर ॥

कदपसूत्र सुबोधिका टीकानुं गुजरातीमां

जाणंतर करावी

ठपावी प्रसिद्ध करनार,

आवक नीमसिंह माणैक

जैन पुस्तको प्रसिद्ध करनार तथा वेचनार

मांकवी, शाकगह्वी, मुंवड.

वीर संवत् २४४१

विक्रम संवत् १९७१

श्रावण पूर्णिमा.

॥ प्रस्तावना ॥

संसाररूप नाट्यालयनी अंदर प्रमाद, विकथा, दुर्ध्यान तथा ईर्ष्या आदि कारणोंने लइने जीवो अनादि कालथी नवा नवा वेष धारण करे ठे अने तदनुरूप चेष्टाळ पण करे ठे. यद्यपि कोइक वार शुभ्र कर्मोदयना प्रज्ञावथी देव, गुरु, धर्मनी पूजा चक्ति तेमज आराधना करता देखाय ठे, परंतु आंतरिक दोषो शांत नहीं थवाथी बिचारा पुनः तेवा ने तेवा थइ संसारचक्रमां गोथां मारे ठे. जे जीवो एक वखत देव, गुरु, धर्मनी आराधना अने स्तुति करता तेज जीवो देव, गुरु, धर्मनी निंदा करवा लागी जाय ठे, नहीं करवानां कृत्यो करे ठे, नहीं बोलवानुं बोले ठे अने ठेवटे प्रायः नास्तिक वनी जाय ठे. आ प्रताप पोतपोतानां कर्मनो ठे, एरुले तेमां आश्रय पामवा जेवुं नथी, अथवा तो अन्यनां कृत्यो पर ध्यान दइ आपणे अमूढ्य समय नष्ट करवो जोइतो नथी. कर्मना नचाव्या दरेक जीवने नाचवुं पडे ठे, माटे शुभ्र निमित्तोनो आश्रय लइ कर्म राजाने हराववा अने धर्म महाराजानो विजय करवा माटे हमेशां प्रयत्नशील रहेवुं जोइए.

दरेक धर्मनी अंदर प्रायः केटलाक पर्वदिवसो मुकरर थयेला ठे ते एटलाज माटे के ते दिवसोमां चव्य जीवो विशेषे करीने धर्मध्यान करी कर्म राजाने परास्त करे. कोइ पण धर्म एवो नहीं होय के जेमां अमुक दिवस पापना प्रायश्चित्त माटे मुकरर थयेल न होय. आवी रीते सर्वोत्तम, पवित्र जैन धर्मनी अंदर पण तेवा केटलाएक दिवस निर्णीत ठे, जे पैकी पर्युषणा पर्वना दिवस घणज मनोहर अने शुभ्र कार्य संपादक आत्मशुद्धिनुं असाधारण कारण ठे. आ पर्वनी अंदर लोकप्रधान देवो पण तमाम प्रकारनां दिव्य सुखो बोकी दइने नंदीश्वर आदि छीपमां लइ भगवाननी पूजा चक्ति आठ दिवस सुधी करे ठे.

कदपसूत्र सुवोधिकाना चाषांतरनी आ चोथी आवृत्ति अमारा तरफ्थी वहार पारुवामां आवेल ठे. आ (चोथी) आवृत्तिनां थोमां फारमो आगलनी आवृत्ति मुजब ठपाया पठी अमने मादूम पड्यु के आगलनी आवृत्तिमां चाषांतर करनारे केटलोएक जाग परतो मूकी दीधो ठे तेमज तेना हस्तक केटलीक जग्योए अशुद्धि रही गयेल ठे, तेथी परतो मूकेलो जाग दाखल करावी, अशुद्धिनुं वनी शक्या मुजब संशोधन करावी तथा ठेवटना जागनुं फरीथी चाषांतर करावी आ आवृत्ति वहार पारुवामां आवी ठे. तेनी अंदर दृष्टिदोषथी तेमज मतिमंदताने लोथे कांड पण चूलो रही गइ होय तो मुनि महाराजाठे तेमज मुझ आवकबंधुठे सुधारीने वांचशे तथा ते चूलो लखी जणावी अमने उपकृत करशे तो हवे पठीनी आवृत्तिमां शरुआतनो जाग जे संशोधन करावीने सुधार-वानो ठे तेनी साथे आ चूलो पण सुधारी शकाशे. इत्यलं विस्तरेण.

घर नं. ११५ थी १३१
शाकगल्ली, मांरुवी, मुंबइ,
वीर संवत् १४४१
विक्रम संवत् १९७१
आवण पूर्णिमा

ली.
आवक श्रीमसिंह माणिकना
कार्यप्रवर्तक
शा. जाणजी माया.

आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
	प्रथमं व्याख्यानं.				
१	मंगलाचरण तथा टीकाकारे करेली पोतानी लघुता	१	१८	कटपसूत्रं माहात्म्य	५
२	“कटप” शब्दनो विस्तार सहित अर्थ	१	१९	कटपसूत्रनी रचना कोणे अने केवी रीते करी ? तेनुं वर्णन	६
३	आचेलक्य कटपनुं वर्णन	१	२०	चौद पूर्वोनुं मान तथा तेनां नामो	६
४	औद्देशिक (आधाकर्मिक) कटपनुं वर्णन	१	२१	कटपसूत्र वांचवना कोणे अधिकारी जे ? तथा ते सत्ता सन्मुख वयारथी वंचांनुं शरु शयुं ? तेनुं वर्णन	६
५	शय्यातर कटपनुं वर्णन	१	२२	नागकेतुनी कथा	६
६	राजपिंग कटपनुं वर्णन	१	२३	जग शब्दना अर्थो	८
७	कृतिकर्म (वंदना) कटपनुं वर्णन	२	२४	कट्याणको संबंधी चर्चा	८
८	वृत्त कटपनुं वर्णन	२	२५	श्रीवीर प्रभुनुं देवानंदानी कुक्षिमां अवतरंनुं	१०
९	ज्येष्ठ कटपनुं वर्णन	२	२६	चौद स्वमो जोवाथी देवानंदाना दर्पेनुं वर्णन	१०
१०	प्रतिक्रमण कटपनुं वर्णन	२	२७	देवानंदानुं जपजदत्त ब्राह्मण पासे आवंनुं	१०
११	मास कटपनुं वर्णन	२	२८	जपजदत्त ब्राह्मणे तेणीने कहेलो स्वमविचार	११
१२	पर्युषणा कटपनुं वर्णन	३	२९	वन्नीश लक्षणेनुं वर्णन	११
१३	रुजु जरु मुनिर्लनां दृष्टांत	४	३०	अंगोपांगनां लक्षणेनुं वर्णन	११
१४	वक्र जरु मुनिर्लनां दृष्टांत	४	३१	सामुद्रिक वर्णन	११
१५	रुजु प्राज्ञ मुनिर्लनां दृष्टांत	४	३२	मानोन्माननुं वर्णन	१२
१६	कया कारणथी मुनिर्लने चतुर्मास उपरांत पण रवेहुं कटपे ? तेनुं वर्णन	४	३३	कार्तिक शेठनी कथा	१३
१७	औषधनुं दृष्टांत	५	३४	इंद्रनुं वर्णन	१३

आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
३९	शक्रस्तवनो अर्थ	१९	९४	प्रभुनुं गर्जसंहरण संबंधी ज्ञान	२४
३६	मेघकुमारनी कथा	१६	९५	त्रिशला राणीना शयनग्रहणं वर्णन	२४
३७	शक्रस्तवनो चातु अर्थ	१६	९६	गजना स्वप्ननुं वर्णन	२५
३८	तीर्थकरो कथा कुलमां उपजे ? तेनुं वर्णन	१७	९७	वृषजना स्वप्ननुं वर्णन	२५
३९	“उपसर्ग” अठेरानुं वर्णन	१७	९८	सिंहना स्वप्ननुं वर्णन	२५
४०	गोशालानुं वृत्तांत	१७	९९	लक्ष्मी देवीना स्वप्ननुं वर्णन	२५
४१	“गर्जसंहरण” अठेरानुं वर्णन	१८	तृतीयं व्याख्यानं.		
४२	“छी तीर्थकर” अठेरानुं वर्णन	१८			
४३	“अज्ञावित पर्यदा” अठेरानुं वर्णन	१९	६०	पुष्पमालाना स्वप्ननुं वर्णन	२७
४४	“कृष्णनुं अमरकंकासां जंबु” ए अठेरानुं वर्णन	१९	६१	चंडना स्वप्ननुं वर्णन	२८
४५	“चंद्र सूर्यनुं मूलविमाने उत्तरजंबु” ए अठेरानुं वर्णन	१९	६२	सूर्यना स्वप्ननुं वर्णन	२९
४६	“हरिवंश कुलनी उत्पत्ति” ए अठेरानुं वर्णन	१९	६३	ध्वजाना स्वप्ननुं वर्णन	३०
४७	“चमरंजोत्पात” ए अठेरानुं वर्णन	१९	६४	कलशना स्वप्ननुं वर्णन	३१
४८	“एकसो ने आवनुं एकी वखते सिद्ध थबुं” ए अठेरानुं वर्णन	१९	६५	पद्म सरोवरना स्वप्ननुं वर्णन	३१
४९	“असंयतिनी पूजा” ए अठेरानुं वर्णन	२०	६६	हीर समुद्रना स्वप्ननुं वर्णन	३२
५०	वीर प्रभुना सत्तावीश प्रबोधुं वर्णन	२०	६७	देवविमानना स्वप्ननुं वर्णन	३२
५१	गर्ज वदलाववा माटे इंद्रे हरिणैगमेपीने करे- लो डुकम	२३	६८	रत्नराशिना स्वप्ननुं वर्णन	३४
५२	हरिणैगमेपीनुं वर्णन	२३	६९	अग्निशिखाना स्वप्ननुं वर्णन	३४
५३	गर्ज संहरण करवाना जांगा	२३	७०	त्रिशला राणीनी वाणीनुं वर्णन	३५
			७१	सिद्धार्थ राजाए कहेलो स्वप्नो अर्थ	३६
			७२	सिद्धार्थ राजाए करावेलो महोत्सव	३७
			७३	सूर्योदयनुं वर्णन	३८

आंक.	विषय.	पृष्ठ.	आंक.	विषय.	पृष्ठ.
ससमं व्याख्यानं.					
(पार्श्व प्रचुनुं चरित्र)					
१३०	पार्श्व प्रचुनो जन्म	६९	१३०	पार्श्व प्रचुनो जन्म	ए३
१३१	कमठ तापसनुं वृत्तांत	७०	१३१	कमठ तापसनुं वृत्तांत	ए४
१३२	पार्श्व प्रचुए दीधेदी दीक्षा	७०	१३२	पार्श्व प्रचुए दीधेदी दीक्षा	ए५
१३३	मेघमादीए करेलो प्रचुने उपसर्ग	७१	१३३	मेघमादीए करेलो प्रचुने उपसर्ग	ए५
१३४	पार्श्व प्रचुना परिवारनुं वर्णन	७१	१३४	पार्श्व प्रचुना परिवारनुं वर्णन	ए५
(नेमिनाथ प्रचुनुं चरित्र)					
१३५	नेमिनाथ प्रचुनो जन्म	७२	१३५	नेमिनाथ प्रचुनो जन्म	ए६
१३६	नेमिनाथ प्रचुए वगामेलो शंख	७३	१३६	नेमिनाथ प्रचुए वगामेलो शंख	ए७
१३७	प्रचुए शंख वगामवाथी श्रीकृष्णने श्येला विचारो	७३	१३७	प्रचुए शंख वगामवाथी श्रीकृष्णने श्येला विचारो	ए७
१३८	सत्यनामा आदिके प्रचुना विवाह माटे करेली कोशेष	७४	१३८	सत्यनामा आदिके प्रचुना विवाह माटे करेली कोशेष	ए७
१३९	नेमिनाथ प्रचुना विवाहनुं वर्णन	७४	१३९	नेमिनाथ प्रचुना विवाहनुं वर्णन	ए७
१४०	नेमिनाथ प्रचुए विवाह नहीं करतां रथने पातो वाढ्यो	७५	१४०	नेमिनाथ प्रचुए विवाह नहीं करतां रथने पातो वाढ्यो	१००
१४१	राजीमतीनो वैराग्य	७५	१४१	राजीमतीनो वैराग्य	१००
१४२	नेमिनाथ प्रचुनुं दीक्षाग्रहण	७५	१४२	नेमिनाथ प्रचुनुं दीक्षाग्रहण	१०१
१४३	रथनेमिनुं वृत्तांत	७५	१४३	रथनेमिनुं वृत्तांत	१०२

आंक.	विषय.	पृष्ठ.
१४४	नेमिनाथ प्रभुना परिचारनुं वर्णन	१०२
१४५	नेमिनाथ प्रभुनुं मोहगमन	१०३
१४६	तीर्थकरोना आंतरा	१०३
(कृष्णदेव प्रभुनुं चरित्र)		
१४७	कृष्ण प्रभुनो जन्म	१०५
१४८	शुगलियाउनुं वृत्तांत	१०५
१४९	विनीता नगरीनी स्थापना	१०६
१५०	कृष्णदेव प्रभुए चलावेदो लोकव्यवहार	१०६
१५१	प्रभुना पुत्रोनां नामो	१०८
१५२	कृष्णदेव प्रभुए लीधेली दीक्षा	१०९
१५३	नमि विनमिनुं वृत्तांत	१०९
१५४	श्रैयांसकुमारनुं वृत्तांत	११०
१५५	प्रभुने अथेलुं केवलज्ञान	१११
१५६	मरुदेवा मातानुं वृत्तांत	१११
१५७	कृष्णदेव प्रभुनो परिचार	११२
१५८	कृष्णदेव प्रभुनुं मोहगमन	११३
१५९	देवोए करेलो प्रभुनो निर्वाण महोत्सव	११३

विषय.

आंक.

पृष्ठ.

अष्टमं व्याख्यानं.
(स्थविरावलि चरित्र)

१६०	गण अवातुं कारण	११४
१६१	सुधमास्वामीनुं चरित्र	११५
१६२	जंवूस्वामीनुं चरित्र	११५
१६३	जज्जवाहुस्वामी तथा वराहमिहिरनुं वृत्तांत	११६
१६४	स्थूलजज्जजीनुं वृत्तांत	११७
१६५	आर्यसुहस्ति तथा आर्यमहानिरिजीनुं वृत्तांत	११८
१६६	वैशेषिक मतनी स्थापना	१२०
१६७	प्रियग्रंथ महाराजनुं वृत्तांत	१२१
१६८	वज्रस्वामीजी आदिकनुं वृत्तांत	१२२
नवमं व्याख्यानं (सामाचारी)		
१६९	पर्युपणनो अधिकार	१२५
१७०	साधुर्चना आचारनुं वर्णन	१२८
१७१	टीकाकारनी प्रशस्ति	१२९
१७२	शुद्धिपत्रक	१२३

इति अनुक्रमणिका समाप्त.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ कदपसूत्र सुबोधिकानुं गुजरती भाषांतर ॥

टीकाकार श्रीविनयविजयजी महाराज मंगलाचरण करें ठे.

परम कल्याणने करनारा श्रीजगदीश्वर अर्हत प्रभुने प्रणाम करी हुं बाल अश्यासीर्जने उपकार करनारी सुबोधिका नामे कदपसूत्रनी टीका करुं तुं. १ आ कदपसूत्र उपर निपुण बुद्धिवाला पुरुषोने गम्य एवी जो के घणी टीकाउं ठे, तथापि अदपबुद्धिवाला पुरुषोने बोध थाय तेवा हेतुथी आ टीका करवा विषे भारो प्रयत्न सफल ठे. २ जोके सूर्यनी घणी कांतिउं सर्व लोकोने वस्तुनो बोध करनारी होय ठे, तथापि भूमिगृह (जोंयरा)मां रहेला माणसोने तो तत्काल दीपिकाज उपकार करे ठे. ३ आ टीकासां विशेष अर्थ कर्था नथी, युक्तिउं बतावी नथी, अने पद्यमां मिल्य दर्शावुं नथी पण मात्र बाल बुद्धि अश्यासीर्जने बोध थवाने अर्थनी व्याख्याज आपेदी ठे. ४ जो के हुं अदपबुद्धिवालो थइ आ टीका रचुं तुं पण सत्पुरुषोने उपहास्य नहीं थाउं, कारण के ते सत्पुरुषो एवो उपदेश करे ठे के, “सर्व माणसोए कल्याणसां यथाशक्ति यत्न करवो जोइए.” ५

अहींआ पूर्व काले नवकदप विहार करवाना क्रम वडे प्राप्त थयेला योग्य क्षेत्रमां अने सांप्रत काले परंपराथी गुरुए आदेश करेला क्षेत्रमां चतुर्मास रहेला साधुउं कल्याण निमित्ते आनंदपुरमां सत्ता समस्त बांच्या पढी संघनी समस्त पांच दिवस अने नव क्षणे श्रीकदपसूत्रने बांचे ठे. ते कदपसूत्रमां कदप शब्द वडे साधुर्जनों आचार कहेवाय ठे. ते कदप—आचारना दश भेद ठे ते आ प्रमाणे:—१ आचेलक्य, २ औद्देशिक, ३ शय्यातर, ४ राजपिंक, ५ कृतिकर्म, ६ व्रत, ७ ज्येष्ठ, ८ प्रतिक्रमण, ९ मास कदप, १० पर्युषणा. ते दश कदपनी व्याख्या आ प्रमाणे ठे.

અને બાવીશ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં તો જે સાધુ વિગેરેને આશ્રીને કરેલું હોય તે તેનેજ કઢપલું નશી અને વીજાને કઢપે છે એવી રીતે વીજો ઔદેશિક કઢપ છે. ૨

૩ શય્યાતર કઢપ.

ત્રીજો કઢપ શય્યાતર ઇટલે જે ઉપાશ્રયનો સ્વામી હોય તે, તેનો પિંદુ જે ૧ અશન, ૨ પાન, ૩ સ્વાદિમ, ૪ સ્વાદિમ, ૫ વસ્ત્ર, ૬ પાત્ર, ૭ કાંબલ, ૮ રજોહરણ, ૯ સોય, ૧૦ અસ્તરો, ૧૧ નલ્લ તથા દાંત સુધારવાનું આશ્ર અને ૧૨ કર્ણને સુધારવાનું સાધન, ૧૩ વાર પ્રકારનો છે, તે વધા તીર્થકરોનાં તીર્થોમાં સર્વ સાધુર્લને કઢપે નહીં, કારણ કે તેથી અનેષણીય વસ્તુનો પ્રસંગ, અને ઉપાશ્રય મલવો દુર્લભ થાય ઇત્યાદિ ઘણા દોષ લાગવાનો સંભવ છે. જો સાધુર્લ વંધી રાત્રિ જાગે અને પ્રાતઃકાલે પ્રતિક્રમણ બીજે જઈ કરે તો તે મૂલ ઉપાશ્રયનો સ્વામી શય્યાતર થતો નથી, અને જો સાધુર્લ ત્યાં નિડા કરે અને પ્રતિક્રમણ બીજે ટેકાણે કરે તો તે બંનેના સ્વામી શય્યાતર થાય છે.

તેમજ ચારિત્રની ઇઝાવાલા ઉપરિ સહિત શિષ્યને શય્યાતરના ઘરની તુણ, મગલ, જસમ (રાલ), મલ્લક, પાટલો, બાજોઠ, શય્યા, સંસ્તારો અને લેપ વિગેરે વસ્તુર્લ ગ્રહણ કરવી કઢપતી નથી. ૧ ત્રીજો શય્યાતર કઢપ જાણવો. ૩

૪ રાજપિંદુ કઢપ.

રાજપિંદુ ઇટલે સેનાપતિ, પુરોહિત, નગરશેઠ, મંત્રી અને સાર્થવાહ ૧ પાંચેની સાથે રાજ્યનું પાલન કરનાર મૂર્ધાન્નિષિત જે રાજા તેનો પિંદુ જે અશન, પાન, સ્વાદિમ, વસ્ત્ર, પાત્ર, કાંબલ અને રજોહરણ ૧ આઠ પ્રકારનો કહેવાય છે. તે પહેલા અને પહેલા તીર્થકરોના સાધુર્લને રાજા પાસે જતાં આવતાં સામંત વિગેરેથી સ્વાધ્યાયનો નાશ થવાનો સંભવ છે, વધી સાધુર્લના અપશુકન ગણાય તેથી શરીરને ઘ્યાયાત થવાનો સંભવ છે તેમજ સ્વાધ્યનો લોજ, લઘુતા અને નિંદા વિગેરે દોષ થવાનો પણ સંભવ છે, તેથી તે રાજપિંદુનો નિષેધ કરેલો છે. બાવીશ તીર્થકરોના સાધુ હમેશાં સરલ અને પ્રાજ્ઞ છે તેથી તેમને ઉ-

પર કહેલા દોષનો અજાવ છે માટે તેમને રાજપિંક કહ્યે છે. આ ચોથો રાજપિંક કહ્ય જાણવો. ૪

૫ કૃતિકર્મ કહ્ય.

કૃતિકર્મ એટલે વંદના, તે બે પ્રકારની છે. અષ્ટુસ્થાન અને દ્વાદશાવર્ત. તે વંદના સર્વ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં સાધુર્ણ પરસ્પર દીક્ષાપર્યાયથી કરવી. સાધ્વી કદિ ચિરકાલની દીક્ષિત હોય તોપણ તેનાથી નવો દીક્ષિત સાધુ વંચ છે, કારણ કે ધર્મ પુરુષપ્રધાન છે. ૬ પાંચમો કૃતિકર્મ કહ્ય જાણવો. ૫

૬ વ્રત કહ્ય.

વ્રત એટલે મહાવ્રતો તે બાવીશ તીર્થકરોના સાધુર્ણને ચાર હોય છે, કારણ કે તેડે એમ જાણે છે કે અપરિવર્તિત એવી સ્ત્રી સાથે જોગ થવાનો અસંજવ છે તેથી સ્ત્રી પણ પરિગ્રહ છે એટલે પરિગ્રહનું પચ્ચક્ષાણ કરવાથી સ્ત્રીનું પચ્ચક્ષાણ થઈ શુશ્રુંજ. પહેલા અને ઠેલા તીર્થકરોના સાધુર્ણને તો તેવા જ્ઞાનનો અજાવ છે તેથી તેર્ણને પાંચ મહાવ્રતો છે. ૬ એ ઠઠો વ્રત કહ્ય. ૬

૭ જ્યેષ્ઠ કહ્ય.

જ્યેષ્ઠ એટલે મોટાનો કહ્ય, અર્થાત્ દુરુ અને લઘુનો વ્યવહાર. તેમાં પહેલા અને ઠેલા તીર્થકરોના સાધુર્ણને સ્થાપનાથી આરંભી દીક્ષાપર્યાય ગણાય છે અને વાકીના તીર્થકરોના સાધુર્ણને અતિચાર વગરનું ચારિત્ર હોવાથી દીક્ષાના દિવસથીજ પિતા અને પુત્ર, માતા અને હુહિતા, રાજા અને મંત્રી, શેઠ અને વણિકપુત્ર વિગેરે જો સાથે દીક્ષા લે તો તેર્ણે દુરુ લઘુપણે કેમ વર્તેનું? તે કહે છે. જો પિતા વિગેરે દુરુ અને પુત્ર વિગેરે લઘુર્ણે પદ્મ જીવનિકાય, અધ્યયન અને યોગોદ્ગ્રહન-યોગ વેહેવા વિગેરે ક્રિયાથી જો સાથે યોગ્યતાને પ્રાપ્ત થયા હોય તો તેર્ણને અનુક્રમથીજ સ્થાપિત કરવા. જો કદિ તેમાં થોર્ણું અંતર હોય તો જરા વિલંબથી પણ પિતા વિગેરેને પ્રથમ સ્થાપિત કરવા. જો તેમ ન કરે તો પિતા વિગેરેને દુરુપણને લીધે પુત્રાદિકની ઊપર અપ્રીતિ થાય. જો કદિ પુત્રાદિક હુહિવાલા હોય અને પિતાદિક હુહિવગરના હોય અને તેથી તેર્ણમાં મોર્ણું અંતર (તપાવત) હોય તો તે દુરુ પિતાદિકને આ

પ્રમાણે પ્રતિવોધવા- “હે મહાનાગ, તમારો પુત્ર બુદ્ધિવાન ઠતાં પણ બીજા ઘણા સાધુએથી લઘુ થઈ જશે અને તમારો પુત્ર જ્યેષ્ઠ વૃદ્ધ ગણાય તેમાં તમારું પણ ગૌરવ છે”. આ પ્રમાણે વિહસિ કરવાથી જો તે પિતાદિ અનુજ્ઞા આપે તો પુત્રાદિને પ્રથમ સ્થાપવા, અને જો અનુજ્ઞા ન આપે તો સ્થાપવા નહીં. એ સાતમો જ્યેષ્ઠ કલ્પ જાણવો. ૭

૮ પ્રતિક્રમણ કલ્પ.

અતિચાર લાગે વા ન લાગે પણ શ્રીકૃષ્ણ અને વીર પ્રયુના સાધુએને બંને કાલ પ્રતિક્રમણ અવશ્ય કરવું જોઈએ, અને વાકીના તીર્થકરોના મુનિએને દોષ-અતિચાર લાગે ત્યારેજ પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ, તે સિવાય નહીં. તેમાં પણ મધ્યમ તીર્થકરોના યતિએને કારણ હોય તોજ દૈવસિક (દેવસી) અને રાત્રિક (રાઈ) પ્રતિક્રમણ પ્રાપ્તે કરીને કરવાં. તે સિવાય બીજાં પાદિક, ચાતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરવાની જરૂર નથી. એવી રીતે આઠમો પ્રતિક્રમણ કલ્પ જાણવો. ૮

૯ માસ કલ્પ.

પહેલા અને ઢેલા તીર્થકરોના મુનિએને માસ કલ્પની મર્યાદા નિયમથી છે. તે ટુકાલ, અશક્તિ અને રોગ વિગેરે કારણો હોય તો શહેરના પરામાં, બીજા પાનામાં અને તે વસતિ બીજા યુગમાં પરાવર્ત-ફેરવણી કરીને પણ સત્યકરવી જોઈએ; પરંતુ શેષ કાલે એક માસથી અધિક રહેવું નહીં, કારણ કે તેથી પ્રતિબંધ, લઘુતા વિગેરે ઘણા દોષ લાગવાનો સંભવ છે, પણ મધ્યમ તીર્થકરોના મુનિએ સરલ અને પ્રાજ્ઞ હોવાથી તેમનામાં ઉપર કહેલા દોષોનો અજાવ છે તેથી તેએને માસ કલ્પ નિયમથી નથી. તે યતિએ તો પૂર્વે કોટિ સુધી એક સ્થલે રહે છે અને કોઈ કારણને લઈને માસની અંદર પણ વિહાર કરે છે. એવી રીતે આ નવમો માસ કલ્પ જાણવો. ૯

૧૦ પર્યુષણ કલ્પ.

પર્યુષણા એટલે પરિ નામે સમસ્તપણે ઊષણા એટલે રહેવું, તે પર્યુષણા કહેવાય. તેમાં પર્યુષણા શબ્દ

વહે કરીને સમસ્તપણે રહેવું તે અને વાર્ષિક પર્વ વંને પળ કહેવાય છે. તેમાં તે વાર્ષિક પર્વ તાદ્રપદ માસની
 શુક્લ પંચમીએ અને કાલકસૂરિ થયા પછી તાદ્રપદ શુક્લ ચતુર્થીએ જ આવે છે. સમસ્તપણાથી રહેવા-
 રૂપ જે પર્યુષણા કદપ છે તે બે પ્રકારનો છે. સાલંવન અને નિરાલંવન. તેમાં જે નિરાલંવન પડેલે કાળ-
 ના અજાવવાલો પર્યુષણા કદપ તે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ એવા વેદેદવાલો છે. તેમાં જઘન્ય સાંત્રસનિક પ્રતિક્રમ-
 ણથી માંકીને કાર્તિક ચતુર્માસના પ્રતિક્રમણ સુધી સીતેર દિવસના પરિમાણનો છે, અને ઉત્કૃષ્ટ પ-
 ર્યુષણા કાલ ચાર માસનો છે. આ બે પ્રકારનો નિરાલંવન પર્યુષણા કાલ સ્યવિરકલ્પિતનો છે અને ત્રિ-
 નકલ્પિતને તો એક નિરાલંવન ચાતુર્માસિક જ કદપ છે. અર્થાત્ કોઈ કારણને લઈને સાલંવન આવે. કેવે
 જે દેવમાં માસ કદપ કર્યો હોય, તે જ દેવમાં ચતુર્માસ કરવાથી અથવા ચતુર્માસ કર્યા પછી માસ
 કદપ કરવાથી ઠ માસનો કદપ થાય તે પળ સ્યવિરકલ્પિતને જ ઉચિત છે અને પાંચ પાંચ ત્રિવસોનો વધા-
 રો કરી ગૃહસ્થોને જાણાવવા ન જાણાવવાનો અધિકાર વિસ્તારથી અહીં લખ્યો નથી, કારણ કે સંઘની આ-
 જ્ઞાથી તે વિધિ હાલ હોદ્દ થઈ ગયો છે, તેમ જ ગ્રંથ વિસ્તારના ગયથી અત્રે કહેલો નથી. જો તે વિષે
 વિશેષ જાણવું હોય તો કદપક્રિણાવલી વિગેરે ટીકાઈમાં જોઈ લેવું. એવી રીતે સર્વ ઠેકાળે જાણી લેવું.
 એવી રીતે જેનું સ્વરૂપ વર્ણવ્યું છે એવો પર્યુષણા કદપ પ્રથમ અને ચરમ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં નિયત છે અને
 વાકીના વાવીશ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં અનિયત છે, કારણ કે તેડના સાધુડે તો ડોપનો અજાવ હોય તો
 એક દેવમાં, દેશ ગણી પૂર્વ કોટિ સુધી રહે છે, અને જો દોષ જોવામાં આવે તો એક માસ કદપ સુધી પણ
 રહેતા નથી. એવી રીતે મહાવિદેહ દેવમાં પણ વાવીશ તીર્થકરોની જેમ સર્વ તીર્થકરોના કદપની ઠગ-
 વસ્યા જાણી લેવી. એવી રીતે દશમો કદપ જાણવો ॥૨૦॥ ઉપર કહેલા એ દશ કદપો શ્રીકૃષ્ણ પ્રજુ
 તથા શ્રીવૃક્ષમાન સ્વામીનાં તીર્થમાં નિયત છે અને વીજા વાવીશ તીર્થકરોનાં તીર્થમાં અચેલક, ઔદે-
 શિક, પ્રતિક્રમણ, રાજપિંડ, માસ અને પર્યુષણા એ ઠ કદપો અનિયત છે. વાકીના શય્યાતર, ચતુર્વત,
 પુરુષજ્યેષ્ઠ, કૃતિકર્મ એ ચાર કદપો નિયત જ છે. એવી રીતે તે દશ કદપોનો નિયત અને અનિયત વિ-

જાગ જાણવો. અહીં કોઈ શંકા કરે કે સર્વને સાધવા યોગ્ય માદ્દમાર્ગે એકજ છે, તો તેમાં પહેલા, ઠેઠા અને વાકીના વાવીશ તીર્થકરોના સાધુડમાં આચારનો ખેદ કેમ છે? તેના સમાધાનમાં કહે છે કે તે ખેદ થવાનું કારણ જીવવિશેષ છે, તે કહે છે—શ્રીકૃષ્ણ પ્રચુના તીર્થના જીવો સરલ સ્વજાવી અને જન્મ છે, તેથી તેડને ધર્મનો બોધ થવો દુર્લભ છે, કારણ કે તેમનામાં જડપણું છે, અને શ્રીબીર પ્રચુના તીર્થના જીવો (સાધુડ) વ્રક અને જન્મ છે, તેથી તેમને ધર્મનું પાલન હુકર છે, અને અજિતનોથ વિગેરે વાવીશ તીર્થકરોના સાધુડને ધર્મનો બોધ અને તેનું પાલનું આ વંને પણ સુકર (સહેલાં) છે, કારણ કે તેડ સરલ અને પ્રાફ્ણ સ્વજાવી છે, તેથી તેમના આચારના બે ખેદ થયા છે. અહીં તેના દષ્ટાંતો બતાવે છે—

પહેલા તીર્થકરના કેટલાએક મુનિડ વહારની ચૂમિથી ગુરુ પાસે આવ્યા, ત્યારે ગુરુએ પૂછ્યું કે, હે મુનિડ, તમો આટલી બધી વેલા ક્યાં રોકાયા? મુનિડે એ કહ્યું, હે સ્વામી, અમો એક નૃત્ય કરતા નટને જોવામાં રોકાયા હતા, ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે, નટના નૃત્યને જોવું, તે સાધુડને કદપે નહીં, ત્યારે તેડે એ (વહુ સાહે) એમ કહી તે વાત અંગીકાર કરી. વહી એક વચ્ચે તેજ સાધુડ ચિરકાલે ઉપાશ્રયમાં આવ્યા, ત્યારે ગુરુએ પણ પૂર્વની જેમ પૂછ્યું, એટલે તેડ બોલ્યા કે, હે પ્રચુ, અમો એક નૃત્ય કરતી નટીને જોવાને ડાઝા હતા, ત્યારે ગુરુમહારાજ બોલ્યા, હે મહાજાગ, તે વચ્ચે મેં તમને નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો હતો. જ્યારે નટનો નિષેધ થયો તો પઠી નટી જોવાનો નિષેધ થઈ ચુક્યોજ. પઠી તેડે એ ગુરુને વિદ્વસિ કરી કે, સ્વામી, એ વાત અમોએ જાણી નહીં, હવેથી પુનઃ તેમ નહીં કરીએ. અહીં તે પ્રથમ તીર્થકરના સાધુડ જન્મ હોવાથી નટનો નિષેધ કરવાથી નટીનો નિષેધ થઈ ચુક્યો એમ તેડે જાણી શક્યા નહીં અને ક્યુ સ્વજાવી હોવાથી તેમણે ગુરુને સરલ ઉત્તર આપી દીધો. એવી રીતે આ પ્રથમ દષ્ટાંત જાણવો.

અહીં વીજો પણ દષ્ટાંત છે, કોઈ કુંકળ દેશના વણિકે વૃદ્ધાવસ્થામાં દીઢા લીધી હતી. એક વચ્ચે તે વણિક દર્શાપથિકી કાર્યોત્સર્ગ કરી ચિરકાલ રોકાઈ રહ્યો. જ્યારે કાર્યોત્સર્ગ પારી આવ્યો એટલે

ગુરુ પૂજ્યું કે, આટલો વધો દીર્ઘ કાલનો કાર્યોત્સર્ગ કરી તેં શું ચિંતવ્યું? તે બોલ્યો, સ્વામી! જીવદયા
 ચિંતવી. ગુરુ પૂજ્યું, શી રીતે? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં કેત્રમાં વૃક્ષ ઝંમેલી વાવેલાં
 ઘણાં ધાન્ય થયાં હતાં. હમણાં મારા પુત્રો જો નિશ્ચિત થઈને પ્રથમ વૃક્ષોને ઝંમેલશે નહીં તો પઠી
 ધાન્ય નહીં થવાથી તે વીચારાનું શું થશે! આ પ્રમાણે સરલપણથી પોતાનો અન્નિપ્રાય ચથાર્યપણે
 નિવેદન કર્યો એટલે ગુરુ પૂજ્યું, “મહાનાગ, તેં એ દુષ્ટ ધ્યાન કર્યું, મુનિર્તને એમ ચિંતવ્યું અચુક્ત છે.”
 ગુરુ આ પ્રમાણે કહેવાથી તે શિષ્યે મિથ્યા હુકુત આપ્યું. એ વીજો દૃષ્ટાંત. તેવી રીતે શ્રીકીર
 પ્રચુના મુનિર્ત વિષે બે દૃષ્ટાંતો છે. જેમકે, કેટલાએક વીર પ્રચુના મુનિર્ત કોઈ એક નટને નૃત્ય
 કરતો જોઈ ગુરુ પાસે આવ્યા ત્યારે ગુરુ પૂજ્યું અને પઠી નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો. પુનઃ એક વાર
 તેજ કોઈ નટીનું નૃત્ય જોઈને આવ્યા ત્યારે ગુરુ પૂજ્યું એટલે તેજ વક્ત્રુણે જુદા જુદા ઉત્તર આપવા
 લાગ્યા. હ્યારે ગુરુ પૂજ્યું ત્યારે તેજે સાચે સાચું જણાવ્યું. પઠી ગુરુ પૂજ્યું ત્યારે ગુરુ પૂજ્યું એટલે
 તેજે ગુરુને સામો ઉપાલંબ કરવા લાગ્યા કે, હ્યારે તમો એ અમને નટ જોવાનો નિષેધ કર્યો તે સમયે
 નટી જોવાનો નિષેધ કેમ ન કર્યો? આ દોષ તમારો જ છે, અમો શું જાણીએ? એ પ્રથમ દૃષ્ટાંત.

કોઈ વ્યાપારીનો પુત્ર હતો. તેનો પિતા તેને ઘણી વાર એવી શિક્ષા આપતો કે, ‘પિતા વિગેરે વડિલોની
 સામે બોલવું નહીં.’ પિતાની આ શિક્ષા તેણે વક્ત્રુતાથી મનમાં ધારણ કરી રાહી. એક વખતે ઘરના
 સર્વે સ્વજન બહાર ગયા હતા, તે લાગ જોઈ તે પુત્રે વિચાર્યું કે, વારંવાર શિક્ષા આપનાર પિતાને આજ હું
 શિક્ષા આપું. આંતું ચિંતવી તે કમારુ વંધ કરી અંદર રહ્યો. હ્યારે પિતા વિગેરે પાઠા આવ્યા ત્યારે કમારુ
 ઉઘામવાને ઘણા પોકાર કર્યા તોપણ તે પુત્રે જવાબ આપ્યો નહીં તેમજ કમારુ ઉઘાડ્યાં નહીં.
 પઠી પિતા ચિંતિત બંધગી ગૃહમાં પેઠો એટલે તે પુત્રને હસતો જોયો. હ્યારે ઉપાલંબ આપ્યો એટલે તેણે
 કહ્યું કે, તમેજ શિશુવંતું છે કે વૃદ્ધ વક્ત્રુલોની સામે ઉત્તર ન આપવો. આ વીજો દૃષ્ટાંત ૨. હવે અજિત
 વિગેરે બાવીશ તીર્થકરોના મુનિર્ત ક્રજુ અને પ્રાહ્ન હોય છે તેનો દૃષ્ટાંત આપે છે. જેમ કેટલાએક

अजितनाथ प्रभुना मुनिउं जोइ नटने जोइ चिरकाले आव्या. गुरुए पूछ्यु एटल तउए यथार्थ
 कछुं. पढी गुरुए तेम करवाने निषेध कयों. कोइवार पाठा तेज मुनिउं बहार गया, त्यां ते नटीने
 नृत्य करती जोइ प्राज्ञ होवाथी विचार करवा लाग्या के, आपणने गुरुए राग श्रवामां हेतुरूप
 जाणी नट जोवानुं निषेध्युं ठे तो आ नटी तो स्त्री होवाने लीधे राग-श्रवानुं अत्यंत कारणरूप ठे,
 तो तैथी तेनो सर्वथा निषेधज होवो जोइए. एवुं विचारीने तेउए नटीना नृत्यनुं अवलोकन कछुं
 नहीं. अहीं शंका करे के, त्वारे तो कजु अने प्राज्ञ एवा चवीश तीर्थकरोना यतिउंनेज धर्म हो,
 कजु अने जर एवा प्रथम तीर्थकरना मुनिउंने क्यांथी धर्म होय? कारण के तेउंने बोध नथी, तेमां
 वली वक्र अने जर एवा श्रीवीर प्रभुना मुनिउंने तो सर्वथा धर्मनोज अज्ञाव ठे, एवी शंका करवी
 नहीं, कारण के प्रथम तीर्थकरना यतिउंने जो के जरुपणने लीधे स्खलना पामवानो संजव ठे तथापि
 तेउंनो जाव शुरू होवाथी धर्म प्राप्त थाय ठे. तेमज वीर प्रभुना मुनिउं वक्र अने जड होवाथी ते-
 मनो जाव कजु प्राज्ञनी अपेक्षाए शुरू न होय तथापि सर्वथा धर्मज नथी एम कहेवाय नहीं, का-
 रण तेम कहेवामां महान् दोष लागे ठे. ते बिषे कछुं ठे के, धर्म नथी, सामायिक नथी अने व्रत नथी तेवा
 पुरुषने श्रमणसंघे संघनी बहार करवो. १ जे पर्युषणा कटप नियतपणे रहेवानो सीत्तिर दिवसना प्र-
 माणनो कछो ठे, ते पण कारणने अज्ञावेज जाएवो. जो कोइ कारण होय तो चतुर्मासमां पण
 विहार करवो कटपे ठे. ते बिषे कछुं ठे के, “अशिव थाय तेम होय, आहार मलतो न होय अने
 राजाथी के रोगथी पराजव थतो होय, तो चतुर्मासमां पण बीजे बिहार करवो कटपे ठे.” स्थंमिद
 स्थान सारं न होय, उपाश्रयमां जीवांत बहु होय, कुंथवा थथा होय, अशि लाग्यो होय अने सर्प
 रहेतो होय तो त्यांथी बीजे बिहार करवो कटपे ठे. २ वली जो आवां कारणो होय तो चतुर्मास
 बीत्या पढी पण रहेवुं कटपे ठे. ते आ प्रमाणे—“वर्षाद रहेतो न होय अने मार्ग कादवथी जरेलो
 होय तेथी कार्त्तिकी पूर्णिमानो अतिक्रम थाय तोपण उत्तम मुनिउं रहे ठे.” ३ वली उपर कहेवा

અશિવ વિગેરે દોષ ન હોય તોપણ સંયમનો નિર્વાહ કરવાને ક્ષેત્રના ગુણોની અન્વેષણા કરવી. ક્ષેત્ર
 જર્ઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને મધ્યમ એવા ત્રણ પ્રકારનું છે. તેમાં જે ચાર ગુણોથી યુક્ત હોય તે જઘન્ય ક-
 હેવાંય. તે ચાર ગુણો આ પ્રમાણે છે-૭યાં વિહારચૂમિ ઇટલે ૧ જિનપ્રાસાદ હોય, ૨ ૭યાં સ્વંક્લિ
 (ઘલ્લે જવાનું) શુદ્ધ, નિર્જીવ અને કોઈ જોવે નહીં તેવું હોય, ૩ ૭યાં સ્વાધ્યાય-સહ્યાય કરવાની ચૂમિ સુ-
 લન્ન ઇટલે અસ્વાધ્યાયથી રહિત હોય, અને ૪ ૭યાં સાધુર્જને આહાર મલવો સુલન્ન હોય. જે તેર ગુ-
 ણોથી યુક્ત હોય તે ઉત્કૃષ્ટ કહેવાય. તે ગુણો આ પ્રમાણે છે-૧ ૭યાં ઘણો કાદવ ન હોય, ૨ ૭યાં ઘણા
 સંમૂર્ધિસ જીવો ઉદ્ભવ થતા ન હોય, ૩ ૭યાં ઘણાનું સ્થાન નિર્દોષ હોય, ૪ ૭યાં રહેવાનો ઉપાશ્રય
 સ્ત્રીના સંસર્ગ વિગેરેથી રહિત હોય, ૫ ૭યાં ગોરસ ઘણો મલે તેમ હોય, ૬ ૭યાં લોકસમૂહ મહાન્
 અને ત્રદિક હોય, ૭ ૭યાં વૈદ્યો ત્રદિક હોય, ૮ ૭યાં ઔષધો સુલન્ન હોય, ૯ ૭યાં ગૃહસ્થોનાં ઘરકુટું-
 વવાલાં અને ધન ધાન્યાદિકથી પૂર્ણ હોય, ૧૦ ૭યાં રાજા ત્રદિક હોય, ૧૧ ૭યાં ત્રાહ્મણાદિકથી મુનિ-
 ભનું અપમાન ન થતું હોય, ૧૨ ૭યાં ત્રિકા સ્ત્રેલાઈથી મલતી હોય, અને ૧૩ ૭યાં સ્વાધ્યાય શુદ્ધ રીતે
 થતો હોય. તે તેર ગુણોથી યુક્ત ઉત્કૃષ્ટ ક્ષેત્ર છે. પૂર્વે કહેલા ચાર ગુણોથી અધિક, પાંચથી વધા ગુણો
 યુક્ત અને તેરમા ગુણથી ઓછું ઇટલે બારમા ગુણ પર્યંત એવું મધ્યમ ક્ષેત્ર છે. તેથી પ્રથમ ઉત્કૃષ્ટા ક્ષેત્રમાં,
 ત્યાં જો તેવું ન હોય તો મધ્યમ ક્ષેત્રમાં, ત્યાં પણ તેવું ન હોય તો જઘન્ય ક્ષેત્રમાં અને હાલમાં તો ગુરુપ આ-
 ડા કરેલા ક્ષેત્રમાં સાધુર્જન પર્યુષણા કલ્પ કરવો. ઊપર દર્શાવેલો આ દશ પ્રકારનો કલ્પ જો દોષના અ-
 ત્રાવે કર્યો હોય તો ત્રીજા વૈદ્યના ઔષધની જેમ હિતકારક થાય છે. તે વિષે આ પ્રમાણે કથા છે-કોઈ
 રાજાએ પોતાના પુત્રને ત્રવિષ્યમાં રોગ ન થાય તેવી ચિકિત્સા કરવાને ત્રણ વૈદ્યોને બોલાવ્યા. તેમાં
 પ્રથમ વૈદ્ય બોલ્યો-મારું ઔષધ જો રોગ હોય તો તેને હણે છે અને જો રોગ ન હોય તો દોષ પ્ર-
 કટ કરે છે. રાજાએ કહ્યું, સુતેલા સર્પને ઊગાડવા જેવા આવા ઔષધથી સર્પ. વીજો વૈદ્ય બોલ્યો-
 મારું ઔષધ જો રોગ હોય તો તેને હણે છે અને રોગ ન હોય તો ગુણ કે દોષ કરતું નથી. રાજાએ

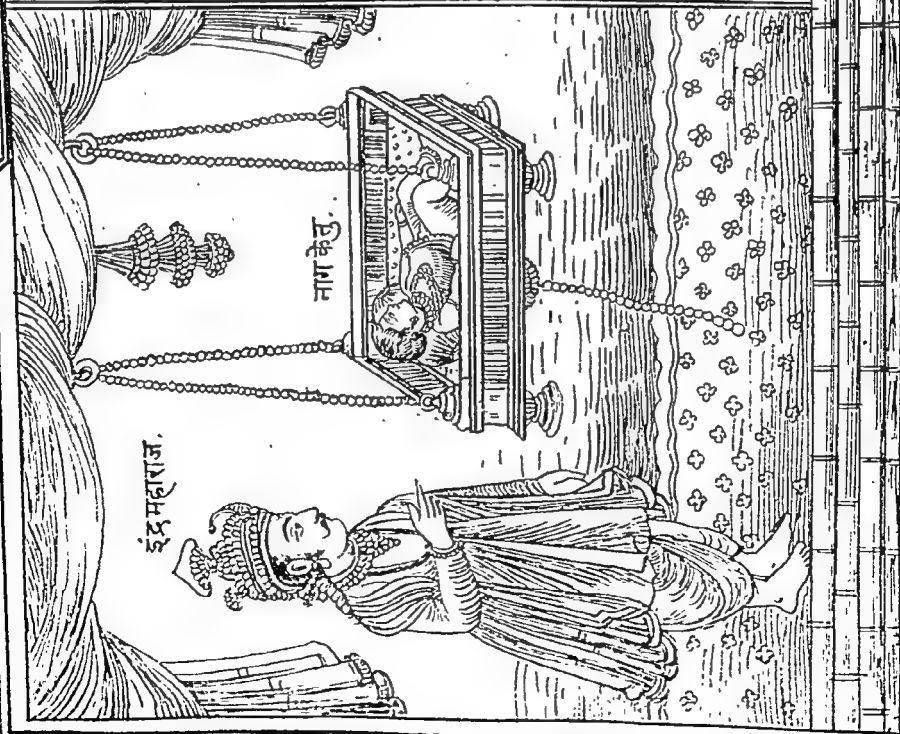
તપસ્યા, પૂજા અને પ્રજાવના વિગેરે ધર્મનાં કાર્યોમાં આલસ્ય કરું ન જોડે, કારણ કે ઉપર કહેલી તપસ્યાદિ સર્વ સામગ્રી એ ચુક્ત એવું જ કલ્પસૂત્રનું શ્રવણ વાંઠિત ફલને આપનારું છે. જેમ વીજ પાળ જો તેની સાથે વૃદ્ધિ, વાયુ વિગેરેની સામગ્રી હોય તો જ ફલની સિદ્ધિ કરવામાં સમર્થ થાય છે, તે સિવાય ચતું નથી. એવી રીતે આ શ્રીકલ્પસૂત્ર પણ દેવ ગુરુની પૂજા, પ્રજાવના અને સાધર્મિકની ત્રિક્તિ પ્રમુખ સામગ્રી સાથે શ્રવણ કરવાથી જ યથાર્થ ફલના હેતુરૂપ થાય છે. નહીં તો “ સર્વ જિનવરોમાં શ્રેષ્ઠ એવા શ્રીવર્દ્ધમાન સ્વામીને કરેલો એક પણ નમસ્કાર પુરુષ અથવા સ્ત્રીને આ સંસારસાગરમાંથી તારે છે.” આતું વચન સાંજલી પ્રયાસથી સાધ્ય એવા કલ્પસૂત્રના શ્રવણમાં પણ આલસ્ય થઈ જાય.

હવે ગ્રંથકર્તા પુરુષના વિશ્વાસ ઉપરથી તેનાં વચનનો વિશ્વાસ આવે એવો નિયમ છે તેથી આ કલ્પસૂત્રકર્તાને અહીં જણાવવા જોડે. તે ચૌદ પૂર્વને જાણનારા યુગપ્રધાન શ્રીનદ્રવાહુ સ્વામી છે, તેણે દશાશ્રુતસ્કંધના આઠમા અધ્યયનપણથી પ્રસિદ્ધ પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાદ નામના નવમા પૂર્વમાંથી ઉદ્ધાર કરી આ કલ્પસૂત્ર રચેલું છે. તે ચૌદ પૂર્વોનું પ્રમાણ આ પ્રમાણે છે—પ્રથમ પૂર્વે એક હસ્તિના પ્રમાણવાલા મધીના પુંજથી લખાય તેવું છે. બીજું પૂર્વ વે હસ્તિના પ્રમાણના મધીના ઢગલાથી લખાય તેવું છે. ત્રીજું ચાર હસ્તિપ્રમાણ મધીના પુંજથી લખાય તેવું છે. ચોથું આઠ હસ્તિપ્રમાણ મધીપુંજથી લખાય તેવું છે. પાંચમું સોલ હસ્તિપ્રમાણ મધીપુંજથી લખાય તેવું છે. ઠંડું વત્રીશ હસ્તિપ્રમાણ મધીપુંજથી લખાય તેવું છે. સાતમું ચોસઠ હસ્તિપ્રમાણ મધીપુંજથી લખાય તેવું છે. આઠમું વસો ને અઢ્યાત્રીશ હસ્તિપ્રમાણ મધીપુંજથી લખાય તેવું છે. નવમું વસો ને ઠપ્પન હસ્તિપ્રમાણનું છે. દશમું પાંચસો ચાર હસ્તિના પ્રમાણનું છે. અગ્યારમું એક હજાર ને ચોવીશ હસ્તિના પ્રમાણનું છે. વારમું વે હજાર ને અઠતાલીશ હસ્તિના પ્રમાણનું છે. તેરમું ચાર હજાર ને ઠંડું હસ્તિના પ્રમાણનું છે. ચૌદમું આઠ હજાર એક સો ને વાણું હસ્તિના પ્રમાણનું છે. એકંદર સર્વે મલી ચૌદ પૂર્વે સોલ હજાર ત્રણસો ને ત્ર્યાશી હસ્તિના

પ્રમાણવાલા મધીપુંજોશ્રી લખી શકાય તેટલાં છે. તેની સ્થાપનાનુ યત્ર આ પ્રમાણે છે, તેશ્રી ૬ મહાપુ-
રુપો ૬ રચિત હોવાશ્રી માનવા યોગ્ય છે અને તેમાં ગંત્રીર અર્થ રહેલો છે.

કહ્યું છે કે “ જો સર્વ નદીડેની રેતી એકઠી કરીએ અને સર્વ સમુદ્રોનું જલ એકત્ર કરીએ તેડેશ્રી
અનંતગણો એક સૂત્રનો અર્થ થાય છે. ” ૧ મુખમાં સહસ્ત્ર જિહ્વા હોય અને જો હૃદયમાં કેવલજ્ઞાન
હોય તોપણ મનુષ્યોશ્રી આ કલ્પસૂત્રનું માહાત્મ્ય કહી શકાય તેમ નથી. ૨ તે કલ્પસૂત્રને વાંચવામાં અને
સાંજલવામાં મુખ્ય રીતે સાધુ અને સાધ્વીડે અધિકારી છે. તેમાં પણ કાલશ્રી રાત્રિને વિષે કાલગણના દિ
વિધિને કરનારા સાધુડેને વાચન અને શ્રવણ બંને યોગ્ય છે અને સાધ્વીડેને તો નિશીથ ચૂર્ણી વિગેરેમાં
કહેલા વિધિ વહે દિવસે પણ યોગ્ય છે. શ્રીવીર પ્રત્નના નિર્વાણ પઠી નવસો ને ઇંશી વર્ષ અતિક્રમ થતાં વીજા
મત પ્રમાણે નવસો ને ત્રાણું વર્ષ અતિક્રમ થતાં આનંદપુરમાં પુત્રના મૃત્યુશ્રી ડુઃખી થયેલા ધ્રુવસેન રાજાના
મનને સમાધાન કરવાને આ કલ્પસૂત્ર મોટા મહોત્સવ સાથે સત્તાની સમઠ વાંચવા આરંભ્યું હતું, ત્યાર-
શ્રી માંનીને ચતુર્વિધ સંઘ તેના શ્રવણનો અધિકારી થયો છે પણ વાંચવાને અધિકારી તો માત્ર યોગ વેદેનાર
સાધુ છે. આ વાર્ષિક પર્વમાં કલ્પસૂત્રના શ્રવણની જેમ આ પાંચ કાર્ય પણ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. તે આ
પ્રમાણે—પહેલું કાર્ય ચૈત્યપરિપાટી ૬૮લે પ્રત્યેક ચૈત્યે વંદના અર્થે ફરવું, બીજું કાર્ય સર્વ સાધુડેને વંદ-
ના કરવી, ત્રીજું કાર્ય સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરવું, ચોથું કાર્ય પરસ્પર સાધર્મી જાડેડેને લખાવવું અને
પાંચમું કાર્ય અષ્ટમ તપ કરવું, ૬ પાંચ કાર્યો પણ કલ્પસૂત્રના શ્રવણની જેમ દ્વિત પદાર્થને આપ-
નારાં છે, તેમજ અવશ્ય કર્તવ્ય છે, વલ્લી શ્રીજિન જગવંતે તે કરવાની આજ્ઞા કરી છે એમ જાણવું. તે-
માં જે અષ્ટમ તપ છે તે ત્રણ ઉપવાસશ્રી બને છે, તે તપ મહા ફલનું કારણ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ
ત્રણ રત્નને આપનાર, ત્રણ શબ્દને ઉન્મૂલન કરનાર, ત્રણ જન્મને પવિત્ર કરનાર, મન, વચન અને કાયાના
દોષને શોષણ કરનાર અને ત્રણ જગતમાં શ્રેષ્ઠ પદને પમારનાર છે તેશ્રી મોક્ષપદના અન્નિલાષી ૬વા
ત્રિવિપ્રાણીડે તે અષ્ટમ તપ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. તે ઉપર નાગકેતુનો દૃષ્ટાંત છે:—ચંદ્રકાંતા નામે નગરી

चित्र १

इंद्र महाराज.

नाग केतु.

ब्रह्मरुद्र.
रुद्र.

राजा.

राजाना मापस.

यथाशक्ति तप करवाने तैयार थयो. एक वखते ‘हुं’ आवता पर्युषणा पर्वमां अष्टम तप करीश’ एवो मनमां निश्चय करी ते तृणनी छुंपकीमां सुइ गयो हतो. ते अवसर मेलवी तेनी अपर माताए नजीक रहेला अशिनो एक तणखो तेमां नाख्यो. एटले ते छुंपकी वढी जतां साये ते पण वढीने मृत्यु पास्यो. अष्टम तपना ध्यानथी ते आ श्रीकांतश्रेष्ठीनो पुत्र थयो ठे. तेथी करीने एणे पूर्वजवे चिंतवेळुं अष्टम तप हमणां बाढवयमां कयुं ठे. आ महापुरुष लघुकर्मी होइ आ जत्रमांज मुक्तिगामी थशे. तेथी ते यत्तथी पालन करवा योग्य ठे. एथी तमने मोटो उपकार थशे. आ प्रमाणे कही धरणेंद्र तेना कंठमां पोतानो हार नाखी स्वस्थाने चाढ्यो गयो.

पढी खजनोए आवी श्रीकांत शेठनुं मृतकार्य-उत्तरकार्युं कयुं अने तेना पुत्रनुं नागकेतु एवुं नाम पाळ्यु. अनुक्रमे ते वाढवयथी जितेंद्रिय अने परम श्रावक थयो. एक वखते विजयसेन राजाए कोइ चोर न हतो ते ठतां तेने चोरनुं कलंक लगानी मारी नाख्यो, आथी ते व्यंतर थयो. ते व्यंतरें वधा नगरनो विधात करवाने एक मोटी शिला रची. वढी राजाने पगना प्रहारथी रुधिरनुं वमन करंवी सिंहासन उपरथी पृथ्वी उपर पाडी नाख्यो. आ जोइ नागकेतुए विचार्युं के, हुं जीवतां आ संघ तआ प्रासादनो विनाश थाय ते केम जोशुं जाय ? आबुं विचारी प्रासादना शिखर उपर चढी तेणे ते शिलाने हाथमां धरी राखी. ते पढी ते व्यंतर पण तेना तपनी शक्ति सहन करी शक्यो नहीं एटले ते शिलाने संहारी नागकेतुने नमी पळ्यो. तेना वचनथी राजाने पण उपद्रव रहित कयों. एक वखते ते नागकेतु जितेंद्रपूजा करतो हतो तेवामां पुष्पनी अंदर रहेलो सर्प तेने रुश्यो, तथापि ते अव्यग्रपणे जावनारूढ थयो तेथी केवलज्ञानने प्राप्त थयो. पढी शासनदेवताए तेने मुनिनो वेष अर्पण कयों अने ते चिरकाल विहार करवा लाग्यो. आ प्रमाणे नागकेतुनी कथा सांजढी बीजाडए पण अष्टम तप करवामां यत्त करवो जोइए. इति नागकेतु कथा.

हवे आ कदपसूत्रमां त्रण बाबत मुख्यपणे वांचवानी ठे. ते विषे पुरिमचरिमा० ए गाथा ठे तेनी व्याख्या

આ પ્રમાણે છે-પુરિમચરિમાણતિ એટલે શ્રીકૃષ્ણ અને વીર પ્રયુનો આ કલ્પ એટલે આચાર છે કે, દૃષ્ટિ થાઉં કે ન થાઉં પણ અવશ્ય કરીને પર્યુષણા પર્વ કરું. ઉપલક્ષણશ્રી જાણી લેવું કે તે પર્યુષણા પર્વમાં કલ્પસૂત્ર પણ વાંચવું. એક તો એ આચાર છે અને વીજું તે વર્ડ્સમાનતીર્થમાં મંગલના કારણરૂપ છે.

કદિ શંકા થાય કે, શ્રીવર્ડ્સમાનતીર્થમાં શામાટે કહ્યું? તો કહે છે કે, જે કારણ માટે અહીં શ્રી જિન જગવંતનાં ચરિત્રો કહેલાં છે, તેમજ ગણધરાદિ સ્થવિરાવલીનાં ચરિત્રો કહેલાં છે, વલી તે સામાચારી કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ અધિકારમાં સર્વ જિનચરિત્રોમાં નજીક ઉપકારીપણાને લીધે પ્રથમ શ્રીવીર પ્રયુનું ચરિત્ર વર્ણન કરતાં શ્રીઞ્ઞદ્રવાહુ સ્વામી જઘન્ય તથા મધ્યમ વાંચનારૂપ પ્રથમ સૂત્રરચે છે-

તેણે કાલેણં એ વાક્યશ્રી તે પરિનિહુણ્યવં ત્યાંસુધી સંબંધ છે. તેણે કાલેણં કેતાં તે કાલે એટલે અવસર્પિણી કાલના ચોથા આરા પર્યંત. મૂલમાં સર્વ ટેકાણે જે 'ણં' અક્ષર છે તે વાક્યાલંકારને અર્થ છે. તેણે સમણં કેતાં વિશિષ્ટ એવો જે કાલનો વિનાગ તે સમય કહેવાય છે, તે સમયમાં કે જે સમય શ્રીવર્ડ્સમાન સ્વામી ચવવું ઇત્યાદિ ઠ વસ્તુર્ડના કારણ થયા હતાં, તે સમયમાં 'સમણે' જગવં મહાવીરે' શ્રમણ એટલે તપસ્થા કરવામાં તત્પર એવા, જગવાન્ કેતાં સૂર્ય અને યોનિ સિવાય જગના વાર અર્થવાલા, જેને માટે કહે છે કે, "સૂર્ય, જ્ઞાન, સાહાત્મ્ય, યશ, વૈરાગ્ય, મુક્તિ, રૂપ, વીર્ય, પ્રયત્ન, ઇલા, લક્ષ્મી, ધર્મ, ऐश्वर्य અને યોનિ-એ ચૌદ અર્થમાં જગ શબ્દ પ્રવર્તે છે. આમાં પ્રથમ સૂર્ય અને ઠેવટનો યોનિ એ વે અર્થ વર્જવા. અહીં શંકા થાય કે, જે જગ શબ્દનો અર્થ યોનિ થાય તે કદિ વર્જવાયોગ્ય હોય પણ સૂર્યવાચક જગ શબ્દ શી રીતે વર્જવો? તે સત્ય છે. અહીં ઉપમાપણાથી સૂર્ય થાય પણ વત્ પ્રત્યયાંત હોવાથી જગવાન્ એટલે સૂર્યવાન્ એવો અર્થ લાગતો નથી, તેથી તે વર્જિત કર્યો છે, મહાવીર એટલે કર્મરૂપી વૈરીને પરાન્નવ કરવાને સમર્થ અર્થાત્ શ્રીવર્ડ્સમાન સ્વામી, તે વર્ડ્સમાન સ્વામી પંચહરુત્તરે હોજીતિ એટલે હસ્તનક્ષત્ર ઉત્તર એવું નક્ષત્ર ઉત્તરાષાઢ્યુની નક્ષત્ર છે, કારણ કે ગણત્રીમાં તેનાથી હસ્ત ઉત્તરમાં છે, તે ઉત્તરાષાઢ્યુની છે પાંચ સ્થાનોમાં જેને તે પંચહસ્તોત્તર એવા જગવંત વીર પ્રયુ છે.

હોહતિ ઇટલે હોતા હવા. અહીં ષટ્ કલ્યાણકત્રાદી કહે ઠંક, “પંચહતુત્તરે સાદ્ગણા પરિનિહુએ”
 એ વચન ઉપરથી શ્રીમહાવીર પ્રચુને ઠ કલ્યાણક સંપન્ન થાય, આ કહેવું યોગ્ય નથી, કારણ જો એમ
 કહેશે તો “ઉસત્રેણં અરહાકોસ લિએ” ઇત્યાદિ જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞસિનું વચન છે, તેથી શ્રીકૃષ્ણ પ્રચુને પણ
 ઠ કલ્યાણક કહી શકાશે. તમારે પણ તે કલ્યાણકોને માટે તેમ કહેવું નહીં. તેથી જેમ “પંચ ઉત્તરા-
 પાઠે” એ વાક્યમાં નક્કરના સામ્યથી રાજ્યાન્નિષેક તેમાં ગણેલો છે, પણ કલ્યાણક તો “અન્નીશ્ઠ વટે”
 એવી રીતે એની સાથે પાંચજ છે. તેમ અહીં પણ પંચહતુત્તરે એ નક્કરની તુલ્યતાથી તે મધ્યે ગર્જનો અ-
 પહાર ગણેલો છે, અને કલ્યાણક તો સાદ્ગણા પરિનિહુએ એની સાથે પાંચજ લીધાં છે. વલ્લી શ્રી આચારા-
 ગટીકા વિગેરેમાં પંચહતુત્તરે એ વાક્યમાં પાંચ વસ્તુઉજ્જ વ્યાખ્યાન કરી છે, કલ્યાણકની વ્યાખ્યા કરી
 નથી. શ્રીહરિચરિત્રસૂરિકૃત યાત્રા પંચાશક ઉપર શ્રી અન્નયદેવસૂરિએ કરેલી વૃત્તિમાં શ્રીવીર પ્રચુનાં
 પંચ કલ્યાણક આ પ્રમાણે કહેલાં છે. આઘાઠ માસની શુક્લ વટે ગર્જસંક્રમ ૧, ચૈત્ર માસની શુક્લ તેરસે
 જન્મ ૨, માગશર માસની શુક્લ દશમીએ દીક્ષા ૩, વૈશાખ શુક્લ દશમીએ કેવલજ્ઞાન ૪ અને કાર્તિક માસની
 અમાસે મોક્ષ ૫. એવી રીતે શ્રીવીર પ્રચુનાં પંચ કલ્યાણક કહ્યાં છે. હવે જો ઠું કલ્યાણક ગણાતું હોત
 તો તેમાં તેનો દિવસ પણ કહ્યો હોત. વલ્લી બીજું એમ પણ છે કે, ઠું કલ્યાણક જો ગર્જાપહાર ગણાય
 તો તે નીચા ગોત્રના વિપાકરૂપ, અતિનિંદવા યોગ્ય અને આશ્ચર્યરૂપ છે તેને કલ્યાણક કહેવું તે અનુ-
 ચિત છે. કદિ અહીં શંકા કરશો કે, પંચહતુત્તરે એ ઠેકાણે ગર્જાપહાર કેમ કહ્યો? તો તે સત્ય છે, પણ
 તેના સમાધાનમાં કહેવાનું કે, જ્યારે જગવંત વીર પ્રચુ શ્રીદેવાનંદાની કુક્ષિમાં અવતર્યા અને માતા
 ત્રિશલાને પ્રસવ થયો એ અસંગત છે તેને નિવારવાને માટે જ પંચહતુત્તરે એ વચનથી ગર્જનો અપહાર
 સૂચવ્યો છે. તે વિષે હવે વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી.

એથી એમ સિદ્ધ થયું કે, કલ્યાણક પાંચજ છે. તે આ પ્રમાણે જગવંતને પંચહત્તોત્તરપણું મધ્યમ વા-
 ચનાથી દર્શાવે છે. હતુત્તરાહિં ચુએતિ ઇટલે ઉત્તરાપાદ્યુની નક્કરમાં પ્રાણત નામના દશમા દેવલોક-

માંથી શ્રીજગવંત ચલેલા છે. ચંદ્રતા ગબ્બં વક્ષતે ઇટલે ત્યાંથી ચઢીને ગર્જમાં ઉત્પન્ન થયેલા છે. હુતુત-
રાહિં ઇટલે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં ગર્જમાંથી ગર્જમાં સંહાર થયેલા અર્થાત્ દેવાનંદાના ગર્જાથી ત્રિ-
શલાના ગર્જમાં સુક્ત થયેલા.

ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં થયેલા; હુતુતરાહિં મુંડે ઇટલે ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં મુંડ થયેલા.
તે દ્રવ્ય અને જાવથી મુંડ થયેલા. દ્રવ્યથી મુંડ કેશનો લોચ કરવાથી અને જાવથી મુંડ રાગ દેવના
અન્નાવથી. આગર ઇટલે ઘરમાંથી નીકળીને અનગારિપણને-સાધુપણને પવ્વડું કહેતાં પ્રાત્ત થયેલા
હે. તેમ ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં અનંત કહેતાં અનંતવસ્તુના વિષયરૂપ, અણુત્તર કહેતાં અણુપમ ઇંડું,
નિવાધાળું કહેતાં વ્યાધાતરહિત, ઇટલે જીંત, ઠાદડી બિગેરીની સ્વલના રહિત ઇંડું, નિરાવરણું કહેતાં
સમસ્ત આવરણથી રહિત ઇંડું, કસિણું કહેતાં સર્વ પર્યાયથી યુક્ત ઇંડું અર્થાત્ સર્વ વસ્તુડેને જણાવ-
નારું, પડિપુલ્લ કહેતાં પરિપૂર્ણ-સર્વ અવયવોથી સંપૂર્ણ-એવા પ્રકારનું વરં કહેતાં પ્રધાન ઇંડું કેવલજ્ઞાન
અને કેવલદર્શન જેને સમુપલ્લું કહેતાં ઉત્પન્ન થયેલ છે. વલી ઉત્તરાફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં તેને પ્રાત્ત યગ્રા
હે અને સાંદ્રણા પરિનિવું કહેતાં સ્વાતિ નક્ષત્રમાં જગવાન્ શ્રીવીર પ્રચુ મોકે ગયા છે. હવે વિસ્તારવાલી
વાચનાથી શ્રીવીર પ્રચુનું ચરિત્ર કહે છે-તેણે સમર્પણે દિવ્યાદિનો અર્થ પૂર્વની જેમ જાણી લેવો.

જે સે ગિસ્ઠાળું કહેતાં જે ગ્રીષ્મકતુના સમયનો, ચંડહે માસે કહેતાં ચોથો માસ, અઠમે પરકે કહેતાં
આઠમો પદ્મ અર્થાત્ આષાઢ માસનો શુક્લપક્ક. તસ્સણે આષાઢળું કહેતાં તે આષાઢ માસના શુક્લ પક્કની
ઠઠી પરકેળું કહેતાં ઠઠી રાત્રિ. રાત્રિ અર્થ લેવાનું કારણ એ છે કે દિવસ અને રાત્રિ વડે અહોરાત્રિના
બંને પદ્મ ગણાય છે. પુવરત્તાવરત્તળું કહેતાં પૂર્વરાત્ર અને અપરરાત્રનો સમય, તે આગલ કહેવામાં આવ-
શે. અહીં પદ્મ શબ્દ વડે રાત્રિ અર્થ લેવો. મહાવિજયળું કહેતાં-જેમાં મહાન્-મોટો વિજય છે તે મહાવિ-
જય કહેવાય. વલી તે કેવું છે કે પુષ્કરળું કહેતાં પુષ્પોત્તર નામે છે. તે પવર પુંફરીયાળું કહેતાં વીજાં શ્રેષ્ઠ
વિમાનોમાં પુંફરીક કહેતાં શ્વેત કમલના જેવું અર્થાત્ અતિ શ્રેષ્ઠ છે. તે મહાવિમાણાળું કહેતાં મહાવિમાન

કેવું છે ? વીસંસાગરોવમ કહેતાં વીશ સાગરોપમ સ્થિતિવાલું છે. તેમાં દેવતાઈની ઉલ્કૃષ્ટ સ્થિતિ વીશ સાગરોપમની રહે છે. જગવંત શ્રીવીર પ્રચુની સ્થિતિ પણ એટલી જ હતી. હવે તે વિમાનશ્રી આઉલખ કહેતાં આયુધ્યના કાય વહે, અવલયેણ કહેતાં દેવગતિ નામકર્મના કાય વહે, ઊશ્લયેણ કહેતાં સ્થિતિ એટલે વૈક્રિય શરીરમાં રહેવું તેના કાય વહે, અણંતર કહેતાં અંતર રહિત એવું ચંચલ કહેતાં ચપલ કરીને ઇહેવ જંબૂ કહેતાં આજ જંબૂદ્વીપ નામના દ્વીપને વિષે, જારહે વાસે કહેતાં જરત દેવના દક્ષિણાર્ધ જરતને વિષે અવસર્પિણી કાલ એટલે જેમાં સમયે સમયે રૂપ રસ વિગેરેની હાનિ થતી જાય તે અવસર્પિણી કાલ કહેવાય, તે કાલને વિષે સુષમસુષમા નામનો ચાર કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો પહેલો આરો ઉલ્લંઘન થયા પછી સુષમા નામનો ત્રણ કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે, તે ઉલ્લંઘન થયા પછી સુષમંદુઃષમા નામનો બે કોટાકોટિ સાગરના પ્રમાણવાલો ત્રીજો આરો આવે. તે ઉલ્લંઘન થયા પછી દુઃષમસુષમા નામે ચોથો આરો આવે, તે ઘણો ઉલ્લંઘન થયેલો છે, કાંઈક જાણો છે. તે કહે છે—

વેંતાલીશ હજાર વર્ષોથી જાણી એક સાગર કોટાકોટિ ચોથા આરાનું પ્રમાણ છે. તેમાં ચોથા આરાનાં પંચોતેર વર્ષ અને સામાઆઠ માસ શેષ રહેતાં શ્રીવીર પ્રચુનો અવતાર થયો છે. શ્રીવીર પ્રચુનું આશુભ્ય વોતેર વર્ષનું છે. શ્રીવીર પ્રચુના નિર્વાણશ્રી ત્રણ વર્ષ અને સાડાઆઠ માસ જતાં ચોથા આરાની સમાપ્તિ થાય છે તેથી પ્રથમ જે વેંતાલીશ હજાર વર્ષ કહ્યાં તે એકવીશ એકવીશ હજારના પ્રમાણવાલા પાંચમા અને ઠઠા આરા સંબંધી જાણવાં.

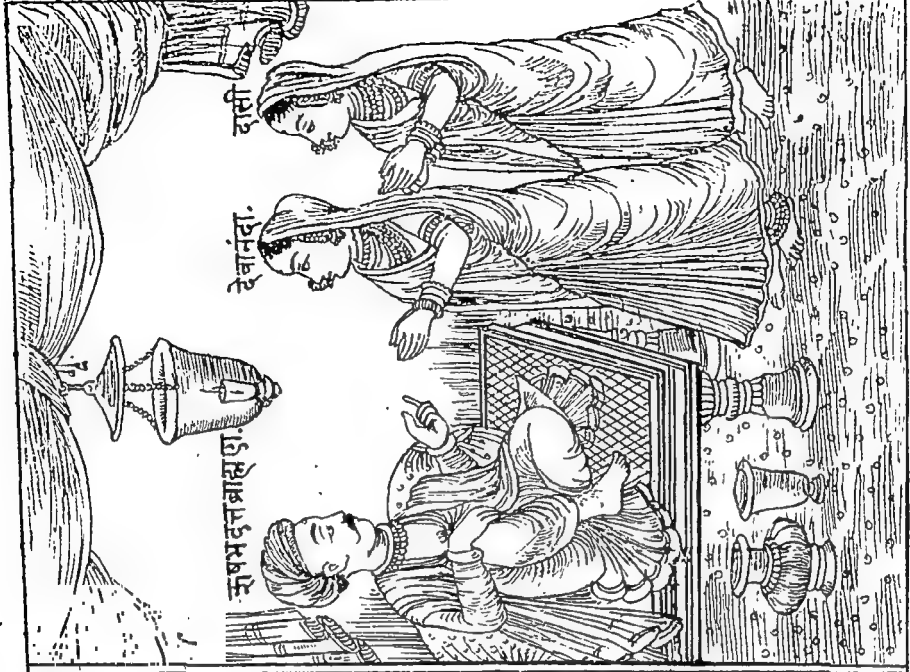
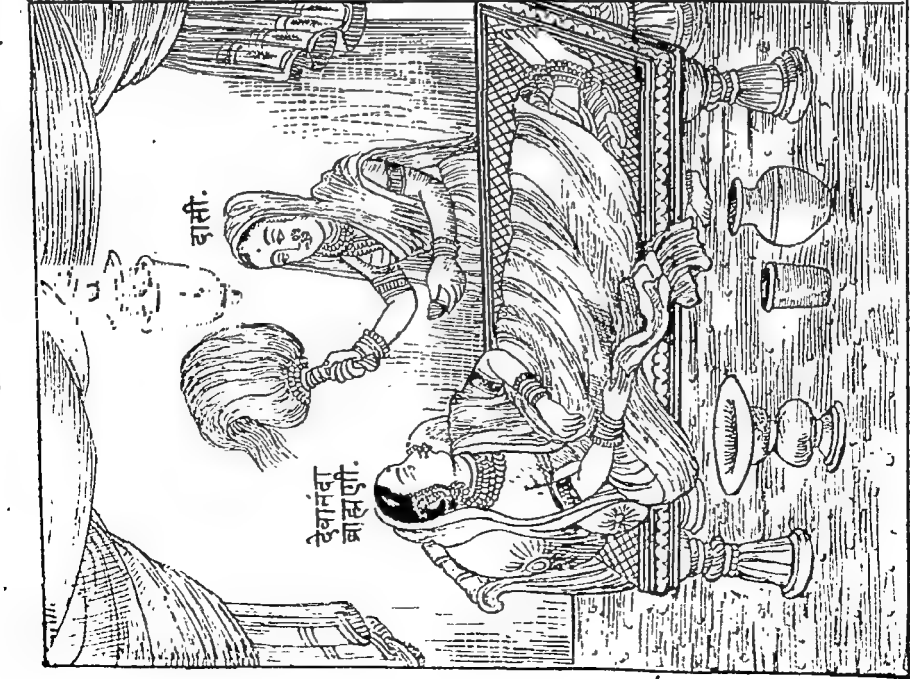
એકવીશ તીર્થકરો ઇદ્વાકુ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને કાશ્યપગોત્રી છે અને બાવીશમા મુનિસુવ્રત અને ત્રેવીશમાં નેમિ જગવંત તે હરિવંશ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને ગૌતમગોત્રી છે. એવી રીતે તે ત્રેવીશ તીર્થકરો અતીત થયા પછી શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર થયા છે જે પ્રચુ ચરમ-ઠેઠા તીર્થકર છે અને જે પૂર્વના તીર્થકરો નિર્દેશ કરેલા છે એટલે શ્રીવીર પ્રચુ ઉત્પન્ન થશે એમ કહેલું છે. વહ્ની જે જગવંત

બ્રાહ્મણકુંડયામ નામના નગરમાં કોમલગોત્રી એવા કૃષ્ણચંદ્ર બ્રાહ્મણની સ્ત્રી દેવાનંદા બ્રાહ્મણી કે જે જાલંધરસગોત્રી છે તેની કુક્ષિમાં ગર્ભપણાથી ઉત્પન્ન થયા હતા. તે વ્યારે ઉત્પન્ન થયા હતા કે, પૂર્વરાત્ર અને અપર રાત્રના સમયમાં અર્થાત્ મધ્યરાત્રે ઉત્તરાષાઢયુની નક્ષત્ર ચંદ્રના યોગને પ્રાપ્ત થતાં. દિવ્ય આહાર, દિવ્ય ખવ અને દિવ્ય શરીરનો ત્યાગ કરવાથી ડ્યારે જગવંત ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થયા ત્યારે તે ત્રણ જ્ઞાનથી સુક્ર હતા. ‘હું ચ્યવીશ’ એવું જાણતા અર્થાત્ પોતાના ચ્યવવાનો ઋવિષ્યકાલ જાણતા હતા.

પોતે ચવે છે તે વખતે જાણતા નથી, કારણ કે તે એક સમયે થાય છે અને ‘હું ચવ્યો’ એમ જાણે છે. જે રાત્રે શ્રમણ જગવંત શ્રીમહાવીર પ્રજુ જાલંધરસગોત્રી દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા તે રાત્રિએ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પોતાની શય્યામાં અતિ નિદ્રા લેતી નહતી તેમ અતિશે જાગ્રત પણ નહતી એટલે તે અલ્પ નિદ્રા કરતી હતી. તે વખતે તેણીએ આવા પ્રકારનાં એટલે જેમનું સ્વરૂપ હવે કહેવામાં આવશે એવાં, વલી તે સ્વપ્નાં કેવાં છે, હદાર-શ્રેષ્ઠ છે, કલ્યાણના હેતુ છે, ઉપદ્રવને હરનારાં છે, ધનનાં હેતુ છે, મંગલિક છે, અને શોજાએ યુક્ત છે એવાં ચૌદ મહાસ્વમોને જોડ તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી જાગી ગયાં. તે કયાં કયાં સ્વમો છે તે વિષે ગય વસહ ઇત્યાદિ ગાથા છે. આ ગાથા સેહેલી છે, તેમાં વિશેષ કહેવાનું આ પ્રમાણે છે. અગ્નિષેક એટલે લક્ષ્મી સંવંધી અગ્નિષેક જાણવો. પદ્મ-કમલથી ઉપલક્ષિત એવું સરોવર. વિમાન એટલે દેવ સંવંધી જવન એટલે ઘર-અહીં જે પ્રજુનો જીવ સ્વર્ગથી અવતરે તેની માતા વિમાન જુવે છે અને જે પ્રજુનો જીવ નરકમાંથી આવે તેની માતા જવન એટલે ઘરને જુવે છે. તે વંનેમાંથી એકનું દર્શન હોય તેથી ચૌદ જ સ્વપ્ન થાય છે. શિલ્પી એટલે ધૂમાડા વગરનો અગ્નિ લેવો. એવી રીતે તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી થયોક્ત ચૌદ સ્વમોને જોડ જાગ્રત થયાં.

તે પઠી તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી હર્ષ તથા વિસય પામ્યાં અને પરમ સંતોષને પ્રાપ્ત થયાં. વલી ચિત્તમાં આનંદ પામ્યાં. તેમના હૃદયમાં પ્રીતિ થઈ, મનમાં પરમ તુષ્ટિ થઈ. હર્ષના વશથી તેમનું હૃદય વિસ્તાર પામી ગયું. મેઘના જલની ધારાથી સિંચન થયેલું કદંબનું* પુષ્પ જેમ પ્રફુલ્લિત થાય તેમ તેના રોમરૂપ

* કદંબનું વૃદ્ધ મેઘની ધારાથી પ્રફુલ્લિત થાય છે.

પ્રફુલ્લિત થયા. આવી રીતે થયેલાં મહાનંદા બ્રાહ્મણી તે સ્વપ્નોનું સ્મરણ કરવા લાગ્યાં. તે સ્મરણ કરીને શય્યામાંથી વેઠાં થયાં. પઠી તે અત્વરિત એટલે માનસિક ભૂલકાથી રહિત એવી, અચપલ એટલે કાયાની ચપલતાથી વર્જિત એવી, અસંપ્રાંત એટલે સ્વલના વગરની, અબિલંબિત એટલે વિલંબ રહિત એવી અને રાજહંસના જેવી ગતિ વહે ज्यां કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણ હતા, ત્યાં તે આવ્યાં. ત્યાં આવીને કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણને જય અને વિજયથી વધાવે છે એટલે આશિષ આપે છે. તેમાં સ્વદેશમાં જય અને પરદેશમાં વિજય સમ-જવો. તે વધાવીને ઋદ્રાસન ઉપર વેઠાં, તે પઠી શ્રમને ટાલી આશ્વાસનને અને ક્રોધના અઝાવથી વિશ્વાસને પ્રાપ્ત કર્યો તેથી જ સુલે કરી ઉત્તમ આસનને પ્રાપ્ત થયાં.

પઠી જે અંજલિ લે હાથ વહે કરેલી હતી, જેમાં દશ નલ્લ ઉદય પામ્યા હતા અને જેનું પ્રદક્ષિણ ત્રમણ મસ્તક ઉપર કરેલું હતું એવી અંજલિ તે દેવાનંદાએ પોતાના મસ્તક ઉપર કરી આ પ્રમાણે કહ્યું, હે દેવાનુપ્રિય, આજ રાત્રે હું અલ્પ નિદ્રા કરતી હતી તે વખતે હું આ આગલ કહું હું એવાં ચૌદ ઉત્તમ સ્વપ્નોને (ગજ, વૃષભ વિગેરે) જોઈને જાગી ગઈ, તે ચૌદ સ્વપ્નોનું કલ્યાણકારી શું ફલ તથા વૃત્તિવિશેષ થશે તે હું વિચારું હું. અહીં ફલ એટલે પુત્રાદિ અને વૃત્તિ એટલે જીવનનો ઉપાય પ્રમુખ, તેમાંથી શું થશે? તે પઠી તે કૃષ્ણદત્ત બ્રાહ્મણે દેવાનંદા પાસેથી એ અર્થ સાંઝલી, મનમાં અવધારી, હર્ષાદિ પ્રાપ્ત કરી, મેઘની ધારા વહે સિંચન થયેલા કદંબ વૃક્ષનાં પુષ્પની પેઠે શરીરના બિદ્ધરૂપ કુવાને વિષે ડંચાં થયાં છે રોમાંચ જેને એવો થયો છે તેણે સ્વપ્નાંની ધારણા કરી, ધારણા કરીને અર્થવિચારણા કરી, અર્થવિચારણા કરીને પોતાનું સ્વાત્તાવિક મતિપૂર્વક એવું જે બુદ્ધિવિજ્ઞાન તે વેદ કરીને અહીં જે અનાગત કાલનો વિષય થાય તે મતિ અને વર્તમાન કાલનો વિષય થાય તે બુદ્ધિ કહેવાય છે.

“વિષયને પ્રાપ્ત ન કરે તે મતિ કહેવાય અને સાંપ્રતકાલને દર્શાવનારી તે બુદ્ધિ કહેવાય. જે ઋતા-ર્થને બતાવે તે સ્મૃતિ જાણવી અને ત્રણે કાલને દર્શાવે તે પ્રજ્ઞા કહેવાય.” ૧ અતીત-ઋત અને અનાગત-ઋતિવ્યકાલની વસ્તુર્તના વિષયમાં જાગે તે વિજ્ઞાન કહેવાય. તે પઠી તે સ્વપ્નાના અર્થનો નિશ્ચય

કરે છે, તે નિશ્ચય કરીને તેઉં દેવાનંદા બ્રાહ્મણી પ્રત્યે બોલ્યા-તે શું બોલ્યા તે કહે છે-હે દેવાનુપ્રિય, તમે ઉદાર, કલ્યાણકારી, ધનદાયક, માંગલ્યરૂપ અને શોચાયુક્ત સ્વપ્ના જોયાં છે. તે સ્વપ્નાં આરોગ્ય, સંતોષ, દીર્ઘઆયુષ્ય, કલ્યાણ એટલે ઉપદ્રવનો અજ્ઞાવ, મંગલ એટલે વાંઠિત ફલની પ્રાપ્તિ એ સર્વે વસ્તુઓને કરનારાં સ્વપ્નો તમે જોયાં છે. તે આ પ્રમાણે-હે દેવાનુપ્રિય, તેથી તમને અર્થલાઝ, જોગલાઝ, પુત્રલાઝ અને સુખલાઝ થશે. તમને નવ માસ પૂરા અને સારાસાત દિવસ ગયા પછી તમે એક પુત્રને જન્મ આપશો. તે પુત્ર કેવો થશે તે કહે છે.

जेना हाथ अने पग कोमल थे अने जेना शरीरमां लक्षणवादी अने स्वरूपथी परिपूर्ण एवी पांच इंद्रियो थे तेमज लक्षण अने व्यंजनना गुणे करीने युक्त एवो पुत्र थशे. अहीं लक्षण एटले उत्र चामरादि जाणवां. ते चक्रवर्ती अने तीर्थकरोने एक हजार ने आव होय थे. बलदेव अने वासुदेवने एकस्तो आव होय थे अने बीजा जाग्यवानने वत्रीश लक्षणो होय थे- ते वत्रीश लक्षणो आ प्रमाणे थे-

“उत्र, कमल, धनुष्य, रथ, वज्र, काचबो, अंकुश, वापिका, स्वस्तिक (साथीउ), तोरण, सरोवर, कै- शरीसिंह, वृद्ध, चक्र, शंख, हस्ती, समुद्र, कलश, मेहेल, मत्स्य, जत्र, यज्ञस्तंभ, स्तूप (चोतरो), कमल, पर्वत, चामर, दर्पण, बलद, पताका, लक्ष्मीनो अजिषेक, उत्तम माला अने मधूर ए वत्रीशलक्षणो पुण्यवंत जीवोने होय थे.” ए लक्षणवाला पुरुषनां सात लक्षण रातां, ठ उंचां, पांच सूक्ष्म अने लांबां, त्रण विशाल, त्रण लघु अने त्रण गंजीर-एवी रीते वत्रीश लक्षणो पुरुष कहेवाय थे. तेमां ते नख, पग, हाथ, जीभ, होठ, तालवुं अने नेत्रना खूणा, ए सात रातां श्रेष्ठ थे. कांख, हृदय, मोक, नासिका, नख अने मुख, ए ठ उन्नत- उंचां श्रेष्ठ थे. दांत, चामची, केश, आंगलीना पर्व अने नख, ए पांच सूक्ष्म श्रेष्ठ थे. नेत्र, हृदय, नासिका, हृफची अने जुजा, ए पांच लांबां श्रेष्ठ थे. ललाट, गती, अने मुख, ए त्रण विस्तारवालां उत्तम थे. मोक, जंघा अने लिंग-इंद्रिय, ए त्रण लघु सारां थे. सरथ, स्वर अने नाभि, ए त्रण गंजीर सारां थे-ए वत्रीश लक्षणो थयां. शरीरनो अर्ध जाग मुख थे अथ-

વા સર્વ શરીર મુલ કહેવાય છે, તેનાથી નાસિકા શ્રેષ્ઠ છે અને નાસિકાથી લોચન શ્રેષ્ઠ છે. ૧ જેવાં લો-
 ચન હોય તેવું શીલ સમજવું. જેવી નાસિકા તેવી સરલતા સમજવી. જેવું રૂપ તેવું દ્રવ્ય જાણવું અને
 જેવું શીલ તેવા ગુણ જાણી લેવા. ૨ જે પુરુષ અતિ ઊંચો હોય, અતિ લાંબો હોય, અતિ જામો હોય,
 અતિ હુલો હોય, અતિશે કાલો હોય અને અતિશે ગોરો હોય, તે ઠ જાતના પુરુષોમાં સસ્વ રહેલું
 હોય છે. ૩ સદ્ગુણ, સ્વરૂપવાન, નીરોગી, સારા સમાવાલો, સારી નીતિવાલો અને કવિ થયેલો પુરુષ
 પોતે સ્વર્ગમાંથી આવ્યો છે અને પોતાને પાંડુ સ્વર્ગમાં જવાનું સૂચવે છે. ૪ દંત્રવગરનો, દયાલુ, દાની,
 હિંદ્રિયોને દમન કરનાર, માલ્યો અને હમેશાં સરલ એવો પુરુષ મનુષ્ય યોનિમાંથી આવી પાઠો મનુષ્ય
 યોનિમાં જાય છે. ૫ માયા, લોચ, હ્રુધા, આલસ્ય અને ઘણો આહાર ઇત્યાદિ ચેષ્ટાઈથી પુરુષ પોતે તિ-
 ર્વચ યોનિમાંથી આવેલો છે એમ સૂચવે છે. ૬ જે પુરુષ રાગી, સ્વજનનો દ્રેષી, હુર્નાષા બોલનાર અને
 મૂર્ખનો સંગ કરનાર હોય તે પોતે નરકમાંથી આવેલો સૂચવે છે. ૭ પુરુષોને દક્ષિણ જાગમાં જો આવર્ત
 હોય તો તે શુભ ફલ આપે છે. વામ જાગમાં હોય તો તે અતિનિંદવા યોગ્ય છે અને તે સિવાયના જા-
 ગમાં હોય તો મધ્યમ ફલ આપે છે. ૮ જે પુરુષોના હાથમાં રેલા થોડી હોય અથવા ઘણી હોય તો તેડ
 અદ્યપ આયુષ્યવાલા, નિર્ધન અને દુઃખી થાય, તેમાં કાંઈપણ સંશય નથી. ૯ જે પુરુષની અનામિકા (ટ-
 ચલી આંગલીની પાસેની) આંગલીની અંતરેલાથી કનિષ્ઠા આંગલી જો અધિક હોય તો તે પુરુષને ધનની
 વૃદ્ધિ થાય અને મોશાલ પદ્મ ઘણાં હોય. ૧૦ મણિવંધથી જે રેલા ચાલે છે તે પિતાની રેલા છે અને ક-
 ર્મ (ટચલી આંગલીની નીચેના જાગ) થી જે વે રેલા ચાલે છે તે વૈષ્ણવ અને આયુષ્યની રેલા છે,
 તે ત્રણ રેલાઈ તર્જની (અંગોઠા પાસેની આંગલી) અને અંગોઠાની વચ્ચે જડ મલે છે. ૧૧ જેડને તે
 ત્રણ રેલાઈ સંપૂર્ણ અને દોષ વગરની હોય તેડને ગોત્ર-કુલ, ધન અને આયુષ્યનું સંપૂર્ણ સુખ મલે
 છે, જો તેવું ન હોય તો ન્યૂન સુખ મલે છે. ૧૨ આયુષ્યની રેલા જેટલી આંગલીડને હલ્લંધન કરી
 આગલ જાય તેટલાં પચવીશ વર્ષની આયુષ્ય વિદ્વાનોં જાણી લેવી. ૧૩ જો જમણા હાથના અંગો-

ઠાના મધ્યમાં જવ રેલા હોય તો વિદ્યા, પ્રત્યાતિ અને વૈષ્ણવ પ્રાપ્ત થાય છે અને તે પુરુષનો જન્મ શુદ્ધ પદમાં સમજવો. ૧૪ જે પુરુષની આંખો રાતી હોય તેને સ્ત્રી ત્યજી શક્તી નથી, જેની આંખો સુવર્ણના જેવી પીલી હોય તેને દ્રવ્ય ત્યજતું નથી, જેના હાથ લાંબા હોય તેને ऐश्वर્ય ઠોકતું નથી અને જેના શરીરમાં માંસની પુષ્ટિ હોય તેને સુખ ઠોકતું નથી. ૧૫ જો નેત્રમાં સ્નેહ (ચીકાશ) હોય તો સૌ-ગાય હોય, જો દાંતમાં સ્નેહ હોય તો સારાં જોજનો મલે અને જો શરીરમાં સ્નેહ હોય તો સુખ મલે અને જો પગમાં સ્નેહ હોય તો વાહન પ્રાપ્ત થાય. જેની ડર (ઢાતી) વિશાલ હોય તે ધન ધાન્યનો જોગી થાય, જેનું મસ્તક વિશાલ હોય તે ઉત્તમ રાજા થાય, જેની કટીનો જાગ વિશાલ હોય તેને સ્ત્રી અને પુત્રો ઘણા થાય અને જેના પગ વિશાલ હોય તે હમેશાં સુખી થાય. ૧૭ આ પ્રમાણે લક્ષણો જાણવાં.

હવે વ્યંજન કહે છે, વ્યંજન ઇટલે શરીર ઉપર જે મસા અને તિલક વિગેરે હોય છે તે, લક્ષણ તથા વ્યંજનના ગુણોથી શુક્ત એવો તે કુમાર હતો. વલી તે માન તથા ઉન્માનના પ્રમાણને પ્રાપ્ત થયો હતો. તેમાં જલના ઝરેલા કુંડની અંદર એક પુરુષને પ્રવેશ કરાવે, પઠી જે જલ વહાર નીકળી જાય તેટલું જલ ડ્રોણમાન થાય ત્યારે તે પુરુષ માનપ્રાપ્ત કહેવાય અને જો તાજવા ઉપર અર્ધાંજારના માનવાલો થાય તો તે ઉન્માનપ્રાપ્ત કહેવાય. હવે જે જાર કહ્યો તેનું માન આ પ્રમાણે છે, “ ઠ સર્પવના ઢાણાનો એક જવ થાય, ત્રણ જવની એક ચણોઠી થાય, ત્રણ ચણોઠીનો એક વાલ થાય અને સોલ વાલનો એક ગદી આણો થાય. ૧ દશ ગદી આણાનો એક પલ થાય અને દોઢસો ગદી આણાનો એક મણ થાય, દશ મણની એક ઘટિકા થાય એમ વિદ્વાનો કહે છે, દશ ઘટિકાનો એક જાર થાય. પ્રથમ જે કહ્યું કે તે દોઢસોનો એક મણ થાય ત્યાં ગદી આણા લેવા પલ લેવા નહીં, જો દોઢસો પલનો મણ થાય એમ લઈએ તો જારના અઘ્યોતેર મણ થઈ જાય અને તેના અર્ધજાગે ઊગણ ચાલીશ મણ થાય, એથી ઇટલું શરીરનું માન સંજ્ઞે નહીં. જો દોઢસો ગદી આણાનો મણ લઈએ તો જારના ચાલીશ શેરના માન વડે કાંઈક અધિક એવા પોણા આઠ મણ થાય અને તેનું અર્ધુ માન ઇટલે પોણા ચાર મણ અને પાંચ શેરથી વધારે શરીરનું પ્રમાણ સંજ્ઞે છે,

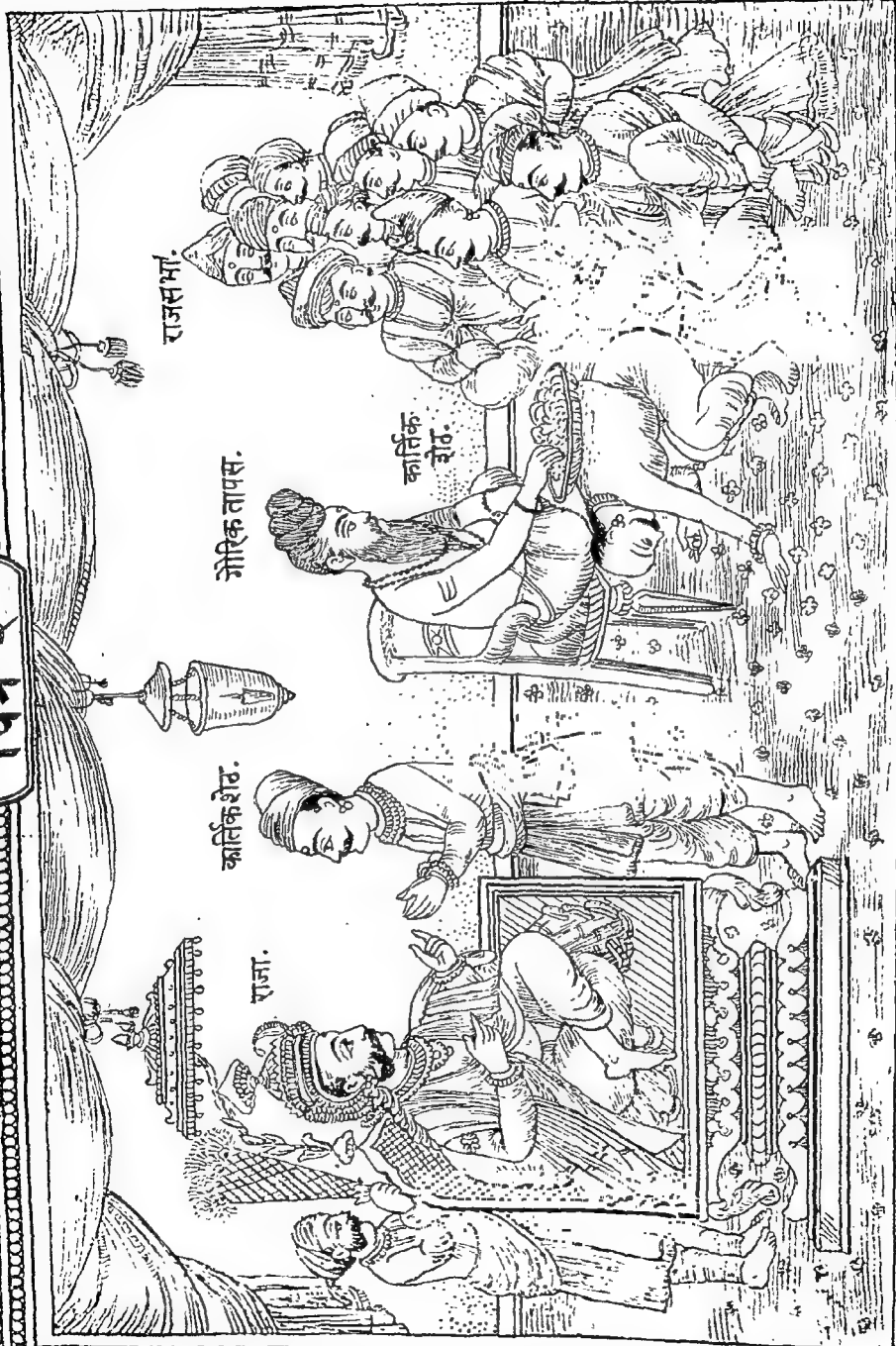
અને તેથી દોહસો ગદીઆણનો મળ પળ સંજવે. કોઇદેશમાં કાંઈક ઝૂળા ત્રણ શેરને પણ મળ કહેવાનો વ્યવહાર છે. હવે પ્રમાણ વિષે કહે છે. પોતાના અંગુલ વહે એકસો આઠ અંગુલની હંચાડવાલો ઉત્તમ પુરુષ કહેવાય છે, મધ્યમ અને હીન પુરુષ ત્રણ તથા ચોરાશી આંગલની હંચાડવાલા હોય છે. અહીં જે ઉત્તમ પુરુષ કહ્યો તે તીર્થંકરથી અન્ય લેવો, કારણ કે જે તીર્થંકર હોય તે બાર આંગલની મસ્તકની પાઘની સુધાં ગણીએ તો એકસો ને વીશ આંગલ હંચા હોય છે. હવે તેવી રીતનાં માન, ઉન્માન અને પ્રમાણથી પરિપૂર્ણ એવાં મસ્તક પ્રમુલ સર્વ અંગો જેમાં ઉત્પન્ન થયાં છે, એવા પ્રકારનું સુંદર જેનું શરીર છે એવો, વલી તે કેવો બાલક કે જેની આકૃતિ ચંદ્રના જેવી રમણીય છે, જે મનોહર છે, જેનું દર્શન પ્રિય છે અને જેનું સ્વરૂપ સુંદર છે એવા બાલકને હે દેવાનુપ્રિયે, તમે જન્મ આપશો. એ

હવે તે બાલક આવો થશે. કેવો થશે તે કહે છે—જ્યારે તે બાલક જાવને ઢોકી દેશે અર્થાત્ આઠ વર્ષનો થશે, ત્યારે તે એવો થશે કે જેનામાં સર્વ વિજ્ઞાન પરિણામ પામશે. અનુક્રમે જ્યારે યૌવન વયને પ્રાપ્ત થશે ત્યારે તે કૃષ્ણવેદ વિગેરેનો સ્મારક થશે. અહીં મૂલમાં ધાતુ આત્મનેપદી છે તે તતાં જે આ પ્રયોગ કર્યો છે તે વિચારવા જેવો છે. કૃષ્ણવેદ એ પદમાં ઠઠી વિન્રક્તિના બહુવચનનો લોપ થયેલો છે. તે કૃષ્ણવેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ કેવા છે કે જેમાં ઇતિહાસ એટલે પુરાણ પાંચમો છે અને નિઘંટુ કહેતાં નામ-સંગ્રહ કોશ જેમાં ઠઠો છે. તે વેદ કેવા કે જે અંગ તથા ઉપાંગોએ સહિત છે. તેમાં શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, ઇંદ, જ્યોતિષ અને નિરુક્તિ—એ ઠ અંગ કહેવાય છે, ઉપાંગ એટલે અંગના અર્થને વિસ્તાર કરનારા. વલી તે વેદ કેવા છે, તાત્પર્યથી શુક્ત છે, એવા પૂર્વે કહેલા ચાર વેદના જે સ્મારક એટલે બીજાં બે વિસ્મરણ થયેલ તેમને સ્મરણ કરાવનાર છે, વલી તે બાલક તે વેદોનો ધારક છે, એટલે ધારણ કરવાને સમર્થ છે. હે દેવાનુપ્રિયે, તે બાલક, એવો થશે. વલી તે બાલક કેવો થશે કે પૂર્વે કહેલાં ઠ અંગનો વિચાર કરનાર થશે, અહીં વિદ્ધ ધાતુનો અર્થ જાણવું લક્ષ્ય તો પુનરુક્તિ દોષ આવે છે. વલી તે ષષ્ટિતંત્ર એટલે કપિલ સંબંધી (સાંસ્થના) શાસ્ત્રમાં પં-

ક્રિત થશે, તેમજ ગણિતશાસ્ત્રમાં નિપુણ થશે. ગણિતશાસ્ત્ર એટલે ગણિતવિદ્યા જેમકે, “ એક સ્તંત્ર એવો
 છે કે જે અર્થો પાણીમાં છે, તેનો વારમો ઝાગ કાઢવામાં છે, ઠઠો ઝાગ રેતીમાં ઢવાયો છે અને તે ઢોઢ
 હાથ બહાર દેવાય છે. તે સ્તંત્રનું માન કેટલું હોયું જોઈએ તે વિચારીને કહો ? તેના જવાબમાં ગણિત
 ઉપરથી સિદ્ધ થાય કે, તે સ્તંત્ર ઠ હાથનો છે. અહીં મૂલમાં કોઈ ટેકાળે ‘સિદ્ધાંત’ એવો પણ પાઠ
 છે. સિદ્ધાંત શબ્દ વહે આચાર ગ્રંથ જાણવો. શિક્ષા એટલે અકરોની મર્યાદાનો ગ્રંથ. કદપ એટલે ચ-
 જ્ઞાદિવિધિનું શાસ્ત્ર તેમાં તે નિપુણ થશે. વ્યાકરણ એટલે શબ્દશાસ્ત્ર તે વીંશ વ્યાકરણો છે તે આ પ્રમા-
 ã- એંદ્ર વ્યાકરણ, જૈનેંદ્ર વ્યાકરણ, સિદ્ધહેમચંદ્ર વ્યાકરણ, ચાંદ્ર વ્યાકરણ, પાણિનીય વ્યાકરણ,
 સારસ્વત વ્યાકરણ, શાકાયન વ્યાકરણ, વામન વ્યાકરણ, વિશ્રાંત વ્યાકરણ, બુદ્ધિસાગર વ્યાકરણ,
 સરસ્વતી કંઠાન્તરણ વ્યાકરણ, વિદ્યાધર વ્યાકરણ, કલાપક વ્યાકરણ, જીમસેન વ્યાકરણ,
 શૈવ વ્યાકરણ, ગૌક વ્યાકરણ, નંદિ વ્યાકરણ, જયોત્પલ વ્યાકરણ, મુદ્રિ વ્યાકરણ અને
 જયદેવ વ્યાકરણ—એ વીંશ વ્યાકરણો છે. તે વ્યાકરણોમાં, ઠંદશાસ્ત્રમાં, નિરુક્ત એટલે પદની વ્યુત્પ-
 ત્તિવાલી ટીકા વિગેરેમાં, ડ્યોતિષશાસ્ત્રમાં અજે વીજાં બ્રાહ્મણોને હિતકારી એવાં ઘણાં શાસ્ત્રોમાં
 તેમજ પરિબ્રાજક—સંન્યાસ સંબંધી નય એટલે આચારશાસ્ત્રોમાં તે ઘણો નિપુણ થશે. હે દેવાનુપ્રિયે,
 તમે તેવાં ઉદાર સ્વમાં દીઠાં છે.

એમ કરીને તે સ્વમાંની વારંવાર અનુમોદના કરે છે. તે પઠી તે દેવાનંદા બ્રાહ્મણી મસ્તક ઉપર ઝંજલિ
 કરીને કૃષ્ણચંદ્ર બ્રાહ્મણને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યાં—હે દેવાનુપ્રિય, તમે કહ્યું તે એમજ છે, હે દેવા-
 નુપ્રિય, તે યથાર્થ છે અને તે સંદેહવર્ગનું છે. તે શેહું છે, તે પ્રતીષ્ઠ એટલે તમારાં મુલમાંથી પદ્મતાં-
 જ મેં ગ્રહણ કર્યું છે. તે ઉત્તમ ધર્મ એટલે શક્તિ અને પ્રતીષ્ઠ છે. આ તમે કહેલો અર્થ સત્ય છે. ત-
 મે જે કહ્યો તો તે તેમજ છે—એમ કહીને તે દેવાનંદા તે સ્વમાંને સારી રીતે ઝંગીકાર કરે છે. પઠી

चित्र ३

राजसभा.

मन्त्री तापस.

कानिक शेर.

रानी.

राजा.

कपन्नदत्त ब्राह्मणनी साथे उदार एवा मनुष्य संबंधी जोगववा योग्य जोगने जोगवता अकां बिहार करे
 ठे. १३ ते समये ते शक्र नामे इंद्र बिहार करवाने तत्पर थयो ए संबंध जाणवो. ते इंद्र केवो ठे ते कहे ठे,
 ते शक्र नामना सिंहासननो अधिष्ठाता ठे. ते देवताउनो स्वामी ठे. ते देवताउने विषे राजा एटले कांति
 प्रमुख गुणोथी विराजमान ठे. ते वज्रपाणि एटले हाथमां वज्रने धारण करनार ठे. ते पुरंदर एटले दैत्यो-
 नां नगरोने विदारण करनार ठे. वढी ते शतक्रतु ठे एटले श्रावकनी पांचमी प्रतिमा वहेवारूपी सो क्र-
 तु-यज्ञ जेणे करेला ठे. कार्तिक श्रेष्ठीना जवननी अपेक्षाए आ कहेल ठे. ते कथा आ प्रमाणे ठे-
 शिवीचूण नगरमां प्रजापाल नामे राजा ठे अने कार्तिक नामे श्रेष्ठी ठे. तेणे श्रावकनी सो पक्रिमा वही
 हती तेथी ते शतक्रतु एवा नामथी विख्यात थयो हतो. एक वखते गैरिक नामे एक संन्यासी एक
 मासनो उपवासी त्यां आवी चढ्यो. एक कार्तिक श्रेष्ठी बिना सर्वे लोको तेना जक्त थया. ते जाणी पेलो
 गैरिक संन्यासी कार्तिक श्रेष्ठीनी उपर रोष पास्यो. एक वखते राजाए ते संन्यासीने जोजन माटे नि-
 मंत्रण कथुं तयारे तेणे कछुं के, जो कार्तिक श्रेष्ठी पीरसे तो हुं तारे घेर पारणुं करूं. राजाए ते प्रमाणे
 अंगीकार करी कार्तिक श्रेष्ठीने कछुं के, तुं मारे घेर आवी ते गैरिक संन्यासीने जोजन कराव. का-
 र्तिक श्रेष्ठीए कछुं, हे राजा, तमारी आज्ञाथी हुं जोजन करावीश. पढी ते कार्तिक शेठे गैरिकने जो-
 जन कराववा मांछुं. जोजन करतां गैरिके(तुं निर्लज तुं)एस जणाववा नासिकानो आंगदीथी स्पश
 करी चेष्टा करी, ते वखते कार्तिक श्रेष्ठीए विचारुं के, 'जो में प्रथमथी दीक्षा लीधी होत तो आ सं-
 न्यासी मारो पराजव न करत. 'आ प्रमाणे चिंतवी ते श्रेष्ठीए एक हजार ने आठ वणिकपुत्रोनी साथे
 श्रीमुनिसुव्रत स्वामीनी पासे चारित्र दीधुं. पढी द्वादशांगी जणीने बार वर्षने पर्याये ते सौधर्म इंद्र थयो.
 जे गैरिक संन्यासी हतो ते पण पोताना धर्ममां तत्पर रही ते इंद्रनुं वाहन ऐरावण नामे थयो. ते ऐ-
 रावण आ कार्तिक श्रेष्ठी ठे एवुं जाणी नासवा लाग्यो एटले शकेंद्र तेने पकडी तेना मस्तक उपर आ-
 रूढ थइ गयो. ऐरावणे तेने जय पमाकवाने बे रूप कर्था. इंद्रे पण बे रूप कर्था. पढी तेणे चार रूप

કર્ચાં એટલે ઇંદ્રે પણ ચાર રૂપ કર્ચાં. પઠી અવધિજ્ઞાનથી તેનું સ્વરૂપ જાણી લઈ તેણે તેનો તિરસ્કાર કર્યો. જ્યારે તિરસ્કાર કર્યો, એટલે તેણે પોતાનું સ્વાત્માવિક રૂપ કરી દીધું. એવી રીતે કાર્તિક શ્રેષ્ઠીની કથા છે. સહસ્રાક્ષ એટલે તેને પાંચસો મંત્રીરૂપે દેવતાઈ છે તેડનાં નેત્રો ઇંદ્રનું કાર્ય કરે છે તેથી તે પણ ઇંદ્ર સંબંધીજ સમજવાં, તેથી ઇંદ્ર સહસ્રાક્ષ (હજાર નેત્રવાલો) કહેવાય છે. વલ્લી તે મધવાન્ છે એટલે મધ કહેતાં મોટા મેઘ જેને વશ છે તેવો છે.

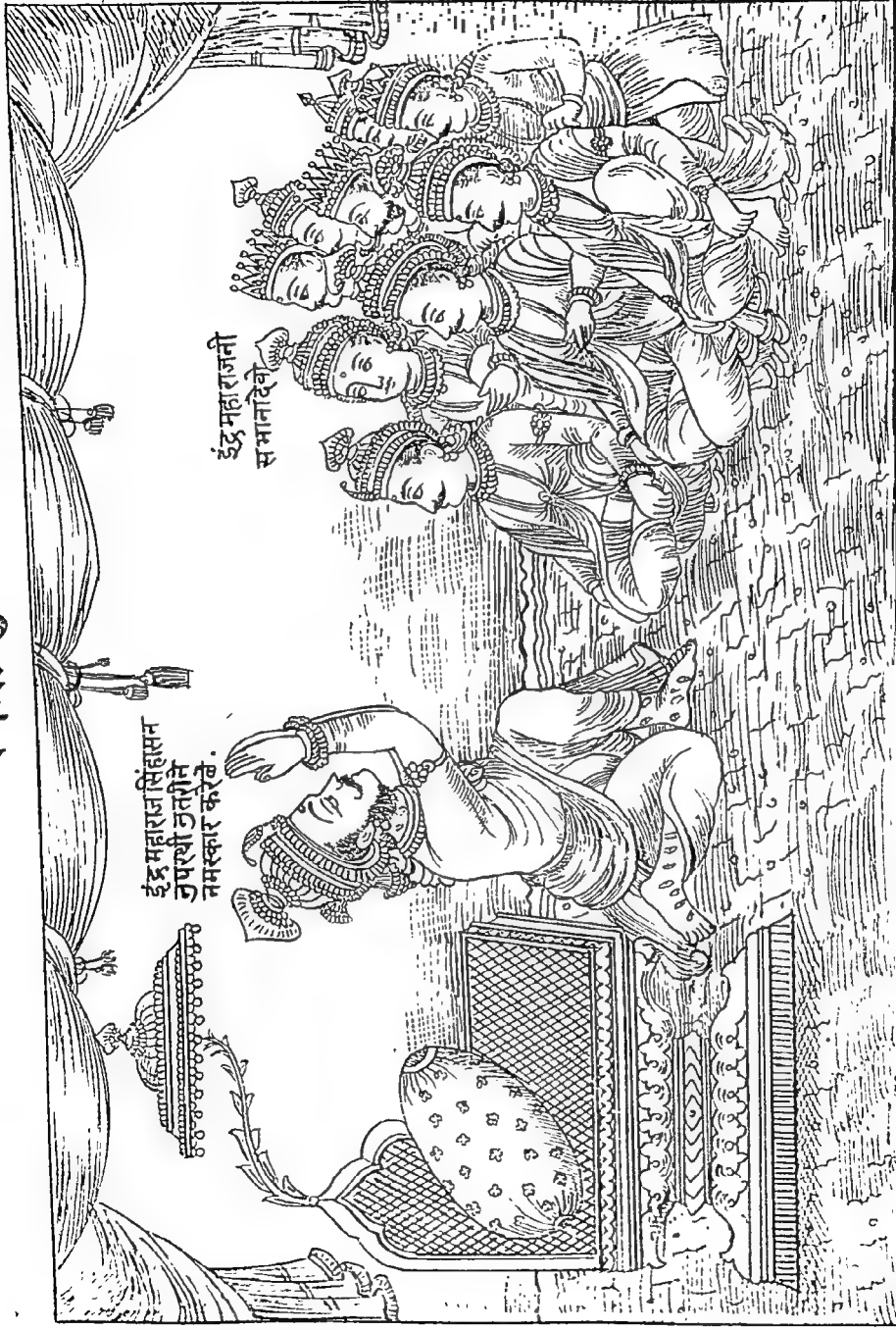
વલ્લી તે પાક નામના દૈત્યને શિક્ષા કરનારો છે. તે મેરુથી દક્ષિણમાં આવેલા લોકાર્ધનો અધિપતિ છે, ઉત્તર લોકાર્ધનો સ્વામી દ્રશન છે તેથી. તે ઘેરાવણના વાહનવાલો છે. તે સુર-દેવતાડેને આનંદ આપનાર છે. તે વત્રીશ લાલ્હ વિમાનનો અધિપતિ છે. રજ વગરનાં અને સ્વહવણથી આકાશ જેવાં વારી-ક વચ્ચેને ધારણ કરનારો છે. તેણે ઘટતા સ્થાન ઉપર માલા અને મુકુટ ધારણ કર્યાં છે, નવીન સુવર્ણના મનોહર, આશ્ચર્ય કરનારાં અને આમ તેમ કંપતાં એવાં બે કુંડલો તેના ગાલ ઉપર અગ્રડાય છે. વલ્લી તે કેવો છે કે જેને ત્રાદિ રાજચિહ્નરૂપ મોટી સમૃદ્ધિ છે, વલ્લી જેની શરીરાદિકની કાંતિ મોટી છે, જે મહાબલવાન્ છે, જે મોટો યશવાલો છે, જેનો મહિમા મોટો છે, જે મહાસુખી છે, જેનું શરીર દેવી-પ્રમાન છે, જે પગ સુધી લટકતી પંચવર્ણી પુષ્પની માલાને ધારણ કરે છે.

તે હાલ ક્યાં રહે છે તે કહે છે. તે સૌધર્મ કદપને વિષે છે, તે સૌધર્મ દેવલોકના આઝૂપણરૂપ વિમાનમાં છે, ત્યાં સુધર્મા નામની સજામાં શક્ર નામના સિંહાસનને વિષે રહે છે. ત્યાં રહી તે ઇંદ્ર શું કરી વિહાર કરે છે તે કહે છે. તે ઇંદ્ર ત્યાં વત્રીશ લાલ્હ વિમાનનો અધિપતિ છે, તેમજ ચોરાશી હજાર સામાનિક દેવતાનો અધિપતિ છે. તે સામાનિક દેવતાની સમૃદ્ધિ ઇંદ્રના જેવી છે.

તેત્રીશ ત્રાયલ્લિંશક દેવતા જે પૂજ્ય અથવા મંત્રી લુલ્હ દેવ છે તેમનો જે અધિપતિ છે. ચાર લોકપાલ કે જેમનાં નામ સોમ, યમ, વરુણ અને કુબેર છે તેમનો જે અધિપતિ છે. પદ્મા, શિવા, શચી, ઝંજૂ, અમલા, અપ્સરા, નવમિકા અને રોહિણી એવાં નામે આઠ અગ્રમહિષી (પટરાણી) કે જે

પ્રત્યેક સોલ હજાર દેવીર્લના પરિવારવાલી છે તેમનો જે સ્વામી છે. બાહ્ય, મધ્યમ અને આચ્ચંતર એવી ત્રણ
 પર્વદાનો જે અધિપતિ છે. ગંધર્વ, નાટક, અશ્વ, હાથી, રથ, સુન્નટ અને દુષ્પત્ર એવાં નામનાં સાત સૈ-
 ન્યનો જે સ્વામી છે. જનનપતિ વિગેરે દુષ્પત્રને સ્થાને મહિષ લેવા. તેમજ સાત સેનાપતિર્લનો અને ચારે
 દિશાર્લમાં પ્રત્યેક ચોરાશી હજાર આત્મરક્ષક દેવતા એકંદર સંસ્થાએ ત્રણ લાલ અને ત્રીશ હજાર
 શાય તેમનો જે અધિપતિ છે. તે સિવાય બીજા ઘણા સૌધર્મ કલ્પના નિવાસી વૈમાનિક દેવ અને દેવીર્લનું
 આધિપત્ય એટલે અધિપતિનું કર્મ અર્થાત્ રક્ષાને, અગ્રેસરપણાને, નાયકપણાને, પોષકપણાને, અત્યંત મો-
 ટાપણાને, આજ્ઞાએ કરીને દૈશ્વર જે સેનાપતિ તેની પોતાના સૈન્ય પ્રત્યે અદ્ભુત આજ્ઞાના પ્રધાનપણાને ની-
 મેલા પુરુષોની પાસે જે કરાવે છે, વલી પોતે તેમનું પાલન કરે છે. વલી તે શું કરે છે કે અવિભિન્ન એવાં નાટક,
 ગીત અને વાજિત્રો, તેમાં વીણા, કરતાલ, બીજાં વાદ્યને તોડે તેવા મેઘધ્વનિવાલા માદલ અને મોટા ઢોલ,
 તેમના મોટા શબ્દ વન્દે દેવતાને યોગ્ય એવા યોગવવા લાયક યોગને યોગવતો વિહાર કરે છે. ૪૪ વલી તે
 આ સંપૂર્ણ જંબૂદ્વીપને વિશાલ એવા અવધિજ્ઞાન વડે અવલોકન કરતો વિહાર કરે છે. તે ઇંદ્ર જગવંત મહા-
 વીર પ્રચુનો જન્મ જાણી હર્ષ પામેલો છે, સંતોષ પામેલો છે તેમજ ચિત્તશ્રી આનંદ પામેલો છે, મનમાં પ્રસન્ન
 થયેલો છે, ઘણા ચિત્તસંતોષને પામેલો છે, હર્ષના વશશ્રી પ્રસરેલા હૃદયવાલો છે, મેઘની ધારાશ્રી સિંચાએ-
 લા કદંબવૃક્ષનાં સુગંધી પુષ્પની જેમ રોમાંચિત થયેલ છે તેથી જેના રોમકૂપ ડંચા થયા છે, વલી જેનું મુલ
 અને નેત્રો વિકાસ પામેલાં ઉત્તમ કમલના જેવાં છે, કારણ કે તે હર્ષશ્રી પરિપૂર્ણ છે. તેમ શ્રીજગવંતના
 દર્શનશ્રી અધિક સંત્રમ થવાને લીધે તેનાં ઉત્તમ કંકણ કંપી ચાલતાં હતાં. બહેરલા અને વાજુબંધ તુટી
 જતા હતા. મુકુટ અને કુંફલ જે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે, એ સર્વ આમ્રૂષણો જેનાં પ્રચલિત થયેલાં છે એવો
 છે, વલી જેનું હૃદય હાર વન્દે વિરાજમાન છે. જે લંબાયમાન છુમણાં ને હીંચકા યાતાં આમ્રૂષણોને
 ધારણ કરે છે. એવો ઇંદ્ર અકસ્માત્ સંત્રમ-આદરશ્રી, ઉત્સુકપણાશ્રી અને કાયાની ચપલતાથી. એક-
 દમ સિંહાસન ઉપરશ્રી બેઠો થયો. બેઠો થઈને પાદપીઠ એટલે પગ મૂકવાના બાજોઠ ઉપરશ્રી નીચે

ઉત્તર્યો અને નીચે ઉતરીને સરકત મણિ તથા રિષ્ટ અને અંજન નામનાં રત્નો વડે નિપુણ એવા
 કારીગરે રચેલી અને દેદીપ્યમાન એવા ચંદ્રકાંત વિગેરે મણિહર અને કર્કેતન વિગેરે રત્નોથી માંકત એવી
 તે પાહુકાને ઉતારી નાલી અને ઉતારીને તે ઇંદ્ર એક પટ ઉત્તરાસંગ કરે છે. તે કર્યો પઠી અંજલિ કરવાને
 વંને હાથ યોજે છે, તેવો થઈ તે ઇંદ્ર પ્રચુની સન્મુખ સાત આઠ પગલાં સામો જાય છે, પઠી હાથા હીંચણને
 ઉપાડે છે એટલે પૃથ્વીને લગ્ન (અરુકેલો) ન થાય તેમ સ્થાપે અને દક્ષિણ જાનુને પૃથ્વી ઉપર મૂકે, પઠી
 ત્રણ વાર પૃથ્વી ઉપર મસ્તક નમાવે, નમાવીને જરા ઉત્તરાર્ધ અંગથી ઉત્તો થાય, તેમ કરી કંકણ અને ચેર-
 લાથી સ્તંભન કરેલી જુજાળને વાલે, તે વાલીને હાથના સંપુટમાં રચેલી દશ નલ સહિત દક્ષિણાવર્તપ-
 એ મસ્તક પર જમાવાતી એવી અંજલિ મસ્તક પર કરીને આ પ્રમાણે બોલ્યો. તે જું બોલ્યો. તે કહે છે, મૂલમાં
 ‘ણ’ એ અક્ષર સર્વે ઉકાળે વાક્યાલંકારને માટે છે. ત્રણ જીવનને પૂજવા યોગ્ય એવા અર્હત પ્રજુને નમસ્કાર
 હો. કર્મરૂપ વૈરીને હણવાથી અરિહંતાણે એવો પળ પાઠ છે અથવા અરુહંતાણે એવો પાઠ લઈ એ તો રાગદ્વ-
 ષરૂપ કર્મવીજનો અનાત્ર કરનાર એવો અર્થ થાય એટલે ત્રવકેત્રમાં તે વીજ ઊગવાનો જ અનાત્ર આગ છે.
 વલી તે પ્રજુ જગવંત એટલે જ્ઞાનાદિવાલા છે તેમ જ તે આદિકર એટલે પોતપોતાના તીર્થની અપેક્ષા એ
 ધર્મના આદિકર્તા છે. વલી જે તીર્થ એટલે સંઘ અથવા પ્રથમ ગણધર તેને સ્થાપન કરનારા છે. જે સ્વયં-
 બુદ્ધ છે એટલે પરોપદેશથી બોધ પામેલા નથી, પોતાની મેલે બોધ પામેલા છે. જે અનંત ગુણોના નિધાનરૂપ
 હોવાથી પુરુષોમાં ઉત્તમ છે. જે કર્મરૂપી વૈરીહમાં નિર્દય શૂરવીર હોવાથી પુરુષસિંહ છે. વલી જે પુરુષોમાં
 પ્રધાન એવા પુંરુરીક-શ્વેત કમલની જેવા છે. જેમ પુંડરીક-કમલ કાદવમાં થાય છે અને જલ
 વડે વધે છે, પઠી તે જલ તથા કાદવને ઢોહી ઉપર રહે છે. એવી રીતે જગવંત પણ કર્મરૂપી કાદ-
 વમાં ઉત્પન્ન થયા છે અને જોગરૂપી જલથી વૃદ્ધિ પામ્યા છે. તેહ કર્મ અને જોગનો ત્યાગ કરી
 પઠી જુદા રહે છે. વલી તે ઉત્તમ પુરુષોમાં ગંધહસ્તી એટલે મદગંધી હસ્તી જેવા છે. જેમ ગંધહસ્તીના
 ગંધથી બીજા હાથીહ પલાયન કરી જાય છે તેમ જગવંતના પ્રજાવથી બીજા હુકાલ વિગેરે ઉપદ્રવો

કે તે ધર્મના નાયક છે. વલી ધર્મના સારથી છે. જેમ સારથી હનમાં જતા એવા રથને પાઠો માર્ગમાં લાવે છે તેમ યગવંત પણ માર્ગત્રષ્ટ થયેલા માણસને પાઠો માર્ગે લાવે છે, તે ઉપર મેઘકુમારનું દૃષ્ટાંત છે— એક વખતે શ્રીવીર પ્રજા રાજગૃહ નગરીમાં સમોસર્ગ હતા. તેમની દેશના સાંજલી શ્રેણિક રાજા અને ધારિણી રાણીનો પુત્ર મેઘકુમાર પ્રતિબોધ પામ્યો. તેણે માતાપિતાની માંડ માંડ રજા લઈ પોતાની આવ પ્રિયનો ત્યાગ કરી દીઠા ગ્રહણ કરી. પ્રજા શિક્ષા આપવાને તેને સ્થવિર સાધુને સોંપ્યો. એક વખતે ઉપાશ્રયમાં અનુક્રમે સાધુનેના સંસ્તારા કરતાં મેઘકુમારનો સંસ્તારો દ્વારજાગની પાસે ઢેહ્યો આવ્યો. ત્યાં માનુ કરવાને જતા આવતા સાધુનેના ચરણની રજથી ઝરાઈ ગયેલા મેઘકુમારને આલી રાત દાણવાર પણ નિઠા ન આવી. ત્યારે તેણે ચિંતવ્યું કે, મારે ઘેર સુલશશ્યા ક્યાં ! અને આવી રીતે ઋમિ ઉપર આ લોટવું ક્યાં ! ઓરે ! આંડું ડુઃલ મારે ક્યાં સુધી સહન કરવું ? માટે પ્રાતઃકાલે પ્રજાની રજા લઈ પાઠો ઘેર જઈશ. આંડું ચિંતવી પ્રજાતકાલે પ્રજાની પાસે આવ્યો. પ્રજા મધુર વચનથી વોલાવ્યો. હે વત્સ ! તેં રાત્રે એવું ડુધ્યાન કર્યું પણ તે વિચાર્યા વગર કરેલું છે. નરકાદિકનાં ડુઃલની આગલ એ ડુઃલ કોણ માન્ય છે. અનેક સાગરોપમ તેવાં ડુઃલ પ્રાણીડે ઘણી વાર સહન કર્યાં છે. વલી કહ્યું છે કે, “અમિમાં પ્રવેશ કરવો સારો અને શુરુ કર્મથી મૃત્યુ પામવું તે સારું, પણ ગ્રહણ કરેલા વ્રતનો યગ અને શીલની સ્વલના કરવી તે સારું નહીં.” ૧ તેમ આ ચારિત્રાદિ કથનું આચરણ મોટા ફલને આપે છે, તેં પોતેજ પૂર્વ જન્મે ધર્મને અર્થે કષ્ટ અનુજવ્યું હતું, તેનું આ ફલ પ્રાપ્ત થયેલું છે. તારા પૂર્વ જન્મે સાંજલ—આથી ત્રીજે જન્મે વૈતાલ્ય પર્વતની ઋમિ ઉપર તું સુમેરુપ્રજા નામે હાથી થયો હતો. તે ઠ દાંતવાલો, ધોલો અને એક હજાર હાથિ— ણીડનો સ્વામી થયો. એક વખતે દાવાનલથી યય પામી નાસી જતાં તુષા લાગવાથી એક ઘણા કાદવ- વાલા સરોવરમાં આવી પહોંચ્યો. માર્ગનો અજાણ હોઈ તે કાદવમાં ઘુંચી જઈ જલ અને તીર બંનેમાંથી ત્રણ થયો. પછી તારા પૂર્વના વૈરવાલા હાથીડે આવી તને દંતોશલનો માર માર્યો. તેની વેદના સાત દિવસ સુધી યોગવી અંતે એકસો વીશ વર્ષની આયુષ્ય પૂરી કરી (મત્ય પામી) વિંધ્યાચલ ઉપર પાઠો

હાથી થઈ અવતર્યો. તે વખતે તું રાતા વર્ણનો, ચાર દાંતવાલો અને સાતસો હાથાળાના સ્વામા થયા. અ-
 નુક્રમે એક વાર દાવાનલને જોઈ તને જાતિસ્મરણ થયું, ઇટલે પૂર્વે યજ્ઞનું સ્મરણ થયું. પઠી તેં દાવાન-
 લના પરાચવમાંથી વચવાને એક યોજનના પ્રમાણવાલું મંડલ કર્યું. તેમાં વર્ષને આરંભે, મધ્યે અને અંતે
 જે કાંઈ તુણ વેલ વિગેરે થાય તે સર્વે ઉલેખી નાંખે. એક વખતે દાવાનલથી જય પામેલા વનના પ્રાણી-
 ડે તે હાથીના મંડલમાં વ્યાપી રહ્યા, તે વખતે તું પણ સત્તર આવીને તે મંડલમાં આવી રહ્યો. કોઈવાર
 દેહને છુજલી કરવાની ઇચ્છાથી તેં એક પગ ઉપાડ્યો, તે પગ ઉપારુતાંજ કોઈ સસલો સંક્રમાણથી પીમા-
 ઇને તેની નીચે ઝરાયો. શરીરને ખંજવાલી તે પગ નીચે મૂકતાં તે સસલો તારા જોવામાં આવ્યો. તેની
 ઉપર દયા લાવી વે દિવસ સુધી તું ડંત્રો પગ રાંધી ડંત્રો રહ્યો. ડંત્રે દાવાનલ શાંત થયો અને સર્વે
 જીવો પોતપોતાનાં સ્થાનમાં ચાલ્યા ગયા ત્યારે તે હસ્તી પોતાનો પગ ગલી પડવાથી પૃથ્વી ઉપર પડી
 ગયો. પઠી ત્રણ દિવસ સુધી હુધા અને તુષાથી પીક્ત થઈ તે કુપાલુ હાથી સો વર્ષની આયુષ્ય પૂરી
 કરી અહીં તું આ શ્રેણિક રાજા અને ધારિણી રાણીનો પુત્ર થયો ઓ. હે મેઘકુમાર, તે વખતે તિયંચના
 યવમાં પણ તેં ધર્મને અર્થે તેંબું કષ્ટ સહન કર્યું હતું તો આ જગતને વંદન કરવા યોગ્ય સાધુડના ચર-
 ણથી અથમાતા તું કેમ ડુઃખ ધરે છે? આવો ઉપદેશ આપી યગવંતે તેને ધર્મમાં સ્થિર કર્યો. પઠી જેને
 જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયેલું છે એવા મેઘકુમારે 'એક નેત્રો સિવાય બીજું બંધું શરીર હું બોસરાંબું હું' એવો
 અગ્નિગ્રહ કર્યો. અનુક્રમે અતિચાર રહિત ચારિત્રને આરાધી અંતે મહિનાની સંલેખના કરી તે શ્રી વિ-
 જય વિમાનમાં દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને મહાવિદેહ દેવત્રમાં સિદ્ધિને પ્રાપ્તો. ઇતિ મેઘકુમાર કથા ॥
 મહામહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજય ગણિએ રચેલા કલ્પ-
 સૂત્રની સુબોધિકા ટીકાનો આ પ્રથમ ક્ષણ સમાપ્ત થયો. ૧

॥ અથ દ્વિતીયં વ્યાખ્યાનં પ્રારમ્ભયતે ॥

ત્રણ સમુદ્ર અને ચોથો હિમાલય એ ચાર અંત (તેડા) માં પ્રવ્રુપણે થયેલા ધર્મના શ્રેષ્ઠ ચક્રવર્તી

एवा अर्थात् धर्मना नायक एवा, समुद्रमां डुबता एवा प्राणीर्जने द्वीप जेवा एटले संसारसागरमां
 आधाररूप एवा, वली ताण एटले अनर्थनो नाश करवाना हेतुरूप एवा, वली कर्मना उपद्रवशी जय
 पामेला प्राणीर्जने शरणरूप एवा, गतिरूप एवा, स्वस्थताने माटे जेने दुःखी माणसो आश्रित
 आय ते गति कहेवाय. वली आ संसाररूपी कूवामां पकता एवा प्राणीर्जने अवलंबनरूप एवा, मूलमां
 दीवो ताण इत्यादि पद प्रथमांत ते ते ठतां पण ते चतुर्थीना अर्थमां ठठी विनक्ति ठेडे होय तेम व्याख्या
 करवी. वली जे अप्रतिहत एटले ठादफी के जींत विगेरेशी अस्वखित एवा उत्तम प्रधान ज्ञान दर्शनने
 धारण करनारा, वली ठव्य एटले घातिकर्म जेनाशी निवृत्त थयां ठे एवा, वली राग द्वेषने जीतनारा ठे. वली
 ते उपदेश दान विगेरे आपी जव्य प्राणीर्जने जीवाडनारा ठे. आ संसारसमुद्रने तरेला ठे अने सेवको-
 ने तारनारा ठे. वली तेज तत्त्वना बोधवाला ठे अजे वीजर्जने तत्त्वना बोधक ठे. पोते कर्मना पांजरासां-
 शी मुक्त ठे अने सेवकोने मूकावनारा ठे. वली पोते सर्वज्ञ तथा सर्व वस्तुने जोनारा ठे. तेमज उप-
 द्रव रहित, अचल, रोगरहित, अनंत वस्तुविषयनुं ज्ञानस्वरूप, आदि अंत रहितपणाशी क्षयरहित
 एबुं, तेमां अंत एटले सर्वशी नाश अने क्षय देशशी नाश तेणे रहित एबुं, वली बाधारहित, तथा
 पुनरावृत्ति, पुनरागमन तेणे रहित एबुं सिद्धिगति नामनुं स्थान ठे, ते स्थानने प्राप्त थयेला, जयने
 जीतनारा श्रीजिन जगवंतने नमस्कार ठे. आवी रीते सर्व जिनोने नमस्कार करी शक इंद्र श्रीवीर
 प्रभुने नमस्कार करे ठे.

ते श्रमण जगवंत श्रीमहावीर प्रभु के जे पूर्वना तीर्थकोए कहेला अने सिद्धिगति नामना स्थान
 प्रत्ये जवानी शब्दावाला ठे, तेमने नमस्कार हो. श्रीवीर प्रभु हवे मुक्ति एजवाना ठे तेथी आ विशेषण
 आप्णुं ठे. आ सर्व विशेषणो ठठीना एक वचनांत ठे ते ठतां पण ते चतुर्थीना अर्थमां लेवां. इंद्र कहे ठे,
 ते देवानंदा ब्राह्मणीनी कुक्षिमां रहेला ते वीर प्रभुने हुं वंदना करुं बुं. हुं अहीं रह्यो बुं अने प्रभु ते
 कुक्षिमां रहा ठे. ते मने अहीं रहेलाने जुवे एम धारी इंद्र ते प्रभुने वंदना करे ठे अने नमस्कार करे ठे.

તે કરીને ઇંદ્ર પૂર્વાંત્રિમુખે સિંહાસન ઉપર બેઠો. તે પઠી દેવીના ઇંદ્ર અને દેવીના રાજાં એવા તે ઇંદ્રને આવો આત્મવિષય સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો, જે ચિંતાત્મક, અત્રિલાષરૂપ અને મનોગત એટલે વચનશ્રી પ્રકાશિત નહીં કરેલો સંકલ્પ હતો. તે કેવો સંકલ્પ થયો તે કહે છે.

આ વનાવ કોઈ દિવસ ચૂતકાલમાં થયો નથી, વર્તમાનકાલમાં થતો નથી અને ત્રિવિંશકાલમાં થશે નહીં, કે જે અર્હત, ચક્રવર્તી, વલદેવ, અથવા વાસુદેવ અંત્ય એટલે શૂદ્રકુલમાં, અધમ કુલમાં, તુહ-અલ્પ કુલમાં, નિર્ધન કુલમાં, કુપણ એટલે લોચી કુલમાં, ત્રિકુકોના કુલમાં, અથવા બ્રાહ્મણના કુલમાં આવ્યા હોય, અથવા આવતા હોય, અથવા હવે પઠી આવનારાં હોય એમ થયું નથી ત્યારે તે કેવા કુલમાં ઉત્પન્ન થાય છે તે કહે છે. તે આ પ્રકારે નિશ્ચયે કરીને ઉગ્ર એટલે શ્રીઆદિનાથ પ્રભુએ રત્નકપણે સ્થાપન કરેલા લોકો તેડના કુલમાં, જોગ એટલે ગુરુપણે સ્થાપન કરેલા તેડના કુલમાં, રાજન્ય એટલે શ્રીકૃષ્ણદેવ પ્રભુએ મિત્ર તરીકે સ્થાપન કરેલા તેડના કુલમાં, ઇદ્વાક એટલે શ્રીકૃષ્ણદેવના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા તેડના કુલમાં, ક્ષત્રિય એટલે શ્રીઆદિનાથે પ્રજાના દર્શન તરીકે સ્થાપન કરેલા તેડના કુલમાં, હરિ એટલે પૂર્વ જવના વૈરી દેવતાએ આણેલ હરિવર્ષ દેવત્રનું યુગલ તેના વંશજના કુલમાં, તે સિવાય વીજા શુરૂ જાતિ અને કુલવાલા વંશમાં, (અહીં જાતિ એટલે માતાનો પદ્મ અને કુલ એટલે પિતાનો પદ્મ સમજવો.) એવા કુલમાં આવેલા છે, આવે છે અને આવશે-તે સિવાય પૂર્વે કહેલા નીચાં કુલમાં તે અર્હ-તાદિ અવતરતા નથી. ત્યારે તે પ્રભુ અહીં કેમ ઉત્પન્ન થયા તે કહે છે- ત્રિવિતવ્યતા નામે એક લોકમાં આશ્ચર્યકારી જાવ-બનાવ રહેલો છે. અનંત ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી કાલ ઉલ્લંઘન થતાં જે એવો કોઈ પદાર્થ ઉત્પન્ન થાય છે. તેમાં આ ચાલતા અવસર્પિણી કાલમાં આવાં દશ આશ્ચર્ય થયેલાં છે. તે આ પ્રમાણે-
 ઉપસર્ગ ૧, ગર્જનું હરણ ૨, સ્ત્રી તીર્થંકર ૩, અન્નાવિત પર્ષદા ૪, કૃષ્ણનું અપરંકામાં જબું ૫, ચંદ્ર સૂર્યનું ઉતરબું ૬, હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ ૭, ચમરેંદ્રનો ઉત્પાત ૮, એકસો આવતું સિદ્ધ થવું ૯, તથા અસંયતિની પૂજા ૧૦, એ દશ આશ્ચર્ય થયેલાં છે. તેની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે છે-

उपसर्ग एटले उपद्रव ते श्रीवीर प्रभुने ठग्नस्थावस्थामां घणा थयेला ठे ते आगल कहेवामां आचशे-
 वली ए जगवंतनी केवलीअवस्था केजेमां प्रजावशीज सर्व उपद्रव शमी जाय तेमां पण पोताना शिब्या-
 नास एटले अधम शिष्य गोशाले उपद्रव कर्यो हतो. ते आ प्रमाणे वृत्तांत ठे. एक वखते श्रीवीर प्रभु वि-
 हार करता आवस्ती नगरीमां समोसर्था. तेवामां गोशालो 'हुं जिन जगवंत हुं' एम लोकोमां ख्याति क-
 रतो त्यां आव्यो. तेथी 'आवस्ती नगरीमां बे जिन जगवंत आव्या ठे' एवी लोकोमां प्रसिद्धि थइ. ते सां-
 जली गौतमे जगवान् वीर प्रभुने पूढ्युं-खामी, 'हुं जिन जगवंत हुं' एम पोताने विख्यात करनार आ
 वीजो कोण ठे? जगवंते कछुं, ते जिन नथी, पण शरवण गामनो रहेवासी मंखली अने सुजडा थकी वणी
 गायोवाली ब्राह्मणनी गोशालामां उरपन्न थवाथी गोशाल एवा नामने धारण करनार एक मारो शिष्य
 ठे. ते मारी पासेथीज जरा बहुश्रुत थइ पोतानुं जिन नाम व्यर्थपणे विख्यात करे ठे. ते पठी आ जात
 सर्व ठेकाणे प्रसिद्ध थयेली सांजलीने ते गोशालो अति रोष पास्यो. तेवामां गोचरीए गयेला आनंद
 नामना जगवंतना शिष्यने कछुं, हे आनंद ! एक दृष्टांत सांजल, केटलाएक वणिक लोको धन मेल-
 ववाने जात जातनां करीआणां गामां जरी परदेश जवा नीकल्या. तेउं कोइ अरण्यमां पेठा. त्यां
 जल न मलवाथी तृषातुर थइ जलनी गवेषणा करवा लाग्या. तेवामां चार राफमाना शिखर जोवामां
 आव्यां. तेमणे एक शिखर फोड्युं त्यां तेमांथी घणुं जल नीकल्युं. ते जलथी तृषा रहित थइवाकीना
 जलथी पात्र जरी दीधां. पठी एक वृद्ध वणिके कछुं के आपणुं धारेलुं कार्य सिद्ध थ्युं. हवे वीजुं शि-
 खर फोडशो नहीं. तेम वार्या तोपण तेउंए वीजुं शिखर तोडी पाड्युं. तेमांथी सुवर्ण प्राप्त थ्युं. पठी
 वृद्ध तेवी रीते वार्या तोपण तेउंए वीजुं शिखर फोड्युं. तेमांथी रत्न प्राप्त थ्यां. पठी घणा वार्या
 तोपण ते लोभांध व्यापारीउंए चोथा शिखरने फोड्युं. तेमांथी दृष्टिष सर्प प्रगट थयो. तेणे
 पोतानी दृष्टिनो पात करी सर्वने पंचत्व पमामी दीधा. जे पेलो वृद्ध हितोपदेशक हतो ते
 न्याथी होवाथी नजीक रहेल देवताए तेने स्वस्थानमां मुक्ती दीधो. हे आनंद, आ प्रमाणे तारो

धर्माचार्य आटली संपत्ति प्राप्त थइ तोपण तेथी संतोष न पामी जेवां तेवां चाषण करी मने कोपावे
 ठे, तेथी हुं मारा तपना तेजथी तेने जस करी नाखीश; माटे तुं सत्वर जइ आ खबर तेने निवेदन
 कर- पेला वृद्ध वणिकनी जेम तने हितोपदेशक जाणी तारी रक्षा करीश. आ सांजली आनंद सा-
 धुए जय पामी ते सर्व वृत्तांत जगवंतनी आगल कथो. जगवंते कछुं, हे आनंद, तुं सत्वर जइ
 गौतमादि मुनिउने जणव के आ गोशालो अहीं आवे ठे, तो तेनी साथे कोइए कांइ चाषण करवुं
 नहीं. सर्वने आका अवला चाल्या जवुं. पढी तेमणे तेम कथुं एटलामां गोशाले आवी जगवंतने कछुं,
 हे काश्यप गोत्री, आस केस बोले ठे? के आ मंखलीनो पुत्र गोशालो ठे. ते तारो शिष्य मंखलीपुत्र तो
 मृत्यु पामी गयो ठे. हुं तो जुदोज हुं. परीषहने सहन करवामां समर्थ एवुं तेनुं शरीर जाणी तेमां अ-
 धिष्ठान करी रह्यो हुं. आ प्रमाणे गोशाले करेला जगवंतना तिरस्कारने नहीं सहन करता सुनइत्र अने
 सर्वानुव्रति नामे वे मुनिवचमां उत्तर आपवा लाग्या एटले गोशाले तेजोलेइथाथी तेमने वाली नाख्या,
 तेउ दग्ध थइने स्वर्गे गया. पढी जगवंते कछुं, हे गोशाला, तुं तेज गोशालो ठो, बीजो नथी. शामाटे
 वृथा आत्माने गोपवे ठे? आ प्रमाणे आत्मा गोपवी शकतो नथी. जेम कोइ चोर रद्दकोना जोवामां
 आव्यो, पढी ते तृणथी के आंगदीथी पोताना देहने आढादन करे तेथी शुं ते आढादित आय ठे?
 आवी रीते प्रचुए यथार्थ कछुं एटले ते डुरात्माए जगवंतनी उपर तेजोलेइथा मूकी. ते लेइथा
 जगवंतने त्रण प्रदक्षिणा करी ते गोशालानाज शरीरमां पेठी. तेनाथी शरीर दग्ध थइ गयुं अने विविध
 वेदना अनुजवी ते सातमी राजे मृत्यु पामी गयो. जगवंते पण तेना तापथी ठ मास सुधी राती चोल कांति
 धरो वाधाने अनुजवी. आ प्रमाणे जेना नामना स्मरणथी सर्व दुःख शमी जाय तेवा बीर जगवंतने पण
 जे आ उपसर्ग थयो ते प्रथम आश्चर्य ठे. १ गर्जनं हरण एटले बीजा उदरमां मूकी देवुं ते पण कोइ जि-
 नने पूर्वे थयुं नथी, श्रीवीर प्रचुने थयुं ठे ए बीजुं आश्चर्य ठे. २ तीर्थकरो हमेशां उत्तम पुरुषोज थाय
 ठे, स्त्री यता नथी. आ अवसर्पिणीमां सिधिला नगरीना पति कुंजराजनां पत्नी सखि नामे लंगणी-

शमा तीर्थकर थइ तीर्थने प्रवर्त्ताव्युं हतुं, ए त्रीजुं आश्चर्य ठे. ३ अन्नाविता पर्षदा एटले जगवंतनी दे-
 शना कदि पण निष्फल थती नथी, पण ज्यारे श्रीवर्द्धमान स्वामीने केवलज्ञान थयुं त्यारे तेमणे प्रथ-
 मना समोवसरणमां देशना आपी हती, पण तेथी कोइने विरतिनां परिणाम थयां नही. ए चोथुं आ-
 श्र्य. ४ नवमां वासुदेव कृष्णने द्रौपदी निमित्ते अपरकंकामां जनुं पड्युं ते पण आश्चर्य ठे. ते आ प्रमाणे
 कथा ठे-पूर्वे पांरुवनी स्त्री द्रौपदी ए नारदने आवता जोइ ते संयमी न होवाथी तेने सामा उन्ना थइ
 मान आप्युं नही तेथी तेणे रोष धरी द्रौपदीने कष्टमां पारुवाने धातकी खंडना जरतहेत्रमां आवेदी
 अपरकंका नामे राजधानीनो स्वामी पद्मोत्तर के जे स्त्रीजमां लुब्ध हतो तेनी आगल आवी द्रौपदीना
 रूपनुं वर्णन कर्तुं. तेणे पोताना मित्ररूप कोइ देवतानी पासे द्रौपदीने पोताने घेर आपी. अहां पांड-
 वोनी माता कुंती ए ते खबर जाणी कृष्णने विज्ञप्ति करी एटले कृष्ण द्रौपदीनी गवेषणा करवामां
 व्यग्र थया. तेमने नारदना मुखथी ते समाचार प्राप्त थया एटले तेमणे सुस्थित देवनी आराधना करी.
 देवता ए ते कृष्णने मार्ग बताव्यो एटले ते बे लाख योजन विस्तारवाला लवण समुद्रने उल्लंघन करी
 पद्मोत्तरनी अपरकंका राजधानीमां गया. त्यां पांरुवनो तिरस्कार करनारा ते पद्मोत्तरने नरसिंहरूप
 करी जीती लइ पढी द्रौपदीना वचनथी तेने जीवतो मूक्री पोते द्रौपदी साथे पाठा वढ्या. चालता
 चालता शंखनो नाइ कर्यो. ते सांजली त्यां विहार करता मुनिसुव्रत प्रभुना वचनथी कृष्णने आवेला
 जाणी भलवाने उत्सुक एवा कपिल वासुदेवे पण समुद्र कांठे आवी शंखनो नाइ कर्यो. पढी ते वंनेनां शं-
 खना नाइ परस्पर मली गया. आ प्रमाणे आ अवसर्पिणीमां कृष्णनुं अपरकंका राजधानीमां गमन थयुं
 हतुं ए पांचमुं आश्चर्य ठे. ५ कौशांबी नगरीमां जगवंत श्री वर्द्धमान स्वामीने वांइवाने सूर्य अने
 चंद्र पोतानां मूल विमानथी उतर्यां हता, ए ठहुं आश्चर्य. ६ हरिवंश कुलनी उत्पत्ति पण एक
 आश्चर्य ठे. ते आ प्रमाणे-कौशांबी नगरीमां सुमुख नामे राजा हतो. तेणे शालापति वीरक
 राजानी वनमाळा नामनी स्त्री घणी स्वरूपवान जाणीने पोताना अंतःपुरमां नाखी. ते शालापति

चित्र ५

તેના વિયોગથી વિકલ થઇ ગયો. જે કોઈ જોવામાં આવે તેને વનમાલા વનમાલા કહી વોલાવતો હતો. એવી રીતે કૌતુકથી અનેક લોકોથી વીંટાણો શાલાપતિ નગરમાં ઝમવા લાગ્યો. વનમાલા સાથે ક્લીકા કરતા રાજાએ તેને જોયો. તેની એવી સ્થિતિ જોઈ ‘આપણે આ અનુચિત કામ કર્યું’ એમ તે દંપતી ચિંતા કરવા લાગ્યાં. તેવામાં તેમની ઉપર વિજલી પડવાથી તે મૃત્યુ પામી ગયાં. ત્યાંથી તેડે હરિવર્ષ ક્ષેત્રમાં જુગલીયાપણે અવતર્યા. શાલાપતિ તેડને મૃત્યુ પામેલાં સાંત્વલી અરે ! તે વંને પાપીને પાપ લાગ્યું—એમ કહી સાવધાન થઈ ગયો. તે પઠી એ વૈરાગ્યથી તપસ્યા કરી સૌધર્મ કલ્પમાં કિલ્લિવધિક વ્યંતર થયો. વિષંગ જ્ઞાનથી તે વંનેને જોઈ ચિંતવવા લાગ્યો, અહો ! આ મારા વૈરી જુગલીયાનું સુખ અનુભવી દેવતા થશે, તેથી તે વંનેને હું હુર્ગતિમાં પાડું. આવું ચિંતવી પોતાની શક્તિથી દેહ સંક્ષેપ કરી તેડને અહીં લાવ્યો. લાવીને રાજ્ય આપી તેમને સાત વ્યસનો શિખડાવ્યાં. તે પઠી તેડે તેવા વ્યસની થઈ મૃત્યુ પામી નરકે ગયાં. તેનો જે વંશ તે હરિવંશ કહેવાય. અહીં જુગલીયાને અહીં લાવવા, શરીર તથા આયુષ્યનો સંક્ષેપ કરવો અને નરકમાં જબું—એ આશ્ચર્ય છે—આ સાતમું આશ્ચર્ય. ૭ ચમર નામના અસુરકુમારનો ઉત્પાત એ પણ આશ્ચર્ય છે—એ આ પ્રમાણે—પૂરણ નામના એક મુનિ તપસ્યા કરી ચમરેંદ્રપણે ઉત્પન્ન થયા. ડ્યારે તે નવા ઉત્પન્ન થયા ત્યારે સૌધર્મેન્દ્રને પોતાના શિર ઉપર રહેલા જોઈ કોપ પામ્યા પઠી પરિઘ લઈ શ્રીવીરનું શરણ કરી સૌધર્મેના અંગરક્ષકોને ત્રાસ પમાડી સૌધર્મ વિમાનની વેદિકામાં પગ મૂકી શકેંદ્ર ઉપર આક્રોશ કર્યો. તેથી ક્રોધ પામી શકે જાડવલ્યમાન વંજ્ર તેની ઉપર મૂક્યું, તેથી એ જય પામીને જગવંતના ચરણમાં સંતાઈ ગયો. તે વૃત્તાંત જાણી ઇંદ્ર તરત ત્યાં આવ્યો, પ્રજુથી ચાર આંગલ દૂર રહેલું વજ્ર લીધું અને કહ્યું કે, જગવંતના પ્રસાદથી તને ઢોહી મૂક્યો છે. એમ કહી ચમરને ઢોહી મૂક્યો. આ ચમરનું જે ઊર્ધ્વગમન તે આગમું આશ્ચર્ય છે. ૮ એક સમયમાં ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનવાલા એકસો આઠ જીવ સિદ્ધિ ન જાય તે વતાં આ અવસર્પિણીમાં તેટલા સિદ્ધિ ગયા છે. જેમકે શ્રીકૃષ્ણનાથ, તેમના ઝરત સિવાય નવાણું

પુત્રો અને જાઠ ચરતના પુત્ર એક સમયે સિદ્ધિને પામ્યા-એ નવમું આશ્ચર્ય છે. એ અસંયત એટલે સંયમ વગરના જે આરંજ પરિગ્રહમાં આસક્ત છે તેવાની પૂજા. જે સંયત-સંયમવાલા છે તે તો સર્વદા પૂજાઝ, પણ આ અવસર્પિણીમાં એટલે નવમા અને દશમા જિનની અંતરે અસંયત એવા પણ બ્રાહ્મણાદિકની પૂજા પ્રવર્તી એ દશમું આશ્ચર્ય. ૧૦ આ દશ આશ્ચર્યો અનંતકાલ ગયા પઠી આ અવસર્પિણીમાં થયેલાં છે. એવી રીતે કાલની સમાનતાથી વાકીના ચાર ચરતમાં અને પાંચ એરવતમાં એમ પ્રકારાંતરે દશ દશ આશ્ચર્યો જાણવાં. હવે તે દશ આશ્ચર્યો કોના કોના તીર્થમાં થયાં તે સ્પષ્ટ કરે છે-એકસો ને આઠ સિદ્ધિ એ ગયા એ આશ્ચર્ય શ્રીકૃષ્ણદેવના તીર્થમાં થયું હતું. હરિવંશની ઉત્પત્તિનું આશ્ચર્ય શીતલનાથના તીર્થમાં થયું હતું. અપરકંકા રાજધાનીમાં જવાનું આશ્ચર્ય શ્રીનેમિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. લ્હી તીર્થકર થવાનું આશ્ચર્ય શ્રીમલ્લિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. અસંયત-બ્રાહ્મણાદિકની પૂજાનું આશ્ચર્ય શ્રીસુવિધિનાથના તીર્થમાં થયું હતું. વાકીનાં ઉપસર્ગ, ગર્જનું હરણ, અન્નાવિત પર્યદા, ચમરનું ઝઘ્ઘ ગમન અને સૂર્ય ચંદ્રનું અવતરણ-એ પાંચ આશ્ચર્ય શ્રીવીરતીર્થમાં થયાં છે.

એ દશ આશ્ચર્ય સમાપ્ત થયાં. હવે એક આશ્ચર્ય વીજું થયું. આ આશ્ચર્ય કે જે નામગોત્ર એટલે નામ વડે ગોત્ર અર્થાત્ જે ગોત્ર નામનું કર્મ છે તે. વલ્હી તે કેવું છે કે જે અક્ષીણ એટલે સ્થિતિના અક્ષયથી રહેલું છે, વલ્હી તે રસના પરિત્તોગથી અજ્ઞાત છે, વલ્હી અનિર્જાણે અટલે જીવના પ્રદેશથી નહીં સહેલું એવું છે, એવા ગોત્ર અર્થાત્ નીચ ગોત્રના ઉદયથી જગવાન્ મહાવીર બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં ઉત્પન્ન થયા.

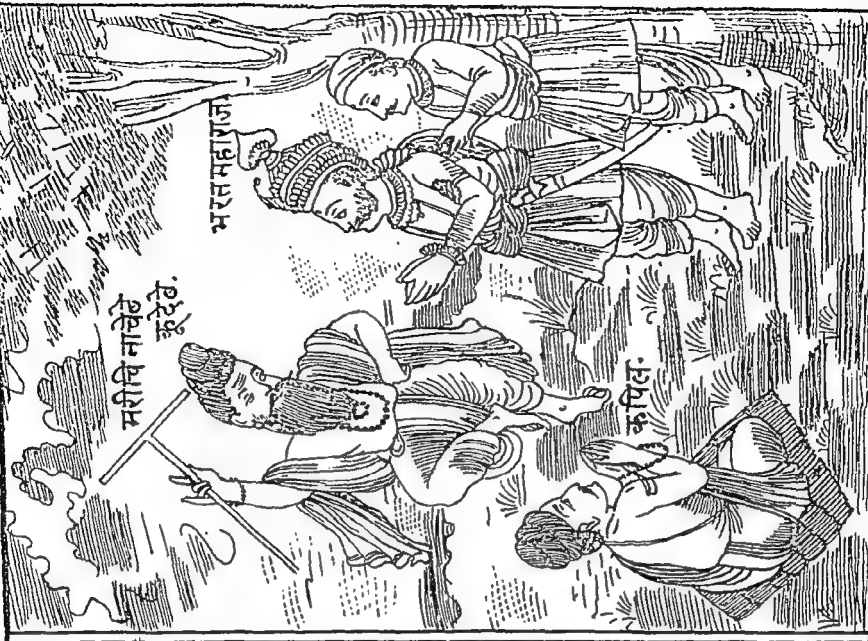
તે નીચ ગોત્ર જગવંતે સત્યાવીશ સ્થૂલ જવની અપેક્ષાએ ત્રીજા જવમાં વાંધું હતું, તે આ પ્રમાણે વૃત્તાંત છે. પહેલા જવમાં પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં નયસાર નામે એક ગ્રામપતિ હતો. એક વલ્હતે તે કાષ્ઠ લેવાને વનમાં ગયો. મધ્યાહ્નકાલ થતાં તે વનમાં જોજનસમયે સાર્થથી જુદા થયેલા સાધુને તેના જોવામાં આવ્યા. તેમને જોઈ તે હર્ષ પામી ચિંતવન કરવા લાગ્યો, અહો! મારાં મોટાં જાગ્ય! આ સમયે અતિથિનો સમાગમ થયો. પઠી ઘણા હર્ષથી તે સાધુને અશન પાનાદિકથી પ્રતિલાજ્યા. પઠી

જોજન કર્યા વાદ તે સાધુએને નમીને બોલ્યો, મહાજાગ, ચાલો, આપને માર્ગે વતાબું. પઠો માગેમા
 ચાલતા સાધુએ 'આ યોગ્ય છે' એમ ધારી ધર્મનો ઉપદેશ આપી તેને સમક્તિની પ્રાપ્તિ કરાવી.
 અંતકાંલે નવકાર સ્મરણ કરતાં મૃત્યુ પામી તે બીજે જવે સૌધર્મ દેવલોકમાં પહોંચ્યા
 દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને ત્રીજે જવે મરીચિ નામે જરત ચક્રવર્તીનો પુત્ર થયો. વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત
 કરી શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુની પાસે તેણે લીલા લીધી અને સ્થવિર પાસે એકાદશાંગિનું અધ્યયન કર્યું.
 એક વખતે તે ગ્રીષ્મઋતુમાં તાપાદિકની પીડા પામી ચિંતવન કરવા લાગ્યો કે, "આ સંયમનો
 જાર અતિ વહન કરવો મુશ્કેલ છે, તે મારાથી નિર્વાહ કરી શકાશે નહીં અને હવે આ વેષ ઢોમી
 ઘેર ચાલ્યા જવું તે સર્વથા અનુચિત છે" આબું વિચારી તેણે એક અગ્નિનિવ વેષ ધારણ કર્યો. તે
 આ પ્રમાણે-આ સાધુએ મન, વચન અને કાયાના ત્રણ દંકથી વિરત છે અને હું તેવો નથી તો
 મારે ત્રણ દંકનું ચિહ્ન હો. આ સાધુએ ડહવળ અને જાવથી મુદ્ધિત છે, હું તેવો નથી તેથી મારા
 મસ્તક ઉપર શિલા અને હુર મુંઝન હો. સર્વ શ્રમણોને પ્રાણાતિપાતથી વિરતિ છે પરંતુ મારે તો
 સ્થૂલ હિંસાથી વિરતિ હો. સાધુએ શીલવ્રતથી સુગંધી છે અને હું તેવો નથી તેથી મારે તો ચંદ-
 નાદિકનું વિદેપન હો. મુનિએ મોહ વગરના છે અને હું તો મોહથી આહ્વાદિત હું, તેથી મારે ઠત્રીનું
 આહ્વાદન હો. મુનિએના ચરણ ઉપાન વગરના છે પણ મારાં વે ચરણમાં ઉપાન હો. શ્રમણ-મુનિએ કષાય
 રહિત છે અને હું કષાય સહિત હું, તેથી મારે કષાય વચ્ચે હો. મુનિએ જ્ઞાન તેમજ પાન હો. એવી રીતે સ્વબુદ્ધિથી પરિવ્રાજકનો વેષ કદપી લીધો.
 મિત (માપવાલા) જલથી જ્ઞાન તેમજ પાન હો. એવી રીતે સ્વબુદ્ધિથી પરિવ્રાજકનો વેષ કદપી લીધો.
 પઠી વિરૂપ વેષવાલા તેને જોઈ સર્વ લોકો તેને ધર્મ પૂઠવા લાગ્યા, ત્યારે તેને જ્ઞાન સાધુધર્મની પ્ર-
 રૂપણા કરવા લાગ્યો. દેશનાશક્તિથી અનેક રાજપુત્રોને પ્રતિબોધ પમાડી જગવંતને શિષ્યપણે વર્તવા
 લાગ્યો, અને જગવંતની સાથે જ વિહાર કરવા લાગ્યો. એક વખતે જગવંત અયોધ્યામાં સમોસર્યા, ત્યાં
 વંદના કરવાને આવેલા જરતે પ્રચુને પૂછ્યું કે, સ્વામી, આ વર્ષદામાં આ ચોવિંશીની અંદર જરતકેત્રને

વિષે કોઈ જિન શાય તેવો પુરુષ છે ? જગવંતે કહ્યું, હે જરત, આ તારો પુત્ર મરીચિ આ ચાલતી અઞ્જ-
 સર્પિણીમાં વીર નામે ચોવીશમા તીર્થંકર, વિદેહ દેવત્રની મૂકા રાજધાનીમાં પ્રિયમિત્ર નામે ચક્રવર્તી અને
 આ જરતદેવત્રમાં પ્રથમ વાસુદેવ થશે. આ સાંજલી હર્ષ પામેલા જરતે મરીચિ પાસે જઈ ત્રણ પ્રદક્ષિ-
 ણા અને વંદના કરી કહ્યું, હે મરીચિ, જેટલા લાજ છે તેટલા તંજ મેલવ્યા છે, કારણ કે તું તીર્થંકર,
 વાસુદેવ અને ચક્રવર્તી થઈશ. હું તારા આ પરિવાજકપણને વાંદતો નથી, પણ તું તીર્થંકર થઈશ એમ
 ધારી તને વંદના કરું છું. એમ વારંવાર સ્તુતિ કરી જરત પોતાના સ્થાનમાં ગયો. મરીચિએ પણ તે સાં-
 જલી હર્ષના અધિક્યથી ત્રિપદી બનાવી નૃત્ય કરતાં આ પ્રમાણે કહ્યું “હું પહેલો વાસુદેવ થઈશ, મૂકા-
 પુરીમાં ચક્રવર્તી થઈશ અને ઠેઠો તીર્થંકર થઈશ. અહો ! મારું કુલ ઘણું ઉત્તમ છે. વધા વાસુદેવોમાં
 હું પહેલો વાસુદેવ થઈશ, મારા પિતા જરત વધા ચક્રવર્તીને પહેલા ચક્રવર્તી છે અને મારા પિતા-
 મહા ક્ષત્રજદેવ સર્વ તીર્થંકરોમાં પહેલા તીર્થંકર છે. અહો ! મારું કુલ કેવું ઉત્તમ છે !” આ પ્રમાણે મદ-
 કરવાથી મરીચિએ નીચ ગોત્ર બાંધ્યું. કહ્યું છે કે, “જે માણસ જાતિ, લાજ, કુલ, ऐश्वर्य, વલ, રૂપ, તપ
 અને વિદ્યા એ સર્વનું અન્નિમાન કરે તો તેને પુનઃ તે વધાં હીન મહે છે.” તે પઠી હ્યારે જગવંત નિર્વાણ
 પામ્યા, એટલે તે પૂર્વેની જેમ લોકોને પ્રતિવોધ કરી સાધુનેના શિષ્ય કરી તેનેની સાથે વિહાર કરવા
 લાગ્યો. એકદા મરીચિના શરીરે વ્યાધિ થયો પણ કોઈ તેની વૈયાવચ્ચ કરતું નહીં ત્યારે તેણે ચિંતવ્યું કે, અ-
 હો, આ નિર્ગ્રંથો ઘણા પરિચિત છે તથાપિ તે પારકા છે, તેથી જો હું નીરોગી થાઉં તો એક વૈયાવચ્ચ કરનારો
 શિષ્ય કરું—આમ વિચાર્યું. અનુક્રમે તે નીરોગી થયો. એક વલ્લે કપિલ નામનો કોઈ રાજપુત્ર મરીચિની
 દેશના સાંજલી પ્રતિવોધ પામ્યો એટલે મરીચિએ કહ્યું, હે કપિલ, તું સાધુનેની પાસે જઈ ચારિત્ર ગ્રહણ
 કર. ત્યારે કપિલે કહ્યું, સ્વામી, હું તો તમારા દર્શનનું વ્રત લઈશ. ત્યારે મરીચિ બોલ્યો, હે કપિલ, તે
 સાધુને ત્રણ પ્રકારના દંડથી વિરત છે અને હું તો ત્રણ દંડવાલો હું. ઇત્યાદિ સર્વ પોતાનું સ્વરૂપ કહી
 બતાવ્યું, તથાપિ તે ત્રારેકમીં કપિલ ચારિત્રથી વિમુલ્ક થઈ બોલ્યો, હું તમારા દર્શનમાં સર્વથા ધર્મે

श्री मणभदेव.

मरीचि नाचे
कूदेवे.

भरत महाराज

कपिल

नथी ? ते सांजली मरीचिए विचारुं के, आ मारो योग्य शिष्ये शशे. एबुं विचारीने कहुं कै, कापल,
 जेन मार्गमां पण धर्म ठे अने मारा मार्गमां पण ठे. ते सांजली कपिले तेनी पासे दीहा लीधी. मरी-
 चिए आवां उत्सूत्र वचनथी सागरोपम संसार उपार्जन कर्यो. जे अहीं किरणावली कार कहे
 ठे के, कविला इत्थं पि इहयं पि ए वचन उत्सूत्र मिश्रित ठे. तेवा उत्सूत्रचाषीने नियतपणे अनंत संसार
 ठे एम कही पोताना मतनुं स्थापन करवानी रसिकता ठे एम जाणवुं. तेउनो मत आ प्रमाणे ठे के उ-
 त्सूत्र कहेनाराने नियतपणे अनंत संसार आय ठे. जो आ मरीचिनुं वचन उत्सूत्र कहीए तो ए-
 ने पण अनंत संसार प्राप्त थवानो प्रसंग आवे, पण तेने अनंत संसार थयो नथी, तेथी ते उत्सूत्र मि-
 श्रित ठे एवो तेमनो मत युक्त नथी, कारण के 'उत्सूत्र कहेनाराने अनंत संसार ठे' एवो नियम नथी.
 श्रीभगवती सूत्र विगेरे घणाग्रंथोने अनुसारे उत्सूत्र कहेनाराउमां शिरोमणिरूप जमावलिनिहवने पण
 परिमित संसार जोवामां आव्यो ठे. वली उत्सूत्र मिश्र कहेवाथी पण आ मरीचिना वचननुं उत्सूत्र-
 पणुं चाट्युं जलुं नथी. विषमिश्रित अन्न विषज गणाय ठे. हवे ए विषे वधारे कहेहुं योग्य नथी, ए-
 टलुंज वस ठे. ते कर्मनी आलोचना कर्था वगर चोराही लाख पूर्वनुं आयुष्य पूर्ण करी मृत्यु पासी चोथे
 जवे ब्रह्मलोकमां दश सागरोपमनी स्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवीने पांचमे जवे कोट्टाक ना-
 मना ग्राममां एंशी लाख पूर्वना आयुष्यवालो ब्राह्मण थयो. ते अतिविषयासक्त अने शूकवगरनो थयो.
 तेवटे त्रिदंकी थइ बहुकाल सुधी संसारमां जम्यो. आ तेना जव स्थूल जवनी अंदर गणाता नथी. त्यांथी
 ठठे जवे स्थूणा नगरीमां बौतेर लाख पूर्वना आयुष्यवालो पुष्प नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंकी थइ
 मृत्यु पाम्यो. सातमे जवे सौधर्म कटपमां मध्यस्थिति देवता थयो. त्यांथी चवीने आठमे जवे चैत्य
 ग्राममां साठ लाख पूर्वना आयुष्यवालो अग्निद्योत नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंडी थइ मृत्यु पाम्यो.
 नवमा जवमां ईशान देवलोके मध्यस्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवी दशमे जवे मंदर ग्रामे उपन्न
 लाख पूर्वना आयुष्यवालो अग्निभूति नामे ब्राह्मण थयो. अंते त्रिदंकी थइ मृत्यु पाम्यो. अग्नीयारमा

जवमां त्रीजा कल्पनी अंदर मध्यस्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवी वारमे जवे श्वेतांची नगरीमां
 बुद्धमादीश लाखं पूर्वना आयुष्यवालो चारद्वाज नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंडी थइ मृत्यु पामी तेरमे जवे
 माहेंद्र कल्पमां मध्यस्थिति देवता थयो. त्यांथी चवीने केटलोक काल संसारमां जमी चौदमे जवे
 राजगृह नगरमां गोत्रीश लाख पूर्वना आयुष्यवालो स्थावर नामे ब्राह्मण थयो. ते त्रिदंडी थइ मृत्यु पा-
 मी पंदरमा जवम ब्रह्मलोकमां मध्यमस्थितिवालो देव थयो. सोलमा जवमां कोटिचर्पेना आयुष्यवालो
 विश्वचूति नामे गुराज पुत्र थयो. ते संचूति मुनि पासे चारित्र लइ एक हजार वर्ष दुस्तप तपस्या करवा
 लाग्यो. एक समः मासोपवासना पारणा माटे मथुरापुरीमां गोचरी सारु गयो. त्यां कोइ एक गाये तप-
 स्याथी कृश थाने दीधे तेने पृथ्वी उपर पाकी नाख्यो. तेने पडेलो जोइ त्यां परणवाने आवेला त्रिशाल-
 नंदी नामे तेना काकाना पुत्रे तेनुं उपहास्य कथुं, तेथी कोप पामी तेणे ते गायने वे शींगडे पकडी आ-
 गशमां जमावी अने एवुं नियाणुं कथुं के, में करेला उग्र तपथी हुं जवांतरे घणो पराक्रमी आउं. त्यां-
 थी मृत्यु पामी सत्तरमे जवे महाशुक विमाने उत्कृष्ट स्थितिवालो देवता थयो. त्यांथी चवीने अडारमे
 जवे पोतनपुरनो राजा प्रजापति के जे पोतानी पुत्री उपर कामी थयो हत्तो, तेनी पत्नीरूप मृगावती
 पुत्रीनी कुक्षिमां चोराशी लाख वर्षना आयुष्यवालो त्रिपृष्ट नामे वासुदेव थयो. त्यां वाढ्यवयमां पण
 प्रतिवासुदेवना शालिकेन्नमां विद्व करनारा सिंहने शस्त्र ठोकी विदारण कर्चो. अनुक्रमे वासुदेवपणाने
 प्राप्त थयो. एक वखते ते वासुदेवे पोताना शय्यापालकने आज्ञा करी के, उयारे अमे सुइ जइए
 त्यारे तुं आ गायकोने गायन करता अटकावजे. तेनी आज्ञा कर्चा ठतां गीतरसमां आसक्त थयेला
 ते शय्यापालके वासुदेव सुता हता अने तेउने वार्धा नहीं. ते पठी क्षणवारे जाग्रत थइ वासुदेवे
 कळुं, “अरे पापी, मारी आज्ञा पालवाथी पण तने गीतश्रवण प्रिय लागुं, तो ले, तेनुं फल जोगव.”
 एम कही तेना वने कानमां तपेळुं सीसुं रेळुं. आ कृत्यथी तेणे पोताना कानमां खीला नखान-
 वातुं कर्म उपार्जन कथुं. एवी रीते अनेक दुष्कर्म करी त्यांथी मृत्यु पामी जगणीजमे जेते मातमी ना-

विष्णुमृदंग
वजावनार.

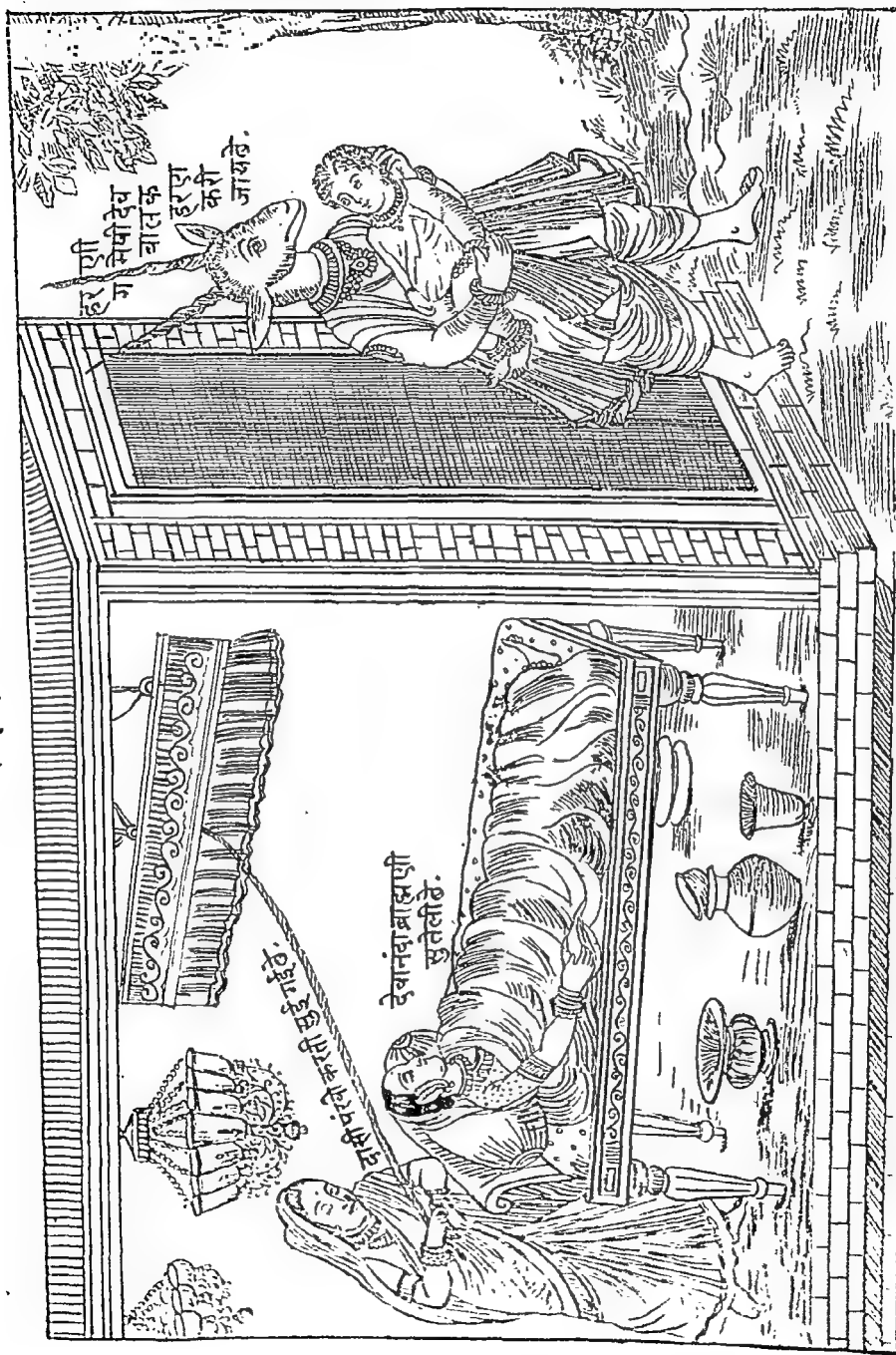
राज्यापालक.

दासी.

त्रिपुष्ट नासुदेव.

રકે નારકીપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી નીકલી વીશમા જવમાં સિંહ થયો. ત્યાંથી મૃત્યુ પામી એકત્રીશ-
 મા જવમાં ચોથી નારકીમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી નીકલી ઘણા જવ જમી બાવીશમે જવે મનુષ્યપણું
 પ્રાપ્ત કરી શુભકર્મ ઉપાર્જન કરી ત્રેવીશમે જવે મૂકા રાજધાનીમાં ધનંજય રાજાની ધારિણી દેવીની
 કુક્ષિમાં ચોરાશી લાલ પૂર્વના આયુષ્યવાલો પ્રિયમિત્ર નામે ચક્રવર્તી થયો. તે પોદિલાચાર્યની પાસે
 દીક્ષા લઈ એક કોટિ વર્ષ સુધી દીક્ષા પાલી ચોવીશમે જવે મહાશુક્ર દેવલોકમાં દેવતા થયો. ત્યાંથી
 ચવીને પચીશમે જવે આ ધરતેક્ષતની ઠત્રિકા નગરીમાં જિતશત્રુ રાજાની ઝડા નામે દેવીની કુક્ષિમાં
 પચીશ લાલ વર્ષના આયુષ્યવાલો નંદન નામે પુત્ર થયો. તે પોદિલાચાર્યની પાસે ચારિત્ર લઈ જાવ જીવ
 સુધી માસદ્વપણ કરી વીશ સ્થાનકની આરાધના વહે તીર્થંકર નામકર્મ નિકાચિત કરી એક લાલ વર્ષ
 સુધી ચારિત્રપર્યાય પાલી માસિક સંલેખનાથી મૃત્યુ પામી ટવીશમે જવે પ્રાણત કલ્પમાં પુષ્પોત્તરાવત-
 સક વિમાનમાં વીશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલો દેવતા થયો. ત્યાંથી ચવીને પૂર્વે મરીચિ જવમાં બાંધેલા
 અને જોગવવાને વાકી રહેલા નીચ ગોત્રના કર્મથી સત્યાવીશમે જવે બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગરમાં કૃષ્ણજદત્ત
 બ્રાહ્મણની દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં તે ઉત્પન્ન થયો. તેથી શક્ર-ઇન્દ્ર આ પ્રમાણે ચિંતવે છે કે एवी
 રીતે નીચ ગોત્ર કર્મના ઉદયથી અર્હત, ચક્રી, બલદેવ અથવા વાસુદેવ વિગેરે અંત પ્રમુખ નીચકુલોમાં
 આવ્યા છે, આવે છે અને આવશે, અને કુક્ષિમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા છે, થાય છે અને થશે, પણ જન્મ
 લેવાને માટે તેહ યોનિમાંથી નીકળ્યા નથી, નીકલતા નથી અને નીકલશે નહીં. જાવાર્થ एवો છે કે
 કદાચિત્ કર્મના ઉદયથી તે અર્હત વિગેરેનો અવતાર તુલ્ય પ્રમુખ નીચ ગોત્રમાં થાય, પણ યોનિથી
 જન્મ તો થયો નથી, થતો નથી અને થશે નહીં; અને આ શ્રમણ જગવંત મહાવીર પ્રજુ જંબૂદ્વીપને વિષે
 ધરતકેત્રમાં બ્રાહ્મણકુંડગ્રામ નગરમાં કૃષ્ણજદત્ત બ્રાહ્મણની સ્ત્રી દેવાનંદાની કુક્ષિમાં ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા
 છે, તે માટે આવો આચાર છે. તે કોનો આચાર છે તે કહે છે. દેવતાઈના રાજા શક્રાદિ ઇન્દ્રોનો આચાર છે.
 તે અતીત, વર્તમાન અને અનાગત એવા ઇન્દ્રોનો આચાર છે. તે કયો આચાર છે તે કહે છે. તેવા પ્રકારના પૂર્વે

કહેલા સ્વરૂપવાલા અંત્યાદિ કુલથી અર્હત પ્રચુરને લઇને તેવા પ્રકારના ઉચ્ચ વિગેરે વીજી વિશુદ્ધ જાતિ
 અને કુલવાલા વંશમાં રાજ્યસંપત્તિ કરતે હતા અને પાલતે હતા મૂકવાનો ઇંદ્રોનો આચાર છે, માટે તે
 શ્રેય-કલ્યાણ છે, મને પણ ઘટે છે કે, જાત એટલે શ્રીકૃષ્ણસ્વામીના વંશના ક્ષત્રિયમાં પ્રહ્યાત એવા
 કાશ્યપગોત્રી સિદ્ધાર્થ રાજાની વાશિષ્ઠગોત્રી ચાર્યા ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીની કુલિમાં ગર્જપણે પ્રચુને મુ-
 કવા જોઇએ અને જે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીનો પુત્રીરૂપ ગર્જ છે, તે ત્યાંથી લઈ જાલંધરસગોત્રી દેવાનંદા
 બ્રાહ્મણીની કુલિમાં મૂકી દેવા ભારે યુક્ત છે. એમ કરીને તે વિચારે છે, વિચારીને પદાતિ-સેનાના નાયક
 એવા હરિણેગમેષી દેવને બોલાવે છે. બોલાવીને આ પ્રમાણે કહે છે-હે દેવાનુપ્રિય, ત્યાંથી માંફીને સા-
 હરાવિત્તે ત્યાં સુધીનાં ચાર સૂત્રો વડે ઇંદ્ર પોતાનું ચિંતવેલું હરિણેગમેષી દેવને કહે છે. વલ્લી કહે છે
 કે, હે દેવાનુપ્રિય, ઇંદ્રોનો આચાર છે તે કારણ માટે તું જા અને દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુલિમાંથી
 જગવંતને ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીની કુલિમાં મૂકી દે, અને ત્રિશલાનો જે ગર્જ છે તેને દેવાનંદાની કુલિ-
 માં મૂકી દે. એ પ્રમાણે કરીને આ મારી આજ્ઞાને સત્વર અર્પણ કર. કાર્ય કરીને આવી, આ કાર્ય
 મેં કર્યું, એમ શીઘ્ર નિવેદન કર. તે પછી તે હરિણેગમેષી દેવ કે જે પેદલ સેનાનો અધિપતિ છે તેને
 દેવેંદ્ર અને દેવરાજ એવા ઇંદ્રે આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે હૃદયમાં હર્ષ પામી રોમાંચિત થઈ ગયો.
 એવો હરિણેગમેષી દેવ મસ્તકે અંજલિ કરી બોલ્યો, જેથી આપ દેવની આજ્ઞા, એમ કહી આજ્ઞાનું
 વચન વિનયથી સાંજલે અને અંગીકાર કરે, અંગીકાર કરીને ઇશાન કોણમાં જાય. ત્યાં જઈને વૈક્રિય-
 સમુદ્ધાત એટલે વૈક્રિય શરીર કરવા માટે પ્રયત્ન કરે. તે કરીને સંખ્યેય યોજન પ્રમાણ ડંકની આકૃતિ-
 વાલા ઉપર અને નીચે વિશાલ જીવપ્રદેશના કર્મપુદ્ગલના સમૂહને વહાર કાઢે. તે કરવા વલ્લે આવા
 પ્રકારના પુદ્ગલોને ગ્રહણ કરે. તે આ પ્રમાણે-કર્કેતનાદિ રત્નોના, જો કે રત્ન પુદ્ગલો ઔદારિક છે તેથી
 તે વૈક્રિય શરીર કરવામાં અસમર્થ છે. તેમાં તો વૈક્રિય વર્ગેનાના પુદ્ગલોજ ઉપયોગમાં આવે, તો પણ
 રત્નોની જેમ તે સાર પુદ્ગલો છે એમ જાણવું. તે રત્નો જેવાં કે હીરા, વૈદૂર્ય, લોહિતાક્ષ, મસારગદ્ધ, હં-

हरणी गमेवी
देव गर्भ
सकमुपा
करे हे.

विशवा राणी सुता

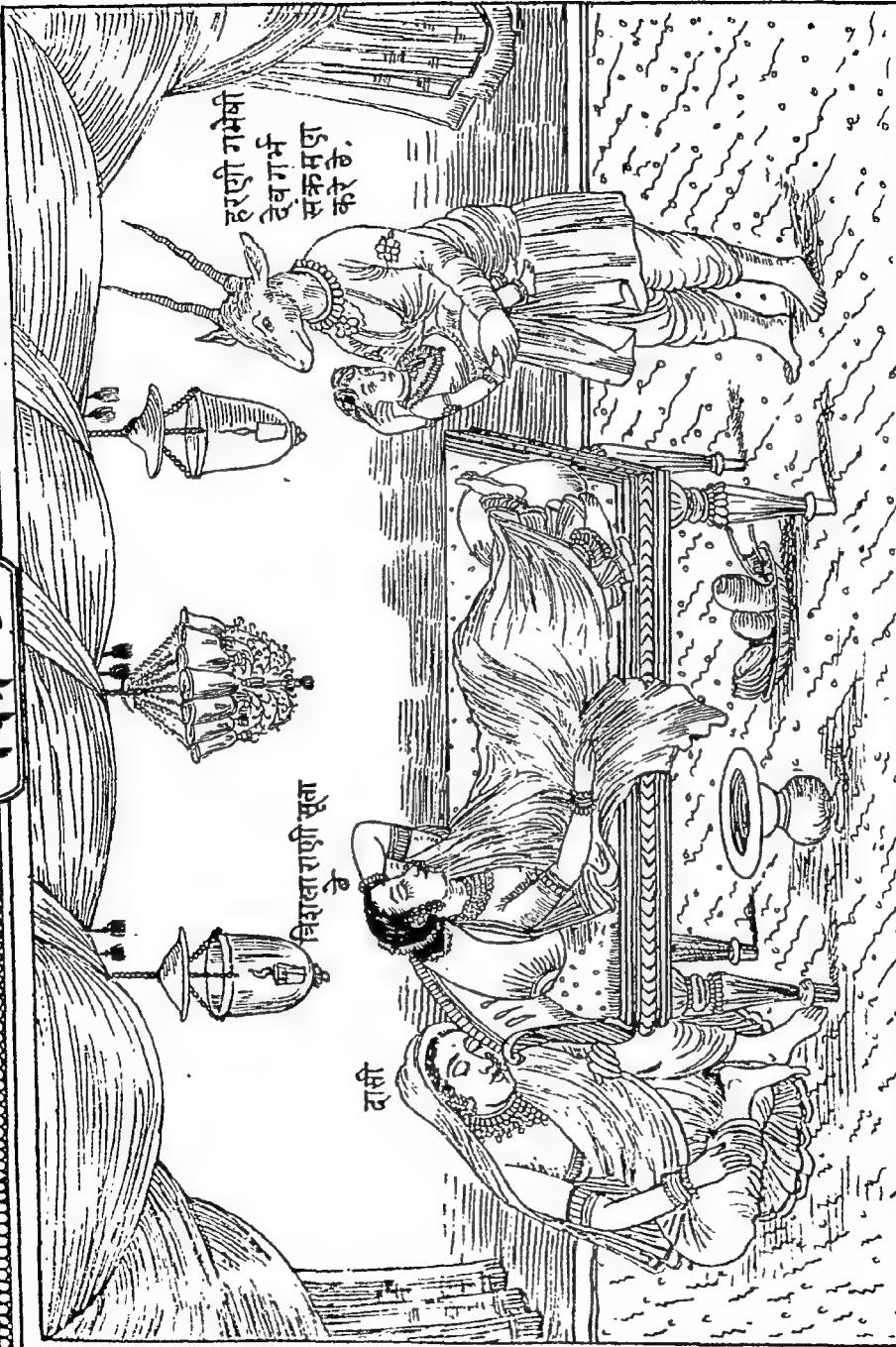
दासी

લાકીના જાંગાનો નિષેધ કર્યો છે. તે વિષે જગવતી સૂત્રમાં લખ્યું છે. વલી જે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાળીનો પુત્રીરૂપ ગર્જા હતો તેને પણ દેવાનંદા બ્રાહ્મણીની કુક્ષિમાં મૂકે છે, તેમ કરીને પઠી જે દિશામાંથી પોતે આવ્યો તે દિશા પ્રત્યે જાય. પઠી અસંખ્ય દ્વીપસમુદ્રોની મધ્યમાં થઈ લક્ષ્ય યોજન પ્રમાણ દિવ્ય ગતિભંજી ઉમતો તે જ્યાં સૌધર્મ કલ્પમાં સૌધર્મીવંતસક નામના વિમાનને વિષે શક્રનામના સિંહાસન ઉપર દેવેન્દ્ર, દેવરાજ શકેન્દ્ર રહેલો છે ત્યાં આવે. ત્યાં આવીને ઇંદ્રની આજ્ઞાને તુરત પ્રત્યર્પિત કરે છે. તે કાલે તે સમયે વર્ષાકાલ સંબંધી ત્રીજો માસ, પાંચમું પક્ષવાકીયું તે આશ્વિન માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તેની ત્રયોદશીનો પક્ષ અર્થાત્ પાઠલી અર્ધ રાત્રિ, તે રાત્રિને વિષે વ્યાશી અહોરાત્ર અતિક્રાંત થયા પઠી વ્યાશીમા અહોરાત્રનો અંતરકાલ ઇટલે રાત્રિનો કાલ પ્રવર્તતા તે હરિણૈગમેષી દેવતાએ ત્રિશલા માતાની કુક્ષિમાં તે શ્રમણ જગવંત મહાવીરનો ગર્ભ સંહર્યો. તે હરિણૈગમેષી દેવ કેવો હતો કેજે પોતાનો અને ઇંદ્રનો હિતકારી છે, વલી અનુકંપક ઇટલે જગવંતનો જન્મ છે. અનુકંપા શબ્દ જ્ઞાતિવાચક છે તે વિષે ‘આયરિય’ એ વચનનું પ્રમાણ છે. અહીં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે—“શ્રીજગવંત સિદ્ધાર્થ રાજાના આસકુલના ઘરમાં પ્રવેશ કરવાને ક્ષણવાર મુદ્દૂર્ત આવવાની રાહ જોતા હોય તેમ જે બ્રાહ્મણના ઘરમાં વ્યાશી અહોરાત્ર સુધી રહ્યા હતા, તે શ્રીચરમ તીર્થંકર પ્રભુ પવિત્ર કરો. તે સંહરણ કાલે શ્રમણજગવંત શ્રીમહાવીર ત્રણ જ્ઞાને યુક્ત હતા, તેથી પોતાનું સંહરણ થવાનું છે તે જાણે છે, પણ સંહરણ થતી વખતે જાણતા નથી અને મારું ગર્ભમાંથી સંહરણ થયું એ જાણે છે. અહીં શંકા થાય છે કે સંહરણ થતી વખતે તે જાણતા નથી તે વાત કેમ સંજ્ઞે? કારણ કે તે સંહરણ અસંખ્ય સમયનું છે, વલી જગવંત અને સંહરણ કરનાર હરિણૈગમેષી દેવના જ્ઞાનનો તે વિષય છે, તેમ તેની અપેક્ષાએ જગવંતને વિશિષ્ટ જ્ઞાન છે. તેના ઉત્તરમાં કહે છે કે આ વાત્ત્વ સંહરણ કરનારા દેવની કુશલતાને જણાવે છે. તે દેવતાએ જગવંતનું એવી રીતે સંહરણ કર્યું કે જેથી જગવંતે જાણ્યું તોપણ જાણે જાણ્યું જ ન હોય તેમ લાગ્યું, કારણ કે કાંઈ પણ પીડાનો અજાવ હતો. જેમ કોઈ કહે છે કે તમે મારા પગમાંથી એવી રીતે કાંટો કાઢ્યો કે જે મારા જાણવામાં જ આવ્યું

हरणी गमेवी
देव गर्भ
सकृमृग
करे हे.

विश्वाराणी सुता
हे

दासी

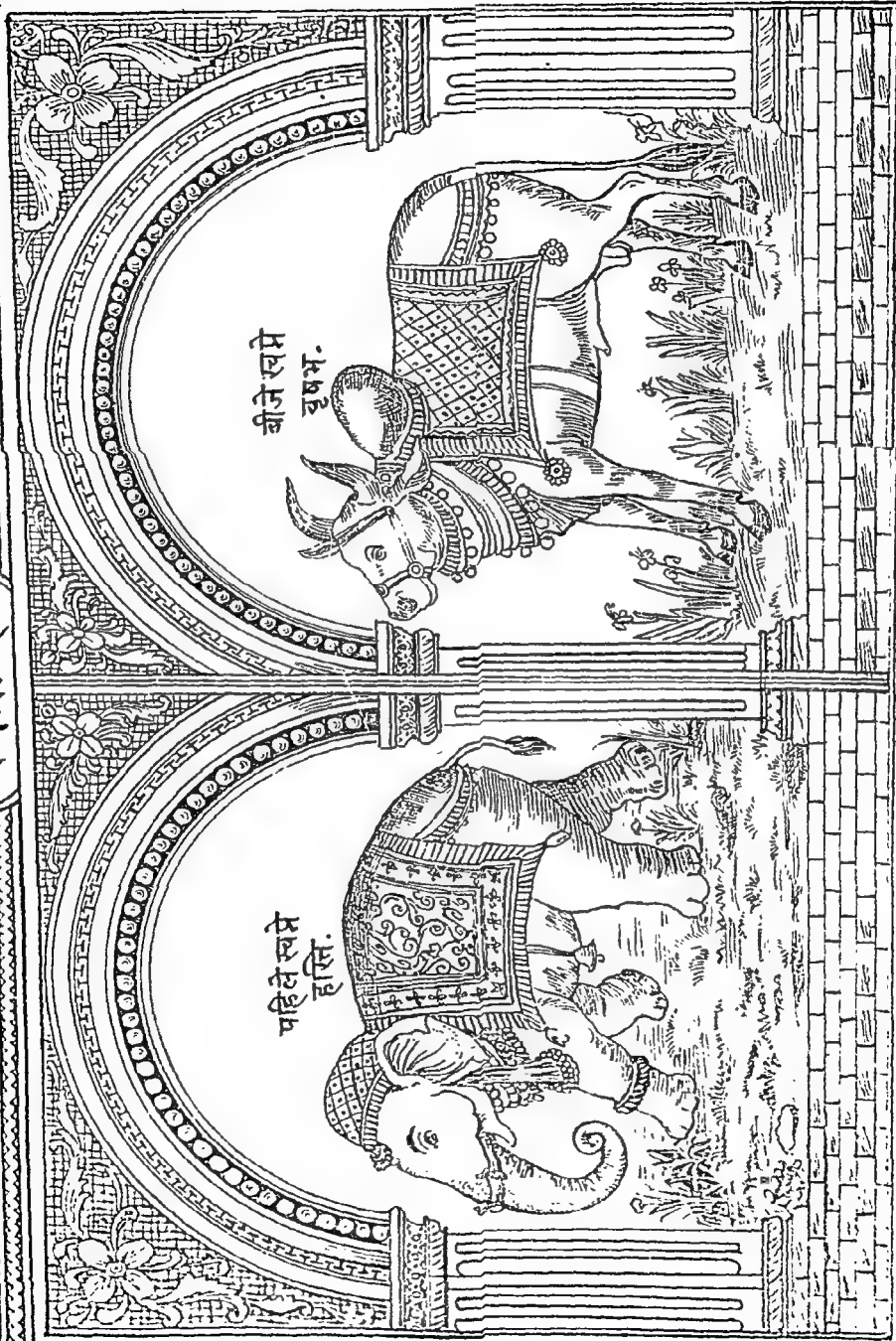
નહીં. હ્યાં અતિશે સુખ લાગે ત્યાં આવો વ્યપદેશ થાય છે. સેઝાંતમાં પણ જોવામાં આવે છે કે જે
 વ્યંતર દેવતા છે તેને ઉત્તમ સ્ત્રીઉનાં ગીત અને વાદ્યના શબ્દથી નિત્યે સુખી અને પ્રસુદિત થઈ પોતાના
 ગતકાલને પણ જાણતા નથી. વલી આચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે તે હરણ કરાતાં જાણે. એ વિરોધ
 પણ ન આવે એમ માનવું. જે રાત્રે શ્રમણ ઝગવંત મહાવીર દેવાનંદાની કુદિમાંથી ત્રિશલાની કુદિમાં સં-
 હરણથી આવ્યા, તે રાત્રે તે દેવાનંદાએ પૂર્વે કહેલાં ચૌદ સ્ત્રો ત્રિશલાએ હરી લીધેલાં જોયાં. તે જોઈ
 જાગી ગઈ. જે રાત્રે ઝગવંતને ગર્ભપણે ત્રિશલા કત્રિયાણીની કુદિમાં મૂક્યા તે રાત્રે ત્રિશલા કત્રિયા-
 ણી જે વર્ણવી શકાય નહીં તેવા વાસગૃહમાં હતી. જે વાસગૃહ-શયનગૃહ કેવું હતું તો કે મહા જાગ્યવંતને
 યોગ્ય હતું. જે ચિત્રકર્મ વડે રમણીય હતું. જેનો બહારનો જાગ જુના વિગેરેથી ધવલિત કર્યો હતો. જે કોમ-
 લ પાષણાદિકથી ઘસેલું, તેથી સુકોમલ હતું. જેનો ઉપરનો જાગ વિવિધ ચિત્રોથી યુક્ત હતો. જેનો અધો-
 જાગ-તલીધું દેદીપ્યમાન હતું. મણિરત્નોથી જે અંધકારને નાશ કરતું હતું. જે પંચવર્ણનાં મણિઉંથી નિ-
 વરૂ હોવાથી અત્યંત સમ હતું અને જેની ચૂસિનો જાગ વિવિધ સ્વસ્તિક વિગેરેની રચનાથી મનોહર હતો.
 પંચવર્ણા, સરસ, સુગંધી અને આમતેમ વેરેલા પુષ્પપુંજના ઉપચાર-પૂજાથી જે ડ્યાત્ત હતું. કૃષ્ણાશુરુ,
 ચીરુ જાતના, સિદ્ધક નામના અને દશાંગ વિગેરે અનેક સુગંધી દ્રવ્યના સંયોગથી ઉત્પન્ન થયેલ ધૂપ
 જેમાં થતા હતા. એ સર્વ વસ્તુ સંબંધી મધમધીને પ્રગટ થયેલ સુગંધ વડે જે આહ્વાદક હતું. વલી જેમાં ઉત્તમ
 સુગંધીનો ગંધ પ્રસરતો હતો. જે વાસજનન ગંધ દ્રવ્યના જેવું અર્થાત્ અતિસુગંધી હતું. એવા વાસજનનમાં
 ન વર્ણવી શકાય તેવી શય્યા-પલંગ ઉપર તે રહી હતી. તે કેવી શય્યા છે? તો કે જેમાં શરીરના પ્રમાણ
 જેટલી તલાઈ છે, ઉન્નય તરફ એટલે મસ્તકાંત અને પાદાંતમાં બે ઉંચીબાં છે, તે સિવાય બંને પડલે ઉંચીબાં
 છે તેથી તે શય્યા બંને જાગમાં ડુંચી લાગે છે. વલી તેને લીધે મધ્યમાં નમેલી અને ગંજીર છે. જેમ ગંગા-
 તટની રેતીમાં પગ વિગેરે મૂકવાથી તે પગ નીચે ઉતરી જાય તેમ તે શય્યામાં પણ અતિકોમલપણને લી-
 ધે તેમ હતું. અતિકોમલ રેશમી વસ્ત્રના પટથી તે આઢ્યાદિત છે. વલી જેમાં રજ પેઠે નહીં તેવું આહ્વાદન

છે. રાતા વચ્ચની મહરદાનીશ્રી તે ઢાંકેલી છે. અતિ રમણીય છે. સુકોમલ મૃગચર્મ, કપાસની રૂબાંટી, વૂં જાતની વનસ્પતિ, માંખણ અને આકાશના રુના જેવો જેનો સ્પર્શ છે. સુગંધી, સુગન્ધે કરીને પ્રધાન એવાં પુષ્પશ્રી અને વાસચૂર્ણશ્રી જેમાં ભપચાર કરવામાં આવ્યો છે. આવી શય્યામાં મધ્ય રાત્રિના અવસરે સુતી જાગતી અટપ નિડા કરતી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી ગજ, વૃષજ વિગેરે ચૌદ મહાસ્વમીને જોડને જાગી ગઈ. તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી પ્રથમ સ્વપ્નામાં હાશ્રી જોવે-અહીં ‘પ્રથમ હસ્તી જુવે’ એમ જે કહ્યું તે વળી જિનમાતાઈ તેમ જોવે છે, તેશ્રી પાઠાનુક્રમની અપેક્ષાએ કહ્યું છે. અન્યથા શ્રીકૃષ્ણ દેવની માતા પ્રથમ કૃષ્ણ અને વીરમાતા પ્રથમ સિંહને જોવે. હવે તે કેવો હાશ્રી જોયો કે જેને ચાર દાંત છે. કોઈ ટેકાણે ત-ઉંચ ચડતું એવો પાઠ છે તો એવો અર્થ થાય કે, તેજશ્રી ઘણા વલવાન્ એવા ચાર દાંતવાલો. તે હાશ્રી કેવો છે ? અતિ ડંચો છે. વલી વર્ણ્યા પઠી પુગ્ધવર્ણ થયેલો વિશાલ મેઘ, મોતીનો હાર, ક્ષીરસમુદ્ર, ચંડનાં કિરણો, જલનાં વિંદુર્લ અને રૂપાનો મહાન્ પર્વત વૈતાલ્ય તેના જેવો ડડ્ડવલ છે. ગંધના લોચશ્રી જ્યાં ત્રમરાઈ આવે છે એવા વિશિષ્ટ ગંધવાલા મદજલશ્રી જેના ગંભીર્ય સુગંધી થયેલા છે. ઇંડના હસ્તી પેરાવત જેવું જેના દેહનું શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણ છે-એવા હાશ્રીને ત્રિશલા માતા જુવે છે. વલી તે કેવો હાશ્રી છે તો કે જલપૂર્ણ મેઘની ગર્જના જેવો ગંતીર અને મનોહર જેનો ધ્વનિ છે. વલી તે શુભ એટલે પ્રશંસના યોગ્ય છે. જેનામાં સર્વ લક્ષણોનો સમૂહ છે, અને જેને પ્રધાન અને વિશાલ ઊરુ છે એવા ઉત્તમ હસ્તીને ત્રિશલા માતાએ પ્રથમ સ્વપ્નામાં જોયો.

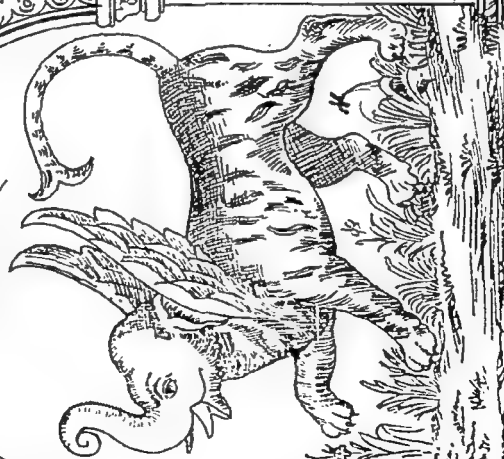
તે હસ્તીના દર્શન થયા પઠી તે વૃષજને જુવે છે. તે વૃષજ કેવો છે તો કે ડડ્ડવલ એવા કમલપત્રના સમૂહશ્રી જેની અધિક રૂપકાંતિ છે. જે પોતાની કાંતિર્જના સમૂહને વિસ્તારી સર્વ તરફ દશે દિશાને નિશ્ચયપણે શોજાવે છે. વલી જેનો સ્કંધ ત્રાગ શોજાના સમૂહ કરેલી પ્રેરણાશ્રી હોય તેમ ઉદ્ધાસ પામતી કાંતિ વહે પ્રકાશિત, સુશોભિત અને મનોહર છે. જો કે સ્કંધનો ત્રાગ ઉન્નત હોવાથી સ્વયમેવ ઉદ્ધાસ પામે તથાપિ શોજાના સમૂહની પ્રેરણાશ્રી જાણે ઉદ્ધાસ પામતા હોય તેવી ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે. સદ્મા, શરૂ અને સકમાલ રોમ

पहिले स्वप्ने
हस्ति.

बीजे स्वप्ने
दुषभ.

त्रीजे सप्तमे सिंह.

चोथे सप्तमे लक्ष्मीदेवता.

વહે સ્ત્રિગ્ધ એવી જેની કાંતિ છે. જેનું અંગ દૃઢ બાંધાદાર, માંસવાહું, ષ્થીજ પુષ્ટ, પ્રધાન અને યથાસ્થાને રહેલા યોગ્ય અવ્યવચાહું હોવાથી ઘણું સુંદર લાગે છે. જેનાં બે શીંગાં, ઘાટા વર્તુલાકાર, અતિ ઉત્કૃષ્ટ, ચીકાંશવાલા પદાર્થથી અગ્રચાગે શુક્ત અને તીક્ષ્ણ છે. વલી તે વૃષ્ણ દાનત એટલે કૂર નથી, ઉપદ્રવને હરનારો છે. તેના દાંત સરલા પ્રમાણવાલા, સુશોજિત અને શ્વેત-નિર્દોષ છે. જેઝના પરિમિત ગુણ છે એવાં મંગલોનું જે મુખ એટલે આવવાનું કારણ છે એવા વૃષ્ણને ત્રિશલાએ જોયો.

તેવા વૃષ્ણના દર્શન કર્યા પછી આકાશમાંથી ઉતરતો અને પોતાના મુખમાં પ્રવેશ કરતો એક સિંહ ત્રિશલા માતાએ સ્વપ્નમાં જોયો. તે સિંહ કેવો છે તો કે હારના સમૂહ, ક્ષીરસાગર, ચંદ્રકિરણ, જલનાં વિંહુડ અને રૂપાના મહાન્ પર્વત વૈતાલ્યના જેવો ઉજ્જ્વલ છે. વલી તે મનોહર હોવાથી દર્શનીય છે. તેના બે પોહોંચા-પંજા દૃઢ અને પ્રધાન છે. વર્તુલાકાર, પુષ્ટ, પરસ્પર જનાએલી પ્રધાન અને તીક્ષ્ણ દાદોથી તેનું મુખ અલંકૃત થયેલું છે. સારી રીતે સિંચન કરેલા જ્ઞાતિવંત કમલ જેવા કોમલ અને પ્રમાણથી સુશોજિત તથા પ્રધાન એવા તેના બંને હોઠ છે. રાતા કમલના પત્ર જેવું કોમલ તાલહું છે અને લપ્ લપ્ થતી પ્રધાન જિહ્વા છે-એ તાલહું અને જિહ્વા તે બંનેથી તે શોષતો હતો.

સોની જેમાં સોનું નાલીને ગાલે છે તેવી કુરમ્નીમાં રહેલું, તપી ગયેલું અને પ્રદક્ષિણા ફરતું ફરતું જે ઉત્તમ સુવર્ણ તેના જેવાં ગોલ અને નિર્મલ વિજલી જેવાં ચલકતાં જેનાં બે નેત્રો છે. વિશાલ, પુષ્ટ અને પ્રધાન જેના બંને સાથલ છે. પરિપૂર્ણ અને નિર્મલ જેની કાંધ છે. કોમલ, ઉજ્જ્વલ, સૂક્ષ્મ, શ્રેષ્ઠ લક્ષણવાલી અને દીર્ઘ એવી જે કેશવાલી છે તેના ઉદ્ભૂતપણાથી જે સુશોજિત છે. ઉન્નત, કુંઠલાકારે શોચાયમાન કરી જે પોતાના પૂંઠમાને અફલાવે છે. જે મનથી ક્રૂર નથી, જેની આકૃતિ સુંદર છે અને જે વિલાસ સહિત ગતિ કરે છે. જે આકાશમાંથી નીચે ઉતરે છે. જેના ગાઢ અને તીક્ષ્ણ અગ્રવાલા નલ છે અને મુખની શોઝાને માટે પલ્લવ જેવી પ્રસારેલી જેની મનોહર જિહ્વા છે એવા કેશરીને ત્રિશલાએ જોયો.

તે પછી એટલે સિંહના દર્શન થયા પછી પૂર્ણચંદ્ર જેવા મુલવાલી ત્રિશલા દેવીએ પદ્મદ્વહના કમ-

લમાં વસનારી જગવતી લક્ષ્મી દેવીને હિમાલયના શિખર ઉપર દિગ્ગજેન્દ્રે પોતાની પુષ્ટ સુંદરી અન્નિપેક
 કરાતાં જોઈ. તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે? ડુંચા હિમાલય પર્વત ઉપર થયેલા પ્રધાન કમલસ્થાન ઉપર વેટેલી
 છે-તે આ પ્રમાણે. એ હિમાલય પર્વત એકસો યોજન ડુંચો છે. બાર કલાએ અધિક એક હજાર ને વાવન
 યોજન વિશાલ અને સુવર્ણનો છે. તેની ઉપર દશ યોજન ડુંચો, પાંચસો યોજન વિશાલ અને એક
 હજાર યોજન લાંબો વજ્રમય તલીયાવાલો પદ્મહ્રદ નામે ધરો છે. તેના મધ્ય ભાગે એક કમલ છે.
 તે જલશ્રી બે કોશ ડુંચું છે, એક યોજન વિશાલ છે, એક યોજન લાંબું છે. તેનું નીલ રત્નમય
 નાલવું દશ યોજનનું છે. તેનું મૂલ વજ્રમય છે. તેનો કંદ રિષ્ટ રત્નમય છે. તેની બાહ્ય પાંચડો
 રક્ત કનકમય છે. તેની વચલી પાંચકીડ સુવર્ણમય છે. તે કમલની કનકમય કાળિકા છે જે બે કોશ
 વિશાલ, બે કોશ દીર્ઘ અને એક કોશ ડુંચી છે. તેના કેસરા રક્ત સુવર્ણમય છે. તેની મધ્યમાં અર્ધ
 કોશ વિશાલ, એક કોશ દોઢ, કાંઈ જાણું એક કોશ ડુંચું શ્રીદેવીનું જવન છે. તેને પાંચસો ધનુષ્ય ડુંચાં,
 અઢીસો ધનુષ્ય વિશાલ, પૂર્વ, દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશામાં રહેલાં ત્રણ દ્વાર છે. તેના મધ્ય ભાગે અઢીસો
 ધનુષ્યના માપવાલી રત્નમય વેદિકા છે. તેની ઉપર શ્રીદેવીને યોગ્ય એવી શય્યા છે. હવે તે મુખ્ય કમલની
 ચારે તરફ શ્રીદેવીનાં આજ્ઞારણે જરેલાં, વલયાકારે રહેલાં પ્રથમ કહેલા માપશ્રી અર્ધો માપે ડુંચાં,
 લાંબાં અને વિશાલ એવાં એકસો આઠ કમલો છે. એવી રીતે સર્વ પાળ વલયોમાં અનુક્રમે અર્ધું અર્ધું
 માન જાણવું. એવી રીતે પ્રથમ વલય થયું. વીજે વલયે વાયવ્ય, ઈશાન અને ઉત્તરદિશામાં ચાર
 હજાર સામાનિક દેવતાનાં ચાર હજાર કમલો છે. પૂર્વદિશામાં ચાર મહત્તરો કમલો છે. અગ્નિ
 દિશામાં ગુરુસ્થાને રહેલા અર્ચ્યંતર પર્ષદાના દેવતાનાં આઠ હજાર કમલો છે. દક્ષિણ દિશામાં
 મિત્રસ્થાને રહેલા મધ્યમ પર્ષદાના દેવતાનાં દશ હજાર કમલો છે. નૈર્ઋતદિશામાં કિંકરસ્થાને
 રહેલા બાહ્ય પર્ષદાના દેવતાનાં બાર હજાર કમલો છે. પશ્ચિમદિશામાં હાથી, અશ્વ, રથ, પેદલ,
 પાશા, ગંધર્વ અને નાટ્યરૂપ સાત કટકના નાયકોનાં સાત કમલ. એવી રીતે વીજું વલય થયું. ૨ ત્રીજે

वलये तेदहा अंगरक्षक देवतार्जनां सोल हजार कमलो ठे. ए त्रांजुं वलय. ३ चोथे वलये अज्यंतर
 आचियोगिक देवतार्जनां वत्रीश लाख कमलो ठे. ए चोथुं वलय. ४ पांचमे वलये मध्यम आशि-
 योगिक देवतानां चादीश लाख कमलो ठे. ए पांचमुं वलय. ५ ठेठे वलये बाह्य आचियोगिक देवतानां
 अमृतादीश लाख कमलो ठे. ए ठहुं वलय. ६ मूल कमल साथे सर्व संख्याए एक कौटी, वीश लाख,
 पचास हजार, एकसो ने वीश कमलो थाय ठे. एवी जातना कमललक्षणस्थानउपर जे श्रीदेवी रहेली
 ठे. वली ते केवी हती तो के मनोहर रूपवाली हती, तेमना बने चरण सारी रीते स्थापित करेला कन-
 कमय काचवा जेवा हता, अति उन्नत अने पुष्ट एवा अंगोठा उपर रहेला श्रीदेवीना नख स्वामाविक
 तेवा राता हता, के जाणे लाख विंगेरेथी रंग्या होय, तेवा पुष्ट, मध्ये उंचा, सूक्ष्म, ताम्रवर्णी अने
 क्षिप्र नखो हता. तेमना हाथ तथा पग कमलनां पांदरानां जेम सुकुमाल हता. तेमनी आंगदीठ को-
 मल होवाथी श्रेष्ठ हती. कुरुविंद जातना आवर्त्तथी अथवा तेवा आनूषणथी शोजित, अने वृत्तानुपूर्व
 एटले हाथीनी सुंदनी जेम पूर्वथी उत्तरोत्तर स्थूल एवी जेनी बे जंघा हती, जेना जानु गुप्त हता, जेना
 वने उरु गजेंद्रनी सुंद जेवा पुष्ट हता. सुवर्णनी मेखलाए युक्त होवाथी मनोहर अने विस्तारवाळुं जेनुं
 कटितट हुं, उंची जातना काजल, त्रमरा अने मेघना समूहना जेवा वर्णवाली, सरल, सरली, घाटी,
 सूक्ष्म, सुंदर, विद्यासथी मनोहर, शिरीष पुष्पादि वस्तुजंथी कोमल अने रमणीय, एवी तेनी रोमराजी
 हती. तेनुं जघनस्थल नाभिमंजरी सुंदर, विशाल अने श्रेष्ठ लक्षणोवाळुं हुं. तेना शरीरनो मध्य जाग
 मुष्टिमां आवे तेवो अने श्रेष्ठ त्रिवलिनी रेखावालो हतो. विविध जातनां चंद्रकांत विंगेरे मणि, वैडूर्य वि-
 ङेरे रत्नो, कनक एटले पीतवर्ण सुवर्ण अने निर्मल मोटी जातनुं रक्तवर्ण सुवर्ण तेना रचेलां आभरण
 एटले अंग उपर पहरेवानां गलचवा, कंकण विंगेरे अने त्रूषण एटले उपांग उपर पहरेवाना
 मुद्रिका विंगेरे तेजथी जेनां मस्तकादि अंग अने अंगुली विंगेरे उपांग शोजतां हतां अर्थात् ते
 श्रीदेवीनां अंग आभरणोथी अने उपांग आनूषणोथी विराजित हतां. वली मोतीना हारथी

શોનાયમાન, ડોલર વિગેરેનાં પુરુષોથી ઘ્યાત અને દેહીપ્યમાન એવા સ્તનયુગલરૂપ વે સુવર્ણ કલશ તેણીંધ ધારણ કર્યા હતા.

વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે યથાયોગ્ય સ્થાનકે સ્થાપન કરેલાં જે મરકતપત્ર કહેતાં પાનાં, તેડ વહે કરીને શોનાયુક્ત થાલી, તથા આંલોને અત્યંત આનંદ આપનારા એવા જે મોતીડના ગુઝા, તે-
ડા કરીને મનોહર થાલો જે મોતીડનો હાર, તેણે કરીને શોનાયુક્ત થાલી. (અહીં “શોનાયુક્ત થાલી” એટલું પદ મૂલ સૂત્રમાં નથી આપ્યું, તે અધ્યાહાર તરિકે લેલું, અને એવી રીતેજ આગલનાં પણ વન્ને વિશેષણોમાં લેઈ લેલું.) વલી તે લક્ષ્મી કેવી છે, તો કે ઉદરસ્થ કહેતાં હૃદયમાં રહેલી જે દી-
નારમાલા કહેતાં સોનાના સિક્કાડની જે માલા તેણે કરીને શોનાયુક્ત થાલી એવી. વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે મનોહર અને કંઠમાં રહેલો જે મણિસૂત્ર કહેતાં મણિડનો જે રત્નમય ઢોરો, તેણે કરીને શોનાયુક્ત થાલી એવી. વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે આવી રીતના શોનાગુણના સમુદયથી, એટલે કાંતિગુણના અતિશયપણાથી શોજિત થાલી. હવે તે શોનાગુણસમુદય કેવો છે, તેનાં વિશેષણો કહે છે. અંસ કહેતાં જે લગ્ના પર લાગીને રહેલું જે કુંડલનું ગુમ, તેની ઉદ્વસાયમાન થતો, શો-
નતી અને સમીચીન છે કાંતિ જેમાં એવો. વલી તે શોનાગુણસમુદય કેવો છે, તો કે લક્ષ્મી દેવીના મુ-
લનો જાણે કુંડલીજ હોય નહીં, એવો. અર્થાત્ જેમ રાજા કુંડલીડ અને સેવકોથી શોન્ને છે, તેમ લક્ષ્મી દેવીનું મુલ, તે શોનાગુણસમુદયે કરીને શોન્ને છે. “અહીં લગ્ના સુધી લટકતા” એ વિશેષણ કુંડલોનું છે. ત્યારે અહીં કોઈ શંકા કરે કે, શોનાગુણસમુદયનાં વન્ને વિશેષણોની વચ્ચે, કુંડલયુગલનું વિશેષણ શા-
માટે મૂક્યું? તથા તે વિશેષણનો પરનિપાત કેમ કર્યો? તેને માટે કહે છે કે આ મૂલ સૂત્ર પ્રાકૃત જાણ-
માં છે, અને તેથી તે જાણમાં અન્ય વિશેષણોની વચ્ચે પળ વીજાં વિશેષણો આવે છે, તથા વિશેષણોનો પરનિપાત પણ થાય છે, અને એવી રીતે સર્વ જગોએ વિશેષણના પરનિપાત માટેનો લુલાસો જાણી લેવો. હવે વલી તે લક્ષ્મી દેવી કેવી છે, તો કે કમલની પેઠે નિર્મલ અને વિસ્તારવાલાં તે લોચનો જેણીનાં

एवी. वल्ली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के देदीप्यमान एवा जे हाथो, तेणे करीने ग्रहण करेलां जे वे कमलो, तेजमांथी जरतुं जे मकरंदरूप पाणी, तेणे करी युक्त एवी, अर्थात् लक्ष्मी देवीए पोताना वने हाथमां वे कमलो ग्रहण करेलां ठे, अने तेजमांथी मकरंदनां एटले पुष्पोमां अता रसनां बिंडुने नीचे पकतां जाय ठे. वल्ली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के केवल क्रीडाए करीने (पण पसीनो दूर करवा माटे नहीं, कारण के देव संबंधी शरीरने पसीनो अतो ज नशी) पवन लेवा माटे हलावेला जे तालवुंद कहेतां पंखो, तेणे करीने शोभायुक्त थएली. (अहीं पण “शोभायुक्त थएली” ए पद अध्याहार जाणवुं.) वल्ली ते लक्ष्मी देवी केवी ठे, तो के सारी रीते बुटो करेलो, (पण जटाजूटनी पेठे परस्पर चौंटी गएला बालवालो नहीं,) तथा वल्ली श्यामवर्ण एटले काढी कांतिवालो तथा घाटो, (पण वच्चे आंतरावालो नहीं,) अने सूक्ष्म कहेतां कोमल, (पण सुकरना बालनी पेठे जाडा केशवालो नहीं,) तथा अत्यंत लंबायमान थएलो, एवो ठे वेणिदंड कहेतां चोटलो जेणीनो, एवी रीतनी लक्ष्मी देवीने त्रिशला क्षत्रियाणीए चोथा स्वप्नमां जोइ.

एवी रीते महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय गणि, शिष्योपाध्याय श्री विनयविजय गणिए रचेली कदपसूत्रनी सुबोधिका नामंनी टीकाना गुजराती भाषांतरमां बीजो द्वाए समाप्त थयो. श्रीरस्तु ॥

॥ श्री जिनाय नमः ॥

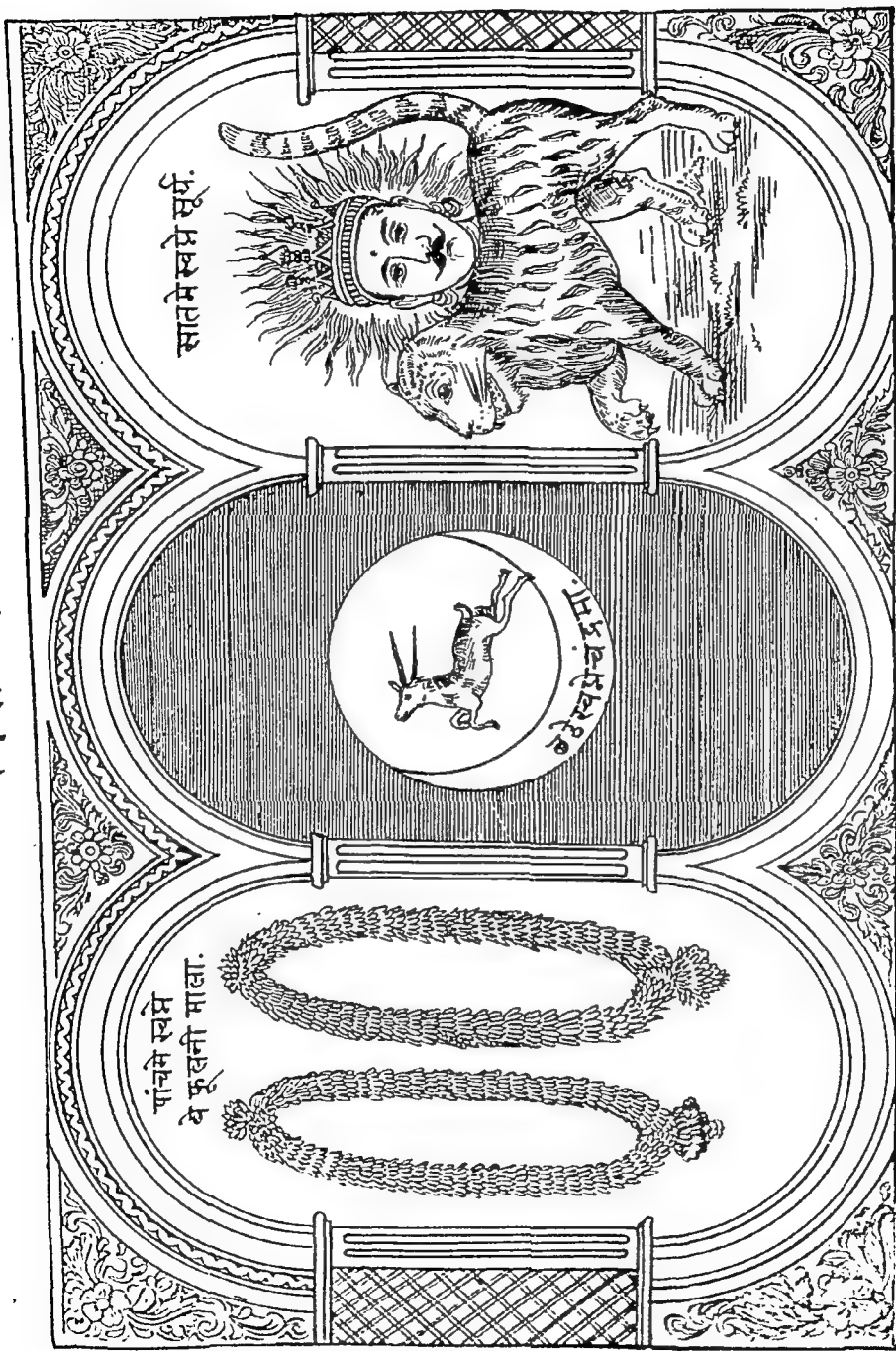
तृतीयं व्याख्यानं प्रारभ्यते

हवे एवी रीतनुं लक्ष्मीनुं स्वप्न जोया बाद, त्रिशला क्षत्रियाणीए नक्षत्रल कहेतां आकाश-तलमांथी पकती एवी जे दाम कहेतां पुष्पनी मालानुं, पांचमुं स्वप्न जोयुं. ते पुष्पनी माला केवी ठे, तो के सरस कहेतां मकरंदे करीने युक्त ठे पुष्पो कहेतां फुलो जेमां, एवां जे कदप-वृक्षोनां पुष्पो, तेज वडे करीने रमणीय कहेतां मनोहर थएली एवी. वल्ली ते पुष्पनी माला

કેવી છે, તો કે ચંપો, અશોક, પુદ્ગા, નાગ, પ્રિયંગુ, શિરીષ, સુજર, મલ્લિકા, જાડ, જૂઝ, અંકોલ, કોજ, કોરંટ, દમનકપત્ર, નવમાલિકા, વકુલ, તિલક, વાસંતિક, સૂર્ય-વિકાશી કમલ, ચંદ્રવિકાશી કમલ, પાટલ, કુંદ, અતિસુક્ત તથા સહકાર આદિકનો પુષ્પોની છે સુગંધી જેમાં એવી. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે અનુપમ એટલે જેને કંઈ પણ ઉપમા આપી શકાય નહીં એવો અદ્વિતીય, અને મનને અત્યંત આનંદ ઉપજાવે એવો જે સુગંધ, તેણે કરીને આસપાસ દશે દિશાએ સુગંધ શુક્ત કરતી એવી. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે સર્વતુલ્ય કહેતાં સઘલી ક્તુર્ભમાં મલતાં જે પુષ્પો તેણે કરીને શુક્ત થાણી એવી, અર્થાત્ તે પુષ્પમાલામાં ઠણ ક્તુર્ભમાં થતાં પુષ્પો ગુંથેલાં હતાં. વલી તે પુષ્પોની માલા કેવી છે, તો કે અત્યંત દેદીપ્યમાન થતાં, અને તેથી જ અત્યંત મનોહર લાગતાં, એવાં જે જુદી જુદી જાતનાં લાલ, પીલા વિગેરે રંગોનાં જે પુષ્પો, તેલે કરીને વચ્ચે વચ્ચે કરેલી જે રચના કહેતાં ગુંથણી, તેથી ચિત્ર કહેતાં આશ્ચર્ય કરનારી એવી. આ વિશેષણથી એવો જાવાર્થ કહ્યો કે તે પુષ્પમાલામાં ઘણો સફેદ વર્ણ વહેંચે છે, અને અંદર થોડા થોડા પળ વર્ણો છે, એમ સૂચવ્યું. વલી તે માલા કેવી છે, તો કે ગુમગુમ-યમાન એટલે કર્ણને મધુર લાગે એવો જે શબ્દ, તેને કરતો, અને અન્ય સ્થાનકેથી ત્યાં આવીને, તે પુષ્પોની માલામાં અત્યંત આસક્ત થતો, તથા ન સમજી શકાય એવા ગુંજારવને કરતો એવો ષટ્પદ, મધુકરી (મધમાલ) તથા ઝમરોનો જે સમૂહ, તે છે અગ્ર જાગમાં, વન્ને પદ્માંના જાગમાં તથા નીચેના જાગમાં જેને એવી અર્થાત્ તે પુષ્પમાલાનો વિસ્તાર પામતો જે અત્યંત સુગંધ, તેથી કરીને તે માલાના સઘલા જાગો પર ઝમરાડે આવીને વલગેલા હતા. અહીં ષટ્પદ (ઠ પગવાલો), મધુકરી, તથા ઝમર વિગેરે જુદા જુદા રંગના ઝમરાડેની જાતિલ કહેલી છે, એમ જાણી લેવું. એવી રીતની પુષ્પોની માલાને આકાશમાંથી પડતી ત્રિશલા કત્રિયાણી પાંચમા સ્વપ્નમાં જોઈ.

ત્યાર પછી ઠઠા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા કત્રિયાણી પાંચમી ચંદ્રને જોયો. તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે ગોઢીર ક-

चित्र. २

હેતાં ગાયનું દૂધ, ફીણ, પાણીના કણીઆ, તથા રજતકલશ કહેતાં રૂપાનો કલશ, તેના સરખા સર્પેદ રંગવાલો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તે શુભ એટલે શાંતતા આપનારો એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો, તો કે આ હુનિયામાં રહેતા જેલોકો, તેડનાં હૃદય એટલે મન, અને નયન કહેતાં આંખોને, કાંત કહેતાં વલ્લજ લાગે એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તો કે સંપૂર્ણ છે મંડલ જેનું એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો હતો તો કે તિમિર કહેતાં અંધકારોનો જે સમૂહ તેણે કરીને નિબિડ અને ગંभीર એવાં જે વનનાં ગહરો કહેતાં જામીડથી ઝરપૂર એવા વનના ઝાગો, તેડમાં અંધકારનો અજાવ કરનારો, અર્થાત્ જામીડમાં રહેલા અંધકારનો પણ નાશ કરનારો. કહ્યું છે કે:-

વિરમ તિમિર સાહસાદમુષ્મા-અદિ રવિરસ્તમિતઃ સ્વતસ્તતઃ કિમ્ ॥

કલયસિ ન પુરો મહોમહોર્મિ-સ્ફુટતરકૈરવિતાંતરિક્કમિંદુમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ-હે અંધકાર, આ તારા સાહસથી તું અટકી જા (એટલે વિરામ પામ), કારણ કે સૂર્યના આશ્મ્યા પડી, તેજનાં મોટાં મોજાંડાં કરીને, પ્રફુલ્લિત થયેલા ચંદ્રવિકાસી કૈરવ સરહું કરેલ છે આકાશ જેણે, અથવા કાંતિવાલાં કિરણોં કરીને રક્ષણ કરેહું છે આકાશનું જેણે એવા આ ચંદ્રને શું, તું અગામી જોતો નથી ?

વલી તે ચંદ્ર કેવો તો કે વર્ષ અને માસ આદિકના પ્રમાણને કરનારા, શુક્લ અને કૃષ્ણ એવા જે બે પક્ષો, તેની મધ્યમા રહેલી જે પૂર્ણિમા, તેને વિષે રાજતી કહેતાં શોમતી છે, લેલા કહેતાં કલા જેની એવો. વલી તે ચંદ્ર કેવો છે તો કે કુમુદ કહેતાં ચંદ્રવિકાસી જે કમલો, તેડને વિકસર કરનારો. કહ્યું છે કે:-
દિનકરતાપવ્યાપ-પ્રપન્નમૂર્ઝાનિ કુમુદગહનાનિ ॥ ઉત્તશ્ચુરમૃતદીધિતિ-કાંતિસુધાસેકતસ્ત્વરિતં ॥ ૧ ॥

અર્થ-દિનકર કહેતાં સૂર્યના તાપની જે વ્યાપ્તિ કહેતાં ફેલાવું, તેથી પ્રાપ્ત થયેલી છે મૂર્ઝા જેડને, અર્થાત્ કરમાઈ ગયેલાં, એવાં જે કુમુદગહનાનિ કહેતાં ચંદ્રવિકાસી કમલોનાં જે વનો, તે, અમૃતદીધિતિ કહેતાં ચંદ્રની જે કાંતિ, તેરૂપી જે અમૃત, તેના સિંચાવાથી, અર્થાત્ તેડના

પર ચંડનાં કિરણો પન્નવાથી, એકદમ પાઠાં વિક્સરપણાને કહેતાં પ્રફુલ્લિતપણાને પામ્યા.
 વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે નિશા કહેતાં જે રાત્રિ, તેને શોનાવનારો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે સુવ-
 રિમૃષ્ટ કહેતાં રાજ આદિકથી માંજીને હડ્ડવલ કરેલો જે અરિસો, તેના તલીયાની છે ઉપમા જેને
 એવો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે હંસની પેઠે પટુ કહેતાં સફેદ છે, વર્ણ કહેતાં રંગ જેનો એવો. વલી
 તે ચંડ કેવો છે તો કે ડ્યોતિષ કહેતાં જે તારાડે, તેડનાં મુખોને શોનાવનારો, અર્થાત્ તેડનો ઉપરી
 એવો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે તમ કહેતાં જે અંધકાર, તેના પ્રત્યે રિપુ કહેતાં વૈરી સરખો એવો. વલી
 તે ચંડ કેવો છે તો કે મદન કહેતાં જે કામદેવ, તેનાં શરાપૂર કહેતાં જાથાં (જેમાં તીરો રવાય છે, તથા
 જેને પીઠ પાઠલ ઘોઘાઈ બાંધી રાખે છે) તે સરખો. અર્થાત્ ધનુષને ધારણ કરનારો માણસ, તુળીર કહેતાં
 જાથાંને મેલવીને, હર્ષિત થયો થકો, જેમ હરિણ આદિકનો વધ કરે છે, તેમ મદન કહેતાં કામદેવ
 પણ ચંડના ઉદયને પાક્ષીને જરા પણ શંકા રાહ્યા વિના માણસોને પોતાનાં પુણ્યોરૂપી જાણોથી ઠગા-
 કુલ કરે છે. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે જલધિ કહેતાં જે સમુદ્ર, તેની જે વેલા કહેતાં પાણીની ડોલ,
 તેને વધારનારો એવો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે પ્રાણવદ્ધન કહેતાં જે ખરનાર, તેનાથી અણ્લો છે ત્રિ-
 રહ જેણીને અને તેથી કરીને દુર્મનસ્ક કહેતાં વ્યગ્રચિત્તવાલી એવી જે સ્ત્રી, તેને પોતાનાં કિરણો
 કરીને શોષમાં (શોકમાં) ગરકાવ કરતો, અર્થાત્ સ્ત્રીનાં ખરતારના વિયોગરૂપી દુઃખને હલડો ટુઢિ
 કરતો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે સૌમ્ય કહેતાં મનોહર છે રૂપ જેનું એવો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે
 ગગનમંડલ કહેતાં આકાશમંડલ તેનું વિશાલ અને સુંદર આકારવાળું તથા ચંક્રમ્મણ કહેતાં ચલ-
 નસજાવવાળું, એવું શોના કરનારું જાણે તિલકજ હોય નહીં, એવો. વલી તે ચંડ કેવો છે તો કે રોહિણી
 નામની જે પોતાની સ્ત્રી તેનો સામી છે, તથા તેણીને હિત કરનારો છે, હિતકારી એવું વિશેષણ એક પદ્મના
 પ્રેમને દૂર કરવા માટે છે. (અર્થાત્ વદ્ધે પદ્મના પ્રેમને બતાવનારું છે.) આવી રીતનો ચંડ અને રોહિણી વચ્ચે
 સ્ત્રી ખરતારનો સંબંધ કવિસમયની અપેક્ષાથી છે, કેમકે રોહિણી તો એક નક્ષત્ર વિશેષ છે, અને ચંડ તથા

नक्षत्रनी वच्चे तो स्वामिसेवकपणानो जाव सिद्धांतमां प्रासद्ध, पण कंइ स्त्री जरतारपणानो जाव कहेलो
नथी. एवी रीते ठहा खप्तसां त्रिशला कत्रियाणीए उद्धसायमान अता एवा संपूर्ण चंद्रने जोयो.
ते वार पठी सातमा स्वप्नमां त्रिशला कत्रियाणीए सूर्यने जोयो. हवे ते सूर्य केवो हतो, तेनुं वर्णन करे
ठे. निश्चये करीने तमःपटल कहेतां अंधकारनो जे समूह, तेने परिसफोटक कहेतां नाश करनारो
एवो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के तेज वडे करीने प्रज्वलत् कहेतां जाज्वल्यमान ठे रूप जेनुं एवो. हवे
सूर्यनां विंममां रहेला वादर एवा जे पृथ्वीकाय, ते तो हमेशां शीतल कहेतां ठंफक आपनारा ठे, पण
आतपनामकर्मनो तेने (सूर्यने) उदय होवाथी तेजे करीने तेउं माणसोने ठ्याकुल एटले पीका-
शुक्त करे ठे, एवी रीते जाणवुं. वली ते सूर्य केवो ठे तो के रक्ताशोक कहेतां लाल रंगवालुं अशोक
जातनुं कोइ वृक्षविशेष, तथा प्रफुल्लित थएलुं जे किंशुक कहेतां केसुकानुं पुष्प, तथा शुक्रमुल कहे-
तां पोपटनुं मुख (चांच) तथा गुंजार्ध कहेतां चणोठीनो अर्धो जाग, के जे लोकोमां प्रसिद्ध ठे;
एटली वस्तुउनी जे रताश, तेनां सरखो ठे लाल वर्ण जेनो एवो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के कमलो-
नां जे वनो, तेउने अलंकरण कहेतां शोभा करनारो, अर्थात् तेउने विकस्वर करनारो, कारण के विक-
स्वर एटले प्रफुल्लित थएलां, एवां जे कमलो, ते जाणे के अलंकारोज होय नहीं तेवां शोभी नीकले
ठे. वली ते सूर्य केवो ठे तो के ज्योतिषनुं जे चक्र, ते प्रत्ये अंकन कहेतां चिह्नरूप, अर्थात् मेष आदिक जे
राशिउं, तेउमां जे पोतानुं संक्रमण, तेणे करीने ज्योतिषनां लक्षणने जणावनारो. वली ते सूर्य के-
वो ठे तो के अंबरतल कहेतां जे आकाशतल, ते प्रत्ये प्रदीपक कहेतां प्रकाशनो करनारो. वली ते
सूर्य केवो ठे तो के हिमपटल कहेतां बरफनो जे समूह तेने गलग्रह एटले गलहस्त देनारो, अर्थात्
बरफना समूहनो नाश करनारो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के ग्रहगण कहेतां ग्रहोना जे समूहो तेउ-
नो उरु कहेतां महान् एवो नायक कहेतां स्वामी ठे. वली ते सूर्य केवो ठे तो के रात्रिविनाश कहेतां
रात्रिने नाश करवाना एक कारणरूप एवो. वली ते सूर्य केवो ठे तो के उदयास्त कहेतां तेना उदय

થવાના અવસર વખતે તથા તેના અસ્ત થવાના અવસર વખતે, ફક્ત એક મુહૂર્તવાર સુધી છે સુલદર્શન કહેતાં સુખે કરીને જોવાપણું જેનું એવો, અને તે સિવાય વીજે વખતે દુર્નિરીદ્યરૂપં કહેતાં ડુઃખે કરી-ને જોઈ શકાય એવું છે સ્વરૂપ જેનું એવો, અર્થાત્ જેની સન્મુખ પણ જોઈ શકાતું નથી એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કેરાત્રિને વખતે ઉદ્ભૂત કહેતાં પોતાની દ્વ્યા પ્રમાણે ચાલનારા, અર્થાત્ સ્વેચ્છાચારી એવા જે અન્યાય કરનારા ચોર આદિકો, તેડનો જે પ્રચાર, ઇટલે ચોરી માટે આમતેમ ઝટકતું, તેને નિવા-રક કહેતાં અટકાવ કરનારો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કેશીતવેગ કહેતાં ઠંઠીનો જે વેગ, તેને મગન કરનારો, અર્થાત્ પોતાના તાપથી ઠંઠીને દૂર કરનારો એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કે મેરુ નામનો જે પર્વત તેનો આશ્રય કરીને પ્રદક્ષિણા વડે કરીને (તેની) મેરુની આસપાસ ઝમનારો એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કે વિશાલ કહેતાં વિસ્તારવાળું છે મંરુપ કહેતાં માંડતું જેનું એવો. વલ્લી તે સૂર્ય કેવો છે તો કે રશ્મિસહસ્રેણ કહેતાં દશ સો, અર્થાત્ એક હજાર એવાં જે પોતાનાં કિરણો તેણે કરીને પ્રદ-લિત કહેતાં નાશ કરેલી છે, દીતિવંત કહેતાં ચલકાટવાલા એવા જે ચંદ્ર તારા આદિકો, તેડની શો-ના જેણે એવો, અર્થાત્ તેણે પોતાનાં કિરણો કરીને સઘલાં તેજસ્વી પદાર્થોની કાંતિનો નાશ કરેલો છે. હવે અહીં જે સૂર્યનાં એક હજાર કિરણો કહ્યાં, તે તો ફક્ત લોકમાં એવી રીતે પ્રસિદ્ધ હોવાથી કહ્યાં છે, પણ તેનાં કિરણો તો કાલ વિશેષની અપેક્ષાએ અધિક પણ શ્રદ્ધ શકે છે. લૌકિક શાસ્ત્રોમાં પણ કહ્યું છે કે:-

શ્વતુર્જેદાત્પુનસ્તસ્યા-તિરિચ્યંતેઽપિ રશ્મયઃ ॥ શતાનિ દ્વાદશ મર્થૌ, ત્રયોદશ તુ માધવે ॥ ૧ ॥

અર્થ-શ્વતુર્જના ત્રેદો પ્રમાણે વલ્લી તે સૂર્યનાં કિરણો વૃદ્ધિ પણ પામે છે, જેમકે ચૈત્ર માસમાં તેનાં બારસો કિરણો થાય છે, અને વૈશાખ માસમાં તેનાં તેરસો કિરણો પણ થાય છે ॥

ચતુર્દશ પુનર્વ્યેષ્ઠે, નજોનઞ્ચસ્યોસ્તથા, ॥ પંચદશૈવ ત્વાષાઢે, ષોડશૈવ તથાશ્વિને ॥ ૨ ॥

અર્થ-વલ્લી જેઠ મહિનામાં તેનાં કિરણો ચૌદસો થાય છે, તેમ શ્રાવણ અને જાદરવામાં પણ તેટલા-

જાણે ચૌદસો થાય છે, અને આષાઢ માસમાં તેનાં કિરણો પંદરસો થાય છે, અને આસો મહિનામાં તેનાં કિરણો સોલસો થાય છે ॥

કાર્તિકે સ્વેકાદશ ચ, શતાન્વેયં તપસ્યપિ ॥ માર્ગે ચ દશસાર્ધાનિ, શતાન્વેયં ચ ફાલ્ગુને ॥ ૩ ॥ પૌષે એવ પરં માસિ, સહસ્રં કિરણા રવેઃ ॥

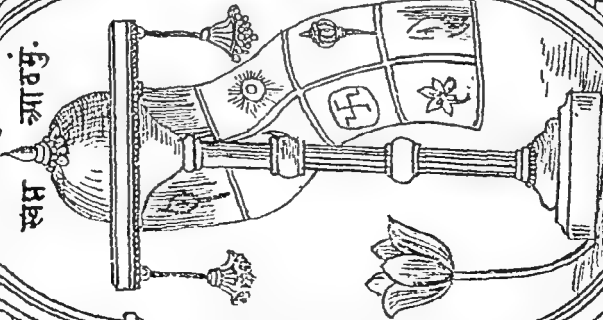
અર્થ-કાર્તિક માસમાં તેનાં કિરણો અગ્યારસો થાય છે, અને માગ મહિનામાં પણ તેટલાંજ અર્થે અગ્યારસો કિરણો થાય છે, અને માગશર મહિનામાં એક હજાર અને પચાસ કિરણો તેનાં હોય છે, અને ફાગણ મહિનામાં પણ તેટલાંજ, એટલે એક હજાર અને પચાસ કિરણો હોય છે. વલી પોષ મહિનામાં તેનાં એક હજાર કિરણો હોય છે. એવી રીતે સૂર્યનું યંત્ર જાણવું.

એવી રીતે સાતમા સ્વપ્નમાં સૂર્યને જોયા બાદ ત્રિશલા કાત્રિયાણીએ આઠમા સ્વપ્નમાં ધ્વજને જોયો. તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે જાણ્ય કહેતાં ઉત્તમ જાતિનું એટલે સો ટચનું જે કનક કહેતાં સુવર્ણ તેનો વનાવેલો જે ડંક, તેના પર રહેલો; અર્થાત્ સુવર્ણમય જે ડંક તેના શિખર પર રહેલો. વલી તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે સમૂ-હીચૂત કહેતાં જથાવંધ રહેલાં એવાં, અને લીલાં, કાલાં, રાતાં, પીલાં અને સફેદ, એવી રીતે પાંચે જા-તિનાં રંગવાલાં, અને તેથી મનોહર લાગતાં અને વલી સુકુમાલ કહેતાં કોમલ, તથા ઉલ્લસાયમાન થતાં, એટલે આમ તેમ ફરકતાં એવી રીતનાં જે મયૂરપિત્ત કહેતાં મોર નામના પક્ષીનાં જે પિંઠા, તેંડણ કરીને જાણે ધ્વજ પર વાલ વનાવેલા હોય નહીં, એવી રીતે તે પિંઠાંડે જેના પર શોન્ની રહ્યાં છે, એવા ધ્વજને, અર્થાત્ જેમ માણસના મસ્તક પર ચોટલો શોન્ને છે, તેમ આ ધ્વજ પર પણ વેણિની જગોળ મોર-પિંઠનો ઘુઘો સ્થાપેલો છે. વલી તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે અધિકસશ્રીક કહેતાં અત્યંત શોન્નાળ કરીને યુક્ત એવો. વલી તે ધ્વજ કેવો છે તેો કે નીચે વર્ણન કરેલાં વિશેષણોવાલા સિંહે કરીને શોન્નાયુક્ત થયેલો. તે સિંહ કેવો, તેનું વર્ણન હવે કરે છે. સ્ફટિક એટલે સ્ફટિક જાતિનું રત્નવિષેષ, શંખ એટલે સમુદ્રમાં જે થાય છે તે, અને વલી જે લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે તે, અંક પણ રત્નની જાતિવિશેષ છે તે, કુંદળ સફેદ પુષ્પની

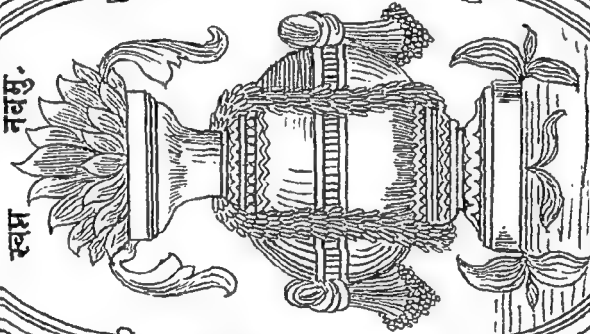
जाति ठे, जेने डोलर पण कहे ठे ते, दकरजम् एटले पाणीना कणीया, रजतकलश कहेतां रूपानो वनावेलो जे कलश ते, एवी रीते उपर जणावेली सधली वस्तुर्जनी पेठे उज्ज्वल वर्णवालो. वली ते सिंह केवो ठे तो के मस्तक पर रहेलो, अर्थात् चित्रामणरूपे ध्वजना उपरना जाग पर चित्री राखेलो एवो. वली ते सिंह केवो ठे तो के राजमान कहेतां पोताना सुंदरपणाथी अत्यंत शोभायुक्त थएलो एवो, वली ते सिंह केवो ठे तो के आकाशतलना मंजलने फोकी नाखवानेज जाणे उद्यमवालो श्रयो होय नहीं. एवो, अर्थात् पवनना ऊपाटाथी ध्वजा आकाश मार्गमां उंचे उंचे उढ्या करती हती, अने तेथी करीने तेमां चित्रामण रूपे करेलो सिंह पण आकाश प्रत्ये उढया करतो हतो; तेना पर कविए उत्प्रेक्षा करी के आ सिंह जे आकाश तरफ उढया करे ठे, ते शुं आकाशने फोकी नाखवानोज उद्यम करे ठे शुं? एवो ज्ञा-वार्थ जाणवो. एवी रीते उपर वर्णन करेला सिंहना चित्रामणवालो ध्वज. वली ते ध्वज केवो ठे तो के मंद मंद अने सुखकारी एवो जे मरुत कहेतां पवन, तेनुं जे आश्लेष कहेतां मलबुं, तेणे करीने जे आंदोलन कहेतां चलायमान थबुं, ते ठे स्वभाव जेनो एवो, अर्थात् मंद मंद वाता एवा वायुथी चलायमान थएलो. वली ते ध्वज केवो ठे तो के अति प्रमाणवालो एटले मोटो एवो. वलो ते ध्वज केवो तो के माणसोने जोवाने लायक ठे स्वरूप जेनुं एवो. एवी रीतना आठमा स्वप्नमां त्रिशला क्षत्रियाणीए ध्वजने जोयो.

हवे ते जोया बाद नवमा स्वप्नमां तेणीए रजतपूर्णकलश, एटले रूपाना वनावेला अने संपूर्ण जरेला एवा कलश एटले कुंचने जोयो. ते कलश केवो ठे तो के जाल्य कहेतां अत्यंत उंची जातिनुं जे कांचन कहेतां सोनुं तेनी पेठे अत्यंत देदीप्यमान ठे रूप जेनुं एवो, अर्थात् जेम उत्तम जातिना सुवर्णनुं तेज अत्यंत निर्मल होय ठे, तेम ते कलशनुं तेज पण अत्यंत निर्मल जाणबुं. वली ते कलश केवो ठे तो के निर्मल एटले बिलकुल भेल विनानुं जे पाणी, तेनाथी संपूर्ण रीते जरेलो, अने तेथीज कदयाणने सूचवनाथो एवो. वली ते कलश केवो ठे तो के देदीप्यमान ठे शोभा कहेतां कांति जेनी एवो. वली ते कलश केवो ठे तो के कमलोनो कलाप कहेतां जे समूह, ते वडे करीने आसपास सर्व वाजु-

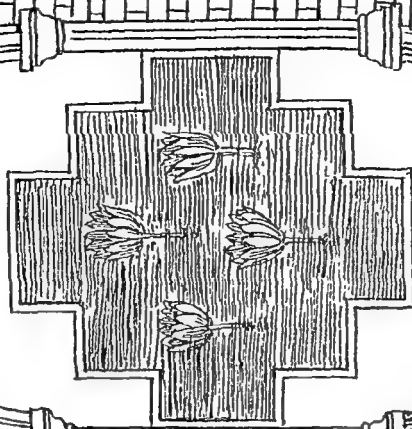
ध्वजानुं
स्वप्न

कलशानुं
स्वप्न

पद्म सरोवरानुं
स्वप्न

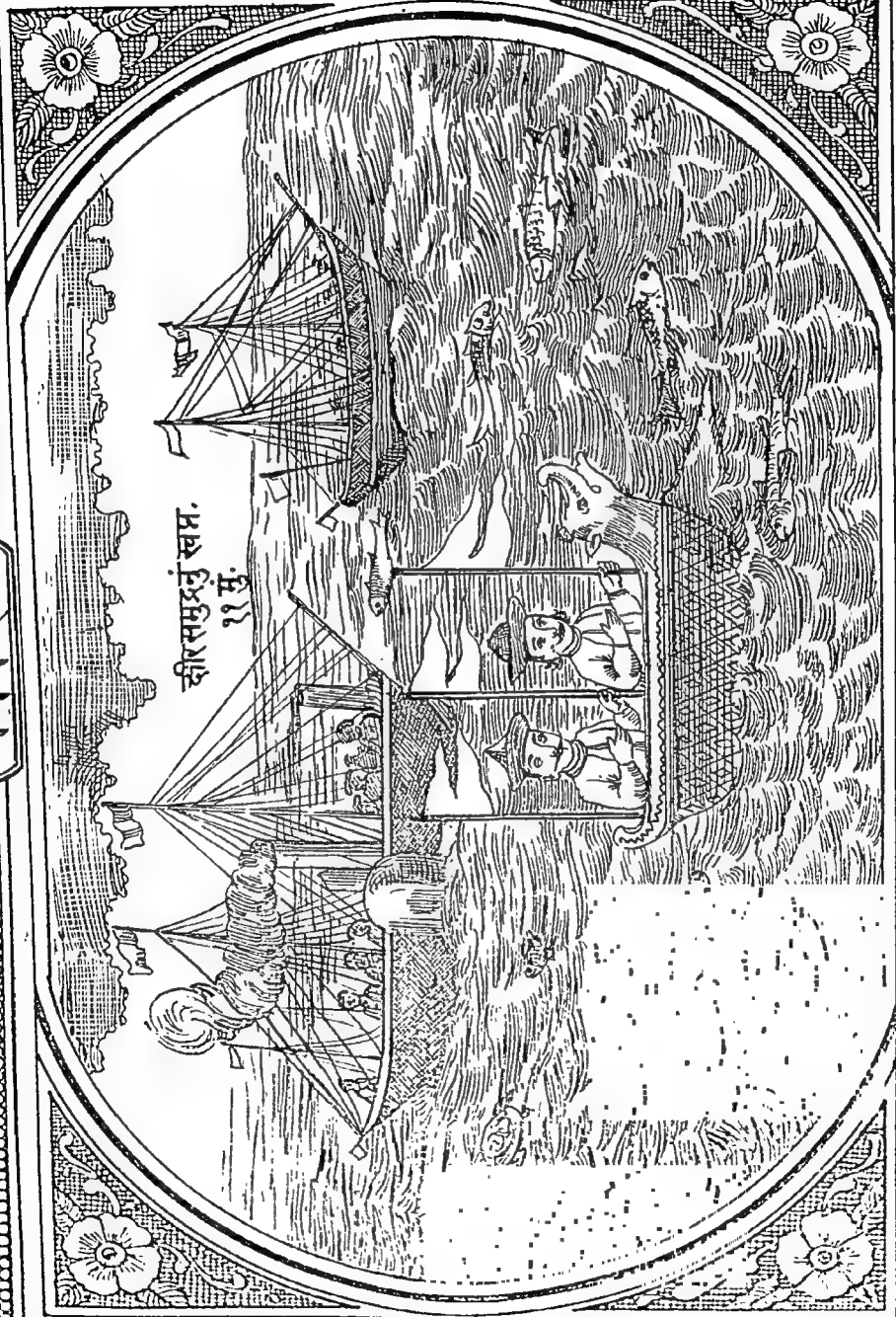
ઉશ્રી શોષતો ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે પ્રાતપૂર્ણ ઇટલ જરા પણ ન્યૂન નહીં ઇવા
 મંગલજ્ઞેદો કહેતાં મંગલના પ્રકારો, તેડેનો જે સમાગમ કહેતાં સંકેત તેના સ્થાનકરૂપ; અર્થાત્
 જેમ સંકેત કરી રાખેલા સ્થાનક પ્રત્યે માણસો અવશ્ય દાખલ થાય છે, તેમ આ કલશ પણ દૃષ્ટિ-
 ગોચર થયાથી સર્વ પ્રકારનાં જે મંગલો, તે પણ પ્રાપ્ત થાય છે ઇવો જાણવો. વલી તે કલશ
 કેવો છે તો કે પ્રવરત્તો ઇટલે અત્યંત ઉત્તમ જાતિનાં જે રત્નો, તેડેઈ કરીને શોષતું જે કમલ
 તેના પર રહેલો ઇવો; અર્થાત્ રત્નો ઇકલ્પર ઇટલે પ્રફુલ્લિત થઈને જે કમલ, તેના પર તે
 કલશ મૂક્યો હતો ઇવો જાવાર્થ જાણવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે નયન કહેતાં જે આંખો,
 તેડે પ્રત્યે ચૂષણ કરનારો, ઇટલે આંખોને આનંદ આપનારો, કારણ કે કમલનું વિકલ્પર થતું તે જેમ
 કમલનું ચૂષણ છે, તેમ આંખોને આનંદ થવો તે પણ તેડું ચૂષણ છે. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે
 અત્યંત દેદીપ્યમાન ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સર્વતઃ કહેતાં સર્વ જે દિશાડ, તેડે પ્રત્યે
 નિશ્ચયે કરીને દીપતો ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સૌમ્ય ઇટલે અત્યંત પશસ્ત કહેતાં અત્યંત
 ઉત્તમ પ્રકારની જે લક્ષ્મી, તેના તો સ્થાનક સમાન ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સર્વે પ્રકારનાં
 જે પાપો કહેતાં આમંગલો, તેડેઈ કરીને પરિવર્જિત કહેતાં બિલકુલ રહિત, અને તેથી કરીને જ
 શુભ અને દેદીપ્યમાન દેખાતો ઇવો. તથા શ્રી ઇટલે જે શોના, તેથી કરીને પ્રધાન કહેતાં
 અત્યંત મનોહર લાગતો ઇવો. વલી તે કલશ કેવો છે તો કે સર્વર્ત્તુક ઇટલે સઘલી ક્રતુર્જમાં ઉત્પન્ન
 થતાં જે સુગંધ શુક્ત પુષ્પો, તેડેની ગુંથેલી જે માલાડ, તેડેને સ્થાપન કરેલી છે જે કલશના કંઠના
 જાગમાં, ઇવા કલશને ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી નવમા સ્વપ્નમાં જોયો.

પઠી વશમા સ્વપ્નમાં તેણી પદ્મસરોવરને જોયું. હવે તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે તરુણ કહેતાં
 નૂતન ઇટલે નવો ઊગેલો જે સૂર્ય, તેનાં જે કિરણો, તેડેઈ કરીને બોધિત ઇટલે વિકલ્પર થઈને જે સહ-
 સ્વપ્નો કહેતાં મોટાં મોટાં જે કમલો. તેડેઈ કરીને અત્યંત મંગલીલાલં નથા જગ ધીલાજા અને ગ્તાશ

मारतुं ठे पाणी जेतुं एबु. वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के जलचर कहेतां पाणीमां वसनारा जे प्राणी, तेउनी जे समूह, तेणे करीने परिपूर्ण कहेतां चारे बाजुएथी व्याप्त थएलुं एबु. वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के मत्स्य कहेतां माछलांए करीने वपराइ रहेलो ठे पाणीनो समूह जेनो एबु. वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के ज्वलत् कहेतां देदीप्यमान एबु. शशी देदीप्यमान, ते हवे कहे ठे. कमलो एटले सूर्यना प्रकाशशी विकस्वर थतां कमल विशेषो, कुवलयो कहेतां चंद्रना प्रकाशशी विकासने पामतां कमल विशेषो, उत्पल एटले लाल रंगनां कमलो, तामरस एटले मोटां मोटां कमलो, तथा पुंडरीक एटले सफेद रंगनां कमलो, एवी रीते जुदी जातिउनां कमलोनो विस्तीर्ण अने फेलावो पामतो एवो जे श्रीसमुद्रय कहेतां शोचानो जे समूह (कमलोने तो शोचाना समूहथी ज शोचापणुं मले ठे, पण कंइ तेमने सूर्यनां बिंब आदिकनी पेठे देदीप्यमानपणुं होतुं नथी) तेणे करीने जाणे देदीप्यमान नज लागतुं होथ नहीं, एबु पद्मसरोवर. (एवी रीते कविए एटले श्रीचंद्रबाहुस्वामिजीए अत्रे उत्प्रेक्षा अलंकार मूक्यो ठे.) वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के रमणीय कहेतां मनने अत्यंत आनंद. उपजावे एवी ठे रूपनी शोचा जेनी एबु. वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के प्रमुदित कहेतां अत्यंत हर्षित थएलुं ठे अंतः कहेतां अंतःकरण जेतुं एवा जे चमराना अने मत्त कहेतां मदीन्मत्त थएली जे जमरीउ, तेउना समूहो, तेउए करीने अवलिह्यमान कहेतां चुंवन करातां ठे कमलो जेमां एबु. वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के कादंब जातिनां पक्षीउ, वलाका कहेतां वगलांउं, चक्र कहेतां चक्रवाक नामनां पक्षीउ, कलहंस एटले कल कहेतां मधुर ठे शब्द. जेतनो एवा जे हंसो एटले राजहंसो, तथा सारस कहेतां लांबा ठे धुंटाणो जेतना एवां एक जातिनां पक्षीउ इत्यादिक जे गर्वित थएलां ठे एटले आवा मनोहर स्थानकनी प्राप्तिथी थएलो ठे अहंकार जेतने, एवा जे शकुनिगण कहेतां पक्षीउनी जातिउना जे समूहो, तेउनां जे छंद कहेतां स्त्री चरतारोनां जे जोफलां, तेउए करीने सेवातुं ठे पाणी जेतुं एबु. वली ते पद्मसरोवर केबुं ठे तो के पद्मिनी एटले जे कमलिनी, तेउनां जे पत्रो कहेतां पांडमांउं, तेउं पर लागेलां एटले चोंटेला जे जलविंद्रनिचय कहेतां पाणीउनां बिंदुउना जे समूहो, तेणे क-

चित्र १४.

दीर्घसमुद्रनुं स्वप्न.
११ सु.

રીને જાણે મંરુન યુક્ત થઈ હોય નહીં? અર્થાત્ તેમાં રહેલાં કમલિનીનાં પાંદડાં જાણે કે નીલ રલો-મય છે અને તેડે પર મુક્તાફલ કહેતાં મોતીડું અનુકરણ કરનારાં પડેલાં જે પાણીનાં વિંડુડે, તેડે એ કરીને કમલો અત્યંત શોભા આપનારાં દેખાય છે. એવાં પત્રો એ કરીને તે તલાવ કૃતચિત્રં ઇવ કહેતાં કરે-લું છે આશ્ચર્ય જેણે, એું હોય નહીં? તેમ દેખાય છે. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે હૃદય કહેતાં જે અંતઃકરણ, અને નયન કહેતાં જે આંખો, તેડેને અત્યંત વદ્ધન કહેતાં મનોહર લાગે એું તથા “પદ્મસરો-વર” છે નામ જેનું એું. વલી તે પદ્મસરોવર કેવું છે તો કે સરસુ કહેતાં તલાવોને વિષે પૂજ્ય કહેતાં પૂજા કરવાને લાયક એું, અને તેથી જ અગ્નિરામ કહેતાં અત્યંત રમણીય લાગે છે. એવી રીતના પદ્મસરોવરને ત્રિશલા કાન્ત્રિયાણી એ દશમા સ્થાને વિષે જોયું.

પઠી આચારમે સ્વમે શરદ નામની જે કુતુ, તેના ચંદ્રમા સરલું છે વદન કહેતાં મુલ્લ જેનું, એવી તે ત્રિશલા કાન્ત્રિયાણી એ ક્ષીરસમુદ્રને જોયો. તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે ચંદ્રકિરણરાશિ કહેતાં ચંદ્રનાં જે કિરણો, તેડેનો જે સમૂહ, તેના સરસ્વી જે શ્રી કહેતાં શોભા, તે સરસ્વી છે વદ્ધઃ સ્થલની શોભા જેની એવો. હવે વદ્ધઃ શરદનો અર્થ તો હૃદય થાય છે, અને તે હૃદય તો પ્રાણીડેને હોય છે, પણ કંઈ સમુદ્રને હોતું નથી; માટે અહીં હૃદય શબ્દ વફે કરીને મધ્ય જાગ કહ્યો છે અને તેથી જેનો મધ્યજાગ ઘણો ઉડ્ડલ છે એમ જાણવું. વલી તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે ચતુર્થુ દિગ્માર્ગેણુ કહેતાં ચારે દિશાડેના જે માર્ગો, તેડેને વિષે પ્રકર્ષણ એટલે અત્યંત વેગ વડે કરીને વર્ધમાન કહેતાં વૃદ્ધિ પામતો છે, જલસંચય કહેતાં પાણીનો સમૂહ જેનો એ-વો. અર્થાત્ ચારે દિશાડેમાં તે સમુદ્રમાં અત્યંત ઊંઘો એવો જલનો પ્રવાહ છે, એવો જાવાર્થ જાણવો. વલી તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે ચપલ અને અત્યંત ચપલ એવા, અત્યંત મોટા મોટા જે કલ્પોલો કહેતાં મો-જાંડ, તેડે એ કરીને ચલાયમાન થતું, તથા વલી પાનું એકડું થડને જુડું પરતું, એવી રીતનું છે, તોય કહેતાં પાણી જેનું એવો. વલી તે ક્ષીરસમુદ્ર કેવો છે તો કે પટુ એટલે જરા પણ મંદતા વિનાનો એવો જે પવન, તેણે કરીને આહત કહેતા હુણાણલા, અને તેથી કરીને જ ઉપરા ઉપરી ઢોડવાને પ્રવૃત્ત થાણલા, અને તેથી

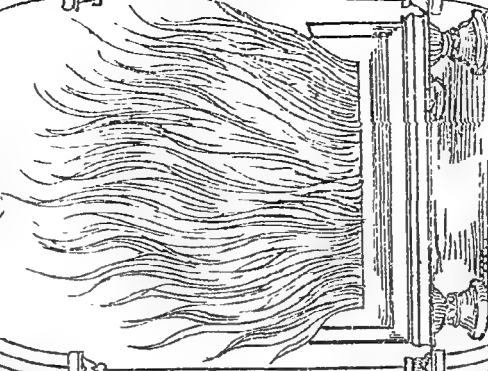
કરીનેજ ચપલ જણાતા અને પ્રકટ રીતે દેલાતા, એવા જે તરંગો કહેતાં કહ્યોલો, તથા આસપાસ (આજુ-
 બાજુ) નાચતા એવા પણ જે ઝંગ કહેતાં કહ્યોલવિશેષો, તથા અત્યંત કોચ પામેલા, અર્થાત્ જાણે ઝયઝા-
 તજ થયા હોય તેમ ચારે કોરે ઝમણ કરતા અર્થાત્ અથરાતા અને તેથી કરીને ઓનાવાલા થएલા, તથા
 નિર્મલ एटલે જરા પણ મલિનતા વિનાના, અને ઉત્કટ एटલે ઉંચે ઉઠલતી एवी જે ઉર્મિડ કહેતાં
 તરંગો (મોજાંડ) (एवी રીતે તરંગ, ઝંગ, કહ્યોલ, ઉર્મિ વિગેરે મોજાંડના પ્રકારો જાણવા) एवी રીતનાં
 મોજાંડનો જે સંબંધ કહેતાં પરસ્પર મલબું, તેણે કરીને અત્યંત ઉતાવળથી તીરાજિમુલ્લ કહેતાં
 કાંઠાની સન્મુલ્લ દોઢતો તથા અપનિવર્તમાન કહેતાં કાંઠાથી પાઠો વલતો થકો, જાસુરતર કહેતાં
 અત્યંત દીસિવાલો લાગતો અને તેથી કરીને અજિરામ કહેતાં મનને આહ્વાદ ઉપજાવતો एवો. વહી
 તે દ્વીર સમુદ્ર કેવો હે તો કે મહાન્ કહેતાં મોટા મોટા જે મગરમઠો, તથા પ્રસિદ્ધ एवाં જે માઠલાંડ,
 તથા તિમિ, તિમિંગલ, નિરુદ્ધ, તિલિતિલિકા વિગેરે જુદી જુદી જાતિના જલચર પ્રાણીવિશેષો,
 તેહના જે અન્નિઘાતો કહેતાં પુંઠફીડના પાણી પર કરવામાં આવતા જે પઠાફાંડ, તેણે કરીને ઉત્પન્ન
 થएલો, અને કર્પૂરવત્ કહેતાં કર્પૂરની પેઠે હજ્જવલ કહેતાં સફેદ ઠેરંગ જેનો, एवો જે ફીણનો
 સમૂહ તે હે જેની અંદર एवો. વહી તે દ્વીરસમુદ્ર કેવો હે તો કે મોટી મોટી एवी જે ગંગા આ-
 દિક નદીંડ, તેહના અત્યંત વેગથી જોસનર દોઢી આવતા જે પ્રવાહો, તેહથી ઉત્પન્ન થતું જે ગંગાવત્તે
 નામનું ઝમણ एटલે આવર્તવિશેષ (પાણીની ધૂમરી અથવા વંટોલીંડ) ત્યાં ઘ્યાકુલ થતું एटલે મુંજા-
 ઇ જતું, અને તેથીજ ડંચા ડઠાલા મારતું (एटલે આવર્તમાં પરુવાથી અને વીંજી જગો તરફ જવાને અવ-
 કાશ નહીં મલવાથી ડંચે ઉઠલતું) અને ડંચે ઉઠલીને પાહું તેના તેજ આવર્તમાં પરતું, અને તેથી કરીને
 તે આવર્તની અંદરજ ઝમણપણને પ્રાપ્ત થएલું, અને તેથી કરીનેજ, તથા સ્વનાવથી પણ ચપલ થएલું,
 एवी રીતનું હે પાણી જેની અંદર, एવા દ્વીરસમુદ્રને ત્રિશલા દ્વિત્રિયાણી ए અગ્યારમા સ્વપ્નની અંદર જોયો.
 તે અગ્યારમં સ્વપ્ન જોયા લાંટ તેણી ए બારમા સ્વપ્નમાં एक અતિલનમ एવા વિમાનને જોયું. હવે

તે વિમાન કેવું છે તો કે તરુણ કહેતાં નવો ઊગેલો જે સૂર્ય, તેવું જે મંડલ કહેતાં બિંબ, તેના સરખી છે પ્રજા
 કહેતાં કાંતિ જેની એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે દેદીપ્યમાન કહેતાં અત્યંત તેજ શુક્ત છે શોષા
 જેની એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે ઉત્તમ પ્રકારનું જે કંચન કહેતાં સુવર્ણ અને મણિડનો જે સમૂહ,
 તેણે કરીને વહુજ મનોહર થાણા જે એક હજાર ને આઠ સ્તંભો, તેડે કરીને અત્યંત દેદીપ્યમાન
 હોવાથી નત્ર કહેતાં આકાશને પણ કાંતિ શુક્ત બનાવતું એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે કનકપ્રતર
 કહેતાં સોનાનાં વનાવેલાં જે પત્રાંડ, તેડેમાં લટકતાં જે મોતીંડ, તેણે કરીને ઉજ્જ્વલ થાણું એવું. વહી તે
 વિમાન કેવું છે તો કે અત્યંત જાજ્વલ્યમાન થાણી અને દેવતાડેને લાયકની, લંબાયમાન થાણી
 એટલે લટકેલી છે, એવી રીતની પુષ્પની માલાડ જેના પર એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે
 ઈંદ્રામૃગ કહેતાં વરગદાં, દુષ્પત્ર, તુરગ કહેતાં ઘોડા, નર કહેતાં માણસો, મકર કહેતાં મગરમહો,
 ત્રિહ્રગ કહેતાં પદ્મીંડ, વ્યાલ કહેતાં સર્પો, કિન્નર કહેતાં દેવજાતિવિશેષ, રુદ્ર કહેતાં હરિણજા-
 તિવિશેષ, શરત્ર કહેતાં અઘ્રાપદ નામના જીવો, ચમરી કહેતાં જેના ઢેમના વાલનાં ચમર બને છે
 એવી ગાયો, સંસક્ત કહેતાં કોઈ જંગલી પ્રાણીવિશેષ, કુંજર કહેતાં હાથીંડ, વનલતા કહેતાં અશોક
 વૃક્ષની લતાડ આદિક લતાડ, તથા પદ્મલતા કહેતાં કમલિની, તે સઘલાંડનાં ચિત્રોની જે વિચિત્ર પ્ર-
 કારની રચના, તેડે કરીને ચિત્રકારી કહેતાં મનને અત્યંત આશ્ચર્ય ઉપજાવનારું. વહી તે વિમાન
 કેવું છે તો કે (“ગાંધર્વ” શબ્દે કરીને અહીં ગીતનો અર્થ કરવો, તથા “ઉપવાચમાન” શબ્દનો અર્થ
 વાજિત્રો કરવો) ગાંધર્વો કરીને ગવાતાં જે ગાયનો તથા વગાડાતાં જે વાજિત્રો તેડનો સંપૂર્ણ રીતે છે
 ઘોષ કહેતાં નાદ જેમાં એવું. વહી તે વિમાન કેવું છે તો કે નિલ્ય કહેતાં જરા પણ આંતરારહિત, સ-
 જલ કહેતાં વરસાદનાં પાણીંદ કરીને સંપૂર્ણ કહેતાં જરેલો, અને નિબિદ્ તથા પૃથુલ એટલે વિસ્તાર-
 વાલો, એવો જે જલધર કહેતાં મેઘ, તેનો જે ગર્જિત શબ્દ કહેતાં ગર્જારવ, એટલે ગર્જના વલતે થતો જે
 ધ્વનિ, તેનો અનુનાદિ કહેતા તેના તુલ્ય નાદવાલો, એવો જે દેવ સંબંધી ડુંડુખિનો મોટો શબ્દ, તે વહે

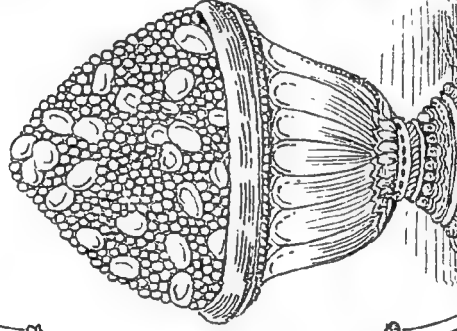
करीने समस्त एवो जे आजीवलोके, तेने पूरतुं, अर्थात् दुंडु चिना नादशी समस्त जगतने व्याप्त करतुं एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के कालायुरु एटले कृष्णायुरु, प्रवरकुन्दुरुक (कोइ सुगंधवाळुं अव्यविशेष) तथा तुरुक इत्यादि, के जेउनां नामो अगाडी आची गएलां ठे तेउनो, अने बीजां पण सुगंधीउनां अंगभूत द्रव्यो, तथा दशांग आदिक धूपोनो वलातो, अने तेची मद्यमद्यायमान थइ रहलो, अने वली आयुवाजु फेलावो पामतो जे गंध, तेणे करीने अचिराम कहेतां मनोहर थएलुं एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के ज्यां नित्य प्रकाश रहे ठे एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के जे उज्ज्वल ठे अने तेथी करीने जेनी कांति उज्ज्वल ठे एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के सुरवर कहेतां उत्तम उत्तम जातिना जे देवो, तेउए करीने सुशोभित एटले जरपूर थएलुं, पण खादी नहीं रहेलुं एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के शातावेदनीय नामनुं जे कर्म, तेनो ठे उपयोग जेनी अंदर एवुं. वली ते विमान केवुं ठे तो के विमानवरपुंरीक कहेतां बीजां सखलां विमानोमां पुंरीकनी पेठे अति उत्तम एवुं. ह्यी रीतना विमानने त्रिशला क्षत्रियाणीए बारमा स्वप्नी अंदर जोयुं.

त्यार पडी तेरमा स्वप्नां तेणीए रत्ननिकराशि कहेतां रत्नोना समूहनो ढगलो जोयो. ते रत्नो ढगलो केवो ठे तो के पुलक जातिनां रत्नो, वज्र कहेतां हीरानी जातिनां रत्नो, इंद्रीन कहेतां लीलमनी जातिनां रत्नो, सस्यक जातिनां रत्नो, कर्कश्यण कहेतां कर्केतन जातिनां रत्नो, लोहिग्रहल कहेतां लोहिताक्ष जातिनां रत्नो, मरगय कहेतां मरकत जातिनां रत्नो, मसारगह्व जातिनां रत्नो, प्रवाल जातिनां रत्नो, स्फटिक जातिनां रत्नो, सौगंधिक जातिनां रत्नो, हंसगर्ज जातिनां रत्नो, अंजण कहेतां अंजन जातिनां रत्नो तथा चंद्रकांतमणिनी जातिनां रत्नो इत्यादि अनेक जातिनां रत्नोए करीने, महीतल कहेतां पृथ्वीतल, ते पर रह्यो ठतां पण गगनमंजल कहेतां आकाशना मंडलना अंत जागने पण प्रजाए करीने युक्त करतो एवो. अर्थात् लोकमां प्रसिद्ध एवुं जे आकाश, तेना शिखरने पण पोतानी कांतिथी शोचावतो एवो. वली ते रत्नोना ढगलो केवो ठे तो के तुंग कहेतां उंचो एवो. ते केटलो

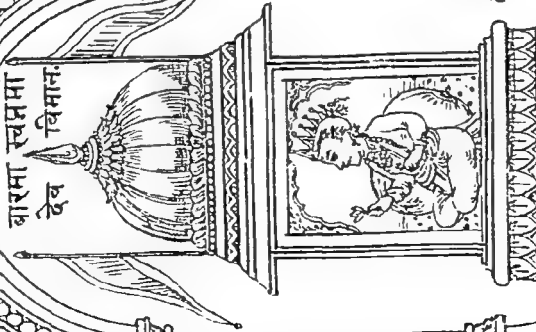
चोदमा स्वप्नमा
निर्धुम्न अप्पिनी शिरवा.

तेरमा स्वप्नमा
रलनी राशि.

वारमा स्वप्नमा
देव विमान.

હુંચો ? તે હવે કહે છે. મેરુગિરિસદશ કહેતાં મેરુ નામનો જે પર્વત, તેના સરખો, એવો હુંચો થયેલો રતોનો સમૂહ તે ત્રિશલા દ્વાત્રિયાણીએ તેરમા સ્વપ્નમાં જોયો.

હવે “સિંહિં ચેત્યાદિતઃ સિંહિં યાવત્” એટલે શિલિ કહેતાં અગ્નિથી માંદીને શિલિ કહેતાં અગ્નિ સુધીનું પદ ગ્રહણ કરું. હવે અહીં કોઈ શંકા કરે કે પહેલાં પણ શિલિ પદ અને પાતું પણ શિલિ પદ ગ્રહણ કરવાથી પુનરુક્તિ દોષ શું ન આવે ? તેને માટે કહે છે. પહેલાં “શિલિ” (“સિંહિં”) એવું પદ કહેલું છે, તે પદ “ગયવસહેતિ” ગાથામાં કહેલું જે “સિંહિં” પદ તેના ગ્રહણ માટે છે, અને અંતે રહેલું “સિંહિં” પદ સ્વરૂપના ગ્રહણ કરવા માટે છે. માટે તેનો જાવાર્થ એ કે “ગયવસહ” એ ગાથામાં જે “સિંહિં” પદ કહેલું છે, તે ચૌદમું સ્વપ્ન જાણવું, અને તેથી આવી રીતના “સિંહિં” (શિલિ) કહેતાં અગ્નિને જુએ છે, એમ યોજના કરી લેવી; અને તેથી કરીને જ “તઈ પુણે” એટલે અને વલી પણ, એવું પદ કહ્યું નથી; કેમકે “સિંહિં ચ” એ પદથી તેનો જાવાર્થ સ્વયમેવ જ જાણાઈ આવે છે. માટે જે ગાથાના અંતમાં “સિંહિં” પદ રહેલું છે, તેને જ વિશેષ્યપદ તરીકે જાણવું. એવી રીતે ચૌદમા સ્વપ્નમાં ત્રિશલા દ્વાત્રિયાણીએ અગ્નિને જોયો. તે અગ્નિ કેવો છે તો કે વિપુલ કહેતાં વિસ્તારવાલી, અને હજ્જલ એવું જે ધી તથા પીલા રંગનું જે મધ, તે વલ્લેથી સિંચાતી, અને તેથી કરીને જ ધૂમાદા વિનાની અને “ધમ્ ધમ્” એવી રીતના શબ્દને પ્રગટ કરતી, તથા જાહ્વલ્યમાન એટલે વહુ જ તેજવાલી થયેલી એવી જે જ્વાલાઈ, તેજાઈ કરીને હજ્જલ લાગતો અને તેથી કરીને જ અગ્નિગ્રામ કહેતાં મનને અત્યંત આનંદ આપતો એવો. વલી તે અગ્નિ કેવો છે તો કે તરતમ યોગે કરીને શુક્ત એવા જે જ્વાલાઈના સમૂહ, તેણે કરીને અનુક્રમ પ્રમાણે જ જાણે નિશ્ચિત થયેલો હોય નહીં એવો, અર્થાત્ તરતમ યોગ એટલે એક જ્વાલા હુંચી, બીજી તેથી પણ હુંચી, ત્રીજી તેનાથી પણ વધારે હુંચી, એવી રીતના તરતમ યોગે કરીને શુક્ત થયેલા જે જ્વાલાઈના સમૂહો તેણે કરીને, અન્યોન્ય કહેતાં અર-સ્પરસ સઘલી જ્વાલાઈ જાણે માંહે પ્રવેશ જ કરી ગઈ હોય નહીં ? એવો. (અર્થાત્ વિલક્ષ્ય હંતન

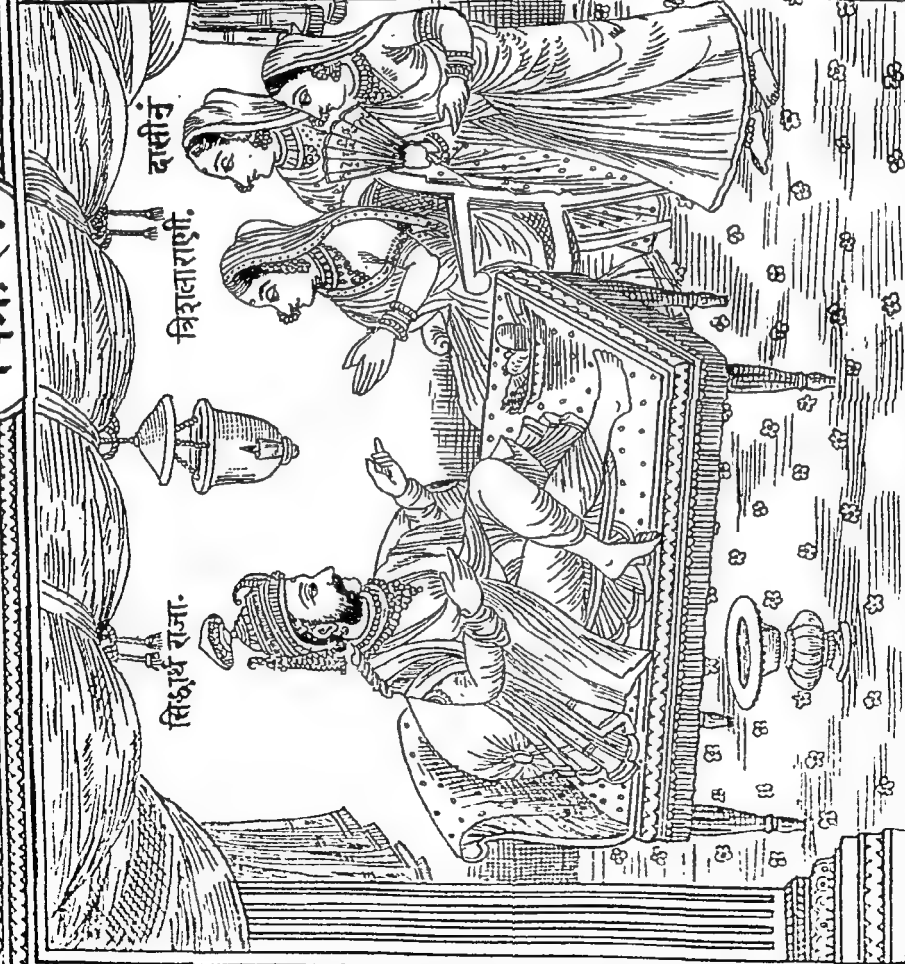
વિના જ્વાલાઈ તે અગ્નિમાં હતી.) વલી તે અગ્નિ કેવો છે તો કે જ્વાલાઈનું જે જાગે કહતાં ઉચના જાગોમાં પ્રસરીને જે “જ્વલનક” કહેતાં બલબું, (અહીં “જ્વલનક” શબ્દને જે “ક” પ્રત્યય લાગેલો છે, તે “સ્વાર્થક” એવી રીતના ધ્યાકરણના સૂત્રે કરીને લાગેલો છે.) (વલી અહીં તૃતીયા વિચ્છિન્ના એક વચનનો લોપ થઈને સમાસ થયેલો છે.) તે બલવાળે કરીને કોઈ કોઈ પ્રદેશમાં આકાશને પણ જાણે પકાવતો હોય નહીં ? એવો, અર્થાત્ તે અગ્નિની શિખાઈ આકાશ પ્રત્યે પહોંચવાથી, જાણે તેને (આકાશને) પણ પકાવવાનીજ તૈયારી કરતો હોય નહીં ? એવો. (એવી રીતનો કવિએ ઉત્પેદા અલંકાર મેલ્યો.) વલી તે અગ્નિ કેવો છે તો કે અતિશય એવો જે વેગ, તેણે કરીને ચંચલપણને પ્રાપ્ત થઈ-લો એવો અગ્નિ ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ ચૌદમા સ્વપ્નમાં જોયો. એવી રીતનાં શુભ કહેતાં કહ્યાણના હેતુરૂપ, તથા ઝમયા ઘટલે કીર્તિને કરીને પણ સહિત એવાં, તથા પ્રિયદર્શન કહેતાં પક્ત જોવા માત્ર-શ્રીજ પ્રીતિને ઉત્પન્ન કરનારાં એવાં, તથા ઉત્તમ છે સ્વરૂપ જેનું એવાં તે સ્વપ્નને નિદ્રાની અંદર જોડેને, અર્થવંદ કહેતાં કમલના સરખાં છે લોચન કહેતાં આંખો જેની એવી તથા હર્ષે કરીને પુલકિત કહેતાં રોમાંચ યુક્ત થયેલું છે શરીર જેણીનું એવી તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી પ્રતિબુદ્ધા કહેતાં જાગી ઊઠી. હવે અહીં પ્રસંગ હોવાથી ઉપર કહેલાં સ્વપ્નને ગર્જકાલના સમય વચ્ચે સઘલા જિનેશ્વરોની માતાઈ પણ જુએ છે, એનું દેખાવતા થકા ગાથા કહે છે.

એ ચંચલદસ સુમિણે, સવા પાસેઈ તિથયરમાયા ॥ જં રયાણિં વક્કમઈ, કુહિંસિ મહાયસો અરિહા ॥ ૧ ॥

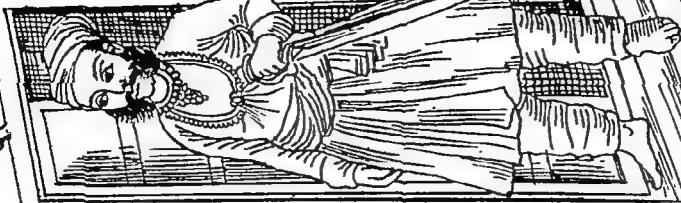
અર્થ—જે રાત્રિએ મહાયશવાલા એવા અરિહંત પ્રજુઈ માતાની કુક્ષિમાં આવે છે, તે રાત્રિએ સઘલા જિનેશ્વર પ્રજુની સઘલી માતાઈ ઉપર કહેલાં ચૌદ સ્વપ્નાંઈ જુએ છે.

પઠી ઉપર વર્ણવેલાં ચૌદ મહાસ્વપ્નને જોડેને જાગી ઊઠી ઠતી હર્ષે પામેલી, સંતોષ પામેલી, હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલી, મેઘધારાથી સિંચન થઈ કદંબપુષ્પની પેઠે શરીરનાં ઊદ્ગરૂપ કૂવાને વિષે ઉદ્ધાસ પામ્યાં છે સંવાકાં જેનાં એવી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી સ્વપ્નોનું સ્મરણ કરીને શય્યામાંથી ઊઠે છે,

चित्र. १६.

दरवान.

અને ઉઠીને પાદપીઠથી નીચે ઉતરે છે, અને નીચે ઉતરીને ચિત્તની ઉશુકતા રહિત, કાયાની ચપલતા રહિત, સ્થલના રહિત, વિલંબ રહિત એવી રાજહંસના જેવી ગતિ વડે જ્યાં શય્યાશુદ્ધ છે અને જ્યાં સિદ્ધાર્થ ક્ષત્રિય છે ત્યાં આવે છે અને આવીને તેવી રીતની વાણીએ કરીને, બોલતી થકી તેને જગાડવા લાગી. હવે તે વાણી કેવી છે તો કે વિશિષ્ટ કહેતાં ઉત્તમ ઉત્તમ જાતિઠના જે ગુણો તેડે એ કરીને સંયુક્ત કહેતાં ખરેલી એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે દૃષ્ટ કહેતાં તે સિદ્ધાર્થ ક્ષત્રિયના મનને વલ્લજ લાગે એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે હમેશાં વાંઝિત છે અને તેથી કરીને પ્રિય એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે મનને વિનોદ કરાવવાવાલી, અને તેથી કરીને જ મનને ગમે તેવી, પણ કોઈ દહામો બૂલી જવાય નહીં એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે ઉદાર કહેતાં સુંદર એવો છે ધ્વનિ કહેતાં અવાજ જેનો એવા જે વર્ણો કહેતાં અક્ષરો, તેડે એ કરીને સંયુત થાણી એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે કલ્યાણ કહેતાં સમસ્ત પ્રકારની જે સમૃદ્ધિ, તેડેને કરનારી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે શિવ કહેતાં કોઈપણ પ્રકારના જે ઉપદ્રવો કહેતાં વિદ્યો, તેડે એ કરીને રહિત એવી, કારણ કે તે વાણીમાં એવા તો અક્ષરો મોઝવેલા હતા કે જેથી બિલકુલ ઉપદ્રવ થવાનો તો સંજવજ નહોતો, અને તેથી કરીને જ ધન્ય કહેતાં ધનની જે પ્રાપ્તિ, તેને કરાવવાવાલી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે મંગલ કહેતાં જે કલ્યાણ, તે કરવામાં પ્રવીણ એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે શોના એ કરીને યુક્ત, અર્થાત્ અલંકારો એ કરીને વિરાજિત થાણી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે સુકુમાલ કહેતાં સુલે કરીને તેનો અર્થ જણાડવાય અને તેથી કરીને હૃદયને અત્યંત પ્યારી લાગે એવી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે હૃદયને પ્રહાદ કરનારી, એટલે હૃદયમાં રહેલો જે ચિંતા આદિકનો શોક, તેના ઉછેદને કરનારી. વલી તે વાણી કેવી છે તો કે ભિત કહેતાં અદ્વપ એટલે થોભા છે શબ્દો જેની અંદર એવી, અને વહુ છે અર્થ કહેતાં જાવાર્થ જેની અંદર એવી, તથા મધુર કહેતાં કાનને અત્યંત સુલની કરનારી એવી, તથા મંજુલ કહેતાં ઉત્તમ લાલિય કહેતાં જડજ-મકવાલા શબ્દો અને વાક્યો તથા વર્ણોવાલી. (એવી રીતે અહીં ત્રણે પદનો કર્મધારય સમાસ કરી લેવો.)

અર્થાત્ મિત, મધુર અને મંજુલ એવી વાણીડે કરીને વોલતી થકી તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી સિદ્ધાર્થ રા-
 જાને જગાફતી હવી. તેવી રીતે તેને જગાડ્યા વાદ, તેની ઇટલે સિદ્ધાર્થ રાજાની આજ્ઞા થવાથી તે ત્રિશ-
 લા ક્ષત્રિયાણી, નાના પ્રકારના ઇટલે જુદી જુદી જાતિનાં જે મણિ, કનક કહેતાં સુવર્ણ, તથા રત્નો, તેંડની
 જે રચના, તેણે કરીને ચિત્ર કહેતાં મનને આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવા ઝડાસન કહેતાં સિંહાસન પર વેઠી. વેસી-
 ને, માર્ગે ચાલતાં થાણો જે સેદ તેનો નાશ થવાથી શાંતતાને પામેલી, અને તેથી કરીને જ, ક્ષોજના અન્નાવે
 કરીને વિશ્વાસ પામેલી અને અત્યંત સુખે કરીને આસન પર વેઠેલી ત્રિશલા સિદ્ધાર્થ રાજાને, આગલ કરે-
 લું છે વર્ણન જેનું એવી વાણીડે કરીને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિન્ ! આજે મેં ચૌદ મહાસ્વમ્નો જોયાં છે, અને
 તેથી મનોહર એવાં જે તે સ્વમ્નો, તેંડું કલ્યાણ ઇટલે મંગલને કરનારું, એવું શું ફલ તથા વૃત્તિવિશેષ થશે ?
 ત્યારે સિદ્ધાર્થ રાજા પણ ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીના મુલથી એવો અર્થ (શું કલ્યાણકારી ફલ વૃત્તિ વિગેરે)
 કાનથી સાંઝતીને, તથા તેને હૃદયમાં સારી રીતે ધારીને હર્ષિત થયો થકો, સંતુષ્ટ થયો થકો અર્થાત્ હર્ષ-
 થી પૂર્ણ હૃદયવાલો થયો થકો, મેઘની ધારાથી સિંચાણાં કંઠવનાં સુગંધી પુષ્પની પેઠે શરીરનાં ટિંદ્રરૂપ
 કૂંવાને વિષે ઉદ્ધાસ પામેલાં રુવાંડાંવાલો થયો થકો, તે સ્વમ્ને ગ્રહણ કરતો હવો, ઇટલે ચિત્તને વિષે ધારણ
 કરતો હવો; તથા હૃદયમાં ધારણ કરીને રૂંદા કહેતાં ચરા અર્થની વિચારશક્તિમાં લીન થતો હ-
 વો; અને એવી રીતે લીન થઈને પોતાની સ્વાત્તાવિક મતિપૂર્વક બુદ્ધિના વિજ્ઞાને કરીને તે સ્વમ્નોના અર્થોનો
 નિશ્ચય કરતો હવો, અને અર્થનો નિશ્ચય કર્યા વાદ તે સિદ્ધાર્થ રાજા ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીને, આગલ જેનું
 વર્ણન કરવામાં આવેલું છે, એવી ઉત્તમ પ્રકારની વાણીડે કરીને વોલતો થકો કહેવા લાગ્યો કે હે દેવા-
 નુપ્રિયે કહેતાં સરલ છે સ્વપ્નાવ જેણીનો એવી હે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણિ, તેંડાર કહેતાં મનોહર સ્વમ્નો
 જોયાં છે, કલ્યાણ કહેતાં કલ્યાણના કરનારાં સ્વમ્નો તેંડો જોયાં છે, શિવ કહેતાં નિરુપદ્રવ કરનારાં સ્વમ્નો
 તેંડો જોયાં છે, ધન્ના કહેતાં ધનપ્રાપ્તિ કરાવે એવાં સ્વમ્નો તેંડો જોયાં છે, મંગલ કહેતાં મંગલને અર્થાત્
 કલ્યાણને કરનારાં સ્વમ્નો તેંડો જોયાં છે, વલી લક્ષ્મીડે કરીને શુભ એવાં તે સ્વમ્નો આજે તેંડો જોયાં છે,

वली आरोग्यने पण करनारां एवां स्वप्नो तें आज्ञे जोयां ठे, वली तुष्टि कहेतां संतोषने आपनारां एवां स्वप्नो आज्ञे तें जोयां ठे. वली दीर्घायु करनारां स्वप्नो आज्ञे तें जोयां ठे, वली कढ्याण अने मंगलिकनां करनारां एवां स्वप्नो तें आज्ञे जोएलां ठे. माटे हवे एवां मनोहर स्वप्नोनुं तमोने शुं फल थशे ? ते हवे हुं कहुं बुं. हे देवानुप्रिये, ते स्वप्नोथी अर्थनो कहेतां मणि माणिक सुवर्ण आदिकनो लाज थशे, वली योग कहेतां शब्दादिक जे योग्य पदार्थो, तेनो पण लाज थशे, पुत्र एटले संतान आदिकनो पण लाज थशे, सुख एटले निवृत्तिनो पण लाज थशे, वली राज्य कहेतां सात लक्षणो युक्त जे राज्य, तेनो पण लाज थशे, राज्यनां ते सात लक्षणो कयां कयां, ते नीचे प्रमाणे जाणी लेवां. स्वामी एटले राजा, अमाल्य एटले प्रधान, सुहृद् एटले मित्र, कोश एटले भंजार, राष्ट्र एटले देश, दुर्ग एटले किछो, तथा सैन्य एटले चतुरंगी (हाथी, घोना, पाला अने रथ) सेना. एवी रीतनां सात अंगयुक्त राज्यनो लाज थशे. एवी रीते सामान्यपणाथी फलनुं वर्णन करीने हवे विशेषपणाथी तेनुं वर्णन करे ठे.

हे देवानुप्रिये, आजथी नव महिना संपूर्ण गया बाद, तथा ते उपरांत साक्षा आठ रात्रिदिवसो पण अतिक्रमण थये ठेते, उत्तम ठे स्वरूप जेनुं, एवा एक पुत्रने तुं जन्म आपीश. हवे ते पुत्र केवो तो के अमारा कुलने विषे केतु कहेतां ध्वज सरखा एवा अति अद्भुत पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के अमारा कुलने विषे दीपक समान, अर्थात् कुलने प्रकाश करनारो तथा मंगल करनारो, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने विषे पर्वत समान, अर्थात् पर्वतनी पेठे जेने कोइ पण दुश्मन पराजय न करी शके एवा, तथा स्थिर अने कुलना आधारभूत एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने विषे अवतंस कहेतां मुकुट समान, कारण के ते यश अने शोभाने धारण करनारो थशे. वली ते पुत्र केवो तो के लोकोने विषे तिलक समान, अने वली कुलने विषे कीर्तिना करनारा एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलनी वृत्ति करनारो, एटले कुलनो निर्वाह कहेतां आजीविका चलावनारा एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश; वली ते पुत्र केवो तो के कुलने विषे दिनकर

कहेतां सूर्य सरखो, कारण के ते कुलने प्रकाश करनारो थशे, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो थशे तो के पृथ्वीनी पेठे कुलने आधारचूत थशे, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलनी जे नंदि कहेतां वृद्धि, तेने करनारो, एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने बिषे यश करनारो, अर्थात् सर्व दिशार्जमां कुलनी प्रख्यातिनो करनारो. कछुं ठे के:-

“एक दिग्गामिनी कीर्त्तिः, सर्व दिग्गामुकं यशः” ॥ अर्थ-कीर्त्ति एक दिशामां जनारी होय ठे, अनेजे सर्व दिशार्जमां व्यापे ते यश कहेवाय; माटे एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलने बिषे पादप एटले वृद्ध समान अर्थात् वृद्ध जेम पंथे चालनारो जे आश्रयरूप थइने ठाया आपे ठे, तेम तुं पण कुलने आश्रयचूत एवा पुत्रने जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के कुलनी सर्व रीते वृद्धि करनार एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते पुत्र केवो तो के सुकुमाल ठे हाथ अने पगो जेना, तथा जरा पण न्यूनता विनाना अने संपूर्ण पांचे इन्द्रियो सहित शरीरवाला, तथा लक्षण अने व्यंजन आदिक गुणोए करीने सहित, तथा मानोपमाने करीने सुंदर ठे सर्व अंग जेनुं एवा, तथा चंद्र सरखा सौम्य आकारवाला, तथा कांत एटले मनोहर तथा प्रिय ठे दर्शन जेनुं एवा, तथा उत्तम रूपवाला एवा पुत्रने तुं जन्म आपीश. वली ते बालक पण बाळ्यावस्थाने त्यजी दइ सर्व जातना विज्ञाने करीने युक्त अर्थात् परिपक्व विज्ञानवालो थशे. वली यौवनावस्था पाम्यो ठतो दान देवामां शूरो अर्थात् अंगीकार करेलां कार्योने निर्वाह करवामां समर्थ, वीर कहेतां रण संग्राम करवामां समर्थ तथा विक्रांत कहेतां परराज्यने आक्रमण करवामां समर्थ अर्थात् महा पराक्रमे करीने युक्त थशे. वली ते विस्तीर्ण थकी पण विपुल अर्थात् अत्यंत विस्तारवालां बल कहेतां सेना तथा वाहन कहेतां बेल आदिके करीने युक्त थशे. वली ते राज्यनो स्वामी कहेतां राजा थशे. माटे हे देवानुप्रिये, त्रिशला क्षत्रियाणि, तें अत्यंत मनोहर एवां स्वमो जोयां ठे. एम बे त्रण वार प्रशंसा करी. त्वार पठी ते त्रिशला क्षत्रियाणी सिद्धार्थ राजानी पासे ए स्वमांना अर्थने सांजलीने अने अवधारीने हर्षित थएली, संतुष्ट थएली, यावत् हर्षथी जराइ गएला हृद-

સુગંધ તેણે કરીને તે કચેરીને સુંદર તથા ચૂર્ણાદિકથી અત્યંત સુગંધમય કરો; અને ત્યાં સુગંધવાદી ગો-
 લીડે પણ પથરાવો; એ સઘળું કાર્ય તમો પોતે જાતે જઈને કરો, વીજાડની પાસે પણ કરાવો અને તેમ કર્યા
 બાદ ત્યાં તમો સિંહાસનની રચના કરો; અને તેમ કરીને, આવીને મને કહો કે, તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે અ-
 મોએ સઘળું તૈયાર કરી રાખ્યું છે. તે સાંજલીને તે કૌટુંબિકો પણ, એવી રીતે સિદ્ધાર્થ રાજાશ્રી આજ્ઞા કરા-
 થા બતા, અત્યંત હર્ષિત તથા સંતુષ્ટ થયા, અને હાથ જોડીને તથા મસ્તકે અંજલિ કરીને, તેડે સિદ્ધાર્થ
 રાજાને કહેવા લાગ્યા કે, જેમ આપ કહો છો, તે પ્રમાણે જ અમો પણ કરીશું; એમ કહીને આજ્ઞા પ્રમાણે
 વિનયથી સિદ્ધાર્થ રાજાનાં વચનને સાંજલે છે, અને સાંજલીને સિદ્ધાર્થ દ્વિત્રિયની પાસેથી વહાર નીકલે
 છે; અને વહાર નીકલેને ડયાં વહાર કચેરી છે ત્યાં જાય છે. ત્યાં જઈને વહારની કચેરીને સુગંધી જલથી
 સિંચન કરવા પૂર્વક પવિત્ર કરીને ત્યાં સિંહાસનની રચના સુધીનું સર્વ કાર્ય કરે છે અને તે કરીને ડયાં સિ-
 દ્ધાર્થ દ્વિત્રિયે ત્યાં તેડે આવે છે, અને આવીને બે હાથ જોડીને મસ્તક ઉપર અંજલિ કરીને સિદ્ધાર્થ દ્વ-
 ત્રિયને “આપની આજ્ઞા પ્રમાણે અમોએ સઘળું તૈયાર કર્યું છે” એમ નિવેદન કર્યું.

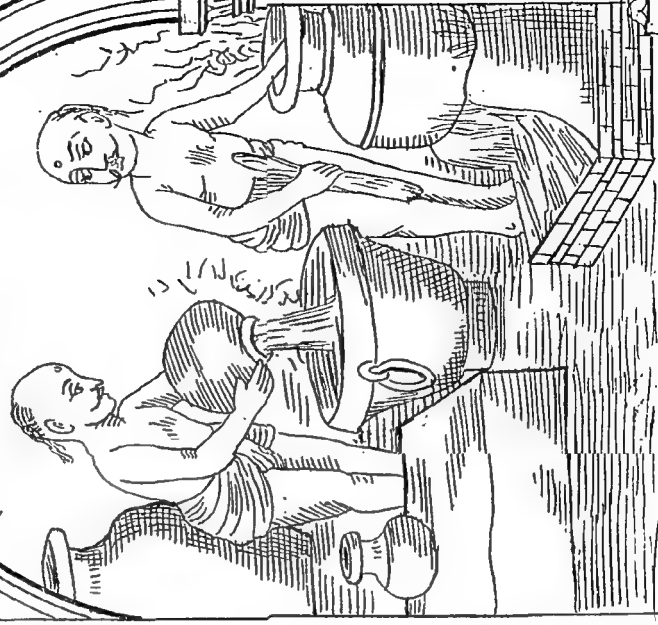
હવે તે વાર પડી સિદ્ધાર્થ રાજા પણ રજની કહેતાં રાત્રિ વીત્યા વાદ, પદ્મ તથા “કમલ” એટલે હરિ-
 ણની જાતિ વિશેષ, તેનું જે નયન કહેતાં લોચન, તે પ્રફુલ્લિત કહેતાં વિકસ્વર થાતે ઠતે અર્થાત્ જે
 વલ્લતે કમલોનાં પત્રો તથા હરિણનાં નેત્રો પણ વિકસ્વર એટલે સુધ્ધાં થયાં હતાં એવો પાંદુર કહેતાં
 શ્વેત રંગવાલો પ્રજાતકાલ હોતે ઠતે, એવી રીતે રાત્રિના વોલ્યા વાદ, પ્રજાત થવાથી, અનુક્રમે સૂર્ય
 પણ ઊગતે ઠતે; તે સૂર્ય કેવો તો કે રક્ત કહેતાં લાલ રંગનું જે અશોક નામનું વૃક્ષ તેની કાંતિના
 સમૂહ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો કે કિંશુક કહેતાં કેસુકાનાં પુષ્પ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો
 કે શુક કહેતાં જે પોપટ તેની ધાંચ સરખો, વલી તે સૂર્ય કેવો તો કે ચણોળીનો જે અર્ધ જાગ તેના
 જેવો, એટલે ચણોળીમાં રહેલો કાલો જાગ વર્જીને વાકી જે લાલ જાગ હોય તેના જેવો, વલી તે
 સૂર્ય કેવો તો કે વંધુજીવક એટલે એક ફુલની જાતનું નામ છે, કે જેને લોકો વપોરીયા કહે છે, તેના

जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के पारापत कहेंतां जे पारवा (कबुतर) तेना पग अने आंखो जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के परभृत कहेंतां जे कोयल, तेणे क्रोध आदिकथी लाल करेली जे आंखो, ते उ-
 आंखोना जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के जपापुष्प कहेंतां जासूद नामनी जातिनां जे पुष्पो, ते उ-
 नो जे राशि कहेंतां ढगलो, तेना जेवो, वली ते सूर्य केवो तो के प्रसिद्ध एवो जे हिंगलो तेनो जे
 ढगलो, तेना जेवो. उपर जे सघली लाल रंगनी वस्तु उ कह्यी, तेनाथी पण अधिक शोचतो एवो.
 तेउनाथी पण अधिक शोचतो, एम शा माटे कह्यो ? एम जो कोइ शंका करे तो तेने माटे खुला-
 सो एवो के, रताशमां तो तेना सरखो, पण कांति ए करीने तो तेनाथी पण अधिक सूर्य शोचते ठे, एम वृद्ध
 आचार्यो नो मत ठे. अथवा लाल रंगमां अशोकथी मांकीने ठेक हिंगलाना ढगला सुधीनां जे विशेषणो,
 तेउनो शोचतो एवो जे अतिरेक कहेंतां प्रकर्ष, तेना जेवो सूर्य एवो अर्थ पण करवो. वली ते सूर्य केवो
 तो के कमलोना जे आकरो कहेंतां उत्पत्तिनां स्थानको, अर्थात् पन्ननी उत्पत्ति यवानां जे तलावो, तेने
 विषे रहेलां जे कमलोनां वनो, तेउने विकस्तर करनारो, एवो, वली ते सूर्य केवो तो के हजार ठे किरणो
 जेनां एवो, वली ते सूर्य केवो ठे, तो के दिनकर कहेंतां दिवसने उत्पन्न करवामां समर्थ एवो, वली ते
 सूर्य केवो तो के तेजे करीने देदीप्यमान एवो, वली ते सूर्य केवो तो के तेनां (सूर्यनां) किरणोना जे अ-
 जिघात, तेणे करीने अपराधी एटले दुश्मनरूप एवो जे अंधकार, तेनो नाश होतें ठेते, नवो एवो जे
 तेनो लाल रंगनो ताप, ते जाणे के कुंकुमज होय नहीं ? तेनाथी तमाम मनुष्यलोका व्याप्त होतें ठेते, अ-
 र्थात् जेम कुंकुमे करीने कंश्क वस्तुने पिंजरी कराय ठे, तेम ते सूर्यनां तेजे करीने पण समस्त मनुष्यलोका
 पण पिंजरा रंगनो (कंश्क रातो अने कंश्क पीला रंगनो) करातें ठेते, ते सिद्धार्थ राजा शयनीय कहेंतां
 पोतानी शय्यामांथी उठतो हवो. ते शय्यामांथी उठीने ते पादपीठ परथी (पदंग उपरथी नीचे उत-
 रवा माटे मुकेली सीझी उपरथी) नीचे उतर्यो. नीचे उतरीने ज्यां अट्टनशाला कहेंतां कसरतशाला
 हती, ते तरफ चाव्यो. ते तरफ चाडीने ते तेनी अंदर दाखल थयो. त्यां दाखल थइने अनेक प्रकारनां

सिद्धार्थ राजा पाट नपर बेसी -
तेलादिकें मर्दन करावेवे.

न्हावाने अर्थे जल उष्ण करायेठे.

नियमश्री विरुद्धे, कारण के “प्राणितुर्यागाणां” एवी रीतना हेमचंद्र महाराजे कहेला व्याकरणना
सूत्रने अनुसारे तेनो “एकवद्भाव” श्रवो जोइए. अर्थात् “पणिपादानां” एम पद नहीं मूकतां “पाणि-
पादस्य” एवुं पद मूकवुं जोइए. वली ते पुरुषो केवा तो के अच्यंगन कहेतां तेल आदिकनु चोपम्वुं ते,
तथा मर्दन कहेतां तेने चोलवुं ते, तथा उछलन कहेतां तेज तेलने चोलीने तेनी वाटो करीने पावुं काढी
नाखवुं ते, इत्यादिक जे प्रकारो, तेउमां उत्कृष्ट अन्यासवाला एवा. वली ते माणसो केवा तो के
अवसरने एटले उचित कालने जाणनारा एवा. वली ते माणसो केवा तो के दक्ष कहेतां तुरतातुरत कार्य
करनारा एवा. वली ते माणसो केवा तो के मर्दन करनारा माणसोमां पण अश्वेसर एवा. वली ते माणसो
केवा तो के कुशल कहेतां विवेके करीने युक्त एवा. वली ते माणसो केवा तो के मेधावी कहेतां अपूर्व ए-
टले अति उत्कृष्ट जे चतुराद तेने ग्रहण करवामां समर्थ एवा. वली ते माणसो केवा तो के जीतेलो ठे प-
रिश्रम जेणे एवा, अर्थात् बहु महेनत करता ठतां नहीं आकी जता एवा पुरुषोए करीने पहलो अस्थि-
सुखकारिण्या कहेतां जे चंपीए करीने शरीरमां रहेलां हारुकांजने सुख उपजे एवो प्रकार, बीजो मांस-
सुखकारिण्या कहेतां जे चंपीए करीने शरीरमां रहेला मांसने पण सुख उपजे एवो प्रकार, बीजो त्वचा-
सुखकारिण्या कहेतां, जे चंपीशी त्वचा कहेतां चामडीने पण सुख उपजे एवो प्रकार, तथा चोथो रोम-
सुखकारिण्या कहेतां जे चंपीशी रोमोने पण सुख उपजे एवो प्रकार, एवी रीतनी चार प्रकारनी शरीरने
सुख करनारी चंपी विगेरेनी क्रियाशी, चंपाएला श्रवाशी शाकरहित थएला ते सिद्धार्थ राजा तुरत
अहनशाला कहेतां कसरतशालामांथी बहार नीकल्या. त्यांशी नीकल्या बाद तुरतज ते ज्यां मज्जनगृह
कहेतां स्नान करवानुं गृह एटले स्थानक हतुं, ते तरफ ते सिद्धार्थ राजा आव्या. ते तरफ आवीने तेणे ते-
मां प्रवेश कर्चो. त्यां प्रवेश करीने मुक्ताफल कहेतां मोती आदिकशी व्यास एटले जडेला एवा जे गवाक्षो
कहेतां जरुलाउ, ते ठे जेनी अंदर, अने तेउए करीने अत्रिराम कहेतां मनने अत्यंत आनंद आपनारा
एवा, तथा विचित्र एटले जुदी जातिनां अथवा आश्चर्य उपजावनारां एवा जे मणि अने रत्नो, ते-

उए करीने जडेलो ठे, कुट्टिमल कहेंतां तलीयानो जाग जेनो, एवी ठे चूमि ज्यां, एवा प्रकारना स्नान-
 मंरप कहेंतां स्नान करवाने साटे बनावेला मांरवामां नाना प्रकारना कहेंतां विचित्र प्रकारनां जे
 मणिउं तथा रत्नो, तेउए करीने जडेला, अने तैथी मनने आश्चर्य उपजावनारा, एवा स्नानपीठ कहेंतां
 स्नान करवां साटे तैयार करी राखेलां बाजोठ पर ते सुखे करीने वेठा अने एवी रीते सुखे समाधे त्यां वेठा
 बाद पुष्पोदक कहेंतां फुलोना रसथी मिश्रित थएलां जे जलो कहेंतां पाणी, तेउए करीने, तथा गंधोदक
 एटले श्रीखंद कहेंतां जे सुखरु, तेनो जे रस, तेणे करीने मिश्रित थएलां जल, तेउए करीने, तथा उष्णोदक
 कहेंतां अग्निए करीने वासण आदिकोमां गरम करेलां पाणीउंथी तथा शुनोदक एटले स्वभावथीज निर्मल कहेंतां
 तीर्थो, त्यांथी मगावेलां एवां जे पाणी, तेउए करीने, तथा शुद्धोदक एटले स्वभावथीज निर्मल कहेंतां
 जरां पण मेल विनानां एवां जे पाणी, तेउए करीने, एवी रीतनां विविध कहेंतां जुदा जुदा प्रकारनां जे
 पाणी, तेउए करीने, कढ्याणकरणप्रवर कहेंतां मंगलिक कार्योंने करवामां समर्थ एवो जे स्नान करवानो
 विधि, तेणे करीने, मज्जितः तादृशैः पुरुषैः कहेंतां, उपर जेनुं वर्णन करवामां समर्थ एवो जे स्नान करवानो
 करीने ते सिद्धार्थ राजाए स्नान कर्यु. ते स्नान अवसरे, बहु प्रकारनां सेंकडो कौतुकोए करीने युक्त थयो
 थको, ते राजा मंगलकारी श्रेष्ठ स्नान करी रखा पठी पद्मल कहेंतां रंवाटीवां, अने तैथी करीनेज स्प-
 र्शमां अत्यंत कोमल लागे एवुं तथा उत्तम प्रकारनी ठांटी ठे सुगंधीउं जेनी अंदर एवुं लाल रंगनुं
 जे कापरु, तेणे करीने, निर्जलीकृत कहेंतां बिलकुल पाणी विनानुं पोतानुं अंग कहेंतां शरीर करतो इ-
 वो. तथा तयार बाद अहतं कहेंतां आखुं अने बहुमूल्या कहेंतां जेने खरीदवा जतां अथवा वनावतां घणुं
 द्रव्य लागे एवुं, तथा अत्यंत उत्तम जातिनुं जे द्रव्यरत्न कहेंतां रेशमी कापरुनुं वनावेनुं जे वस्त्र, तेणे क-
 रीने तेणे पोताना शरीरने लपेटी दीधुं; अर्थात् तेणे ते उत्तम वस्त्र पहेंयुं. वली ते राजा केवो तो के सरस
 कहेंतां रसे करीने संयुक्त थएलुं एवुं तथा सुरजि कहेंतां सुगंध युक्त थएलुं एवुं जे गोशीर्षचंदन कहेंतां
 गायना मस्तकमांथी नीकलतुं एवुं जे गोरुचंदन (गोरोचन) तेणे करीने अनुलित कहेंतां दोपन युक्त थएलुं

ठे शरीर जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के साला एटवे पुष्पांनीं माला तथा वणंक एटवे
 पीठी अने शरीरने शोचावनारुं कुंकुम आदिकनुं विवेचन, ते सधनुं शुचि कहेतां पवित्र ठे जेने एवो.
 वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के परिहित कहेतां शरीर पर पहेरेलां ठे, मणि अने सुवर्णमय कहेतां
 सोनामय, चूषण कहेतां अलंकारो जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के कटिपत कहेतां शरीर पर
 योग्य स्थानके पहेरेला ठे, हार कहेतां जेमां जुदी जुदी अढार सेरो होय ते, तथा अर्धहार कहेतां जेमां
 जुदी जुदी नव सेरो होय ते, अने त्रिसरिक एटवे जेमां त्रण सेरो जुदी जुदी होय एवो हार, तथा ब्रह्म-
 वमान कहेतां लावो लटकतो एवो, ब्रह्म ब्रह्म कहेतां छुंवनक (छुंमणुं) तथा कटिसूत्र कहेतां केरुने स्थान-
 के पहेरवानुं जे आचूषण ते, अर्थात् कंदोरो, एटलां उपर वर्णविलां जे आचूषणो, तेडए करीने करेली ठे
 उत्तम प्रकारनी शोचा जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के पिनऊ कहेतां पहेरेलां ठे, अवेयक
 कहेतां कंठमां पहेरवानां कंठा आदि क जुदी जुदी जातिनां आचूषणो जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा
 केवो तो के अंगुलीयक कहेतां आंगलीठमां पहेरवानां जुदा जुदा प्रकारनां आचूषणो के जेड वेढ, बींटी
 विगेरेनां नामथी छु नियामां प्रसिद्ध ठे ते तथा ललित कहेतां अत्यंत शोचा आपे एवां कचाजरण कहे-
 तां केशोने शोचावनारां पुष्प आदिकनां आचूषणो, ते जेणे योग्य स्थानके पहेरेलां ठे एवो. वली ते सि-
 द्धार्थ राजा केवो तो के वर एटवे अत्यंत उत्तम जातिनां एवां जे कटक कहेतां कडां तथा झुडित कहेतां
 पोंची, बाजुबंध विगेरे जातिनां आचूषणोथी स्तंभित थयेला ठे हाथ जेना एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा
 केवो तो के अधिक एडुं जे तेनुं पोतानुं स्वामिक रूप, तेणे करीने अत्यंत शोचायुक्त थएलो एवो. वली
 ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के कानमां पहेरवानां जे कुंकुलो, तेणे करीने अत्यंत प्रकाशित थएलुं ठे आ-
 नन कहेतां मुख जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के मस्तक पर पहेरवानो जे मुकुट, तेणे करीने
 अत्यंत तेजनालुं थएलुं ठे मस्तक जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के हारे करीने आढादित एट-
 वे आढादन युक्त करेलुं, अने तेथी करीने जोनार माणसोने प्रमोद कहेतां अतिशय हर्षने आपनारुं ठे

हृदय कहेतां वदःस्थल जेनुं एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो ठे तो के मुद्रिका कहेतां वींटी आदि-
 कथी पिंगल कहेतां पीला रंगवाली थएली ठे हाथनी आंगलीउ जेनी एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो
 तो के प्रदंब कहेतां लांबो, अने तेथी करीनेज नीचे लटकतो एवो जे छुपटो, तेणे करीने उत्तम रीति करे-
 लुं ठे उत्तरासंग जेणे एवो. वली ते सिद्धार्थ राजा केवो तो के नाना प्रकारनां एटले जुडी जातिनां जे
 मणि अने कनक कहेतां जे सुवर्णो, अने रलो, तेणे करीने दीसिमंत कहेतां कांतिवालां, अने तेथी करी-
 नेज महार्घ्य कहेतां जेने खरीद करतां अने बनावतां पण घणुं मूख पडे एवां, तथा निपुण एटले शिदप-
 विद्यामां अत्यंत प्रवीण थएलो एवो जे शिदपी कहेतां कारिगर, तेणे उपचित कहेतां घडीने वनावेलां,
 तथा अत्यंत दीपतां, तथा घणीज चीवट राखीने वनावेलां, तथा कोइ जाणी न शके तथा उलकी पण
 न जाय एवी रीते जोडेला ठे सांघाउ जेठनी अंदर एवां, अने तेथी करीनेज विशिष्ट कहेतां वीजां आञ्ज-
 षणोथी अत्यंत रमणीय लागे एवां, तथा मनने पण हरी लीए एवां, धारण करेल ठे वीरवल्लय कहेतां
 वीरपणानो जे पोतानो अहंकार तेने सूचवनारां वलयो कहेतां कमाउ जेणे एवो; अर्थात् जे कोइ पोताने
 वीर तरिके मानतो होय, ते मने जीतीने आ कडांउ उतरावे, एवी बुद्धि धारण करेल ठे वीरवल्लय जे-
 णे एवो सिद्धार्थ राजा. हवे कवि कहे ठे के वधारे तेनुं गुं वर्णन करवुं ? ते राजा तो कदपवृद्धनी पेठे वि-
 नूषित थएलो हतो; एटले कदपवृद्ध जेम पत्र कहेतां पांदरां आदिकथी अलंकृत होय, अने पुष्प एटले
 फुल आदिकथी जेम नूषित होय, तेम आ सिद्धार्थ राजा पण मुकुट आदिकथी अलंकृत हतो, तथा व-
 ल्ख आदिकथी विनूषित थयो हतो. वली ते राजा केवो तो के कोरिंट नामनां वृद्धनां जे पुष्पो, तेनी वना-
 वेदी जे माबाउ, तेउए करीने सहित एवुं, अने तेना पर धारण करातुं जे ठत्र, तथा श्वेत वर्णवालां अने
 मनोहर एवां, अने बन्ने बाजुए वींजातां एवां जे चामरो, तेउए करीने नूषित थएलो एवो. वली ते राजा
 केवो तो के मंगलचूत कहेतां कल्याणकारी एवो जे “जय जय” नो शब्द ते कराइ रहेलो ठे, आलोकमा-
 ने कहेतां जेना जोवा मात्रथी एवो; अर्थात् जेने जोतां थकाज लोको जय जय शब्द करी रखा ठे एवो.

वली ते राजा केवो तो के अनेक कहेतां घणा एवा जे गणनायको कहेतां पोतपोताना समुदायना स्वामी-
 उ एटले उपरीउ, तथा इंडनायक कहेतां तंत्रपाल एटले देशनी चिंता करनाराउ, तथा राजाउ एटले
 मांढलिक राजाउ, अर्थात् पोताना ताबा तलेना देशोना खंकीआ राजाउ, तथा ईश्वरो एटले युवराजा,
 (अहौं कदपसूत्रनी किरणावली नामनी टीका करनारा धर्मसागर उपाध्याय तथा दीपिका नामनी टीका
 करनार एवझे ईश्वरनो अर्थ “युवराजा:” नेबदले “युवराजान:” एम करीने प्रयोग मूकेलो ठे ते
 विचारवा लायक ठे, केमके ते व्याकरणना नियमथी डलटो ठे; कारण के “अट्टसमासांतागमनेन” एवी
 रीतनाव्याकरणना सूत्रथी “युवराजा:” एवी रीतनो प्रयोग थाय ठे, पण “युवराजान:” थइ शकतो
 नथी, तेथी विद्वानो ए मूकेलो प्रयोग विचार करवा जेवो ठे) तथा तलवरा कहेतां संतुष्ट थएला राजा-
 उ ए दीधेलो जे पटबंध कहेतां चांद, तेणे करीने विज्ञूषित थएला एवा राजस्थानीय कहेतां राजदरवारी
 माणसो तथा मांडलिक कहेतां मंढलना स्वामी एटले उपरीउ, तथा कौटुंबिक कहेतां केटलांक एवां जे
 कुटुंबो, तेउनां स्वामीउ, तथा मंत्रिउ कहेतां राज्यना अधिष्ठायक एवा सचिवो, के जेउ तमाम राज्य
 संबंधी कार्यने चलावे ठे तेउ, तथा महामंत्रिउ कहेतां उपर कहेला मंत्रिउ करतां पण जेने वधारे अधि-
 कार ठे एवा, तथा गणक एटले ज्योतिष संबंधी विद्यानां शास्त्रोने पार पहेंचेला ज्योतिषीउ, तथा दौ-
 वारिक कहेतां द्वारपासे चौकी करनारा प्रतिहारो एटले ठकीदारो, तथा अमाल्यो कहेतां पोतानी साधे-
 ज जेउनो जन्म थएलो होय एवा मंत्रिउ, तथा चेटो कहेतां चाकरोलुं कार्य करनारा माणसो, पीठमर्दको
 एटले पीठ कहेतां आसनने जे मर्दन करे ते अर्थात् नजदीकमां रही सेवा करनारा, एटले मित्रो, (का-
 रण के तेउ मित्रो होनाथी, तेमने कोइ वखते पोताना आसन पर पण जोरुमां राजाउ बेसाके ठे,) तथा
 नागरो कहेतां नगरमां वसनारा लोको, तथा निगमो एटले वेपार करनारा लोको, तथा श्रेष्ठी कहेतां
 नगरना मुख्य मुख्य वेपार करनारा लोको, तथा सेनापति एटले चतुरंगी सेनाना अधिकारीउ, तथा
 सार्थवाहो कहेतां सार्थना नायको, एटले उपरीउ, तथा दूतो कहेतां बीजा राजाउनी पास जइ, पोताना

राजातेजो संदेशो कहेनारा, तथा संधिपालो कहेतां अन्य राजातेजनी साथे पोताना राजातेजने संधि
 करावनारा, अर्थात् एलचीउ, ए उपर कहेला सघला माणसोथी वींटाएलो एवो ते सिद्धार्थ राजा त्तान-
 गृह कहेतां ते स्नान करवाना घरमांथी बहार नीकलतो हवो. हवे अहीं तेनां संबंधमां महाकवि श्री चंद्र-
 बाहुस्वामी उपमा अलंकार मूके ठे के ग्रहसमूहथी देदीप्यमान एवो जे नक्षत्र अने तारातेजो जे समूह,
 तेउ वच्चे वर्ततो एवो, जाणे ते राजा, चंद्र होय नहीं? तेम शोचतो हतो; केमके उपर वर्णवेलो जे परि-
 वार ते ग्रहगण, नक्षत्र अने तारातेज सरखो हतो, तथा तेउनी वच्चे राजा चंद्र सरखो शोचतो हतो. हवे
 ते सिद्धार्थ राजा जे स्नान करवाना घर मांहेथी बहार नीकल्यो, तेने माटे कवि उपमा अलंकार मूके ठे
 के ते राजा स्नानगृहमांथी बहार नीकल्यो, ते जाणे के सफेद रंगनां जे वादलांउ, तेउमांथी ग्रहोना समू-
 होनी साथे चंद्र जाणे बहार नीकल्यो होय नहीं? एवो ते राजा शोचतो हतो. वली ते राजा केवो तो के
 जेनुं दर्शन प्रिय ठे एवो एटले वादलांमांथी बहार नीकल्यो अने नक्षत्र आदिथी वींटाएलो चंद्र जेम
 प्रियदर्शनी थाय ठे तेम अहीं राजाना संबंधमां पण जाणवुं. वली ते राजा केवो तो के नरेंद्र कहेतां
 माणसोનો इंद्र कहेतां राजा तथा नरवृषभ कहेतां माणसोने विषे वृषभ समान एटले पृथ्वीનો
 चार धारण करवामां समर्थ एवो, तथा नरसिंह कहेतां मनुष्योमां सिंह समान, केमके ते दुःखे करीने
 सहन श्द शके एवां पराक्रमवालो हतो. वली ते राजा केवो तो के अत्यंत अधिक एवी जे राज्य सं-
 बंधीनी लक्ष्मी, तेणे करीने अत्यंत देदीप्यमान एवो, ते राजा मज्जनगृह एटले स्नानगृहमांथी नीक-
 लीने, बहार रहेली जे उपस्थानशाला कहेतां वेठकनी जगो अर्थात् कचेरी, तेनी अंदर आठवो. त्यां
 आठवी ते पूर्व दिशा तरफ पोतानुं मुख करीने बेवो. एवी रीते सिंहासन पर पूर्व सन्मुख बेसीने, तेणे
 पोताथी इशान खुणानी बाजुमां आठ चद्रासनो कहेतां सिंहासनो मंझाव्यां, तथा तेमना पर श्वेत
 एटले सफेद वस्त्रो बीठाव्यां, तथा तेउने सिद्धार्थ कहेतां सफेद सरसवोना दाणाउथी सांगलिक उप-
 चार कराव्यो, अर्थात् ते सफेद सरसवोना दाणाउथी तेउनी प्रजा करी. तेम कराव्या वाद तेणे पोता-

ना सिंहासनથી नहीं बहुत नजदीकमां, तेम नहीं बहुत ठेठे, एवी रीते तेणे एक यंत्रनिका कहेतां कना-
 त तणावी. हवे ते कनात केवी तो के नाना प्रकारनां एटवे जुदी जातिनां जे मणि, माणिक, रत्नो
 विगेरे जवाहीरशी मंजित थएली, अने तेथी करीनेज अधिक रीते प्रेक्षणीय कहेतां जोवा लायक
 एवी. वली ते यंत्रनिका कहेतां कनात केवी तो के महाधर्म कहेतां जेनुं अत्यंत मूढ्य थाय एवी. वली ते
 कनात केवी तो के वर कहेतां प्रधान एवुं जे पत्तन कहेतां नगर, ते नगर पण केवुं तो के ज्यां उत्तम उत्तम
 जातिनां वस्त्रो वणाय ठे, तथा ज्यां उत्तम उत्तम जातिनां रत्नो नीपजे ठे, एवा नगरनी अंदर वनावेदी. वली
 ते यंत्रनिका कहेतां कनात केवी तो के अत्यंत कोमल ठे स्पर्श जेनो एवी. वली ते कनात केवी तो के उत्तम
 जातिनां रुं वनावेवुं वारिक एवुं जे सुतर, तेनी सेंकडो गमे जे रचनाउं, तेउए करीने मनने आश्चर्य उपजे
 एवो ठे ताणें कहेतां ताणो जेनी अंदर एवी. वली ते कनात केवी तो के इहामृग कहेतां वरु, कृषन्न कहेतां
 वलदो, तुरग कहेतां घोडाउं, नर कहेतां मनुष्यो, मगर कहेतां भगरसभो, विहंग कहेतां जुदी जातिनां
 पक्षीउं, व्याल कहेतां सर्पो, किन्नर कहेतां किन्नरो, रुरु कहेतां एक जातिनां हरिणो, सरन्न कहेतां अष्टापद
 नामनां प्राणीउं, चमरी कहेतां जेनां पुंठमांउं ना वालोनां चामरो बने ठे एवी चमरी गायो, कुंजर कहेतां
 हाथीउं, तथा वनलता कहेतां अटवीमां यत्ती चंपक, आंबा विगेरेनी लताउं, पद्मलता कहेतां कम-
 लनी लताउं, के जेउं दुनियासां प्रसिद्ध ठे, एवी रीते उपर वर्णवेलां सघलांउं नी जे रचना कहेतां
 चित्रकामो, तेउए करीने चित्र कहेतां मनने अत्यंत आश्चर्य उपजावनारी एवी रीतनी अच्यंत यंत्र-
 निका कहेतां अंतेउरने (राणीवासने) बेसवानी जे कनात, तेने रचावीने, तेणे (राजाए) तेनी अं-
 रना चागसां एक सिंहासन मंजावुं. ते सिंहासन केवुं तो के नाना प्रकारनां जे मणि माणेकादि
 जवेरात, तेनी जे रचना, तेणे करीने चित्र कहेतां चित्तने आश्चर्य उपजावे एवुं. वली ते सिंहासन केवुं
 तो के गादी अने कोमल तकीआए करीने आढादित करेवुं एवुं. वली ते सिंहासन केवुं तो के श्वेत
 कहेतां सफेद एवुं जे मलमल आदिकनुं सुकुमाल वस्त्र, तेणे करीने प्रत्यवस्तुत कहेतां पावुं उपर आ-

ઘાદિત કરેલું એવું. (ઊપર યોગ્ય ચડાવેલું.) વહી તે સિંહાસન કેવું તો કે (રેશમની ગાદી તેના પર બી-
ઠાવવા વળે કરીને) અત્યંત સુકુમાલ થયેલું એવું. વહી તે સિંહાસન કેવું તો કે અંગને સુઘ આપ-
નારો તે સ્પર્શ જેનો એવું, અને તેથી કરીનેજ અત્યંત શોભાપૂર્ણ કરીને શુભ થયેલું એવું તે સિંહાસન
સિદ્ધાર્થ રાજાપૂત્ર શિલા કાવિયાણીને વેસવા માટે તૈયાર કરાવ્યું. એવી રીતની સમગ્રી તૈયારી કે
કર્મ વાદ તેણે કૌટુંબિક પુરુષોને બોલાવ્યા, અને તેને બોલાવીને તેણે કહ્યું કે, હે દેવાનુપ્રિયો, તમો
ક્ષિપ્ર કહેતાં તુરંતજ જઈને સ્વપ્નાવકો કહેતાં સ્વપ્નાસ્ત્રોમાં પાર પહોંચેલા એવા પંડિતોને બોલાવી
લાવો. તે સ્વપ્નાવકો કેવા તો કે આઠ અંગો છે જેની અંદર, એવી રીતે જે મહાનિમિત્ત શાસ્ત્ર, એટલે
અવિષ્ય કાલમાં થતા બગાવો સૂચનારું જે શાસ્ત્ર, તથા જેમાં સ્વપ્નાદિકનાં ફલોનું માહાત્મ્ય કહેલું
હોય એવા જે ગ્રંથો, તેનેનાં મૂલસૂત્રો અને વહી તેનેના જે અર્થો, તેને સંપૂર્ણ રીતે જાણનારા એવા.
વહી તે સ્વપ્નાવકો કેવા તો કે વિવિધ પ્રકારનાં જે શાસ્ત્રો તેને વિષે પણ કુશલ કહેતા પંડિત
એવા. હવે તે જ્યોતિષશાસ્ત્રનાં આઠ અંગો કયાં કયાં તે દેખાડે છે.

અંગ સ્વપ્ન સ્વરં ચૈવ, જૌમં વ્યંજનલક્ષણે ॥ ઉત્પાતમંતરિદ્ધં ચ, નિમિત્તં સ્મૃતમપ્રથા ॥ ૧ ॥

અર્થ-પહેલું અંગ એટલે અંગસ્ફુરણની ચેષ્ટાઈ જાણવી તે, જેમકે પુરુષનું જમણું અંગ સ્ફુરે તો સારું, અને
સ્ત્રીનું માણું અંગ સ્ફુરે તો સારું. બીજું સ્વપ્ન એટલે ઉત્તમ જાતિનાં, મધ્યમ જાતિનાં તથા અધમ જાતિનાં જે
સ્વપ્નો માણસોને આવે છે, તેનાં ફલાદિકને જે જાણવાં તે. ત્રીજું સ્વર કહેતાં ટુર્ગા (પદ્ધતિ વિશેષ), સ્પારેલ,
કાલી, શિયાલ વિગેરેના શબ્દોથી થતાં ફલાદિકને જાણવું તે. ચોથું જૌમ કહેતાં પૃથ્વીમાં થતા કંપ
એટલે ધુજારા આદિકનું જે જ્ઞાન જાણવું તે. પાંચમું વ્યંજન કહેતાં મષા, તલ આદિકનાં ફલોનું જે જ્ઞાન
જાણવું તે. ષष्ठું હાથપગોની રેખા આદિકનું જે જ્ઞાન સામુદ્રિકશાસ્ત્રોમાં કહેલું છે, તેના વિજ્ઞાનને જા-
ણવું તે. સાતમું ઉત્પાત તથા ઉલ્કાપાત કહેતાં તારા આદિકના સ્વરવાથી સારાં નરસાં ફલને જે જાણવું

ત. તથા આઠમુ અતારકા કહેતા ગ્રહાણા ૭૬૫ અથવા અત્ર આદિક જવાબા જ સારા માવા
વનાવો વને તેનું જે વિજ્ઞાન થવું તે.

एवी रीते सिद्धार्थ राजाए करेल ठे हुकम जेउने एवा ते कौटुंबिक लोको हर्ष पामेला, संतोप पामेला,
यावत् हर्षशी पूर्ण हृदयवाला थया थका राजानी ते आझाने हाथ जोमीने सांजलवा लाग्या, अने सां-
जलीने सिद्धार्थ क्षत्रियनी पासेशी बहार जाय ठे, अने बहार जइने क्षत्रियकुंम्राम नगरना मध्य ना-
गमां थइने ज्यां स्वप्नपाठकोनां घर ठे त्यां जाय ठे अने जइने तेउने बोलावे ठे. पढी ते स्वप्नपाठको पण
सिद्धार्थ राजाना कौटुंबिकोने बोलाववा आवेला जाणीने अत्यंत हर्षित थया; तथा पढी तेउए खान क-
रुं, त्सार बाद तेउए बलिकर्म कहेतां पूजा करी. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के करेलां ठे तिलक आदिक
जेउए एवा. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के दधि कहेतां दही, दूवा कहेतां ध्रो तथा अद्वत कहेतां चोखा
आदिकशी करेवुं ठे मंगल जेउए एवा. ते मंगलेशाने माटे तो के दुःस्वप्न कहेतां खराव एवां जे स्वप्न आ-
दिक तेउनो नाश करवा माटे. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के शुद्ध एटले पवित्र अने उज्ज्वल एवां
तथा प्रवेश्य कहेतां राजानी सनामां जेवां कपडांउं पहेरीने जवाय एवां तथा मंगलसूचक पहेरेलां ठे
श्रेष्ठ कपडां जेणे एवा. वली ते स्वप्नपाठको केवा तो के अद्व कहेतां थोकां अने महार्घ कहेतां मोटी
किमतनां जे आभूषणो, तेउए करीने अलंकृत कहेतां शोभावेवुं ठे शरीर जेउए एवा. वली ते स्वप्नपा-
ठको केवा तो के सिद्धार्थ कहेतां जे सफेद रंगना सरसवो तथा हरितालिका एटले जे दूर्वा ते वस्त्रे
वस्तुउने जेउए मंगल कहेतां कल्याणने माटे धारण करेली ठे मस्तकमां जेउए एवा. एवी रीतना
थइने तेउ सधला पोतपोताने घेरशी नीकड्या. एवी रीते पोतानां घरोमांशी नीकड्या बाद तेउ ते
क्षत्रियकुंम्रामानी मध्यमां थइने, ज्यां सिद्धार्थ राजानुं सुवनवर कहेतां उत्तम मेहेलो तेने विषे पण
अतारक कहेतां सुकुट सरवुं एवुं जे सुवन ठे, तेना प्रतिहार कहेतां मूल दरवाजा पासे तेउ
पाड्या. त्यां थाल्या बाद तेउ सधला एकठा थइने, एक सरखा मतवाला थया, अने तेउए

पोतामांना एकने अगादी कराने बीजा सघलाउं तेना अनुयायी कहेतां ते उपरी कहे तेम करनारा तथा बोलनारा थया, अर्थात् तेवो सघला संपकरीने एक मतवाला थया; कारण के कळुं ठेके:- सर्वेऽपि यत्र नेतारः, सर्वे पंडितमानिनः ॥ सर्वे महर्षमिच्छन्ति, तद्वृद्धमवसीदति ॥ १ ॥

अर्थ-ज्यां सघला माणसो उपरी थइने वेसे, तथा ज्यां सघलाउं पोताने पंडित माननाराउं होय, तथा ज्यां सघलाउं पोताने मोटाइ मलवानी श्हा करे, ते टोळुं अंते नाशने प्राप्त थाय.

तेना पर अत्रे पांचसो सुभटोनुं एक दृष्टांत कहे ठे. एक दहासो कोइक पांचसं सुभटो एकठा थइने मां होमांहे संबंध विनाना थया थका, नोकरी माटे एक राजा पासे आव्या. त्वारे राजाए मंत्रिना वचनश्री तेउनी परीक्षा करवा माटे, तेउने सुवा माटे एकज शय्या मोकली. हवे तेउमां सघलाउं अहंकारी होता, अने तेथी तेउं नानामोटांनो पण व्यवहार राखता नहोता, तेथी ते एक शय्या आवेली जोइने, ते लेवा माटे मांहोमांहे विवाद् तथा क्लेश करवा लाग्या. अंते एवा ठराव पर आव्या के कोइ पण ते शय्या पर सुवे नहीं, अने तेथी तेउं शय्याने वचमां राखीने तेनी तरफ पोताना पणो राखीने सुता. हवे राजाए तेउनुं वृत्तांत जाणवा माटे गुप्त पुरुषोने राखेला होता, तेउए ते वृत्तांत प्रजातमां राजाने निवेदन कथुं. त्वारे राजाए विचार्युं के आवी रीते ठेकाणा विनाना अने मांहोमांहे संप विनाना तथा अहंकारी एवा आ सुभटो शुद्धादिक शी रीते करी शकशे? एम विचारी तेउने निचूढीने काढी मेल्या.

तेथी ते स्वप्नपाठको पण सघला एकठा मलीने तथा एकसंपवाला थइने ज्यां सिद्धार्थ क्षत्रिय वेगो हुतो, त्यां आव्या. तथा आवीने हाथ जोडीने राजाने तेउं आशिष देवा लाग्या के हे राजा! तुं जय पाम, विजय पाम. वली तेउए कळुं के:-

दीर्घाशुर्भव, वृत्तवान् भव, नव श्रीमान्, यशस्वी भव, प्रज्ञावान् भव, भूरिसत्त्वकरुणादनैकशुभो भव, भोगाढ्यो भव, ज्ञाग्यवान् भव, महासौभाग्यशाली भव, प्रौढश्रीर्भव, कीर्तिमान् भव, सदा विश्वोपजीव्यो भव? अर्थ-हे राजा, तुं दीर्घकहेतां लांबा आयुष्यवालो था, वृत्तवान् कहेतां जस नियमादि नतने

ધારણ કરનારો થા, શ્રીમાન્ કહેતાં લક્ષ્મીવાન્ થા, યશસ્વી કહેતાં યશવાલો થા, પ્રજાવાન્ કહેતાં બુદ્ધિવાલો થા, સૂરિ કહેતાં ઘણાં એવાં જે સત્ત્વ કહેતાં પ્રાણીડ, તેડ પ્રત્યે જે કરુણાદાન કહેતાં દયાદાન, તેને વિષે શું કહેતાં પરાક્રમી થા, અર્થાત્ પ્રાણી ઉપર દયાહુ થા, જોગોએ કરીને આલ્હ્ય કહેતાં સહિત થા, જાગ્યવાન્ કહેતાં જાગ્યવાલો થા, તથા ઉત્તમ પ્રકારનું જે સૌજાગ્ય તેણે કરીને પણ મનોહર થા, પ્રૌઢ કહેતાં મોટી એવી જે શ્રી કહેતાં લક્ષ્મી અથવા શોષા તેણે કરીને શુક્ત થા, વલી કીર્તિએ કરીને પણ તું શુક્ત થા, તથા હમેશાં સમસ્ત જગત્ને ઉપજીવ્યક કહેતાં આજીવિકા દેનારો, અને રક્ષણ કરનારો થા.

(અહીં કિરણવલીકારે તથા દીપિકાકારે “કોટિંજર ” એવો પ્રયોગ મૂક્યો છે, તે વ્યાકરણથી વિરુદ્ધ હોવાથી વિદ્વાનોને વિચારવા હેવો છે.)

વલી પણ તેડ વીજા કાઢ્યે કરીને પણ રાજાને આશીર્વાદ આપે છે, તે નીચે પ્રમાણે જાણું.

કલ્યાણમસ્તુ શિવમસ્તુ ધનાગમોઽસ્તુ, દીર્ઘાયુરસ્તુ સુતજન્મસમૃદ્ધિરસ્તુ ॥

‘વૈરિક્તયોઽસ્તુ નરનાથ સદા જયોઽસ્તુ, યુષ્મત્કુલે ચ સતતં જિનજ્ઞકિરસ્તુ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હે નરનાથ, તમને કલ્યાણ થાઓ, નિરુપદ્રવપણું થાઓ, ધનનું આવાગમન થાઓ, લાંબું આયુષ્ય થાઓ, પુત્રજન્મની સમૃદ્ધિ થાઓ, વૈરીઓનો નાશ થાઓ, હમેશાં તમારો જય થાઓ તથા તમારા કુલમાં હમેશાં જિનેશ્વર પ્રચુની જ્ઞકિ રહો.

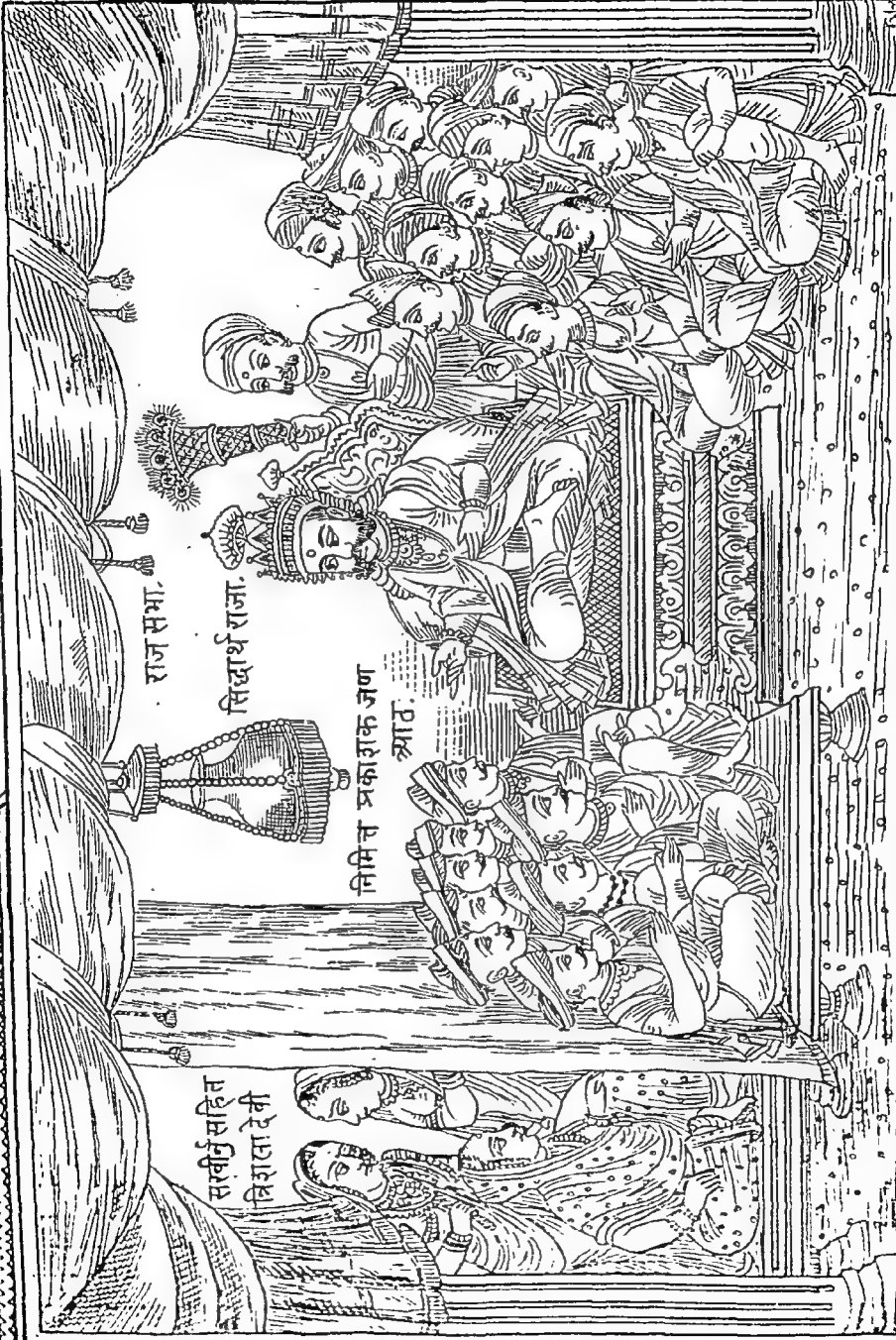
એવી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજયગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયગણિએ રચેલી કલ્પસૂત્રની સુવોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી જાણાંતરમાં ત્રીજો દ્વણ સમાપ્ત થયો. શ્રીરસ્તુ.

॥ શ્રીજિનાય નમઃ ॥

॥ ચતુર્થે વ્યાખ્યાનં પ્રારમ્ભ્યતે ॥

તે ચાર પઠી તે સિદ્ધાર્થ રાજાએ તે સ્વપાઠકોને તેમના ગુણોની તિ કરીને વાંઘ્યા, પુષ્પાદિકથી

તેમને પૂજ્યા, ફલ વદ્ય આદિકના દાનથી તેમનો સત્કાર કર્યો ત્તે બ્રજા થવા વિગેરેથી તેમનું સન્માન કર્યું. એવી રીતે થયા થકા તેઓ દરેક અગાધી રાણેલાં આસનો પર બેઠાં; તે ત્રાર પઠી તે સિદ્ધાર્થ રાજા ત્રિશલા દ્વિયાણીને પદ્માની અંદર રાલીને પુણ્પ તથા નાલીચેર આદિક ફલોણ કરીને જરેલા છે હાથ જેના (કેમકે રાલી હાથે દેવ, ગુરુ, રાજા તથા વિશેષે કરીને નિમિત્તિઆને મલબું નહીં, કેમકે ફલથી ફલ મલે છે) એવો રાજા તે સ્વપાઠકોને ઘણા વિનયથી એમ કહેવા લાગ્યો કે હે દેવાનુપ્રિયો ! આજે ત્રિશલા દ્વિયાણી તેવી શર્યામાં સુતી જાગતી અર્થાત્ અદ્ય નિદ્રા કરતી ઠતી આ આવા પ્રકારનાં (ગજ, વૃષ, વિગેરેનાં) શ્રેષ્ઠ ચૌદ મહા સ્વપ્નોને જોડને જાગી ગઈ, માટે હે દેવાનુપ્રિયો ! તે ચૌદ શ્રેષ્ઠ મહા સ્વપ્નોમાં હું વિચારું તું કે કયું સ્વપ્ન કલ્યાણકારી અને ફલવૃત્તિવિશેષ આપનારું થશે ? પઠી તે સ્વપાઠકો સિદ્ધાર્થ રાજાની પાસેથી એ સ્વપ્ને સાંજલીને, જાણીને, હર્ષ પામેલા, સંતોષ પામેલા, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલા થયા ઠતા તે સ્વપ્નેને સાંરી રીતે હૃદયમાં ધારી રાખે છે અને હૃદયમાં ધારી રાલીને સ્વપ્નોના અર્થનો વિચાર કરવા લાગ્યા અને અર્થનો વિચાર કરીને તે પરસ્પર મસલત કરવા લાગ્યા અને મસલત કરીને પોતાની બુદ્ધિથી જાણેલ છે અર્થ જેઝેલ, પરસ્પર ગ્રહણ કરેલ છે અર્થ જેઝેલ, સંશય પરતે ઠતે પરસ્પર પૂઠેલો છે અર્થ જેઝેલ, નિશ્ચિત કરેલો છે અર્થ જેઝેલ, અવધારણ કરેલ છે અર્થ જેઝેલ, એવા થયા થકા, સિદ્ધાર્થ રાજાની પાસે સ્વપ્નશાસ્ત્રોને ઉચ્ચારતા થકા એમ કહેતા હવા. અનુચ્ચેલું, સાંજલેલું, દીઠેલું, પ્રકૃતિના વિકારથી ઉત્પન્ન થયેલું, સ્વચાલે ઉત્પન્ન થયેલું, ચિંતાની પરંપરાથી ઉત્પન્ન થયેલું, દેવતાદિકના ઉપદેશથી ઉત્પન્ન થયેલું, ધર્મકાર્યના પ્રજાવથી ઉત્પન્ન થયેલું તથા પાપના ઉદયથી ઉત્પન્ન થયેલું, એવી રીતે નવ પ્રકારનું માણસોનું સ્વપ્ન જાણવું. પહેલા ઠ પ્રકારોથી દીઠેલું શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ સ્વપ્ન નિર્થક જાય છે, અને પઠીના ત્રણ પ્રકારોથી દીઠેલું સ્વપ્ન સાર્થક જાય છે; રાત્રિના ચારે પહોરમાં દીઠેલું સ્વપ્ન બાર, ઠ, ત્રણ તથા એક માસે અનુક્રમે ફલદાયક જાય છે. રાત્રિની ઠેલી વે ઘડીએ જોણું સ્વપ્ન

राज सभा.

सिद्धार्थ राजा.

निमित्त प्रकाशक जण
आठ.

सखीर्ण सहित
विशाला देवी

દશ દિવસમાં નિશ્ચે ફલે છે, તથા સૂર્યોદય વખતે દીઠેલું સ્વપ્ન તુરત નિશ્ચે ફલે છે. દિવસમાં દીઠેલ સ્વપ્ન-
 ની શ્રેણી તેમજ આધિ, વ્યાધિ તથા મલમૂત્રાદિકની પીઠાથી ઉત્પન્ન થયેલું સ્વપ્ન એ સર્વે નિર્ણયક જાણ-
 વું. ધર્મમાં રક્ત (આસક્ત), સમયાતુવાલો, સ્થિર ચિત્તવાલો, જિતેન્દ્રિય તથા દયાલુ માણસ પ્રાપ્તે કરીને
 સ્વપ્નથી પ્રાર્થિત અર્થને સાધે છે. खराब स्वप्न કોઈને સંજલાવુંજ નહીં; સારું સ્વપ્ન ગુરુ આદિકને સંજલા-
 વું; અને તે ન હોય તો ગાયના કાનમાં પણ સંજલાવું. ઉત્તમ સ્વપ્નને જોઈ બુદ્ધિવાન માણસે સુવું નહીં;
 કેમકે તેથી તેનું ફલ મલતું નથી, અને આલી રાત્રિ જિનેશ્વર પ્રજ્ઞનાં સ્તવનમાંજ ગુજારવી. खराब
 સ્વપ્ન જોઈને ફરીને પાંદું સુઈ જવું, અને તે કોઈને કહેવું પણ નહીં; અને તેથી તે ફલવંત થતું
 નથી. જે માણસ પહેલાં અનિષ્ટ સ્વપ્નને જોઈને પાઠલથી શુદ્ધ સ્વપ્ન જુએ, તે તેને (શુદ્ધ) ફલદાયક
 થાય છે અને એમ પરાવર્તે જાણવું. સ્વપ્નમાં મનુષ્ય, સિંહ, ઘોડો, હાથી, વૃષજ અને સિંહણથી શુક્ત
 એવા રથમાં આરૂઢ થયેલો જે માણસ જાય છે તે રાજા થાય છે. સ્વપ્નમાં ઘોડા, હાથી, વાહન, આસન,
 ઘર, નિવસન આદિકનો જે અપહાર તે, રાજા તરફની બીક તથા શોક કરનારો, બંધુર્લનો વિ-
 રોધ કરનારો, તથા પૈસાની હાનિ કરનારો થાય છે. જે પુરુષ સૂર્યચંદ્રનાં સંપૂર્ણ વિંબને ગલી જાય,
 તે ગરીબ હોય તો પણ સુવર્ણ અને સમુદ્ર સહિત પૃથ્વીને નિશ્ચે મેલવે છે. ગ્રહરણ, આચૂષણ, મણિ,
 મોતી, સોનું, રૂપું તથા ધાતુર્લનું જે હરણ, તે ધન અને જ્ઞાનને નાશ કરનારું, તથા પ્રાયઃ જયંકર
 મરણ કરનારું છે. સર્પેદ હાથી પર વેગો થકો નદીને કાંઠે જાતવું જોજન કરે, તે જાતિહીન હોય
 તો પણ ધર્મરૂપી ધનને ગ્રહણ કરતો થકો આલી પૃથ્વીને જોગવે. પોતાની છીના હરણથી ધનનો નાશ
 થાય, પરાજનવથી ક્લેશ થાય, અને ગોત્રની છીના હરણ તથા પરાજનવથી બંધુર્લનો વધબંધન થાય. સર્પેદ
 સર્પથી જે માણસ પોતાની જમણી જુજામાં કંચાય, તે માણસને પાંચ રાત્રિમાં હજાર સોનામોહોરો મલે.
 જે માણસની શય્યા તથા પગરલાંનું હરણ સ્વપ્નમાં થાય, તેની છી બૃહત્યુ પામે, તથા તેના શરીરે અત્યંત
 પીના થાય. જે માણસ મનુષ્યનાં મસ્તક. પગ તથા હાથને સ્વપ્નમાં હરણ કરે છે, તેને અનુક્રમે

રાજ્ય, હજાર સોનામોહોરો, તથા તેથી અર્ધો સોનામોહોરો મલે છે. માણસ વારણાની નોગલના, શય્યાનો, હિંચોલાનો, પાડુકાનો તથા ઘરનો ઝંગ જુએ છે, તેની સ્ત્રીનો નાશ થાય છે. જે માણસ તલાવ, સમુદ્ર, જલથી જરેલી નદી, તથા મિત્રનું મરણ જુએ છે, તે માણસને નિમિત્ત વિના પણ અત્યંત ધન મલે છે. ઢાણવાહું ગઠુલ તથા ઔષધ સહિત તપેહું પાળી જે માણસ પીએ છે, તે માણસ નિશ્ચે અતિસાર રોગથી મૃત્યુ પામે છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં દેવની પ્રતિજ્ઞાની યાત્રા, સ્નાન, ખેટ તથા પૂજા આદિક કરે છે, તે માણસને સર્વ જગોણી વૃદ્ધિ થાય છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં પોતાના હૃદયરૂપી તલાવમાં ઉત્પન્ન જાણેલાં કમલોને જુએ છે, તે માણસ કુટ્ટી જોઈને તુરત મૃત્યુ પામે છે. જે માણસ સ્વપ્નમાં મનોહર ઘી મેલવે છે, તેનો યશ વૃદ્ધિ પામે છે; વલી કીરાતની સાથે તેનું જાહું જુએ. પ્રવક્તા છે. સ્વપ્નમાં હસે તો શોક થાય, નાચવાથી વધવંધન થાય, જાણવાથી વલેશ થાય, એમ માલ્યા માણસે જાણવું; ગાય, ઘોડો, રાજા, હાથી અને દેવ સિવાયનાં સઘલાં કાલા રંગનાં સ્વપ્ન જરાય જાણવાં. ઘડી કમાસ, લવણ આદિ સિવાયનાં સઘલાં સફેદ રંગનાં સ્વપ્ન સારાં જાણવાં. જે સ્વપ્નમાં પોતા ગરબી જોતેલ હોય તે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ તે માણસને થાય છે અને જે સ્વપ્નમાં વીજા પ્રત્યેનાં હોય તેમાં તેને પોતાને કાંઈ નથી. જરાવ સ્વપ્ન દેખાય તો દેવ ગુરુને પૂજવા તથા શક્તિ પ્રમાણે તપ કરવો; કેમકે હમેશાં ધર્મમાં રક્ત થયેલા માણસોને જરાવ સ્વપ્ન પણ ઉત્તમ સ્વપ્ન તુલ્ય થાય છે. એવી રીતે જે દેવાનુદિત છે તે સિદ્ધાર્થ રાજન્! અમારા સ્વપ્નશાસ્ત્રને વિષે વૈતાલીશ સ્વપ્ન સામાન્ય ફલ આપનારાં અને ત્રીશ મહા સ્વપ્ન ઉત્તમ ફલ આપનારાં છે. એમ સર્વે મલીને વહોંતર સ્વપ્ન કહેલાં છે. તેમાં પણ જે દેવાનુપ્રિય! અરિહંતની માતા અથવા ચક્રવર્તીની માતા અરિહંત અથવા ચક્રવર્તી ગર્ભમાં આવતે ઠતે આ ત્રીશ મહા સ્વપ્નોમાંથી આવાં ચૌદ મહા સ્વપ્નો જોઈને જાગી જાય છે. તે ચૌદ સ્વપ્ન ગજ, દુષ્પત્ર વિગેરે. વાસુદેવની માતા વાસુદેવ ગર્ભમાં આવતે ઠતે આ ચૌદ મહા સ્વપ્નોમાંથી માત્ર સાત સ્વપ્ન જોઈને જાગી જાય છે. વલદેવની માતા વલદેવ ગર્ભમાં આવતે ઠતે આ ચૌદ મહા સ્વપ્નોમાંથી માત્ર ચાર

स्वप्न जोइने जागी जाय ठे, अने मंरुलिकनी माता मंडलिक गर्जसां आवते ठते आ चौद महा स्वप्न-
मांशी मात्र एक स्वप्नने जोइने जागी जाय ठे; माटे हे देवानुप्रिय ! आ त्रिशला क्षत्रियाणीए तो आ
चौदे महा स्वप्नो जोयेलां ठे, माटे हे देवानुप्रिय ! आ त्रिशला क्षत्रियाणीए ए प्रशस्त स्वप्न जोयेलां ठे.
हे देवानुप्रिय ! त्रिशला क्षत्रियाणीए यावत् मंगलकारक स्वप्न जोयेलां ठे. तेथी हे देवानुप्रिय ! तमोने
अर्थनो लाभ, जोगनो लाभ, पुत्रनो लाभ, सुखनो लाभ अने राज्यनो लाभ थरो; अने एवे प्रकारे हे
देवानुप्रिय ! त्रिशला क्षत्रियाणी नव मास संपूर्ण थइ साक्षा सात रात्रि दिवस जाते ठते तमारा कु-
लसां ध्वज समान, दीपक समान, सुकुट समान, पर्वत समान, तिलक समान, कुलनी कीर्तिना कर-
नार, कुलना निर्वाह करनार, कुलसां सूर्य समान, कुलना आधाररूप, कुलना यश करनार, कुलने
विषे वृद्ध समान, कुलनी परंपराने वधारनार, सुकोमल हाथपगनां तळीयावाला, नहीं ओढा एवा
परिपूर्ण पंचेंद्रिय युक्त शरीरवाला, लक्षण अने व्यंजनना गुणोए करीने युक्त, मान अने उन्मानना
प्रमाणथी परिपूर्ण अने सारी रीते प्रगट थयेला अवयवोए करीने सुंदर अंगवाला, चंद्र समान म-
नोहर आकृतिवाला, प्रिय, प्रियदर्शनी अने सुंदर रूपवाला एवा पुत्रने जन्म आपरो. वली ते पुत्र वा-
दय अवस्थाने तजीने परिपक्व विज्ञानवाला थइ यौवनावस्थाने प्राप्त थये ठते दानादिक आपवासां
शूरा, संग्रामने विषे वीर, परराज्यने आक्रमण करवासां समर्थ, घणा विस्तार युक्त सेना तथा वाहन-
वाला अने चारे दिशालेना स्वामी एवा चक्रवर्ती राज्यपति राजा थरो, तेमज त्रण लोकना नायक अने
धर्मने विषे श्रेष्ठ एवा चार गतिना नाश करनार चक्रवर्ती जिनेश्वर थरो.

तेमां जिनपणमां ते चौदे स्वप्ननां पृथक पृथक फलो नीचे प्रमाणे जाणवां. चार दांतवाला हाथीने
जोवाथी चार प्रकारना धर्मने ते कहेशे. वृषभने जोवाथी आ ऋतदेवतामां ते बोधिरूपी बीजने वावरो.
सिंहने जोवाथी कामदेव आदिकरूप जे उन्मत्त हाथीओ, तेणे करीने जंगलां एंठु जे जयजयनरूपी
वन, तेनी रक्षा कररो. लक्ष्मीने जोवाथी वार्षिक दान दइने तीर्थकरनी लक्ष्मीने जोगवरो. माळा जो-

વાથી ત્રણે હુવનને મસ્તકમાં ધારવાને તે લાયક થશે. ચંદ્રને જોવાથી જ્ઞવ્યરૂપી જે કુવલય કહેતાં ચં-
 દ્રવિકાસી કમલ, તેને વિકસ્વરપણું આપશે. સૂર્યને જોવાથી કાંતિના મંદલે કરીને તે ચૂપિત થશે.
 ધ્વજને જોવાથી ધર્મરૂપી ધ્વજે કરીને તે ચૂપિત થશે. કલશને જોવાથી ધર્મરૂપી મહેલનાં શિલ્પ
 પર તે રહેશે. પદ્મસરોવર જોવાથી દેવોએ સંચાર કરેલાં જે કમલો તેના પર સ્થાપન કરેલા છે ચરણો જેણે
 એવા તે થશે. સમુદ્રને જોવાથી કેવલજ્ઞાનરૂપી રત્નના સ્થાનક સરસા થશે. વિમાન જોવાથી વૈમાનિક જે
 દેવો, તેઓને પણ પૂજનીય થશે. રત્નના રાશિને જોવાથી રત્નના ગઢોએ કરીને તે ચૂપિત થશે. ધૂમાન્ના
 વિનાના અગ્નિને જોવાથી જ્ઞવ્યજનરૂપી સુવર્ણને શુદ્ધ કરનારા થશે. ચૌદે સ્વપ્નનાં એકઠાં ફલરૂપ ચૌદે
 રજ્વાત્મક લોકના અગ્ર જાગ પર રહેનારા થશે. માટે હે દેવાનુપ્રિય ! ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણીએ અત્યંત ઉદાર,
 યાવત્ મંગલકારક એવાં આ ચૌદ મહા સ્વપ્નો જોયેલાં છે. પઠી સિદ્ધાર્થ રાજાએ સ્વપ્નપાઠકોની પાસેથી
 એ અર્થ સાંઝલીને અને ધારીને હર્ષ પામેલા, સંતોષ પામેલા, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલા થયા થકા બે
 હાથથી યાવત્ અંજલિ કરીને તે સ્વપ્નપાઠકોને આ પ્રમાણે કહ્યું. હે દેવાનુપ્રિય પાઠકો ! એ એમજ
 છે. હે સ્વપ્નપાઠકો ! તે તેમજ છે. હે પાઠકો ! એ યથાર્થ છે. હે પાઠકો ! એ વાંઠિત છે. હે પાઠકો ! તમારા
 મુખથી પડતાંજ એ વચનને મેં ગ્રહણ કરેલું છે. હે પાઠકો ! એ વાંઠિત ઠતાં ચારંવાર વાંઠેલું છે. એ
 અર્થ સાચો છે. જેવી રીતે એ અર્થને તમે કહો તો તેવી રીતે તે છે એમ કહીને સિદ્ધાર્થ રાજા
 તે સ્વપ્નોને સારી રીતે ધારણ કરે છે અને ધારણ કરીને તે સ્વપ્નપાઠકોને વિપુલ એવા શાલિ આદિ-
 કના અશન ઇટલે ઝોજનની વસ્તુઓએ કરીને, અત્યંત ઉત્તમ એવાં પુષ્પોએ કરીને, વલ્લોએ કરીને,
 સુગંધીઓએ કરીને, પુષ્પોની ગુંથેલી માલાઓએ કરીને, મુકુટ આદિક આગ્રૂણોએ કરીને
 તેમનો સત્કાર કરતા હવા, તેમને વિનયપૂર્વક વચનોથી સન્માન કરતા હવા; અને તેમ કરીને
 તેક જીવિત પર્યંત તેમનો નિર્વાહ ચાલે ઇટલું તેમને પ્રીતિદાન દેતા હવા, તથા તેમ કરીને તેઓને
 વિસર્જન કરતા હવા. પઠી સિદ્ધાર્થ રાજા સિંહાસન પરથી ઊઠીને જ્યાં ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી કન્ના-

તની અંદર વેળાં હતાં, ત્યાં આવ્યા, અને આવીને તેને કહેતા હવા કે હે ત્રિશલા ! આ પ્રમાણે સ્વપ્નશાસ્ત્રમાં વેંતાલીશ સામાન્ય સ્વપ્ન અને ત્રીશ મહા સ્વપ્નથી આરંજીને હેવટ એક મહા સ્વપ્નને જોડને જગાય છે અને હે ત્રિશલા ! તેં તો આ ચૌદ મહા સ્વપ્નો દીઠાં છે, તેં ઉદાર સ્વપ્નો દીઠાં છે, માટે ત્રણ લોકના નાયક અને ધર્મને વિષે શ્રેષ્ઠ એવા ચાર ગતિના નાશ કરનાર ચક્રવર્તી જિનેશ્વર તારા પુત્ર યશો. પઠી તે ત્રિશલા કાત્રિયાણી એ અર્થને સાંજલીને અને ધારીને હર્ષ પામેલી, સંતોષ પામેલી, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલી યદ્યકી બે હાથ વડે અંજલિ કરીને તે સ્વપ્નોને સારી રીતે હૃદયમાં ધારી રાખે છે અને ધારી રાખીને સિદ્ધાર્થ રાજાએ જવાની રજા આપી એટલે નાના પ્રકારનાં મણિ અને રત્નોની રચનાથી મનોહર એવા જડાસન ઉપરથી ઉઠે છે અને ઊઠીને ઉતાવળ વિનાની, ચપલતા વિનાની, યાવત્ રાજહંસના સરખી ગતિ વડે જ્યાં પોતાનું નિવાસમંદિર છે ત્યાં આવે છે અને આવીને પોતાના મંદિરમાં પેઠાં.

હવે જે દિવસથી આરંજીને શ્રમણ ઝગવાનું મહાવીર પ્રજુ તે રાજકુલને વિષે આવ્યા તે દિવસથી આરંજીને જેઓ ધનદના સ્વાધીનપણાને ધારણ કરે છે, એવા જે તિર્યગ્ લોકમાં રહેનારા ઘણા જંતક દેવતાઓ, શક્રનાં વચને કરીને, અર્થાત્ ઇંદ્રે વૈશ્રમણ એટલે કુબેરને કહ્યું, અને કુબેરે તિર્યગ્ જંતકોને કહ્યું, અને તેથી તે જંતક દેવો, જેનું આગલ સ્વરૂપ વર્ણવવામાં આવશે, એવા પૂર્વે નિધાનરૂપે મટી રાખેલાં અને તેથી જ પુરાણાં એવાં મહાનિધાનો લાભ્યા. તે નીચે પ્રમાણે જાણવાં. નાશ થયેલા છે માલિકો જેઓના, નાશ થયેલા છે એકઠા કરવાવાલા જેઓના એવાં નિધાનો, વલી તે નિધાનો કેવાં તો કે જે નિધાનોનાં ગોત્રીયો તથા ઘરો નાશ પામેલાં છે એવાં, તથા સર્વ પ્રકારે અન્નાવને પ્રાપ્ત થયેલા છે સ્વામીહ જેના, તથા સર્વ પ્રકારે નાશ પામ્યા છે એકઠા કરનારા જેના, તથા સર્વ પ્રકારે નાશ પામ્યાં છે ગોત્રીયો અને ઘરો જેનાં; હવે તે નિધાનો કયાં કયાં સ્થાનકોમાં છે ? તે કહે છે. ગામમાં, આકર કહેતાં લોચંક આદિકની ઉત્પત્તિનાં સ્થાનકમાં, નગર એટલે જ્યાં કર ન લેવાતો હોય તેમાં, એટલે કહેતાં જેની આસપાસ ધૂલિનો કોટ છે તેમાં, કર્વટ એટલે કુનગરોમાં, મરુબ એટલે ચારે બાજુથી અર્ધાં યોજન દૂર રહેલાં

ગામોમાં, ડોળાં એટલે જ્યાં જલવાટે અને સ્થલવાટે બંને વાટે રસ્તાઓ હોય છે ત્યાં, પત્તન એટલે જલ
 અથવા સ્થલ બંનેમાંથી એક માર્ગ જ્યાં હોય તેમાં, આશ્રમો કહેતાં તીર્થનાં સ્થાનકો, અથવા કૃષિ-
 ઓને રહેવાનાં સ્થાનકોમાં, સંવાહ કહેતાં સપાટ ઝૂમિમાં કે જ્યાં સેકુતો રક્તો માટે ધાન્યને રાલે છે, તે
 સ્થાનકોમાં, સન્નિવેશ કહેતાં જ્યાં સંઘ, લશ્કર વિગેરે આવીને ઉતરે છે, તે સ્થાનકોમાં, તથા ઝુંગા-
 ટક કહેતાં સિંધ્યાટક (સીંધોઈ) નામે ફલના આકારે ત્રણ છુણાવાળું જે સ્થાનક હોય તેમાં, ત્રિક એ-
 ટલે જ્યાં ત્રણ રસ્તાઓ આવીને એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચતુષ્ક કહેતાં જ્યાં ચાર રસ્તાઓ એકઠા
 થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચત્વર કહેતાં જ્યાં અનેક રસ્તાઓ એકઠા થાય છે, તે સ્થાનકમાં, ચતુર્મુલ
 કહેતાં જેનાં ચાર વારણાંઓ હોય એવા દેવકુલ કહેતાં દેવાલયોમાં, મહાપથ કહેતાં રાજમાર્ગમાં,
 ગ્રામસ્થાન કહેતાં ગામકાઓનાં જે હંચાં સ્થાનકો, તેઓને વિષે, તથા નગરસ્થાનક કહેતાં નગર-
 નાં હંચાં સ્થાનકોમાં, તથા ગ્રામનિર્ધમન કહેતાં ગામમાંથી પાણી જવાના માર્ગરૂપ જે ખાલો તેહમાં,
 એવી રીતે જ નગરનિર્ધમન કહેતાં નગરમાંથી પાણી જવાના માર્ગરૂપ જે ખાલો તેહમાં, આપણ એટલે
 જે ડુકાનો તેઓમાં, દેવકુલ કહેતાં યદ્દ આદિકનાં જે સ્થાનકો તેઓમાં, સન્ના કહેતાં માણસોને વેસ-
 વાનાં જે સ્થાનકો તેઓમાં, પ્રપા કહેતાં પાણીનાં જે પર્વો તેઓમાં, તથા આરામ કહેતાં કેલ આદિક ઘુ-
 કોણ કરીને આઢ્યાદિત થાણા તથા છી પુરુષોને ક્રીયા કરવાનાં સ્થાનકરૂપ એવા વગીચાઓમાં, તથા
 ઉદ્યાન કહેતાં પુષ્પ અને ફલોણ કરીને સહિત એવાં જે વૃક્ષો, તેઓએ કરીને શોનાયુક્ત થાણાં તથા ઘણાં
 માણસોને ઉપબોગમાં આવી શકે એવાં ઉદ્યાનિકાના સ્થાનકોમાં, તથા વન કહેતાં એક જાતિનાં વૃક્ષના
 સમૂહો છે જેમાં એવાં સ્થાનકોમાં, તથા વનલંક કહેતાં અનેક જાતિનાં જે વૃક્ષોના સમુદાયો જેમાં એવાં
 સ્થાનકોમાં, તથા સ્પશાન કહેતાં જ્યાં માલસોની લાસોને અગ્નિદાહ કરવામાં આવે છે એવાં સ્થાનકોમાં,
 શૂન્યાગાર કહેતાં જેમાં કોઈની વસ્તી ન હોય એવાં શૂન્ય ઘરોમાં, તથા ગિરિકંદરા કહેતાં પર્વતોની
 જે ગુફાલે તેહમાં, તથા શાંતિગૃહ કહેતાં જ્યાં શાંતિનાં કાર્યો થાય છે એવાં સ્થાનકોમાં, તથા શૈલગૃહ

કહેતાં પર્વતનાં ઘરોમાં, તથા ઉપસ્થાનગૃહ કહેતાં જ્યાં આસ્થાનસન્નાનાં મકાનો છે એવાં સ્થાનકોમાં તથા જવનગૃહ કહેતાં કુંડુંવીડને વસવાનાં જે સ્થાનકો તેહમાં, એવી રીતે ગ્રામાદિક અંને, શૃંગાટકાદિને વિષે રહેલાં મહા નિધાનો, કે જેહ ત્યાં પૂર્વે અદ્ ગણ્યા કૃપણ માણસોએ માટેલાં છે, તે સઘલાં નિધાનોને લક્ષને તિર્યકજંઝકદેવો સિદ્ધાર્થ રાજાના ઘરમાં સંઘરતા હતા.

હવે જે રાત્રિને વિષે શ્રમણ વ્રગવંત શ્રી મહાવીર સ્વામી જ્ઞાતકુલની અંદર સંહરાયા, તે રાત્રિથી આરંભીને તે જ્ઞાતકુલ હિરણ્ય અને સૂવર્ણથી વૃદ્ધિ પામતું હતું. તે હિરણ્ય ઇટલે રૂપું અથવા નહીં ઘડેલું સુવર્ણ, અને સુવર્ણ ઇટલે ઘડેલું સોનું. ધન ચાર પ્રકારનું એક તો ગણી શકાય તેવું, વીજું ધારી શકાય તેવું, ત્રીજું માપી શકાય તેવું, તથા ચોથું પરિચેદ્ય થઈ શકે તેવું. તેમાં ફલ પુષ્પાદિક ગણી શકાય એવું, કુંકુમ ગોલ આદિક ધારી શકાય તેવું (જોલી શકાય તેવું), ચોપડ તથા લુણ વિમેરે માપી શકાય તેવું, તથા રત્નાદિક પરિચેદી શકાય તેવું જાણવું. તથા ધાન્ય ચોવીશ પ્રકારનું જાણવું. તેનાં નામો નીચે પ્રમાણે જાણવાં. જવ, ઘઉં, શાલિ, વ્રીહિ, સઠીય, કુદ્દવ, અણુઆ, કંઠું, રાલય, તિલ, મગ, અમદ, અલસી, હરિમંથ, તિલડા, નિપ્પાવ, સિલિંદ, રાયમાસા, હઠૂ, મસૂર, તુવરી, કલશી, ધન્ય અને કલાયા, એ ચોવીશ પ્રકારનું ધાન્ય જાણવું. તથા રાજ્યનાં સાત અંગો જાણવાં, તે નીચે પ્રમાણે. એક તો રાષ્ટ્ર કહેતાં દેશ, વીજું બલ કહેતાં ચતુરંગી સેના, ત્રીજું વાહન કહેતાં ચર આદિક વાહનો, ચોથું કોશ કહેતાં યંત્ર, પાંચમું કોષાગાર કહેતાં ધાન્ય ચરી રાલવાના કોઠારો, ઘટું પુર ઇટલે નગર, તથા સાતમું અંતઃપુર કહેતાં રાણીડને રહેવાનું સ્થાનક અર્થાત્ જનનલાનું; તથા જાનપદ કહેતાં દેશવાસી લોકથી તથા યશોવાદ ઇટલે કીર્તિ, એ સઘલાથી તે જ્ઞાતકુલ વૃદ્ધિ પામતું હતું. તથા વિપુલ ઇટલે વિસ્તારવાલું ધન ઇટલે ગાયો આદિક, તથા કનક ઇટલે ઘડેલું અથવા નહીં ઘડેલું એવં બન્ને પ્રકારનું સુવર્ણ, તથા રત્ન ઇટલે કંકતન આદિક તથા મણિ ઇટલે ચંદ્રકાંત આદિક તથા મૌક્તિકા ઇટલે મોતી કે જે પ્રસિદ્ધ છે, તથા શંખ કહેતાં દક્ષિણાવર્તીદિક શંખો તથા શિલા ઇટલે રાજપદ્માદિક તથા પ્રવાલ ઇટલે વિદુસો,

तथा रक्तरत्न कहेतां पद्मराग आदिक अर्थात् माणिक आदिक, अर्ही“ आदि ” एव, शब्दश्री वस्त्र, कंबल विगेरेने ग्रहण करवां, तथा सत् एटले विद्यमान एवुं, पण इंद्रजावनी पेठे असत् नहीं एवुं जे सारस्वपतेय कहेतां प्रधान अर्थात् उत्तम जातिनुं जे द्रव्य, तेणे करीने, तथा प्रीति कहेतां मन संबंधी-नी जे तुष्टि, तथा सत्कार कहेतां वस्त्र आदिकशी खजनोए करेली जक्ति, ते सगलाउना समुदाये ते ज्ञातकुल अत्यंत वृद्धि पामतुं हवुं.

व अश्रम जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताने हवे पठी कहेवाशे एवा प्रकारनो पोताना सं-
 १ चिंतवेलो, प्राणेलो, मनसां रहेलो अध्यवसाय उपजतो हवो. ते अध्यवसाय केवो? ते हवे कहे ठे.
 श्री अमारो आ पुत्र कुद्धिने विषे गर्भपणाए करीने उत्पन्न अएलो ठे, त्वारशी मांकीने अमे
 रूपाशी वृद्धि पामीए ठीए, सुवर्णशी वृद्धि पामीए ठीए, धनशी वृद्धि पामीए ठीए, एवी रीते
 उपर कहेलां ठेक प्रीतिसत्कार सुधीनां विशेषणोए करीने अत्यंत वृद्धि पामीए ठीए, तेथी करीने
 ज्यारे अमारा आ बालकनो जन्म यशे, त्वारे अमो पण आ धनादिकनी वृद्धिने अनुरूप एवुं आ
 बालकनुं गुणोए करीने निष्पन्न एवुं नाम पारुशुं. ते नाम शुं ? ते हवे कहे ठे. “वर्धमान इति”
 एटले “वर्धमान” एवुं अमो तेमनुं नाम पारुशुं.

ते वार पठी अश्रम जगवंत श्री महावीर स्वामीए गर्भमांज रहीने विचारुं के सारा हलनचलनशी
 माताने कष्ट सा थाड, एवी रीते मातानी अनुकंपा साटे, अर्थात् मातानी जक्ति साटे, तथा बीजाए
 पण आवी रीते मातानी जक्ति करवी, एवुं देखारुवा साटे, पोते निश्चल, निष्पंद अर्थात् कंड पण हाडया
 चाडया बिना, अने तेथी करीनेज निष्कंप कहेतां कंप बिना, तथा अंगोना गोपववाशी जरा दीन अएला,
 तथा अंगोपांगना गोपववाशी प्रकर्षे करीने दीन अएला, अने तेथी करीनेज गुप्त रहेला एवा श्री
 वीर प्रभु होता हवा. तेना पर कविए उत्प्रेक्षा करी के, शुं एकांतमां माताना गर्भमां रहीने प्रभु
 मोह राजाने जातिवा साटे विचार करे ठे ? अथवा परब्रह्म साटे कंड अंगोचर एवा ध्यानने रचे ठे ?

सीने खेंची लीधुं. अथवा हे विधात्रि, में त्रवांतर अथवा आ त्रवसां पण कंड तारो शुं अपराध
 क्यों ठे? के जेश्री आस करतां तुं उचित अनुचितनो विचारज करती नथ्री ! हवे हुं शुं कर्कं !!
 क्यां जउं !!! अथवा कोनी पासे कहूं !! आ अधम दुदैवे मने वाली तथा खाथी तथा मृदा
 पमानी. हवे मारे आ राजनी शी जरू ठे? अथवा विषयजन्य एवां आ कृत्रिम सुखोनी पण मोने
 हवे शी जरू ठे? अथवा दुकूलनी शय्यासां शयनथ्री उत्पन्न थलुं ठे सुख जेसां एवा आ मदे-
 लनी पण मारे शी जरू ठे? हाथी, वृषज आदिक स्वमथ्री सूचित थएला, उचित, पवित्र तथा
 त्रण जगतने पूजनिक, त्रण लुवनना माणसो प्रत्ये अतुल्य एवा पुत्ररूपी रत्न विना हवे मारे क-
 शानी शी जरू ठे? आ अपसार संसारने धिक्कार ठे, तथा दुःखथ्री प्राप्त थता एवा विषयसुखना
 क्षेत्रोने पण धिक्कार ठे, तेम मधथ्री लेपयुक्त थएली खड्गनी धाराने चाटवा सरखा लामोने पण
 धिक्कार ठे. अथवा कृषिओए धर्मशास्त्रोमां कहेलुं एवुं कंडक दुष्कर्म में पूर्व त्रवसां करेलुं ठे. (ते
 दुष्कर्म कथुं? तो के पशु पंखी अथवा माणसोनां वालकोनो में तेमनां मातपिताथ्री वियोग पन्नाड्यो
 लागे ठे) अथवा अधम बुद्धिवादी एवी जे हुं, तेणीए शुं नानां वातरुंओने तेमनी माताओथ्री
 वियोग कराव्यो ठे? वली तेओने दूधनो में अंतराय क्यों ठे, अथवा कराव्यो ठे, अथवा शुं वच्चांओ स-
 हित में उंदरनां दरो पाणीएथ्री पूर्या ठे? अथवा शुं में इन्ना अने वच्चांओ सहित पक्षीओना माला नीचे
 जमीन पर पाक्षी नाख्या ठे? अथवा कोयल, पोपट तथा कुक्का आदिकनां वच्चांओनो में शुं वियोग
 कराव्यो ठे? अथवा में शुं बालहत्या करी ठे? अथवा शोकोनां वालको पर में शुं दुष्ट विचारो
 चिंतव्या ठे? अथवा में कंड कामण आदिक कर्या ठे? अथवा में कोइना गर्जोतुं स्तंभन, नाश
 अथवा पाकवा असुख शुं कर्थुं ठे? अथवा ते संबंधी कंड में मंत्र अथवा औषधो कर्या ठे? अथवा
 त्रवांतमंशुं में शं दण्डीवार शीलखंरुन कर्थुं ठे? कारण के ते विना जीवोने आतुं दुःख होय नहीं.
 मोह राजाने जागर थएली, तथा तेथी करमाइ गएला कमल सरखं ठे मख जेणीनं, एवी ते

त्रिशला राणीने जोवाथी सखीडए तेनुं कारण तेणीने पूछुं. त्यारे ते त्रिशला दात्रयाण। आखोमां
 अश्रु लावीने, निःश्वास सहित वचने करीने कहेवा लागी के, हुं मंदजाग्यवाली हवे शुं कहुं ?
 मारुं तो जीवित पण चाड्युं गयुं ठे. त्यारे सखीओए कछुं के हे सखि, बीजुं सघलुं अमंगल शांत
 थारुं ? पण तारा गर्जने तो कुशल ठे के नहीं ? ते वात हे चतुर सखि, तुं सत्य कहे ? त्यारे तेणीए
 कछुं के हे सखीड ! ज्यारे मारा गर्जनेज कुशल होय त्यारे तो बीजुं मारे शुं अकुशल ठे ? इत्यादिक
 कहीने मूर्छा खाइने ते पृथ्वी पर पडी. पडी सखीडए शीतल पवन आदिकथी घणा उपचारो क-
 र्याथी तेणीने चैतन्य आढ्या बाद पाठी ते रुग्णा लागी. अपार पाणीवाला, मोटा तथा रत्नोनां
 निधानरूप एवा समुद्रमां पडेलो ठिड्ढवालो घनो ज्यारे जराइ शक्तो नथी, त्यारे तेमां समुद्रनो
 शो दोष ठे ? वली वसंत ऋतुमां ज्यारे सघली वनस्पतिड प्रफुल्लित थाय ठे, अने ते वखते ज्यारे
 कंथेरने (केरसानां वृद्धने) पत्रो आवतां नथी, तेमां वसंत ऋतुनो शो दोष ठे ? उंजुं अने सीधुं
 एंजुं वृद्ध घणां एवां फलोना चारे करीने ज्यारे नमेळुं ठे, अने ते उपरनां फलने ज्यारे कुबनो
 माणस मेलवी शक्तो नथी, त्यारे ते वृद्धनो शो दोष ठे ? माटे हे प्रश्न ! ज्यारे हुं मारा इत्तने
 मेलवी शक्ती नथी तेमां तमारो शुं दोष ठे ? तेमां मारां कर्मनोज दोष ठे, केमके घुवरु ज्यारे
 दिवसे जोइ शक्तो नथी, त्यारे तेमां सूर्यनो शो दोष ठे ? माटे हवे तो मारे मरणनुंज शरण लेवुं,
 केमके फोकट जीववा वडे करीने शुं ? एवी रीते तेणीना विलापने सांजलीने सघली सखीड आ-
 दिक परिवार पण रुग्णा लाग्यो. अरे !! आ शुं थइ गयुं ? कारण बिना देव वैरीरूप थयो ठे; अरे !
 कुलदेवीड ! तमो क्यां गइड ? आम उदासीन थइने केम बेठी ठो ? हवे एवी रीते विघ्न आवी
 पडते ठे विचक्षण एवी कुलनी वृद्ध स्त्रीड शांति तथा मंत्रना उपचारो तथा मानता आखनी
 (बाधा) आदिक करवा लागी, जोशीडने बोलावीने पूठवा लागी. नाटक आदिकने अट-
 काववा लागी. तथा अत्यंत उंचा सादनां वचनोने निवारवा लागी. उत्तम बुद्धिवालो एवो राजा

પણ લોકો સહિત ચિંતાતુર થયો, તથા સઘલા મંત્રીઝં પણ હવે શું કરશું ? એવી રીતે અત્યંત વિમૂઢ થયા.

હવે તે આવસરને વિષે સિદ્ધાર્થ રાજાનું યતન કેવું થયું હતું ? તે સૂત્રકાર પોતે વર્ણવે છે. તે સિદ્ધાર્થ રાજાનું યતન, મુદંગ કહેતાં મર્દલ, તંત્રી ઇટલે વીણા, તાલ ઇટલે ડાચની તાલીઝં, તથા નાટકનાં પાત્રો તેલનું જે મનોહરપણું તે નિવૃત્ત થાણું છે જેમાં એવું થયું, અને તેથી કરીને વિમનસ્ક કહેતાં ચપલચિત્તવાલું થયું. એવી રીતનો વૃત્તાંત તે શ્રમણ યગવંત શ્રી મહાવીર પ્રભુ ગર્જમાં રહ્યા થકા, અવધિજ્ઞાનથી જોડેને વિચારવા લાગ્યા કે હવે શું કરશું ? અથવા કોને કહેવું ? મોહની ગતિ આવી રીતનીજ છે. ટુટ ધાતુની પેઠે અમારો જે ગુણ તે હલદો દોષની પુષ્ટિ વાસ્તે થયો. મેં તો મારી માતાના સુલ માટે કર્યું, તે હલદું તેણીનાં લેદ માટે થયું. માટે આ નાત્રી એવો જે કલિકાલ તેને સૂચવવાવાલું આ લક્ષણ છે. માટે જેમ નાલીયેરના પાણીમાં નાંચેલો કપૂર મૃત્યુ માટે થાય છે, તેમ આ પંચમ આરામાં ગુણ પણ દોષને કરનારો યજ્ઞે. એવી રીતે શ્રમણ યગવંત શ્રી મહાવીર પ્રભુ જ્ઞાતાને ઉત્પન્ન થાણા એવી રીતના પોતાના સંવંધી ઇન્દ્રિત, પ્રાર્થિત અને મનમાં રહેલા સંકટપને અવધિજ્ઞાનથી જાણીને એક દેશ કહેતાં આંગલી આદિકશ્રી કંપતા હવા. તે જાણીને તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી હર્ષિત થઈ થકી, તથા સંતુષ્ટ થઈ થકી કહેવા લાગી. શું કહેવા લાગી ? તે હવે કહે છે. નિશ્ચે મારો ગર્જન હરાયેલો નથી, મૃત્યુ પામેલો નથી, ચંચેલો નથી, અને ગલી ગયો પણ નથી. એ મારો ગર્જન પૂર્વે હાલતો નહોતો; પરંતુ હમણાં હાલે છે એમ કહીને હર્ષ પામેલી અસન્ન થયેલી, યાવત્ હર્ષથી પૂર્ણ હૃદયવાલી ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી આ પ્રમાણે વિલાસ કરવા લાગી. એવી રીતે તે ત્રિશલા ક્ષત્રિયાણી કેવી રીતે હર્ષિત થઈ ? તેનું હવે વર્ણન કરે છે. હલસાચ-માન થયેલાં ઢેનયનયુગલ જેણીનાં, તથા સ્મેર થયેલા ઢેકપોલ જેણીના, તથા પ્રફુલ્લિત થયેલ ઢેમુ-ખરૂપી કમલજેણીનું, તથા જાણેલ ઢેગર્જને કુશલપણું જેણી એ તથા રોમાંચિત થયેલ ઢેકંજુક જેણીનો

! एवी थइ थकी मधुर वाणी श्री कहेवा लागी के, मारा ग जेने कढ्याण ठ. अर ! ! धकार ७ ! क म अति
 मोइयुक्त सतिपणाए करीने कुविकटपो चिंतव्या; हजु मारां जाग्यो विद्यमान ठे, तेम हुं त्रणे जु-
 वनोमां माननीय हुं, तथा धन्य हुं. मारुं जीवित वखाणवालायक ठे, तथा मारो जन्म कृतार्थप-
 णाने प्राप्त थयो ठे. श्री जिनेश्वर प्रभु मारा प्रत्ये प्रसादयुक्त थयेला ठे, तथा गोत्रदेवीए पण मारा
 पर कृपा करी ठे, अने ठेक जन्म पर्यंत जे में जिनधर्मरूपी कटपवृक्षनी आराधना करी, ते आज
 मारी सफल थइ ठे. एवी रीते अत्यंत हर्षयुक्त चित्तवाली त्रिशला देवीने जोइने वृद्ध स्त्रीउनां
 मुखकमलोमांथी “ जय जय नंदा ” इत्यादि आशीषना ध्वनिउं नीकलवा लाग्या. वढी कुलांगनाउ
 हर्षपूर्वक मनोहर एवां धवलो गावा लागी. तथा ध्वज, पताकाउं उडवा लागी, मोतीउना सा-
 श्रीआउं पूरावा लाग्या, तथा ते वखते सधलुं राजकुल आनंदमय थइ रह्युं. तथा वाजित्र, गीत
 अने नाटकोए करीने समस्त राजकुल देवलोक सरखी शोभावालुं थयुं, तथा क्रोमो गमे धननां
 वधामणउंने सिद्धार्थ राजाए ग्रहण कर्यां, तथा क्रोमो गमे धन आप्युं अने एवी रीते सिद्धार्थ
 राजा अत्यंत हर्षयुक्त थयो थको कटपवृक्षनी पेठे शोभवा लाग्यो.

ते वार पढी श्रमण जगवंत श्रीमहावीर प्रभु गर्भमां रह्या थकाज पक्षथी अधिकठ मास, एटले सामा
 व महिनाउं गये ठते, आवी रीतना अजिग्रहने ग्रहण करता हवा. ते कयो अजिग्रह ? ते हवे कहे ठे. ख-
 रेखर मारां मातापिता ज्यांसुधी जीवे, त्यांसुधी मारे लोच करी घरथी नीकलीने अणगरपणुं एटले
 दीक्षा लेवी नहीं. एवी रीतना अजिग्रहने तेमणे ग्रहण कर्यो. हुं उदरमां हुं त्यारे पण मारी मातानो
 मारा पर ज्यारे आवो स्नेह ठे, त्यारे ज्यारे मारो जन्म थशे, त्यारे तो ते स्नेह केवो थशे ? एवी
 रीतनी बुद्धि लावीने तेमणे एवो अजिग्रह ग्रहण कर्यो, अने वढी बीजाउंने पण माताने विषे
 बहु मान देखाववा माटे तेमणे तेम कथुं. केमके कहुं ठे के पशुउं ज्यांसुधी माता धवरावे ठे,
 त्यांसुधी स्नेह राखे ठे, अधम माणसो ज्यांसुधी स्त्री मले ठे, त्यांसुधी माता पर स्नेह राखे ठे,

चित्र १९.

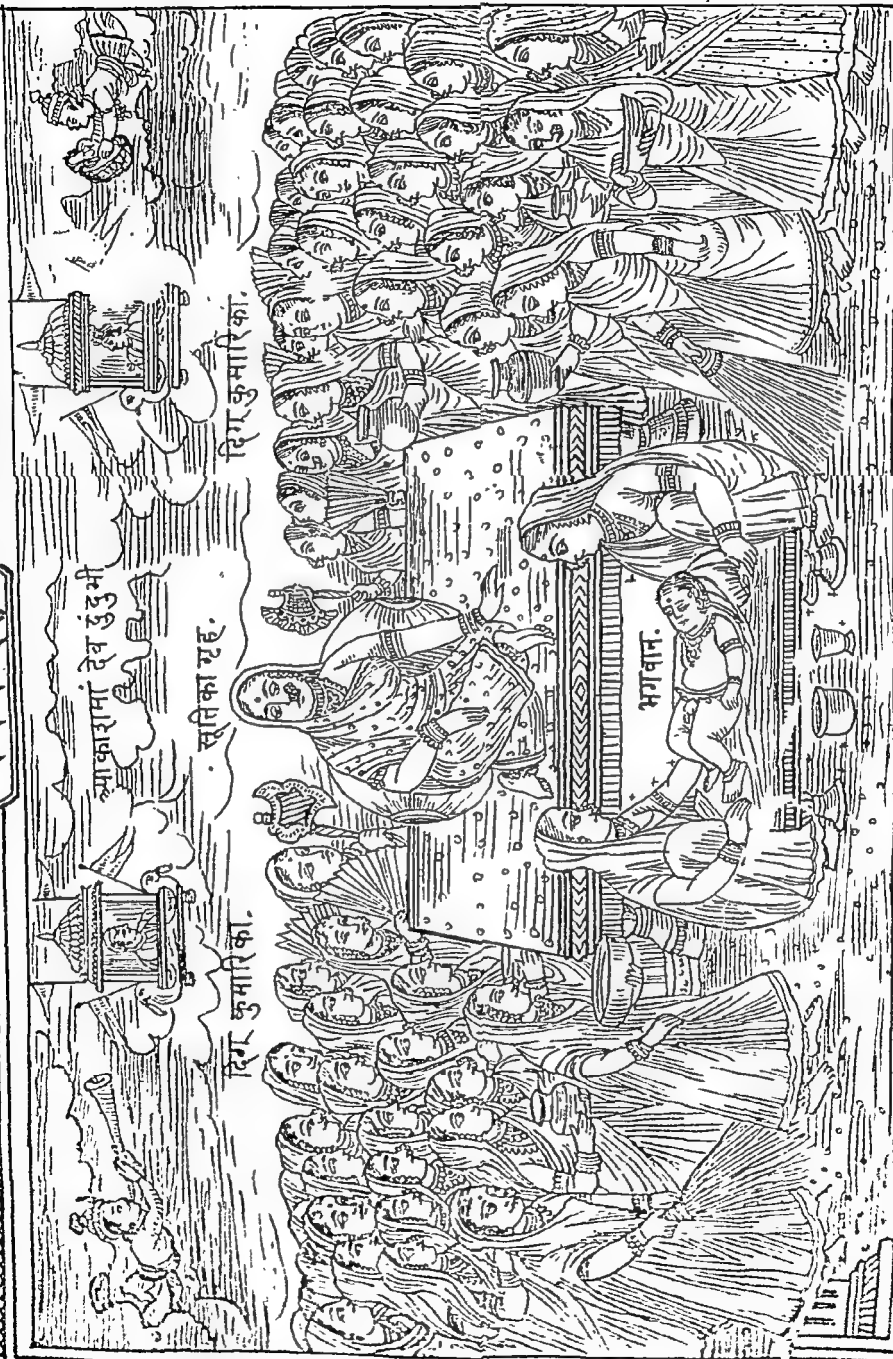
आकाशमां देव दुंदुभी

सृष्टिका यह.

दिग कुमारिका.

दिग कुमारिका.

भगवान.

हजार अंगरक्षको होय, सात लक्षकर तथा तेना होय; तथा तेउ आत्रियोगिक देवोए योजनप्रमाण करला विमानोमां बेसीने त्यां आवे ठे. एवी रीते द्विकुमारिकार्डनो महोत्सव जाणवो.

ते वार पठी पर्वत सरखु निश्चल एबुं इंद्रनुं आसन चलायमान थुं, त्यारे इंद्रे अवधिज्ञानथी ठेला तीर्थकरनो जन्म थयो एम जाएयुं, अने तेथी तेणे वज्रमय एवी योजननी सुघोषा नामनी घंटा नैगमेपी देव पासे वगमावी अने तेथी सधलां विमानोमां रहेली घंटाउ पण वागवा लागी. पठी ते नैगमेपी देवे उंचे प्रकारे पोतेज इंद्रनो हुकम देवोने जणाव्यो, अने तेथी देवो पण हर्ष-युक्त थइ चालवानी तैयारी करवा लाग्या. पालक नामना देवे बनावेला तथा लाख योजनना मानवाला एवा पालक नामना विमान पर इंद्र वेगो; ए पालक नामना विमानमां इंद्रना आसननी मनुन अग्रमहिषीउनां आठ ऋद्रासनो हतां, मावी बाजुमां चोराशी हजार सामानिक देवोनां चोराशी हजार ऋद्रासनो हतां, दक्षिण बाजुमां बार हजार अग्र्यंतर पर्षदानां बार हजार ऋद्रासनो हतां, तथा चौद हजार ऋद्रासनो चौद हजार चोराशी हजार आत्मरक्षक देवोनां सात सेनापतिउनां सात ऋद्रासनो हतां. चारे दिशा-उमां प्रत्येकमां चोराशी हजार आत्मरक्षक देवोनां चोराशी हजार ऋद्रासनो हतां. तथा एवी रीते बीजा पण घणा देवोथी दीटाएला तथा सिंहासन पर वेठेवो, तथा गवाता ठे गुणो जेना एवो ते इंद्र त्यांथी चालवा लाग्यो, तथा बीजा देवो पण एवी रीते त्यांथी चालवा लाग्या. तेओमां केटलाक तो इंद्रना हुकमथी, केटलाक मित्रना अनुवर्तनथी, केटलाक लीलथी (देवीउथी) प्रारयेला, केटलाक पोतानाज जावथी, केटलाक कौतुकथी, केटलाक बिसयपयाथी तथा केटलाक ऋक्तिथी, एवी रीते सधला देवो विविध प्रकारनां वाहनोए करीने युक्त थया अका चालवा लाग्या. ते वखते विविध प्रकारनां वाजिजोना मन्त्रेथी तथा घंटाओना नादोथी तथा हेवोना

कोलाहल था। सधनुं ब्रह्मा गजो रघुं. तेओमांथी सिंह पर स्वार थयेलो देव हाथी पर स्वार
 थयेला देवने कहेवा लाग्यो के तारा हाथीने तुं दूर कर, केमके नहींतर मारो आ जोरावर के-
 सरी सिंह खरेखर तारा हाथीने मारी नाखशे. तथा एवीज रीते पासा पर वेठेलो बोडे स्वारने,
 गरुड पर वेठेलो सर्पवालाने तथा चित्रा पर वेठेलो वकरा पर वेठेलाने आदरपूर्वक कहेवा लाग्यो.
 ते वखते देवोनां क्रोमो गमे विमानो आदिक बाहनोए करीने विस्तीर्ण एवो पण आकाशमार्ग
 सांको थइ गयो. केटलाक देवो तो सित्रने पण तजीने दक्षपणए करी अगाडी जता हवा.
 तथा बीजो देव वली कोइने एम कहेतो हवो के हे जाइ ! तुं जरा मारे माटे ओनी वार तो
 ओच. केटलाक तो वली एम कहेवा लाग्या के हे देवो ! पर्वना दिवसो तो एवी रीते सांकनाज
 होय रे, माटे हमणां तो मौन करीनेज चालो. एवी रीते आकाशमां आवता थका देवोनां मस्तको
 पर चंद्रनां किरणो परवाथी तेउ "निर्जर" ठतां पण जाणे जरायुक्त थयेला होय तेम शोचता
 हवा. (केमके तेमनां मस्तको चंद्रनां किरणोथी सफेद लागतां हतां.) देवोनां मस्तक पर रहेला
 ताराउ घटिका सरखा, कंठमां कंठा सरखा तथा शरीर पर पसीनानां विंदुउ सरखा शोचता हता.
 एवी रीते इंद्र नंदीश्वर छीप पासे विमानने संक्षेपीने त्यां आव्यो, तथा जिनेंद्र अने तेमनी मा-
 ताने तेणे त्रण प्रदक्षिणा करी, तथा तेमने नमस्कार करी ते कहेवा लाग्यो के हे रत्नकुट्टि ! तथा
 जगत्मां दीपिका सरखी माता ! तमारा प्रत्ये नमस्कार थाउ. हुं देवो नो खामी इंद्र तुं, तथा देव-
 लोकथी अहीं आव्यो हुं, तथा आ प्रभुनो हुं जन्ममहोत्सव करीश. माटे हे माता ! तमारे मरुं
 नहीं, एम कही तेणीने अवखापिनी निद्रा तेणे आपी; तथा जिनेश्वर प्रभुनुं प्रतिविंव करीने ते

इन्द्र पांच
रूपें करीने
प्रभुने वई
जायठे.

सृष्टिका यह.

હવે દેવોમાંથી જે અગાદી હોય છે, તે પઠાડી રહેલાને ધન્ય માને છે, તથા પઠાડી રહેલો અગાદી રહેલાને ધન્ય માને છે, તથા કેટલાક અગાદીના જ્ઞા માં ગમેલા દેવો પ્રજુને જોવા માટે પોતાની પીઠમાં પણ નેત્રને ડહવા લાગ્યા. એવી રીતે ઇંદ્ર મેરુ પર્વતના શિખર પર જઈ, ત્યાં દક્ષિણ ત્રાગમાં રહેલા પાંકુક વનમાં પાંકુકંબલા નામની શિલા પર ગમે.

જોલામાં લઈ પૂર્વે સન્મુખ તે વેગો; તથા તે વચ્ચે સઘલા દેવો પણ પ્રજુના પરણના સાં દશ વૈમાનિક, વીશ જવન-પતિ, વત્રીશ વ્યંતરો, બે જ્યોતિષક એમ મલી છે.

આઠ્યા. ત્યાં સોનાના, રૂપાના, રત્નોના, સોનારૂપાના, સોના અને રત્નોના, રૂપા અને રત્નોના, તથા માટીના, એવા આઠ જાતિના પ્રત્યેકના એક હજાર ને આઠ એક યોજનના મુખવાલા કલશો (પચીશ યોજન ઊંચા, બાર યોજન પોહોલા અને એક યોજનના નાલવાલા સર્વ દેવોના એક કરોડ અને સાઠ લાલ કલશ) તથા એવી રીતે ઝંગાર, દર્પણ, રત્નકરંદક, સુગ્રતિષ્ઠક એવા થાલ, પુષ્પ, ચંગેરિકાદિક પૂજાનાં લપકરણો, પ્રત્યેક કલશની પેઠે એક હજાર ને આઠ પ્રમાણે જાણવાં, તથા સાગધ આદિક તીર્થની માટી, ગંગાદિકનાં જલ, પદ્મસરોવર આદિકનાં પાણી તથા કમલો, હુલ્લહિમવંત, વર્ષધર, વૈતાલ્ય વિજય તથા વાકાસર આદિક પર્વતો પરથી સર્વેવ, પુષ્પ, ગંધ વિગેરે સર્વ પ્રકારની ઔષધીઓને અચ્યુતેંદ્ર આગાદીના ધર્મોગિક દેવોની મારફતે મગાવી લેતો હવો. તે વચ્ચે વક્ત્રસ્થલ પાસે રાખેલ છે ક્ષીરસમુદ્રના ત્રાણીના ધર્મોગિક જેઠા દેવો જાણે સંસારનો સમૂહ તરવા માટે ધર્મોગિક તેઝાંધર ધારણ કર્યા હોય તેમ સોજવા લાગ્યા; તથા જાણે જાવરૂપ વૃક્ષને સિંચતા હોય અથવા પોતાનો મેલ જાણે ધોઈ ના-સતાજ હોય અથવા ધર્મરૂપ જ્ઞાસાદે ઉપર જાણે કલશ સ્થાપન કરતા હોય તેમ તે દેવો શોખતા હવા.

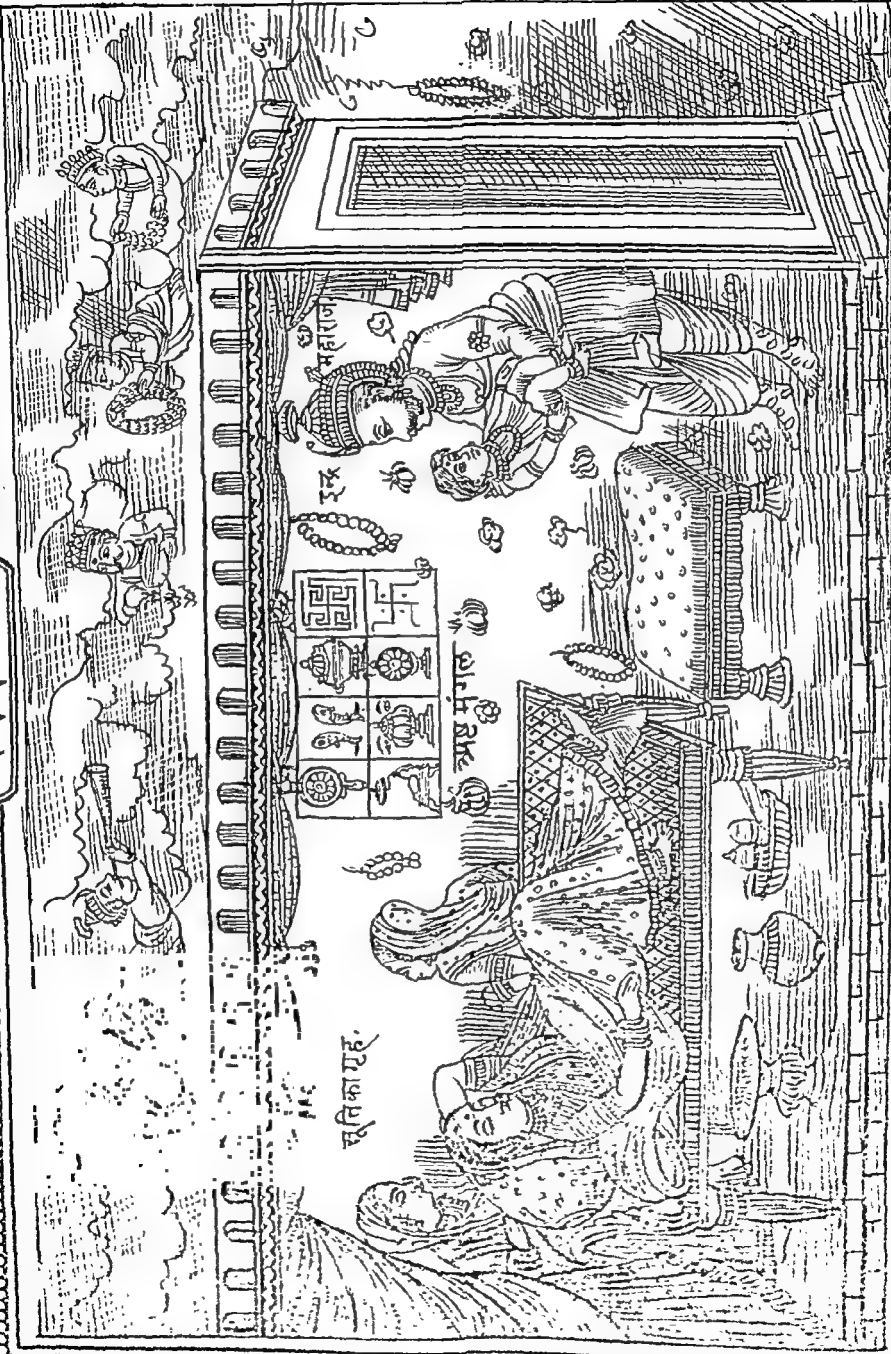
હવે તે વચ્ચે ઇંદ્રના સંશયને જાણીને વીર પ્રજુએ જાણના અંગુઠાથી ચારે બાજુથી મેરુ પર્વ-તને કંપાવ્યો; તે વચ્ચે પૃથ્વી ધ્રુજવા લાગી, શિખરો પડવા લાગ્યાં તથા સમુદ્રો કોનાયમાન થવા લાગ્યા. તથા એવી રીતે બ્રહ્માંડ ફુટી જાય એવા શબ્દો થતે ગતે, ક્રોધ પામેલ ઇંદ્ર અવધિથી જાણી

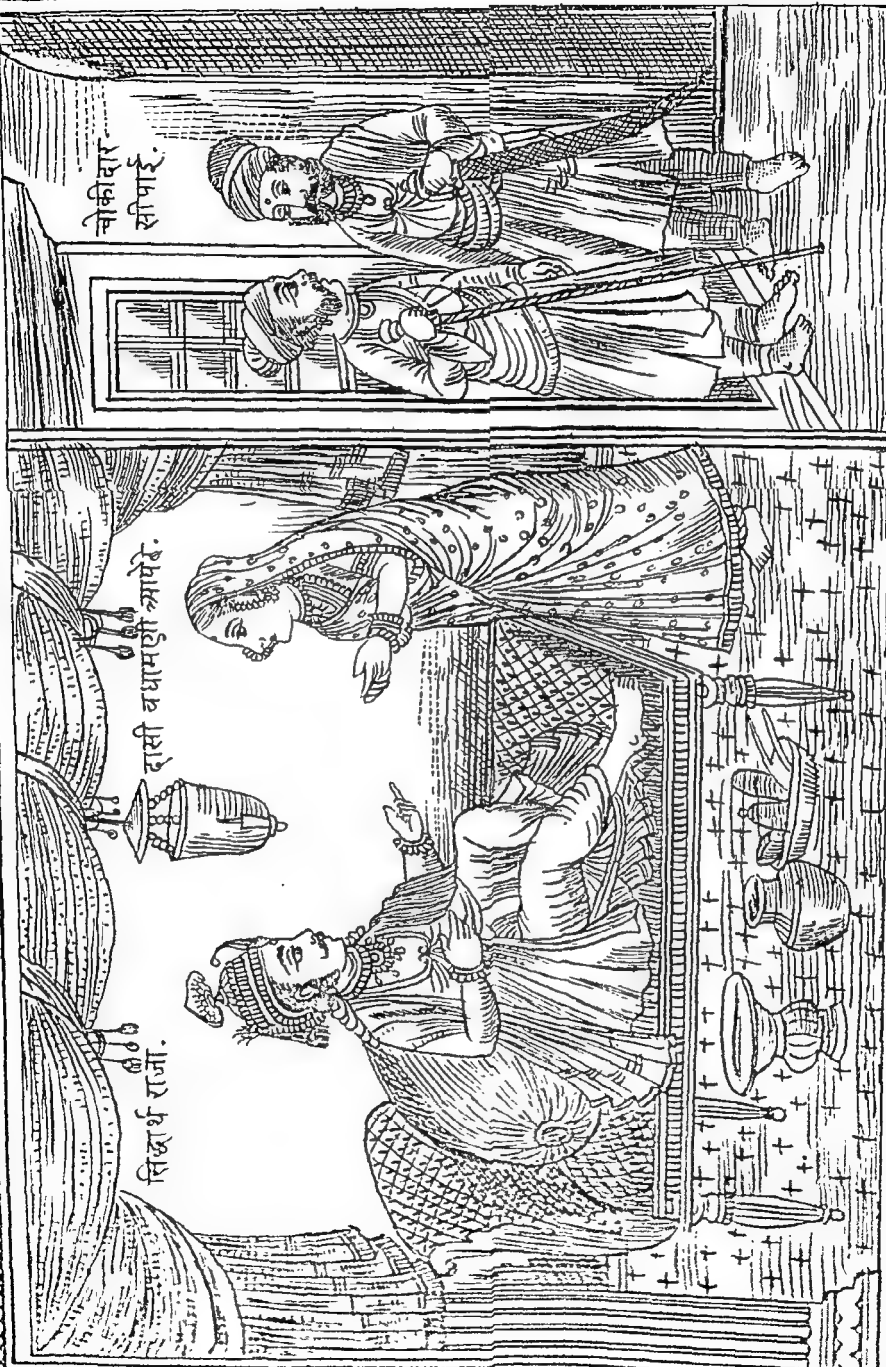
પ્રભુ પાસે ક્ષમા માગી. અસંખ્યાતા તીર્થકરો માંહેથી આજ દિન સુધી સને કોણે પગેથી સ્પર્શે કર્યો નથી, અને આજે આ વીર પ્રભુએ કર્યો, એવા હર્ષથી જાણે તે મેરુ નાચતો જ હોય નહીં ! તેમ દેખાવા લાગ્યો. વહ્ની તેણે વિચાર્યું કે આ સ્નાત્રીરનાં અન્નિષેકથી ઝરતાં સઘલાં ઝરણાં ઝરૂંથી મેં દારો પ-
હેર્યા, તથા જિનેશ્વરરૂપી મુકુટને ધારીને હું સઘલા પર્વતોનો રાજા થયો હું. હવે ત્યાં પહેલાં અચ્યુતેન્દ્ર પ્રભુને નવરાવે, તથા એવી રીતે અનુક્રમે ઠેક ચંદ્ર સૂર્યાદિક સુધી સઘલાં અન્નિષેક કરે. અહીં કબિ ઘટના કરે છે કે, સ્નાત્રમહોત્સવ વખતે ચરમ તીર્થકરના મસ્તક પર શ્વેત ઝવની પેઠે આચરણ કરતું, સુલરૂપી ચંદ્ર પ્રત્યે કિરણોના સમૂહની પેઠે આચરણ કરતું, તથા કંઝમાં ઢા-
રની પેઠે આચરણ કરતું, તથા સમસ્ત શરીર પર ચીન દેશના કપડાની પેઠે આચરણ કરતું, તથા ઇંદ્રોના સમૂહોએ ડંચા કરેલા ઘઠાઉના સમૂહના મધ્ય ઝાગમાંથી નીચે પડતું ગંધુ કીરમમુડતું પાણી તમારી લક્ષ્મીને માટે થાઉં !

પઠી ઇંદ્રે પોતે ચાર દુષ્પ્રજોનું સ્વરૂપ કહ્યું, તથા તેનાં આવ શિંગડાંમાંથી પમતા દૂધથી પોતે પ્રભુનું અન્નિષેચન કરવા લાગ્યો. તે દેવો પ્રભુને પાણીથી લાન કરાવતાં એવી રીતે ઝલટા પોતે નિ-
ર્મલપણને પ્રાપ્ત થયા !! પઠી તેઈ મંગલદીવો તથા આરાત્રિક ક્રિયા કરીને નૃત્ય, ગીત, વાદ્ય આદિકથી વિવિધ પ્રકારે મહોત્સવ કરવા લાગ્યા. પઠી ઇંદ્રે ગંધકાવાદ્ય નામના ઢિંચ વજ્રથી પ્ર-
ભુના અંગને લુંઠીને અને ચંદન આદિકથી લેપન કરીને પુષ્પોથી તેમની પૂજા કરી. પઠી ઇંદ્રે પ્રભુની સન્મુખ રતના પાટલા પર રૂપાના ચોલાએ કરીને દર્પણ, વર્ધમાન, કલશ, મત્સ્યયુગલ, શ્રીવત્સ,
સ્વસ્તિક, નંદાવર્ત તથા સિંહાસન, એ અષ્ટમંગલો આલેખીને પ્રભુની સ્તુતિ કરવા માંની. પઠી પ્ર-
ભુને તેમની માતા પાસે લાવીને સૂચ્યા, તથા પેલું પ્રતિવિંચ અને અવસ્થાપિની નિદ્રાને પોતાની શક્તિથી ઇંદ્રે પાઠાં ગ્રહણ કરી લીધાં.

પઠી ઇંદ્રે ઓશીકા પ્રત્યે કુંઠલ અને રેશમી કપડાંની જોતી મૂકી તથા ચંદ્રવામાં શ્રીદામ,

चित्र २३.

चोकीदार
सीपाई.

दासी वधामयूरी आपेदे.

सिद्धार्थ राजा.

रत्नदाम अने सोनानो दमो राख्यां. तथा बन्नीश क्रोध रत्न, सोना अने रूपानी वृष्टि करीने इन्द्र आचियोगिक देवोने मोढेथी घोषणा करावी के प्रभु अथवा प्रभुनी माता तरफ जे कोइ अशुभ चिंतवयो, तेना मस्तकना अर्जुन वृद्धना मांजरनी पेठे सात टुकमा थशे. वली प्रभुना अंगुठा पर अमृत मूकीने तथा नंदीश्वर स्त्रीपमां अष्टाष्ट महोत्सव करीने सघला देवो पोताने स्थानके गयां. एवी रीते देवोए करेलो श्री वीर प्रभुनो जन्मोत्सव जाणवो.

हवे ते अवसरने विषे प्रियंवदा नामनी दासी जलदी राजा पासे जइ ते पुत्रना जन्मना वृत्तांतने कहेती हवी. सिद्धार्थ राजा पण ते वृत्तांतने सांजलीने अत्यंत हर्षित थयो, तथा हर्षथी तेनी वाचा पण गद्गद शब्दोवाली थइ, तथा तेना शरीर पर रोमांच थयां. वली तेणीने राजाए मुकुट सिवाय सघलां आभूषणो वधामणीमां आप्यां, तथा तेणीनुं माथुं धोवरावीने तेने दासीपणाथी मुक्त करी.

जे रात्रिने विषे श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभु जन्मथा ते रात्रिने विषे कुबेरनी आज्ञा माननारा घणा तिर्यग्जृंजक देवताउ सिद्धार्थ राजाना घरने विषे रूपानी वृष्टि, सोनानी वृष्टि, हीरानी वृष्टि, वस्त्रनी वृष्टि, आभरणनी वृष्टि, नागरवेला विगेरे पांढरानी वृष्टि, पुष्पनी वृष्टि, नालियेर विगेरे फलानी वृष्टि, शालि विगेरेबीजनी वृष्टि, पुष्पमालानी वृष्टि, सुगंधनी वृष्टि, वासदेवनी वृष्टि, हिंगलादिक वर्णनी वृष्टि तथा द्रव्यनी वृष्टि वरसाववा लाग्या.

पठी सिद्धार्थ राजाए जवनपति, व्यंतर, ज्योतिष्क अने वैमानिक देवोए तीर्थकरना जन्माचिपकनो उत्सव कयें ठते प्रभात कालना अवसरे नगरना आरक्षकोने बोलाव्या अने बोलावीने तेमने कथुं के हे देवानुप्रियो, तमे शीघ्र आ क्षत्रियकुंक्षाम नामना नगरमां जे केदखानांओ होय तेने साफ करो, अर्थात् तैमां रहेला केदीओने ठोकी मूको; केमके कथुं ठे के युवराजना अत्रिषेक वखते, शत्रुना राज्यनो नाश करती वखते, तथा पुत्रजन्मना महोत्सवने दिवसे केदीओने बंधन-

मुक्त कराथ ठे. वली तमो मान एटले रस अने धान्यना विषयरूप, तथा उन्मान एटले जोलाय
 ते, ते सधलामां बधारो करो; अने तेम करीने आ कत्रियकुंफयाम नामना नगरने अंद्गरी अने
 बहारथी पण तमे अत्यंत शोचायुक्त करो. ते नगरने केवी रीते शोचायुक्त करो ? ते हवे कहे ठे.
 सुगंधी जलनो ठंढकाव करीने तेथी आसिक्त करो, तथा कचरो विगेरे दूर करो तथा ठाण आदि-
 कथी लींपावो. वली केवुं करो ? तो के शृंगाटक कहेतां त्रण खुणावाळां स्थानको, त्रिक कहेतां ज्यां
 त्रण मार्गो जेगा थाय एवां स्थानको, चतुष्क कहेतां ज्यां चार मार्गो जेगा थाय एवां स्थानको,
 चत्वर कहेतां ज्यां अनेक मार्गो जेगा थाय एवां स्थानको, चतुर्मुख कहेतां देवालय आदिक,
 महापथ कहेतां राजमार्ग, पंथ कहेतां सामान्य मार्गो, एटलां स्थानकोमां पाणीए करीने निचेला,
 अने तेथी करीनेज पवित्र तथा कचरो विगेरे दूर करवाथी शोचायुक्त करेला, एवा जे रथ्यांतर
 कहेतां मार्गेना मध्यजागो तथा आपणवीथि कहेतां छुकानोना मार्गो अर्थात् बजारो, ते ठे जेनी
 अंदर एवुं. तथा वली ते नगर केवुं ? तो के मंच कहेतां महोत्सव जोवा माटे लोकोए वेसवा
 माटे करेला जख्खाओ, तथा अतिमंच कहेतां तेओनी पण उपर करेल जख्खाओ, तेओए करीने
 शहरने शोचायुक्त करो. वली ते नगर केवुं ? तो के नाना प्रकारनी रंगवेरंगी जे ध्वजाओ (क-
 हेतां जेनी अंदर सिंह आदिकनां चित्रामणेए करीने सहित एवां मोटां लुगडांओ लटकी रह्यां
 ठे एवी ध्वजाओ) तथा पताका कहेतां नानी ध्वजाओ, तेओए करीने शोचायुक्त करो.
 वली ते नगर केवुं ? तो के ठाण आदिकथी भूमि पर लेपनवावुं तथा चाक आदिकथी चित्तो
 पर करेदी ठे सफेदाइ ज्यां एवुं करीने पूजना कर्था सरवुं करो ? वली ते नगर केवुं ? तो के गो-
 शीर्ष चंदन तथा रसयुक्त एवुं जे रक्तचंदन, तथा दर्दर एटले पर्वतमां उत्पन्न थयेवुं जे चंदन,
 तेउए करीने चित्त आदिक पर दीधेला ठे पांच आंगलीलेना हाथाओ ज्यां एवुं ते नगर करो.
 वली ते नगर केवुं ? तो के घरनी अंदर चौककीओ पर राखेल ठे चंदनना कलशो ज्यां एवुं

करो. वली ते नगर केबु ? तो के बारणाओना जागोमां चंदनना कलशोए करीने करेलां ठे तो-
 रणो जेमां एबुं ते नगर करो. वली ते नगर केबु ? तो के भूमि पर तथा उपरना जागमां पण वि-
 स्तीर्ण अने गोल आकारवालो लटकावेल ठे पुष्पोनी मालाओनो समूह जेमां एबुं ते नगर करो-
 वली ते नगर केबु ? तो के पंच वर्णना तथा रसे करीने युक्त अजे सुरजि कहेतां सुगंधवाला
 एवा जे पुष्पोना समूहो, तेओनो करेल जे उपचार कहेतां शोभा, तेणे करीने ते नगरने युक्त
 करो. वली ते नगर केबु ? तो के बलता एवा कृष्णगरु, श्रेष्ठ कुंडुरुक्क, तुरुष्क बिगेरे जातिना धूप-
 श्री मयमयी रहेला सुगंधथी अत्यंत मनोहर एबुं करो तथा चूर्णोना श्रेष्ठ सुगंधथी उत्तम सुगंधवाले
 करो तथा सुगंधनी गोटी सरखुं करो. वली ते नगर केबु ? तो के नट कहेतां नाटक करावनारा
 तथा नर्तक कहेतां पोते नाचनारा, तथा जह्वा एटले दोरीओ पर खेल करनारा, तथा मद्ध, तथा
 मुनीओथी युद्ध करनारा, तथा विम्वक एटले माणसोने हास्य कुतूहल करावनारा विद्रूपको, अ-
 यना जेओ सोढाओना चालाओ करीने कुदे ठे तेओ, ठेकनारा तथा नदी बिगेरेने तरनारा तथा रसे
 करीने युक्त एवी वार्त्ताओना करनाराओ तथा सुंदर कथा कहेनारा तथा लासक कहेतां रास रमनाराओ,
 तथा आरक्षको कहेतां कोटवालो, तथा लंख कहेतां बांसपर चढ़ी तेना अग्रजाग पर खेल करनाराओ,
 तथा मंख कहेतां हाथमां ठवीडं राखी चिह्ना सागनाराओ के जेओ 'गौरीपुत्रो' एवा नामथी
 प्रसिद्ध ठे तेओ, तथा तूण नामनां वाजित्र वगामनाराड, तथा तुंबवीणिका एटले वीणा वगाडना-
 राड, तथा जेड ताडीडं वगामीने कथाओ कहे ठे एवा लोको, तेडए करीने संयुक्त, एवा आ
 कत्रियकुम्भ्याम नामनां नगरने तमो पोते करो, बीजाड पासे तेम करावो अने तेम करीने तथा
 करावीने हजारो गमे गामनां धोंसराड तथा प्रसिद्ध एवां हजारो गमे मुशलो उत्सवनी अंदर
 उतां करावो. (तेम कराववानी मतलब ए के ते महोत्सव चालते ठते, तेम करवाथी, गाडां खे-
 चवानी तथा खांमवा आदिकनी मनाइ करेली ठे, एम वृद्ध आचार्योंनो मत ठे.) एम करीने

ते मारी आझा तमो पाठी आपो. तथा पाठी आपीने आवीने मने कहो के तमारी आझा प्रमाणे सधुं तैयार कर्युं ठे.

एवी रीते सिद्धार्थ राजाथी आझा कराएला ते कौटुंबिक पुरुषो हर्ष पाम्या; संतोष पाम्या; यावत् हर्षथी पूर्ण हृदयवाला थया ठता वे हथेलीथी यावत् अंजलि करीने ते सिद्धार्थ राजानी आझा सांजली तरतज क्षत्रियकुम्भग्राम नगरमां वंदिजनने ठोडी मूकवाथी आरंजीने हजारो सु-शल उजा करवा सुधीनां सर्व कार्य करीने ज्यां सिद्धार्थ राजा हुता त्यां आढ्या अने आवीने तेमने तेमनी आझा पाठी सौंपता हवा.

ते वार पठी ते सिद्धार्थ राजा, ज्यां कसरतशाला हती त्यां ग्या; तथा त्यां जइ आवीने सर्व प्रकारनी क्छिए करीने युक्त, तथा सर्व युक्ति करीने एटले सघली उचित वस्तुठेना संयोगे करीने युक्त, सर्व सैन्य वडे करीने, तथा पालखी घोडा आदिक सर्व प्रकारनां वाहनोए करीने, तथा परिवार आदिकना समूहे करीने, तथा सघला अंतःपुरे करीने, तथा सघली पुष्प, गंध, वस्त्र, माढ्य, अलंकार आदिकनी जे शोभा, तेणे करीने, तथा सघला प्रकारनां वागतां एवां जे वाजित्रो, तेना निनादो कहेतां शब्दोए करीने, तथा वाजित्रोना एकी वखते थता शब्दोए करीने, तथा शंख, माटीना पटह; तथा भैरी, तथा जालर, तथा खरमुखी एटले काहला नामनुं वाजित्र, तथा सुरज, कहेतां ढोल, तथा मृदंग तथा डुंडुजि, ए सघलां वाजित्रोना जे मोटो शब्द, तथा तेनां पद्मधारूप थतो जे प्रतिशब्द, तेणे करीने, तथा एवी रीते सामग्री सहित सिद्धार्थ राजा दश दिवस सुधी महोत्सवपूर्वक कुलमर्यादा करता हवा. हवे ते कुलमर्यादा केवी ? ते कहे ठे. तेणे वेचाण थती वस्तुओने जगातकी मुक्त करी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के कर कहेतां दरेक वर्षे राजाठे जे प्रजा पसिथी हे ठे ते करे करीने प्रजाने रहित करी, अर्थात् कर माफ कर्या; अने तेशीज सघलाठेने हर्षना हेतुरूप होवाथी उत्कृष्ट एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के जे वस्तुठे जे माणसोने जोती

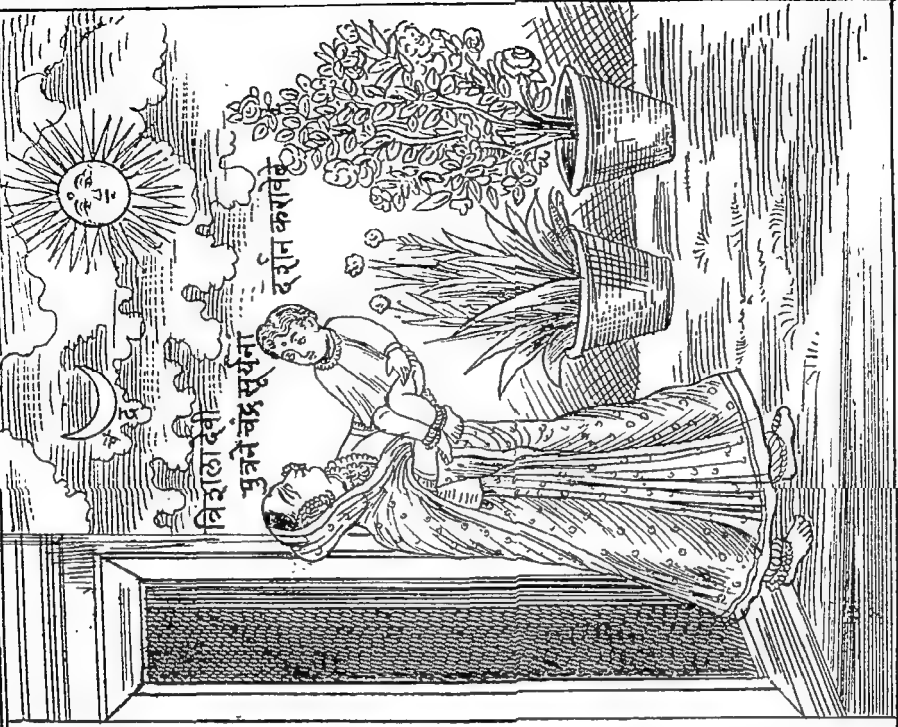
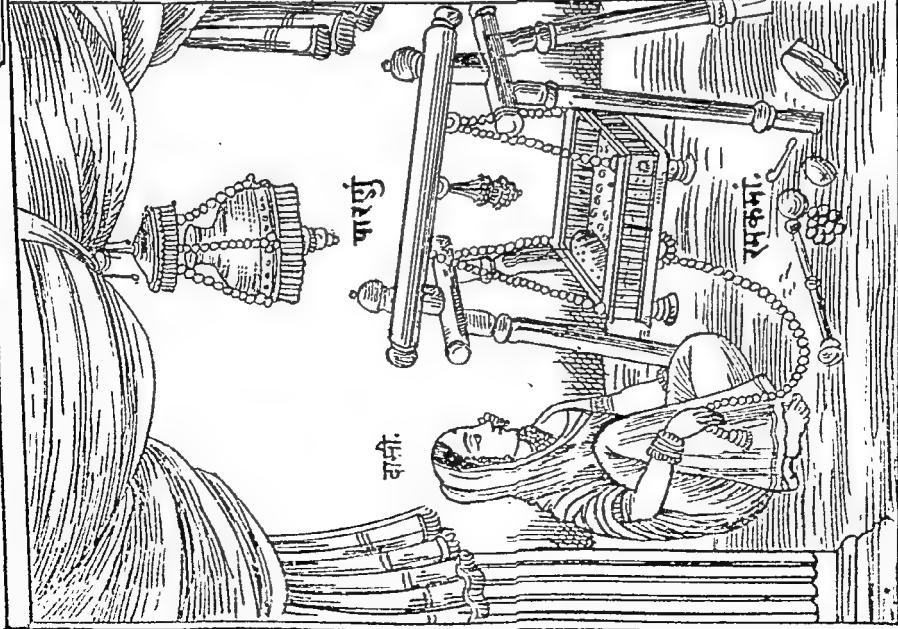
होय, ते ते वजारमांशी मूढय दीधा विनाज लोकोए ग्रहण करवी, केमके तनु मूढय राजा आपशे एवी रीतनी जाहेरखवरवाली, अने तेथी करीनेज अमेय कहेतां प्रमाण विनानी वस्तु मेलवी शकाय एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के नास्तिकोने घेर पण राजानी आझाने आपनारा राजपुरुषोनो ठे प्रवेश जेनी अंदर एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के दंर कहेतां राजा वडे अपराधना प्रमाणमां प्रजा पासेथी ग्रहण करतुं जे धन ते, तथा कुदंर कहेतां मोटो अपराध होते उते पण अदप एवो जे राजा दंर ले ठे ते, ते वनेथी रहित एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के करजे करीने पण रहित एवी अर्थात् सघलानुं करज पण राजा आपशे एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के उत्तम एवी गणिकाओ, तथा नाटकमां जोडायेलां पात्रोए करीने सहित एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के अनेक एवा जे प्रेक्षाकारी, तेउए करीने सेवित थयेली. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के नथी तजायेलां मृदंगो जेनी अंदर एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के नथी क-रमायेली पुष्पनी मालाओ जेनी अंदर एवी. वली ते कुलमर्यादा केवी ? तो के प्रमुदित कहेतां ह-र्षवंत, अने तेथी करीनेज क्रीडा करवाने लागेला ठे नगरना लोको सहित देशना लोको जेनी अंदर एवी. एवी रीतनी उत्सवरूप कुलमर्यादा सिद्धार्थ राजा दश दिवस सुधी पाळता हवा.

पढी ते सिद्धार्थ राजा, तेवी रीते दश दिवस सुधी कुलमर्यादा पाळते ठते, सेंकनो, हजारो अने लाखो प्रमाणे अरिहंतनी प्रतिमानी पूजाओ करता हवा; केमके प्रभुनां मातपिता श्री पार्श्वनाथ प्रभुनां संतानना श्रावको होता. “यज” धातु देवपूजाना अर्थने कहेनारी ठे, माटे अहीं “याग” एवा शब्दथी प्रतिमानी पूजाज ग्रहण करवी, केमके बीजा यज्ञोनो असंभव ठे; वली तेओ पार्श्वनाथ प्रभुनां संतानना श्रावको होता, एम आचारांगमां कहेलुं ठे. वली ते राजा पर्वने दहाडे दानने अने मानेली मानताने पोते देता अने सेवको पासे देवरावता ठता सेंकनो, हजारो अने लाखो एवां यशमणने पोते ग्रहण करता अने सेवको पासे ग्रहण करावता ठता आ प्रकारे महोत्सव करता हवा.

ते बार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताए पढेले दिवसे एवी रीते कुल-
मर्यादा करी. तथा त्रीजे दिवसे चंद्र सूर्य देखाकवानो भहोत्सव करता हवा.

तेनो विधि नीचे प्रमाणे जाणवो. जन्मथी मांकी बे दिवस जाते ठते, यहस्य गुरु अरिहंत
प्रभुनी प्रतिमा पासे रूपानी चंडनी मूर्तिने प्रतिष्ठित करीने पूजीने विधिपूर्वक स्थापे. ते बार पढी लान
करेली तथा उत्तम वस्त्राभूषणो पहरेली एवी प्रभुनी माताने पुत्र सहित, चंडनो उदय होते
ठते, प्रत्यक्ष चंडनी सन्मुख लइ जइने “उँ अहँ चंडोऽसि, निशाकरोऽसि, नक्षत्रपतिरसि, सु-
धाकरोऽसि, औषधीगर्जोऽसि, अस्य कुलस्य वृद्धिं कुरु स्वाहा” एवी रीतनो चंडनो मंत्र उच्चारण
करतो थको चंडने देखाडे; पढी माता पुत्र सहित थइ थकी गुरुने नमै; त्वारे गुरु पण आशीर्वाद
आपे के सघली औषधीउए करी सिश्रित थयेल ठे किरणोनी पंक्ति जेनी, तथा सघली आ-
पदाओने हरवामां जे प्रवीण ठे एवो आ चंड हमेशां प्रसन्न थयो थको तमारा समस्त वंशने
विषे वृद्धि करो. एवीज रीते सूर्यतुं पण दर्शन करावे; तेमां मूर्ति सोनानी अथवा तो त्रांवानी
करे, अने मंत्र नीचे प्रमाणे बोले. “उँ अहँ सूर्योऽसि, दिनकरोऽसि, तमोऽपहोऽसि, सहस्रकिर-
णोऽसि, जगच्चक्षुरसि प्रसीद”. पढी गुरु आशीर्वाद आपे के सघला देव अने असुरोने वंदनीय,
सर्व अपूर्व कार्योना करनारा तथा त्रण जगतने बहुत समान एवा सूर्य पुत्र सहित तमोने मंगलना
देनारा थाओ. एवी रीते चंद्र सूर्यनां दर्शननो विधि जाणवो. हमणांना कालमां तो तेने वढेले
बालकने आरिसो देखाडे ठे.

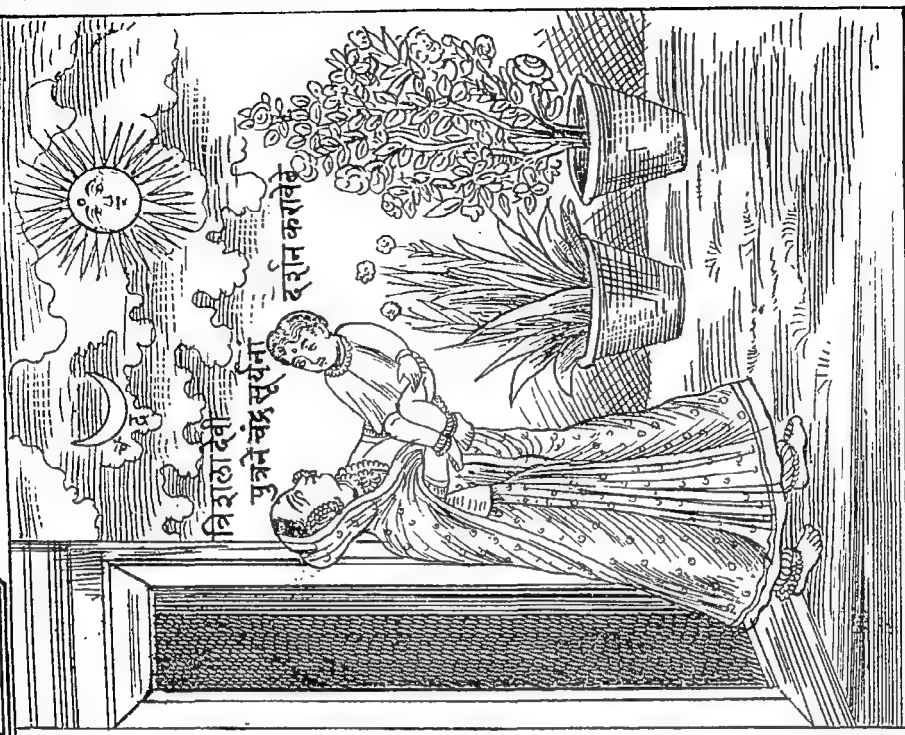
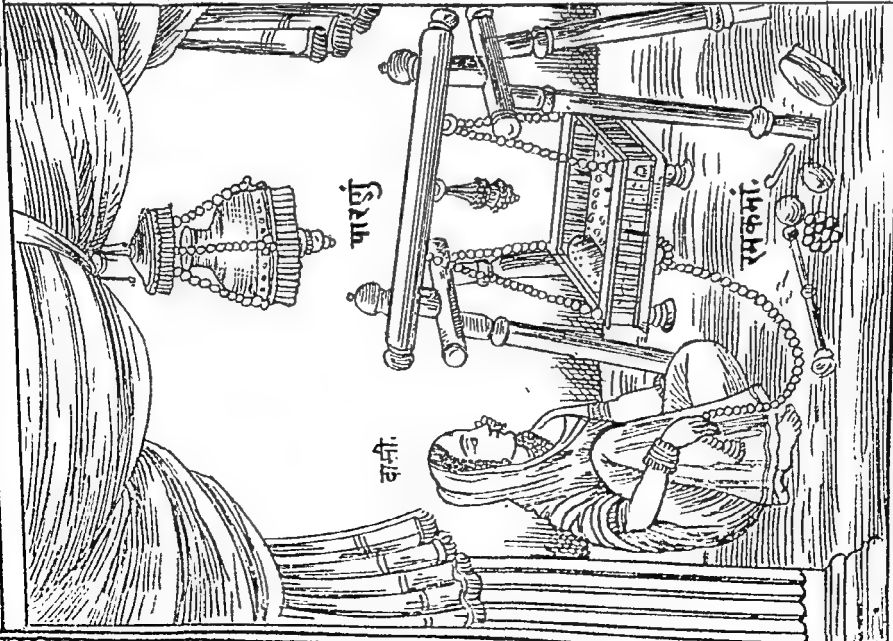
ते बार पढी ठठे दहाडे एटले कुलधर्म करीने ठछी रात्रिए जागतां थका जागरणमहोत्सव करे.
एवी रीते अग्यारमो दिवस गये ठते अशुचि एवां जे जन्मकार्यो, जेवां के नाखेद इत्यादि कार्यो
समाप्त होते ठते अने बारमो दिवस आवते ठते प्रभुनां मातापिताए घणां एवां अशन, पान, खा-
दिस अने खादिस एम चार प्रकारनां भोजन तैयार कराव्यां; अने तेम करावीने मित्रोने, इति

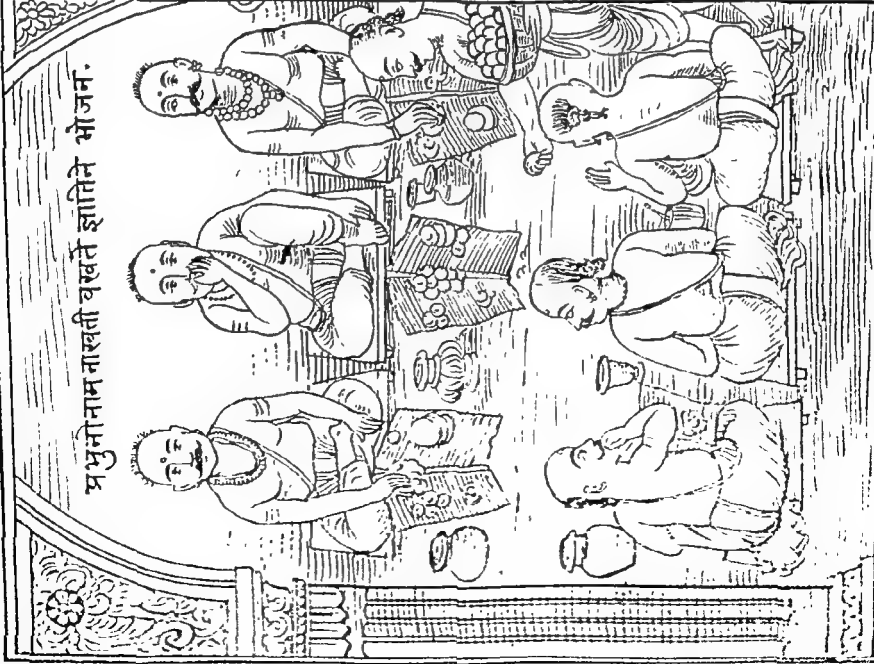
ते बार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुनां मातापिताए पहेले दिवसे एवी रीते कुल-
मर्यादा करी. तथा त्रीजे दिवसे चंद्र सूर्य देखारवानो भहोत्सव करता हवा.

तेनो विधि नीचे प्रमाणे जाणवो. जन्मश्री मांकी बे दिवस जाते ठते, गृहस्थ गुरु अरिहंत
प्रभुनी प्रतिमा पासे रूपानी चंद्रनी मूर्तिने प्रतिष्ठित करीने पूजीने विधिपूर्वक स्यापे. ते बार पढी लान
करेली तथा उत्तम वस्त्राभूषणो पहरेली एवी प्रभुनी माताने पुत्र सहित, चंद्रनो उदय होते
ठते, प्रत्यक्ष चंद्रनी सन्मुख लइ जइने “^ॐ अहं चंद्रोऽसि, निशाकरोऽसि, नक्षत्रपतिरसि, सु-
धाकरोऽसि, औषधीगर्जोऽसि, अस्य कुलस्य वृद्धिं कुरु स्वाहा” एवी रीतनो चंद्रनो मंत्र उच्चारण
करतो थको चंद्रने देखाडे; पढी माता पुत्र सहित थइ थकी गुरुने नमे; त्यारे गुरु पण आशीर्वाद
आपे के सघली औषधीउए करी मिश्रित थयेल ठे किरणोभी पंक्ति जेनी, तथा सघली आ-
पदाओने हरवामां जे प्रवीण ठे एवो आ चंद्र हमेशां प्रसन्न थयो थको तमारा समस्त वंशने
विषे वृद्धि करो. एवीज रीते सूर्यनुं पण दर्शन करावे; तेमां मूर्ति सोनानी अथवा तो त्रांजानी
करे, अने मंत्र नीचे प्रमाणे बोले. “^ॐ अहं सूर्योऽसि, दिनकरोऽसि, तमोऽपहोऽसि, सहस्रकिर-
णोऽसि, जगच्चक्षुरसि प्रसीद” पढी गुरु आशीर्वाद आपे के सघला देव अने असुरोने वंदनीय,
सर्व अपूर्व कार्योना करनारा तथा त्रण जगतने चछु समान एवा सूर्य पुत्र सहित तमोने मंगलना
देनारा थाओ. एवी रीते चंद्र सूर्यनां दर्शननो विधि जाणवो. हमणांना कालमां तो तेने वदले
बालकने आरिसो देखाडे ठे.

ते बार पढी ठछे दहाडे एटले कुलधर्मे करीने ठछी रात्रिए जागता थका जागरणमहोत्सव करे.
एवी रीते अग्यारसो दिवस गये ठते अछुचि एवां जे जन्मकार्यो, जेवां के नावठेद इत्यादि कार्यो
समाप्त होते ठते अने बारसो दिवस आवते ठते प्रभुनां मातापिताए घणां एवां अशन, पान, खा-
दिस अने स्वादिस एम चार प्रकारनां जोजन तैयार कराव्यां; अने तेम करावीने मित्रोने, ज्ञाति

प्रभुभोजनामनाखती वखते ज्ञातिने भोजन.

ज्ञातिने भोजन.

एटले पोतानी जातवालाउने, पुत्रादिक सगाउने, पित्राइउने, पुत्र तथा पुत्रीना ससरा आदिकने,
 दास दासीउने तथा श्री कृष्णदेव प्रभुना वंशना कृत्रिउने तेईए जमवा माटे नोतरुं आप्थुं, अने
 तेम कर्था पठी पूजा आदिक कार्यो करीने तथा कौतुकमंगल करीने, तथा शुद्ध सनाप्रवेशने योग्य
 मंगलिक अने श्रेष्ठ वस्त्रो पहरेरीने, तथा थोकां पण महा मूखवालां आन्त्रूषणोश्री शरीर अलंकृत
 करीने जगवंतनां मातापिता जोजनसमये जोजनमंरुपसां सारां आसनो पर वेठां. तथा उपर
 कहेला स्वजनादिकनी साथे ते घणां एवां अशन, पान, खादिस अने खादिस एवा प्रकारनां जोजनोने
 सेलडीनी पेठे थोडुं खातां थकां वधारे तजतां थकां, खजूर आदिकनी पेठे घणुं खातां अने थोडुं
 तजतां थकां, अने उत्तम जोजननी पेठे सघणुं खाइ जतां अने केटलीक वस्तुई एकबीजाने आप-
 तां थकां जमवा लाग्यां; अर्थात् एवी रीते जोजन करतां हवां. एवी रीते जोजन कर्था बाद तेई वेठकनी
 जगो पर आवी वेठां; एवी रीते रहेता थकां त्यां शुद्ध एवुं पाणी पीता हवां. ते वार पठी परम पवित्र
 अइने ते मित्रादिक वर्गने तेईए घणां एवां पुष्प, वस्त्र, गंध, माला तथा आन्त्रूषण आदिकश्री सत्कार कर्था
 अने सन्मान कर्थुं तथा तेम करीने ते मित्रादिक वर्गने प्रभुनां मातापिताए आ प्रमाणे कछुं के,
 हे स्वजनो! प्रथम पण अमारो आ बालक गर्जसां उत्पन्न थये ठते आ आवा प्रकारनो चिंत-
 वेलो संकटप थयो हतो. ते संकटप कयो ठे ते हवे कहे ठे. ज्याश्री आरंभीने अमारो आ
 बालक उदरमां गर्जरूपे उत्पन्न थयो हतो ते दिवसश्री अमे रूपा वडे वृद्धि पामीए ठीए, सोना
 वडे वृद्धि पामीए ठीए, तेमज धनश्री, धान्यश्री, राज्यश्री, यावत् सर्व प्रकारनां इव्यश्री अने प्री-
 तिसत्कारश्री अमे बहु वहु वृद्धि पामीए ठीए. वली सीमाडाना राजाई पण अमारो वश थयेला
 ठे. माटे ज्यारे अमारा आ बालकनो जन्म थशे त्यारे आ बालकनुं आ एने योग्य, गुणवाळुं
 अने गुणने अनुसरतुं 'वर्द्धमान' एवुं नाम पाडथुं. ते पूर्वे उत्पन्न थयेली अमारी मनोरथसंपत्ति
 आज्ञे फलीभूत थइ ठे, माटे अमारो कुमार वर्द्धमान ए नामे थाई.

हवे काश्यप गोत्रवाला श्रमण जगवंत श्रीमहावीर प्रभुनां त्रण नामो कहेवाय ठे, ते आ प्र-
 माणे जाणवां. तेजसांश्री मातापिताए “वर्द्धमान” एवुं प्रथम नाम पाड्युं; तप करवा विजेरेनी
 शक्ति प्रभुनी साथेज उत्पन्न थइ ठे माटे “श्रमण” एवुं बीजुं नाम जाणवुं. तथा जय अने जैरवमां
 निष्कंप रहेवाश्री; तेमां जय एटले अकस्मात् बीजली आदिकथी उत्पन्न अयेवो जइ, तथा जैरव
 एटले सिंह आदिक, तथा चूख, तरस आदिक वावीश परिषहो, तथा देवता संवंधी चार उप-
 सर्गो, तथा तेना जुदा जुदा भेदो लेखीए तो सोल उपसर्गो, तेने प्रभुए द्दमाए करीने सहन
 कर्पा ठे, पण असमर्थपणाए करीने नहीं; वली नडादिक तथा एकरात्रिकी आदिक प्रतिमाउना
 तथा अग्निग्रहोना पालनारा, तथा त्रण ज्ञाने करीने मनोहर होवाश्री बुद्धिवंत, तेम तेमणे रति
 अरति पण सहन करेल्ली ठे, अर्थात् तेमां हर्षशोक तेमणे कर्पो नश्री; एवी रीते ते ते गुणोना ते
 जाजनरूप ठे, अर्थात् रागद्वेषरहित ठे एम वृद्ध आचार्योना मत ठे; तथा वीर्य कहेतां पराक्रमे
 करीने संपन्न ठे. एवी रीतना प्रभुने देवोए “श्रमण जगवान् महावीर” एवुं नाम आणुं ठे. एवुं
 नाम देवोए केम कर्तुं ? तेने माटे अहीं वृद्ध संप्रदायनो मत ठे.

एवी रीते उपर वर्णवेली शुक्तिए करीने सुरासुरनरेश्वरोए करेल ठे जन्मोत्सव जेसनो एवा ते
 वीर प्रभु बीजना चंडनी पेठे, अथवा कटपवृद्धना अंकुरनी पेठे बुद्धि पासता थका अनुक्रमे केवा
 थया ? ते कहे ठे. चंद्र सरखुं तेमनुं मुख थयुं, ऐरात्रण हाथी सरखी तेमनी चाल थइ, तेमना
 होठ लाल थया, दांतनी पंक्ति सफेद थइ, केशनो समूह कालो थयो, हाथ कमल सरखा कोमल
 थया; श्वासोद्वास सुगंधी थयो, तथा कांतिए करीने पण ते उद्धसायमान थया. वली ते मति,
 श्रुत तथा अवधिज्ञान संयुत होता, वली तेमने पूर्वजवनुं पण स्मरण हवुं, रोग रहित हुता, वली
 मति, कांति, धीरज आदिक पोताना गुणोए करीने जगतथी पण अधिक हुता, तेम जगतमां
 तिलक समान हुता.

एक दहानो ते वीर कुमार कौतुक रहित होता, तोपण समान वयवाला कुमारोना उपरोधशी
 तेमनी साथे क्रीडा करता थका, आमलकीक्रीडा करवाने माटे नगरनी बहार गया; त्यां ते कुमारो
 वृद्ध पर चक्रवा आदिके करीने क्रीडा करता होता. एटलाभां सौधमैद्र पोतानी सज्जामां वीर
 प्रभुनी धैर्यता आदिक गुणोनुं वर्णन करता हवा; तेमणे कछुं के हे देवो ! हमणांना कालमां स-
 नुष्यलोकमां श्री वर्द्धमान कुमार बालक ठे, तोपण महा पराक्रमी ठे; तेने इन्द्रादिक देवो पण
 वीधराववाने समर्थ नथी; ते सांचली कोइक मिथ्यादृष्टि देवे विचार्युं के अहो ! इंद्रने तो पोताना
 स्वामिपणाना अग्निमाने करीने निरंकुश अने विचारो विनानी, एक पुंबहुं नाखी नगरने दाटी
 देवा जेवां नहीं श्रद्धा आवे एवां वचनोनी चतुराद आवी होय तेम लागे ठे, के जेथी एक मनु-
 ष्यक्रीटने पण आटली हृदे चक्रावी दे ठे, माटे अजेज त्यां जइ तेनें बीवरावीने इंद्रना वचनने
 हुं जतुं पाहुं- एम विचारी ते देवे मनुष्यलोकमां आवीने सांबेला सरखा जाका, चपल एवी वे
 जीभोवाला, चयंकर फुंफाकावाला, अत्यंत क्रूर आकारवाला, विस्तार प्राप्तता कोपवाला, विस्तारवाली
 फणवाला तथा चलकता मणिवाला एवा सर्प करीने तेणे ते क्रीडा करवाना वृद्धने वींछ्युं. ते जोइ
 सर्व कुमारो त्यांशी नासी गया, त्यारे श्रीवीर कुमार जरा पण जय राख्या विना, पोते त्यां जइ, ते सर्पने
 हाथमां लइ डूर फेंकी दीथो. त्यार पठी सघला कुमारो पाला एकठा थइने इक्ष्वाकूनी रमत करते ठते
 ते देव पण एक कुमारनुं रूप विकुर्वीने तेमनी साथे क्रीडा करवा लाग्यो. ते रमतमां नीचे प्रमाणे
 शरत दृती. जे कोइ कुमार हारी जाय, ते जीतेला कुमारने पोतानी पीठ पर चक्रावे. पठी ते देवकु-
 मारे जाणीने हारी जइने प्रभुने पोतानी पीठ पर बेसाकी पोतानुं सात ताड जेटलुं उंचुं शरीर कथ्युं.
 त्यारे जगवाने पण तेनुं स्वरूप जाणीने तेने पोतानी वज्र सरखी कठिन सुवीथी पीठ पर माथ्यो;
 त्यारे ते देव पण ते प्रहारनी वेदनाथी पीडित थयो थको मशकनी पेठे संकोच पाभ्यो. ते वार
 पठी ते देवे शकनुं वचन खरं मानीने पोतानुं स्वरूप प्रगट कथ्युं, तथा सघलो आगलनो वृत्तांत

कही संजलावीने वारंवार प्रचुनी तेणे दमा मांगी, तथा तेम करीने ते पोताने स्थानके गयो. ते वखते इंद्रे संतुष्ट थडने प्रचुतुं “वीर” एवुं नाम कथुं. एवी रीते आमलकीकीकानुं वृत्तांत जाणवुं. हवे प्रचुनां मातापिता तेमने आठ वर्षनी उमरना थया जाणीने अति मोहथी आचूयणो आदिक पहिरावीने षाठशालामां लइ गया. ते वखते मातापिताए लशस्थितिपूर्वक अति हर्षित थडने घणुं धन खरचीने मोटो अने मूढ्यवान् उत्सव कयो.

ते वखते हाथी तथा घोफाउंना समूहे करीने, तथा मनोहर एवा वाजुबंध तथा हारोए करीने, तथा सोनानां घडावेलां एवां विंटी, कुंडल तथा कंकण आदिके करीने, तथा अत्यंत मनोहर एवां पंच वर्णनां रेशमी कापडे करीने स्वजन आदिक राजाओनो तेमणे नक्तिपूर्वक सत्कार कयो. तथा पंडितने माटे नाना प्रकारनां वस्त्र, आचूयणो, नालियेर आदिक तथा निशालीआओने वहेचवा माटे सोपारी, शींगोमां, खजूर, साकर, खांक, चारोली तथा डाक आदिक मनोहर खावानी वस्तुओ पण तेमणे साथे लीधी तथा सोना, रूपा अने रत्नानां मिश्रणशी वनावेलां पुस्तकानां उपकरणो, तथा मनोहर खमीया, लेखण तथा पाटीओ पण साथे लीधां. वली सरस्वती देवीनी मूर्तिनी पूजा माटे मनोहर, नवुं तथा घणां रत्नोशी जडित एवुं सोनानुं चूषण, तथा निशालीआओ माटे विविध प्रकारनां वस्त्रो पण साथे लीधां. एवी रीते सगली जणवानी सामग्रीओ सहित कुलनी वृद्ध स्त्रीओशी तीर्थोदके करीने स्नान करायेला, पहरेला एवा घणा जे अलंकारो, तेओए करीने कांतियुक्त थयेला, भस्तक पर मेघाबंधर सरखुं धारण करेल ठे ठत्र जेणे एवा, चार चामरोशी वींजातुं ठे अंग जेमनुं एवा, चतुरंगी सेनाशी वींटाथेला, वागतां ठे विविध वाजांओ जेनी आगल एवा ते वीर प्रभु पंडितने घेर जता हवा. ते वखते पंडित पण राजाना पुत्रने जणाववाने उचित एवी, तथा क्षीरसमुद्रना पाणी सरखा उज्ज्वल धोतीयां, सोनानी जनोइ, तथा केसरनां तिलक आदिकनी सामग्री करतो हवो.

वृद्ध ब्राह्मण ने रूपे इन्द्रमहा राज.

भणवानरसेताजी

भणनार निशालिया.

हवे ते बखते इंद्रनुं आसन हालता पीपलानां पाननी पेठें, तथा हाथाना कानना पठ, तथा
 कपटीना ध्याननी पेठे, तथा राजाना माननी पेठे चलायमान थुं. तेथी अवधिज्ञाने करीने ते
 वृत्तांत जाण्वा वाढ इंद्र देवोने कहेवा लाग्या के अहो ! आ तो मोडुं आश्चर्य ठे के प्रभुने पण
 निशब्दे चणवा माटे मोकलाय ठे !! माटे ते तो जेम आंबा पर तोरण, अमृतमां मीठाश, ब्राह्मीने
 पाठनी विधि, चंद्रमां सफेदाशुं आरोपण, कुंदनमां सुवर्णनुं स्थापन, तथा पवित्रतानी संपत्तिने
 माटे शास्त्रनुं नणवुं, एटलानी माफक प्रभुने पण पाठशालामां नणवा माटे मोकलवानुं कार्य ठे.
 तीर्थकर प्रभु पासे जे वचनो बोलवां ठे, ते तो मानी पासे मामानुं वर्णन, लंका नगरी प्रत्ये स-
 मुद्रनां मोजांनुं वर्णन, तथा समुद्रने लवणनी जेट आपवा जेवुं ठे; केमके जिनेश्वरो तो न-
 ण्वा विना विद्यावान्, डव्य विना परमेश्वर तथा आचूषण विना मनोहर ठे, माटे एवा प्रभुने त-
 मारं रक्षण करो. एम कही ते इंद्र तुरत ब्राह्मणनुं स्वरूप करीने ज्यां प्रभु हता, ते पंक्तिने घेर
 आव्यो. तथा त्यां प्रभुने पंक्तिने योग्य एवा आसन पर बेसाडीने पंक्तिना पण मनमां रहेला
 संदेहो प्रभुने पृठतो हवो. ते जोइ लोको विचारवा लाग्या के आ बालक ते आनो शो उत्तर
 दइ सकशे ? एम विचारता हता, तेदलामां श्री वीर प्रभुए तेना सघला उत्तरो दीधा. त्यारथी
 “जिनेंद्र” नामनुं व्याकरण थुं. ए जोइ सघला लोको आश्चर्य पाव्या, तथा पंक्ति पण मनमां
 चिंतववा लाग्यो के अहो ! आ बालक एवा वर्जमान कुमारे पण आटली बधी विद्यानो क्यां अ-
 र्यास कर्यो हशे !!! अरे ! बली आ केटलुं वधुं आश्चर्य ठे के बालपणाथी मने पडेला जे
 संदेहोनुं कोइए पण निराकरण कथुं नहोतुं, ते सघला संदेहो आ बालक एवा वीर प्रभुए
 दूर कर्या. बली आवी विद्या जाणनारनुं आटलुं वधुं गंजीरपणुं !! अथवा आवा सहत्सार्जने ते
 युक्तज ठे, केमके मेघ पण शरद कृतुमां खाली गाजे ठे, ते वरसतो नशी, अने वर्षा कृतुमां जे
 गाजतो नशी ते वरसे ठे; एवीज रीति नीच माणस पण बोले ठे, अने करतो नशी, अने उ-

તમ માણસ બોલતા નથી, પણ કરી દેવાકે છે. તેમજ અતાર પદાર્થનો પ્રાચે મોટો આંકર હોય, કેમકે જેવો કાંસાનો અવાજ થાય છે, તેવો સોનાનો અવાજ થતો નથી. ઇલાદિક વિચાર કરતાં એવા પંચિતને ઇંદ્રે કહ્યું કે દે વિદ્ર ! તારે મનમાં આમને મનુષ્ય માત્ર એવા વાલક નહીં જાણવા, પણ આને તો ત્રણ જગતના નાથ અને સઘલાં શાસ્ત્રોના પારને પહોંચેલા એવા શ્રી વીર જિનેશ્વર તારે જાણવા. ઇલાદિક શ્રી વીર પ્રજ્ઞની સ્તુતિ કરીને ઇંદ્ર પોતાને સ્થાનકે ગયો. શ્રી વીર પ્રજ્ઞ પણ સઘલાં જ્ઞાતકુલના ક્ષત્રિભંશી પરિવારયુક્ત થયા થકા પોતાને ઘેર આવ્યા. એવી રીતે પ્રજ્ઞને પાઠશાલામાં મોકલવાનો અધિકાર જાણવો.

એવી રીતે પ્રજ્ઞની વાદ્યશય્યા ગયા વાદ યૌત્રન યુક્ત થયે ઠટે, તથા યોગો યોગવચાને સમર્થ થયે ઠટે પ્રજ્ઞને માતાપિતાએ શુભ મુહૂર્તમાં સમરવીર રાજાની યશોદા નામે પુત્રી પરણાવી. તેનીની સાથે સુલ યોગવતાં પ્રજ્ઞને એક પુત્રી થઈ, અને તેણીને પણ કોઈ મોટા રાજાના પુત્ર એવા પોતાના જાણેજ જમાલી સાથે પરણાવી, અને તેણીને પણ શેષવતી નામની પુત્રી થઈ, અને તે પ્રજ્ઞની કેહિત્રી થાય.

અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજ્ઞના પિતા કાશ્યપ ગોત્રવાલા હતા. તેમનાં ત્રણ નામ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. એક સિદ્ધાર્થ, બીજું શ્રેયાંસ અને ત્રીજું યશસ્વી. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજ્ઞની માતાનું વાશિષ્ઠ ગોત્ર હતું. તેમનાં ત્રણ નામ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. એક ત્રિશલા, બીજું વિદેહદિન્ના અને ત્રીજું પ્રીતિકારિણી. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજ્ઞના કાકા સુપાર્થ, મોટા ત્રાઈ નંદિવર્ધન, વહેન સુદર્શના, અને છત્રી કૌશિન્ય ગોત્રવાલી યશોદા હતી. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજ્ઞની કાશ્યપ ગોત્રવાલી પુત્રી એક હતી. તેનાં બે નામ આવી રીતે કહેવાય છે. એક આણોજા અને બીજું પ્રિયદર્શના. અમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજ્ઞની કૌશિક ગોત્રવાલી એક પૌત્રી હતી. તેનાં બે નામ આવી રીતે કહેવાય છે. એક શેષવતી અને બીજું યશસ્વી.

હવે વક્ષ કહેતાં સકલ કલાભમાં કુશલ એવા, તથા નિપુણ છે પ્રતિજ્ઞા જેની એવા, તથા સુંદર

रूपवाला, तथा सर्व प्रकारना गुणोए करीने आलिङ्गित थयेला, तथा सरल, तथा विनयवान्, तथा प्रख्यात, तथा ज्ञात कहेतां जे सिद्धार्य राजा, तेना पुत्र, तथा केवल पुत्र मात्रज एतलुंज नहीं, पण ज्ञातकुलने विषे चंद्र सरखा, वज्रक्षत्रनाराच संघयण तथा समचतुरत्न संस्थानना मनोहरपणाने लीधे सुंदर ठे देह जेमनो एवा, तथा वैदेहदिन्न कहेतां त्रिशलाना पुत्र एतले विदेहा कहेतां जे त्रिशला क्षत्रियाणी, तेणीनी कुक्षिए उत्पन्न थयेलुं ठे शरीर जेमनुं एवा, ए-हस्यावासमां सुकुमाल एवा, (केमके दीक्षा वखते तो परिषहो सहन करवाथी सुकुमालपणए करीने रहित होता) अमण जगवंत श्री महावीर प्रभु त्रीश वर्ष सुधी गृहस्थावासमां रहीने, मातापिता ड्यारे देवलोके गयां, त्वारे नंदिवर्धन आदिक वज्रिलोनी लीधेल ठे रजा जेमणे एवा, एतले गर्भमांज होते ठते प्रतिज्ञा करी हती के मातापिताना वेठां हुं दीक्षा लक्ष नहीं, एवी रीतनी प्रतिज्ञा संपूर्ण थइ ठे जेमनी एवा, अहीं आवश्यकसूत्रना अग्निप्राये प्रभुने अठथावीश वर्ष वीत्या बाद तेमनां मातापिता चोथे स्वर्गे गयां, अने आचारांगना अग्निप्राये अनशन करी अच्युत देवलोके गयां. ते बार पठी प्रभुए पोताना मोटा चाइ नंदिवर्धनने कछुं के हे राजन् ! मारो अग्निग्रह संपूर्ण थयो ठे, माटे हुं हवे दीक्षा लक्ष. त्वारे नंदिवर्धने कछुं के हे जाइ ! मा-तपिताना विरहथी खिन्न थयेला एवा अने आ वात कहीने तुं घा पर खार मेलवा जेवुं केम करे ते ? त्वारे प्रभुए कछुं के हे जाइ ! पिता, माता, चाता, वेहेन बिगेरेनो संबंध आ जीव अनेक बार परस्परना स्नेहथी बांधी चुक्यो ठे; माटे शामाटे आपे प्रसिबंध करवो जोइए ? त्वारे नंदि-वर्धने कछुं के हे जाइ ! ते सघलुं हुं जाणुं तुं, पण प्राण थकी पण अत्यंत वहाला एवा जे तनो, तेनो विरह मने अत्यंत पीडा उपजावे ठे, माटे मारा उपरोधथी तमे बे वर्ष सुधी घरमां रहो. त्वारे प्रभुए कछुं के ठीक; पण हे राजन् ! मारा माटे तमारे कोइ पण जातनो आरंभ करवो नहीं; हुं प्रासुक एवां आहार पाणी ग्रहण करीने रहीश; त्वारे नंदिवर्धन राजाए पण ते कबूल कथुं.

तेशी वीजां वे वर्ष सुधी वस्त्रालंकारशी चूषित एवा प्रभु पण प्रासुक अने एवणीय एवा आहारशी, सचित पाणीने पण नहीं पीता थका घरमां रखा. ते वारशी मांकी प्रभुए अचित पाणीशी पण सर्व खान करुं नहीं, तथा त्यारशी जीवित पर्यंत ब्रह्मचर्य तेमणे पाड्युं; पण दीक्षोत्सवमां तो सचित पाणीशी प्रभुए खान करुं ठे, केमके तेवो कढप कहेतां आचार ठे. एवी रीते प्रभुने वे-रागयुक्त जाणीने चौद खमोशी सूचित एवा चक्रवर्त्तिपणानी बुद्धिशी तेमनी सेवा करता एवा श्रेणिक तथा चंक्रप्रद्योत आदिक राजकुमारो पोतपोताने स्थानके गया.

एवी रीते प्रभुनी प्रतिज्ञा एक वाजुए समाप्त थइ, अने वीजी तरफ लोकांतिक देवोए प्रभुने प्रतिबोध कर्यो. लोकांतिक एटले संसारने अंते रहेला देवो, अर्थात् एकावतारी देवो, केमके जो तेम न मानीए तो ब्रह्मलोकमां रहेनारा एवा देवोने लोकांतिकपणुं घटी शकतुं नशी; ते देवो नव प्रकारना ठे. तेउनां नाम सारखत, आदित्य, वह्नि, अरुण, गर्दतोय, तुषित, अव्यावाध, अग्नि अने अरिष्ट. हवे प्रभु जो के स्वयंबुद्ध होता तेशी तेउना उपदेशनी प्रभुने जरूर नशी, तोपण आम करडुं ए तेमनो आचार ठे. तेज कहे ठे. जीत एटले अवश्य जावे करीने ठे कढप कहेतां आचार जे-उनो ते जीतकढिपक कहेवाय; एवा ते देवो इष्ट, मनोहर आदिक गुणोवाली वाणीशी प्रभुने नि-रंतर अजिनंदता थका तथा स्तुति करता थका एम कहेवा लाग्या के हे नंदा ! कहेतां हे समु-द्धिवाला प्रभु ! तमे जय पामो, जय पामो. हे कल्याणवान् ! तमे जय पामो, जय पामो. हे उत्तम कत्रिय ! तमे जय पामो, जय पामो. हे जगवान् ! हे लोकना नाथ ! तमे प्रतिबोध पामो, अने सगला ताना जीवोने हितकारी एवा धर्मतीर्थने प्रवर्त्तावो, केमके ते तीर्थ सर्व लोकने विषे सर्व

जेने हितकारी, सुखकारी अने मोक्षने आपनारुं थशे, एम कही तेउ जय जय शब्द करवा लाग्यां. अमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने तो मनुष्यने उचित एवो जे विवाहादिक गृहस्थधर्म तेशी अनुपम तथा उपयोगवालां तथा केवलज्ञान उपजे त्यां सुधी स्थिर रहे एवां अत्रविज्ञान

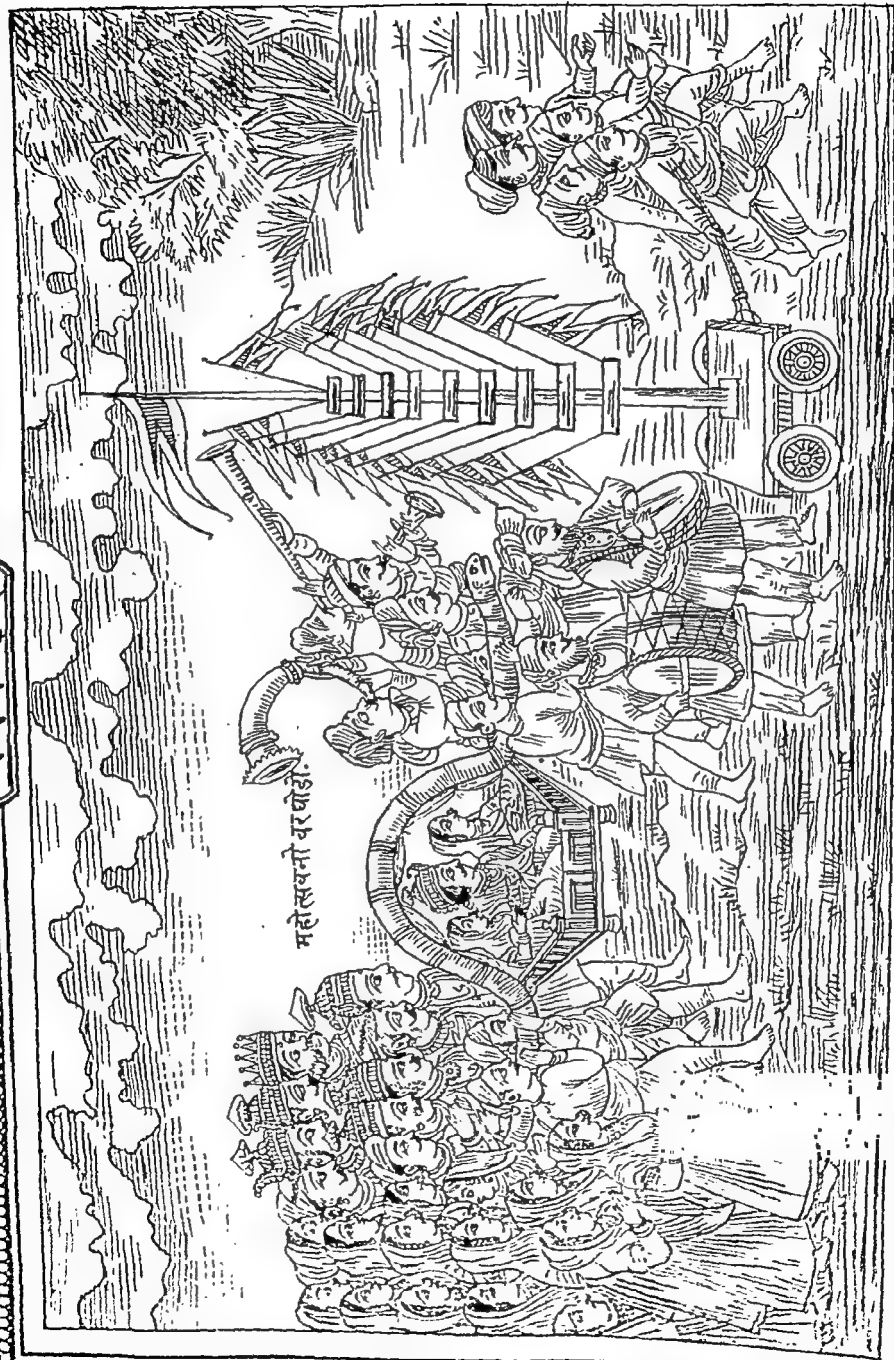
नवलोकांतिक
देव.

श्री महावीर.
भगवान्.

વિગેરેથી બજાર તથા આ કુંરુપુર નગરને દેવલોક સંરંહું બનાવ્યું. તે વાર પઠી નંદિવર્ધન રાજા તથા ઇંદ્ર આદિકે સોનાના, રૂપાના, મણિના, સોનારૂપાના, સોનામણિના, રૂપામણિના, સોના રૂપા મણિના, તથા માટીના, દરેકના એક હજાર ને આઠ કલશો તથા વીજી પણ સઘલી સામગ્રી કરાવી. તે વાર પઠી અચ્યુતેંદ્રાદિક ચોસઠ ઇંદ્રે અન્નિષેક કરતે ઠટે, તે દેવોએ કરેલા કલશો, દેવ સંબંધી પ્રજાવથી રાજાએ કરાવેલા કલશોમાં પેઠા, અને તેથી તેહ અત્યંત શોચવા લાગ્યા. પઠી નંદિવર્ધન રાજાએ પ્રચુને પૂર્વ સન્મુલ્ય વેસાફીને દેવોએ લાવેલા કીરસમુદ્રના પાણીથી તથા સર્વ તીર્થની માટીથી તથા સર્વ ઔષધિહંથી અન્નિષેક કર્યો. તે વખતે ઇંદ્રો હાથમાં ઝારી તથા આ-રિસાહે સહિત જય, જય શબ્દ કરતા થકા અગાફી ડગા રહ્યા. એવી રીતે પ્રચુને જ્ઞાન કરાવ્યા વાદ ગંધકાષાચ્ય નામના વસ્ત્રથી લુઠેલું તે શરીર જેનું, તથા દિવ્ય ચંદનથી લેપનયુક્ત કરેલાં તે ગાત્ર જેનાં, તથા કદપવૃક્કનાં પુષ્પોની માલાહંથી મનોહર થયેલ તે કંઠનો જાગ જેનો, તથા જેના હેઠાહમાં સોનું જડેલું તે એવાં સ્વહ, હજ્જલ તથા લાલોનાં મૂલ્યનાં શ્વેત વસ્ત્રોથી વીંટાયેલું તે શરીર જેનું, તથા હારથી શોચતું તે વદ્ધઃસ્થલ જેનું, તથા વાજુવંધ અને કર્કાહંથી શોચતો તે જુજ-દંડ જેનો, તથા કુંફલથી શોચતા તે ગાલ જેના એવા પ્રચુ, શ્રીનંદિવર્ધન રાજાએ કરાવેલી તથા પચાસ ધનુષ્ય લાંબી, અને પચીશ ધનુષ્ય પોહોલી, તથા ઠત્રીશ ધનુષ્ય હંચી, તથા વણા સ્તંજોથી શોચતી, તથા મણિ અને સુવર્ણથી વિચિત્ર લાગતી, તથા દિવ્ય પ્રજાવથી અંદર સમાયેલી તે દેવોએ કરેલી પણ પાલશ્વી જેમાં, એવી ચંદ્રજ્ઞા નામની પાલશ્વીમાં વેસીને લીલા લેવા માટે ચાલવા લાગ્યા. વાકીનું વર્ણન સૂત્રકાર પોતેજ કહે છે.

તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે જે આ શિયાલાનો પહેલો માસ અને પહેલું પલવાક્તીનું તે માગ-શર માસનો કુળ્ણ પદ્ધતેની દશમીને દિવસે, પૂર્વ દિશા પ્રત્યે ઢાયા જતે પાઠલની પોરસી સંપૂર્ણ હોતે ઢટે, અને તે પણ પ્રમાણને પ્રાપ્ત હોતે ઢટે, એટલે જરા પણ ન્યૂનાધિક નહીં, એવી રીતે હોતે ઢટે સુવ્રત નામના

ઘાઉં નીચે પ્રમાણે હે. કેટલીક બાલિકાઁ ઉત્સુકપણથી પોતાના માલો પર કાજલના ઝંકો કરતી
 હવી, અને આંખમાં કસ્તુરી નાખતી હવી, ગલામાં નૂપુર પહેરતી હવી, તથા પગમાં કંડો પહે-
 રતી હવી. કોઈએ તો કેન્દ્ર પર હાર પહેર્યો, તથા ઘમઘમતી બુધરીવાલો કંડોરો ગલામાં પહેર્યો,
 તથા ગોશીધિ ચંદનથી પગને રંગ્યા, અને અલતાથી શરીરને રંગ્યું. કોઈક વાલિકા તો અધુરું જ્ઞાન
 કરેલી, અને તેથી ગલતું હે પાણી એવી તથા લુટા હે કેશ જેણીના એવી પહેલાં ત્રાસ, તથા
 જાણ્યા બાદ કોને હાસ્ય ન કરાવતી હવી? કોઈક મુઘ્ધ બાલાનાં વચ્ચો ઢીલાં થઈ જતી જવાત્રી
 તેણી હાથમાં કેવલ નાની પકડીનેજ રહેલી હતી, તોપણ સઘલા લોકો પ્રચુને જોવામાં લાગતે
 હતે તેણીને જરા પણ શરમ લાગી નહીં. કોઈક તરુણ સ્ત્રી તો ઉત્સુકપણથી પોતાના રડતા બાલ-
 કને તરીને, તથા હાથમાં તેને બદલે વીલાસને લઈને, કેન્દ્ર પર વેસાસીને રસ્તે જતી થકી કોને
 હાસ્ય નહીં કરાવતી હવી? કોઈક સ્ત્રી તો કહેવા લાગી કે પ્રચુનું અહો મહા રૂપ ! અહો તેજ !
 અહો શરીરનું સૌન્દર્ય કેવું હે !!! હું તો વિધાત્રાના હાથની આ ચતુરાઈ જોઈ તેનાં હુઃસ્વ લડું.
 વિકસર થયેલ હે કપોલ જેણીના એવી કોઈક સ્ત્રી તો પ્રચુનું મુખ જોવામાં અત્યંત લોહુપ થવાથી
 પોતાનાં પક્ષી ગયેલાં સોનાનાં આશ્રૂષણને જાણતી પણ ન હતી. કોઈક ચંચલ નેત્રવાલી સ્ત્રી તો
 પોતાના હસ્તકમલથી પવિત્ર મોતીઁ ઉઘાડવા લાગી અને કેટલીક તો મંગલોને કોમલ સ્વરથી
 ગાવા લાગી, તથા કેટલીક તો હર્ષથી સંપૂર્ણ થઈને નાચવા લાગી.

એવી રીતે નગરની સ્ત્રીઁ જોવાતો હે વિન્નવનો પ્રકર્ષ જેમનો એવા પ્રચુની અગામી પહેલાં
 તો રત્નમય અષ્ટ મંગલો ચાલતાં હતાં. તે નીચે પ્રમાણે, સ્વસ્તિક, શ્રીવત્સ, નંદાવત્ત, વર્ધમાનક,
 ચક્રાસન, કલશ, મત્સ્યયુગ, અને દર્પણ; તેની પછી પૂર્ણ કલશ, જારી, ચામર, ત્યાર બાદ મોટી પતાકા,
 લત્ર, મણિ અને સ્વર્ણમય પાદપીઠવાલું સિંહાસન, ત્યાર બાદ સ્વાર વિનાના એકસો આઠ ઉત્તમ હાથી,
 તેટલાજ ઘોડા, ત્યાર બાદ તેટલાજ ઘંટા અને પતાકાઁ કરીને મનોહર લાગતા અને શસ્ત્રથી પૂર્ણ રથો,

तेतलाज उत्तम पुरुषो, ते वार पढी अनुक्रमे घोडा, हाथी, रथ तथा पालानां सैन्यो, ते वार पढी
 एक हजार नानी पताकाळशी मंफित थयेवो तथा एक हजार जोजन उंचो एवो ध्वज, ते वार
 पढी खड्ग धरनाराल, ते वार पढी जालांवालाउ, ते वार पढी ढालवालाउ, ते वार पढी हास्य क-
 रावनाराल, ते वार पढी नर्त करनाराल, ते वार पढी जय जय शब्द करती कंदर्पिकाउ, ते वार
 पढी घणा उयकुलना चोगकुलना राजाल, कत्रियो, कोटवालो, मांफलिको, कौटुंबिको, शेठी-
 आल, सार्थवाहो, देवो, देवीउ विगेरे प्रभुनी अगामी चालता हता, ते वार पढी स्वर्ग, मृत्युलोक
 अने पातालमां रहेनारा देव, मनुष्य अने असुरो सहित एवी पर्षदाए करीने सारी रीते अनुग-
 मन करातुं, तथा अगामी शंख वगामनाराल, चक्र धारण करनाराल, हल धारण करनाराल एटले
 गलामां सोनानां लांगलना आकारनां आचूषण धरनारा ऋदु विशेषो, मुखशी चाट्ट वचन बोलनारा
 माणसो, पोतानी खांध पर वेसाडेल ठे माणसो जेउए एवा माणसो, तथा मागध एटले बिरुदावली
 बोलनारा माणसो, तथा घंटा लड चालनारा राबलीआ माणसो, ते सबलाळशी बींटायेला प्रभुने
 कुलना वानिल आदिक खजनो, इष्टादिक विशेषणेवाली वाणीउए करीने प्रभुने अचिनंदता थका
 बोलवा लाग्या के “जय जय नंदा, जय जय नंदा नंद ते” एटले हे समृद्धिमन् ! तथा हे नंदकारक ! तमे
 जय पामो, तमने नंद थाउ. तथा अजित एवी इंद्रियोने अतिचार रहित एवां ज्ञान, दर्शन, चारि-
 त्रशी वश करो. तथा तमोए वश करेल एवा अमणधर्मने तमे पावो. वली हे प्रभु ! तमोए विघ्नने
 जीत्या ठे, तोपण तमे सिद्धि मांहे जइ वसो अर्थात् तमे त्यां मोक्षमां अंतराय रहित रहो.
 तथा रागद्वेषरूपी मल्लनो तमे निश्चयपूर्वक नाश करो. शास्त्री ? तो के बाह्य अने अश्रयंतर एवां त-
 पशी. तथा संतोष अने धैर्यतामां प्रवीण थया थका आठ कर्मरूपी शत्रुउनुं मर्दन करो. शास्त्री ?
 तो के उत्तम एवा शुद्ध ध्यानशी. वली हे वीर ! अप्रमत्त थया थका त्रण लोकरूपी जे मल्लयुद्धनो
 अखानो, तेनी अंदर आराधनपताकाने तमे ग्रहण करो. तथा तिमिर रहित एवुं अनुपम जे के

वलज्ञान तेने मेलवो अने मोक्षरूपी परम पदने तमे प्राप्त थाउं. केवी रीते ? तो के जिनेश्वर प्रभुए कहेला अकुटिल मार्ग बने करीने ? तो के परिषहोनी सेनाने हणीने तथा हे क्षत्रियने विषे वृषज समान ! तमे जय पामो, जय पामो. तथा घणा दिवसो सुधी, घणां पखवाकीयां सुधी तथा घणा महिनाउं सुधी, तथा घणी एवी हेमंत आदिक वे मासना परिमाणवादी कृतुउं सुधी, तथा घणी ठमासीउं सुधी, तथा घणां वर्षो सुधी, उपसर्गोत्री निर्नय अथा अका, विजली, सिंह आदिकना नयोनै क्षमाए करीने सहन करता अका तमे जय पामो. वली तमारा धर्ममां विघ्नोनो अजाव थाओ. एम कही खजन लोको जय जय शब्दो करवा लाग्या. ते वार पढी श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामी क्षत्रियकुंठ नगरनी मध्यमां अइने ज्यां ज्ञातखंन नामे वन हंतुं तथा ज्यां अशोक वृक्ष हंतुं, त्यां आव्या. केवी रीते आव्या ? तो के हजारो एवां नेत्रोनी पंक्तिथी जोवाता, तथा वारंवार जोवातुं ठे सौंदर्य जेमनुं एवा; वली केवा ? तो के श्रेणिबंध अथेला लोकोनां मुखनी हजारो गमे पंक्तिउंथी वारंवार स्तुति कराता; वली केवा ? तो के हजारो गमे हृदयनी पंक्तिउंथी तमे जय पामो, जीवो, इत्यादि ध्याने करीने समृद्धिने पमाकाता; वली केवा ? तो के हजारो गमे मनोरथोनी पंक्तिथी विशेष प्रकारे स्पर्श कराता, अर्थात् आपणे एमना सेवक अइए तो सारं, एवी रीते लोकोथी चिंतवाता; वली केवा ? तो के कांति, रूप अने गुणोए करीने प्रार्थना कराता, अर्थात् स्वामिपणां करीने वांढा कराता; वली केवा ? तो के आंगली-उनी हजारो पंक्तिथी देखाकाता; वली केवा ? तो के जमणा हाथथी हजारो ह्नीपुत्थोना नमस्कारोने ग्रहण करता; वली केवा ? तो के जवनोनी हजारो गमे श्रेणिउने उल्लंघन करता; वली केवा ? तो के बीणा, तलताल, वादित्र, गीत, वादन विगेरेना शब्दोथी, तथा मधुर अने मनोहर एवा जय जय शब्दना उद्घोषणथी मिश्रित अथेला एवा अति कोमल मनुष्योना शब्दे करीने सावधान थता तथा, समस्त उत्रादिकराज्यविहनी कछिए करीने तथा, आचूषण आदिकनी सर्व प्र-

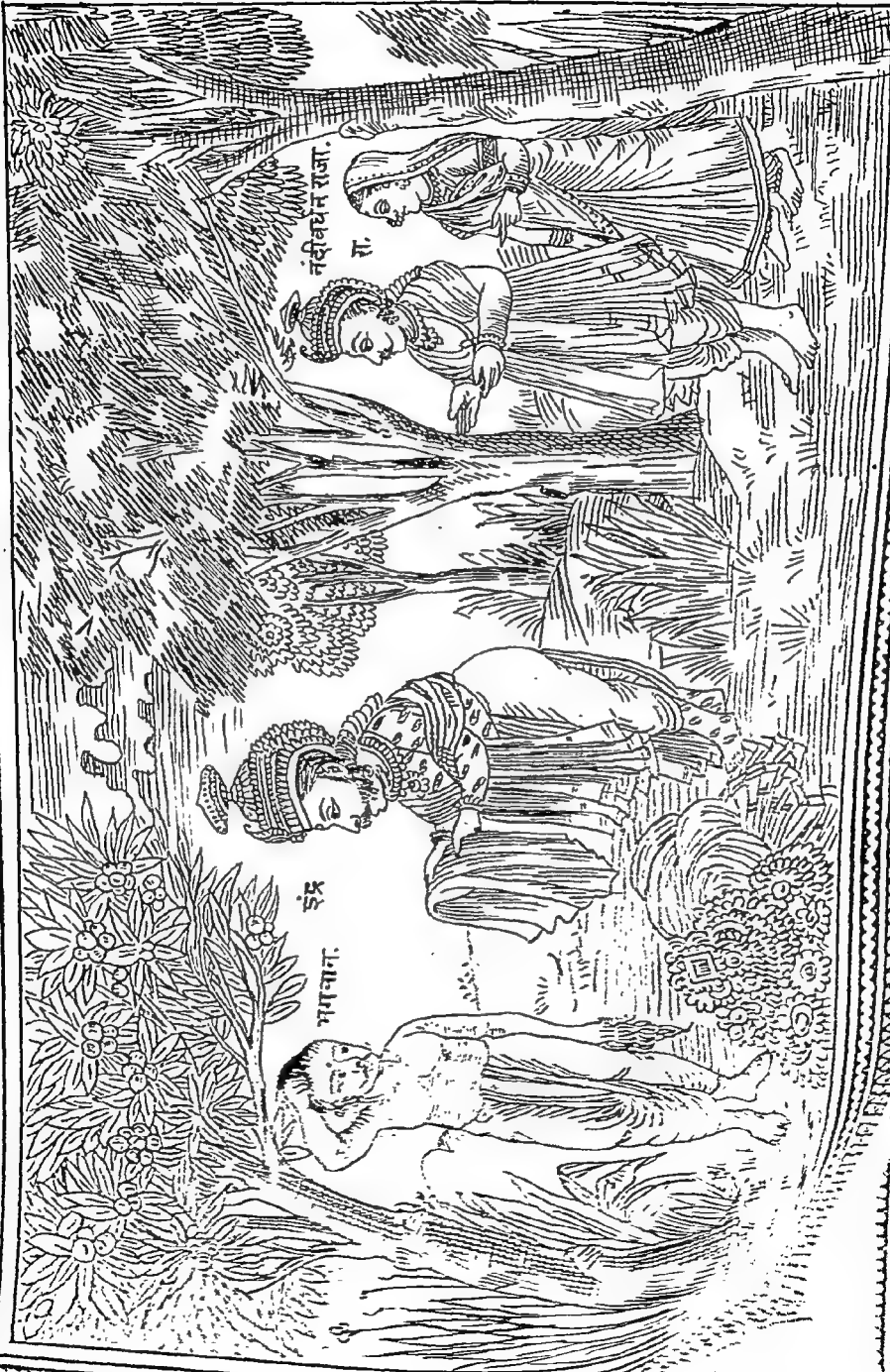
कारनी कांतिए करीने, तथा हाथी, घोडा आदिक सर्व प्रकारनी सेनाए करीने, तथा शिबिकादिक सर्व
प्रकारनां वाहने करीने, तथा सघला महाजनोना मेलापे करीने, तथा सर्व प्रकारना आदरे करीने,
तथा सर्व प्रकारनी संपदाए करीने, तथा समस्त शोभाए करीने, तथा सर्व हर्षशी यता उत्सुकपणाए क-
रीने, तथा सर्व स्वजनोना मेलापे करीने, तथा अठार एवी निगमादिक नगरमां रहेती प्रजाउए करी-
ने, तथा सर्व नाटकोए करीने, तथा सर्व तालचरोए करीने, तथा सर्व अंतःपुरे करीने, तथा सर्व पुष्प,
गंध, माल्य अने अलंकारोनी शोभाए करीने, तथा सर्व वाजित्रोना एकठा मलता एवा शब्दे अने प्रति-
रवे करीने, तथा मोटी क्खिण करीने, तथा मोटी छुतिए करीने, तथा मोटा बल एटले सैन्ये करीने, त-
था मोटा वाहने करीने, तथा मोटा समुद्रये करीने, तथा श्रेष्ठ वाजित्रोनुं समकाले वागवुं ठे जेमां एवा
शंख, ढोल, पटह, भेरी, जह्वरी, खरमुखी, हुछुक्क अने देवडुंजिना यता शब्दना प्रतिशब्दरूप मोटा
शब्दे करीने युक्त, एवा प्रकारनी क्खिणी ब्रत लेवा माटे जता प्रचुनी पाठल चतुरंगी सेनाथी वींटायेलो
तथा मनोहर वत्र चामरथी शोचतो एवो नंदिवर्धन राजा पण जवा लाग्यो. उपर वर्णवैला आरम्बरे
करीने युक्त एवा जगवान् क्षत्रियकुंभग्राम नगरना मध्य जागमां यइने नीकले ठे, अने नीकलीने ज्यां
झातखंभवन नामे उद्यान ठे अने जे उद्यानमां उत्तम अशोक नामे वृक्ष ठे त्यां प्रचु आढ्या अने
आबीने ते वृक्षनी नीचे प्रचुए पावखीने स्थापन करावी. तथा ते स्थापन करावीने तेमांशी प्रचु
नीचे उतर्या. एम करीने प्रचु पोतानी मेलेज घरेणां, माला प्रमुख आभूषण आदिकने उतारवा
लाग्या. ते एवी रीते के आंगलीएथी वींटीउं, हाथ परथी वीरवल्लय, जुजा परथी बाजुबंध, कंठशी
हार, कानथी कुंमल तथा मस्तक परथी मुकुट पण उतार्यो. ते सघलां आभूषणो कुलनी महत्तराए
हंसलक्षणवाली सान्नीमां लीधां. ते लइने तेणीए “इख्खागकुलसमुपपन्नेसि एं तुमं जाया” इत्यादि
पाठ कछो. एम कही प्रचुने वांटीने ते एक बाजु खसी गइ. ते वार पढी प्रचुए एक मुष्टिथी ढाढी
मुठना वालोनो, तथा चार मुष्टिथी मस्तक परना केशोनो, एम पंच मुष्टिथी पोतानी मेलेज लोच

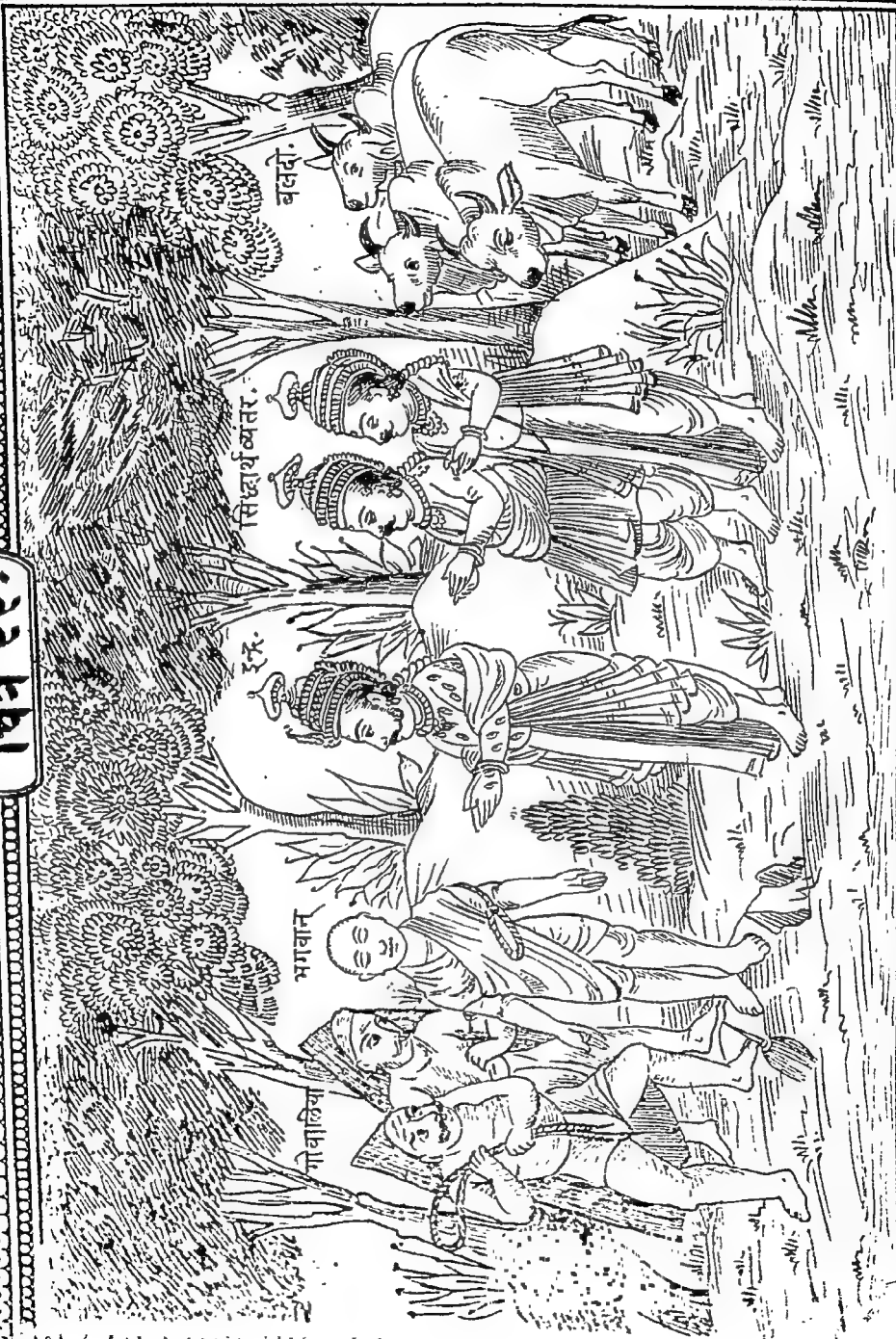
कर्षो. तेम करीने पाणी पीधा वगर ठठना तप सहित, उत्तराफाट्युनी नक्षत्र साथे चंद्रनो योग आवते बते इंद्रसाबा खन्ना पर धारण करेला एक देवदूष्य वल्लने लइने प्रभु एकला एटले रागद्वेषनी सहाय विना, अद्वितीय एटले जेम कृष्णदेव प्रभुए चोसठ हजार राजाडे साथे, महिनाथ अपने पार्श्वनाथजीए त्रणसो साथे, वासुपूज्यजीए उसो साथे, तथा वाकीना जिनेश्वरोए जेम एक हजार साथे दीक्षा लीधी हती, तेम वीर जगवाननी साथे कोइ पण नहोतुं; तेथी अद्वितीय एटले एकाकी, तथा द्रव्यथी केशलोचे करीने मुंडित थयेला तथा जावयी क्रोधादिकने दूर करवाथी मुंक्ति थयेला घरथी नीकली आगारीपणानो त्याग करी एटले अनागारताने (साधुपणाने) प्राप्त थया. तेनो विधि नीचे मुजव जाणवो. एवी रीते उपर कहेचा प्रमाणे कर्षो ठे पंचमुष्टिलोच जेणे एवा ते प्रभु ज्यारे सामायिक करवाने इहता हवा, त्वारे इंद्र सचलो वाजित्र आदिकनो कोलाहल बंध कराव्यो. त्वार पठी प्रभुए “नमो सिद्धाणे” इत्यादि कथनपूर्वक “करेमि सामाद्यं सर्वं सावज्जं जोगं पच्चस्का मि” इत्यादि पाठ उच्चारण कर्षो; पण “अंते” एवो पाठ बोळ्या नही, केमके एवो तेमनो कटप कहेतां आचार ठे. एवी रीते चारित्र ग्रहण कर्षु के तुरतज प्रभुने चोशुं मनःपर्यवधान उत्पन्न थयुं. ते वार पठी इंद्रादिक देवो प्रभुने बांदीने नंदी-श्वर झीपनी यात्रा करीने पोतपोताने स्थानके गया.

एवी रीते महोपाध्याय श्री कीर्त्तिविजयगणिना शिष्योपाध्याय श्री विनयविजयगणिए रचेली कटपसूत्रनी सुबोधिका नामनी टीकाना गुजराती भाषांतरमां पांचमो कण समाप्त थयो. श्रीरस्तु.

॥ षष्ठं व्याख्यानं प्रारब्धते ॥

ते वार पठी चार ज्ञानवाला जगवान् बंधुवर्गनी रजा लइने विहार करवा लाग्या. बंधुवर्ग पण ज्यांसुधी प्रभु दृष्टिगोचर रहा, त्यांसुधी त्यां ठेरीने “हे वीर” हवे अमे तमारा विना शून्य वन सरखा घेर प्रत्ये केम जइशुं ? वली हे बंधु ! कोनी साथे अमे वातचित करीने सुख जोग-

वीजुं ? तथा हवे कोनी साथे जोजन करीजुं ? वली हे आथें ! सघलां कार्यामां हे वीर ! हे वीर ! एम बोलावीने तमारां दर्शनथी तथा अतिशय प्रीतिथी अमे हर्ष पामता हुता. हवे आश्रय विनाना अमे कोनो आश्रय लइजुं ? वली हे बांधव ! अमारी आंखोने अमृतांजन सरखुं तसारुं अतिप्रिय दर्शन हवे अमोने क्यारे यशे ? वली हे उत्तम गुणोए करीने मनोहर ! रागरहित चित्तवाला एवा पण तमे अमोने क्यारे संचालशो ? एम बोलता थका अश्रु सहित आंखोवाला थका थका केटलाक कटथी पोताने घेर गया.

हवे प्रचुने दीहामहोत्सव वखते देवोए जे गोशीर्षचंदन आदिकथी तथा पुष्पोए करीने पूज्या हुता, तेनो सुगंध चार महीनाथी पण अधिक प्रचुना शरीर पर रह्यो हुतो, अने ते गंधथी खेचाइने जमराउ आवीने प्रचुने कंख देवा लाग्या. केटलाक युवानीआउं प्रचु पासे ते सुगंधी मागवा लाग्या, पण प्रचु तो मौन रह्या, तेथी तेउं क्रोधायमान अइने प्रचुने आकरा उपसर्गो करता हुवा. स्त्रीउं पण प्रचुने अद्भुत रूपवांला तथा सुगंध युक्त शरीरवाला जोइने कामातुर अइ थकी अनुकूल उपसर्गो करती हुती, पण प्रचु तो मेरुनी पेठे स्थिर थया थका ते सघलुं सहन करता थका विहार करवा लाग्या. हवे ते दिवसे वे घरी दिवस बाकी हुतो, त्यारे प्रचु कुमारग्राम प्रत्ये पहोंच्या, तथा त्यां रात्रिए कायोत्सर्गध्यानमां रहा.

एटलामां कोइ गोवालीउं आखो दिवस हलमां बलदोने जोकीने संध्यावखते तेउंने प्रचुनी पासे मूकीने गायो दोवा मांटे घेर गयो, अने ते बेलो तो वनमां चरवा मांटे चाल्या गया. पली ते गोवालीए आवीने प्रचुने पूब्जुं के हे आर्थ ! मारा बलदो कयां ठे ? पण प्रचु बोदया नहीं, त्यारे तेणे जाणुं के आने खबर नथी, तेथी तेउंनी वनमां ते शोध करवा लाग्यो. पली बलदो तो थोकी रात्रि बाकी रही त्यारे पोतानी भेजेज प्रचु पासे आव्या. ते वखते गोवालीउं पण त्यां आढयो, अने बलदोने जोइ तेणे विचारुं के अहो ! आने खबर हुती, तोपण तेणे सने आखी गन जमाज्जो

एम् विचारी क्रोधथी रासकी लइ सारवा माटे ते प्रभु तरफ दोड्यो. एटलामां इंद्र ते चूतान अव-
धिज्ञानथी जाणीने गोवालीआने आवीने शिक्षा करी.

पढी इंद्र प्रभुने विनंति करी के हे प्रभु ! तमोने घणा उपसर्गो श्रवाना ठे, माटे बार वर्ष सुधी
वैयावृत्य माटे हुं आपनी पसेज रहुं. त्यारे प्रभुए कछुं के हे देवेंद्र ! एवुं कदापि श्रुं नथी, श्रुं
नथी, अने श्रो पण नहीं, केसके तीर्थकरो कोइ देवेंद्र अथवा असुरेंद्रनी सहायथी केवलज्ञान
उपार्जन करता नथी, पण फक्त पोतानांज पराक्रमथी केवलज्ञान उपार्जन करे ले. त्यारे इंद्र पण
मरणांत उपसर्गने टालवा माटे प्रभुनी मासीना पुत्र सिद्धार्थ व्यंतरने प्रभुनी वैयावृत्य माटे म्यापीने
पोते देवलोकें गयो.

ते बार पढी प्रभुए सवारमां कोद्वारा नामना सन्निवेशमां बहुल नामना ब्राह्मणने घेर “सारे पात्र
सहित धर्म प्ररूपवो” एम् विचारी पहेलुं पारणुं त्यां ग्रहस्थना पात्रमां परमात्मथी कर्तुं. ते बगवते चेतो-
रक्षेप, गंधोदकनी वृष्टि, छुंछुंछिनो नाद, “अहो दानमहो दानं” इत्यादि उद्बोधोपणा, तथा वसु-
धारानी वृष्टि, एम् पांच दिव्यो प्रगट थयां.

त्यांथी प्रभु विहार करीने मोराक नामना सन्निवेशमां दुश्जंत नामना तापसना आश्रममां गया.
त्यां सिद्धार्थ राजानो मित्र एवो ते कुलपति प्रभु पसे आव्यो. प्रभुए पण पूर्वोक्त्यासथी मलवा
माटे हाथ पहीला कर्था. पढी तेनी प्रार्थनाथी प्रभु पण एक रात्रि तिहां रहीने पोते निरामी
चित्तवाला हता, पण तेना आग्रहथी त्यां चोमासुं रहेवानुं कबुल करीने प्रभु बीजी जगोए वि-
हार करवा लाग्या. आठ मास सुधी विहार करीने पाठा प्रभु वर्षाकतु गालवा माटे त्यां आग्या.
तथा त्यां आवीने कुलपतिए आपेदी घासनी छुंफकीमां रक्षा. त्यां बहारना जागमांथी घास नहीं
मलवाथी अन्य तापसोए पोतपोतानी छुंफकीडमांथी निवारण करेली गायो प्रभुथी मंजित थयेली

स्वाधी. त्वारे कुलपति पण प्रभुने आदी कहेवा लाग्यो के हे वर्धमान ! पक्षीउं पण पोतपोताना माळानुं रक्षण करवामां दक्ष होय ठे, अने तुं तो राजपुत्र अशने पोताना आश्रमनुं रक्षण करवाने केम अशक्त थाय ठे ? त्वारे प्रभुए विचार्युं के मारा अहीं रहेवाची आमने अप्रीति थाय ठे, एम विचारी असाक सुदि पूनमधी सांमी पंदर दिवसो गया बाद वर्षाकालमां पण प्रभु पांच अग्निग्रहो लइने अस्थिकग्राम प्रत्ये गया. ते पांच अग्निग्रहो नीचे प्रमाणे जाणवा. अप्रीति उपजे एवा घरमां मारे वास करवो नहीं, हमेशां प्रतिमा धारीने रहेबुं, गृहस्थीनो विनय करवो नहीं, मौन रहेबुं तथा हाथमांज आहार करवो.

हवे एवी रीते श्रमण जगवंत श्री महावीर स्वामी एक वर्ष अने एक मास सुधी वस्त्रधारी रखा, तथा ते वार पठी वस्त्ररहित रखा, तथा हाथरूपीज पात्रवाला रखा. प्रभुनुं वस्त्ररहितपणुं नीचेना वृत्तांतची जाणबुं.

प्रभुए दीक्षा लीधा बाद एक वर्ष अने एक मास गया बाद दक्षिणवाचाल नामना नगरनी पासे सुवर्णवालुका नामनी नदीने किनारे कांटासां जरावाची अर्धुं देवदूष्य वस्त्र पडी जते ठते प्रभुए सिंहावलोकनची तेनी पाठल दृष्टि करी. अहीं केटलाको कहे ठे के ममताची प्रभुए पाठल जोयुं; अने वीजा केटलाको कहे ठे के ते स्थंजिल जगो पर पड्युं के अस्थंजिल जगो पर पड्युं, ते जोवा माटे प्रभुए पाबुं वादी जोयुं; अने केटलाको कहे ठे के असारी संततिमां वस्त्र पात्र सुलज या दुर्लज यशे, ते जोवा माटे पाबुं वादी जोयुं, तथा केटलाक वृद्धो वदी एम कहे ठे के कांटासां वस्त्र जरायुं, तेथी पोतानुं शासन कंटकबहुल यशे एम विचारी पोते निर्लोचनी होवाची ते अर्धुं वस्त्र प्रभुए पाबुं लीधुं नहीं.

हवे ते वस्त्र प्रभुना पिताजीना मित्र एवा कोइ बाह्यणे लीधुं, अने अर्धुं तो प्रभुए तेने पहे-लांज आपी दीधुं हलुं. ते वृत्तांत नीच प्रमाणे जाणबुं.

ते ब्राह्मण दरिद्री हतो, पण प्रभु ज्यारे वार्षिक दान देता होता, ल्यारे ते परदेशमां गयो हतो. त्यां पण दुर्भाग्यपणाथी कंश्च नहीं मलवाथी घेर पावो आव्यो, ल्यारे स्त्रीए तेनी तर्जना करी के हे अन्नाग्यमां शिरोमणि ! ज्यारे श्रीवर्धमान प्रभुए सुवर्णनो वरसाढ वरसाव्यो, ल्यारे तुं परदेश गयो हतो, अने हवे पावो पण तुं निर्धनज रहीने आव्यो, माटे दूर जा, मोहुं देग्याऊ मां. अथवा तो हजु पण ते जंगम कढपट्टक सरखा प्रभु पासे जइ याचना कर, के जेथी ते ताहं दरिद्री-पणुं हरे; केमके, जेणे पहेलां दान दीधां ठे, ते फरी पण आपवाने समर्थ यशे, केमके पाणीना अर्थी माणसो सुकाइ गयेलो एवो पण नदीनो मार्ग खोदे ठे. एवी रीतनां स्त्रीनां वाक्योथी प्रेरयेलो ते ब्राह्मण प्रभुनी पासे आवीने विनंति करवा लाग्यो के हे प्रजो ! तमे जगतना उपकारी ठो, तमोए सघला जगतनुं दारिद्र्य निर्मूल कथुं ठे, अने हुं निर्जागी ते वखते त्यां नहीं हतो, अने मने परदेशमां जमतां थका पण कंश्च मळ्युं नहीं, माटे पुण्य रहित तथा आव्यो विनानो अने निर्धन एवो हुं जगतनां वांछितने आपनार एवा आपने शरणे आव्यो हुं, अने आखा जगतनुं दारिद्र्य हरनार एवा आपने माहं दारिद्र्य हरहुं ए शुं हिसावमां ठे ? केमके चरी दीधेल ठे सघलुं महीतल जेणे, तथा अद्भुत शक्तिवाला एवा वरसादने एक तुंवहुं चरवा माटे शुं प्रयास पनी शके तेम ठे ? एवी रीते याचना करता करता एवा ते ब्राह्मणने करुणावंत जगवाने अर्धुं देवदूष्य वल्ल आप्युं. अहीं केटलाक आचार्यो कहे ठे के एवा दानेश्वरी जगवाने पण प्रयोजन विनाना वल्लनुं पण जे अर्धुं दान दीधुं, ते प्रभुनी संततिमां यनारी वल्लपात्रनी मूर्गी सूचवे ठे, अने बीजाळ कहे ठे के पहेलां जे विप्रकुलमां उत्पन्न थया होता, तेना ते संस्कार ठे.

हवे ते ब्राह्मणे ते अर्धुं वल्ल लइने तेना ठेमाळ वणवा माटे एक वणकरने वताव्युं. ल्यारे ते वणकरे पण कळुं के हे विप्र ! तुं तेज प्रभुनी पाठल हजु जा. ते निर्मम अने करुणावंत एवा प्रभु तने बीजुं पण अर्धुं वल्ल आपी देखे, अने पठी हं तने ते एवी रीते जोकी आपीज के जेथी

ते अर्द्धत जेवुं देखाओ अने तेनुं एक लाख सोनामोहोर जेटलुं मूछ्य थशे, अने पढी आपणे ते धन वहेंची लइछुं, तेथी आपण वनेनुं दारिद्र्य चूर्ण थशे. एवी रीते तेणे प्रेरणा करेली ब्राह्मण फरीने पावो प्रभु पासे आव्यो, पण लज्जाथी मागणी कर्गो विना एक वर्षे सुधी प्रभुनी पाठल नम्यो, अने पढी पोतानी मेले पढी गयेलुं ते अर्धुं वल्ल लइने चालतो थयो; माटे एवी रीते प्रभुए सवखधर्म प्ररूपवा माटे एक वर्षे अने एक सास सुधी वल्ल धारण कर्तुं, अने सपात्रधर्म स्थापवा माटे पहेलुं पारणुं पण गृहस्थना पात्रमां प्रभुए कर्तुं, अने त्या पढी ठेकजी वित पर्यंत प्रभु वल्ल तथा पात्र विना रह्या.

एवी रीते विहार करता एवा प्रभुनी कोइ दिवसे गंगाने कांठे सूक्ष्म माटीवाला कादवमां प्रतिविधित थयेली पदपंक्तिमां चक्र, ध्वज, अंकुश आदिक लक्षणोने जोइने पुष्पक नामनो सामुद्रिक विचारवा लाग्यो के अर्हीथी कोइ चक्रवर्ती एकाकी चाळ्यो जाय ठे, माटे जइने हुं तेनी सेवा करूं, के जेथी मारो मोटो उदय आय. एम विचारी तुरत ते पगलांने अनुसारे चाळीने ते प्रभुनी पासे आव्यो, अने तेमने जोइ विचारवा लाग्यो के अरे ! हुं तो फोकटज मोडुं कष्ट वेतीने पण सामुद्रिकशास्त्र नय्यो; जे आवी रीतनां लक्षणयुक्त थइने पण साधु थइ व्रतकष्टने आचरे ठे; माटे सामुद्रिकशास्त्रनुं पुस्तक तो हवे मारे पाणीमांज बोलवुं.

एदलामां दीधेल ठे उपयोग जेणे एवो इंद्र तुरत त्यां आवीने प्रभुने नमस्कार करीने ते पुष्पकने कहेवा लाग्यो के हे सामुद्रिकवेत्ता ! तुं खेद कर नहीं; तारुं शास्त्र सत्यज ठे; आ लक्षणथी आ प्रभु त्रणे जगतने पूजनीक, तथा सुरासुरना पण स्वामी, तथा सर्व प्रकारनी उत्तम संपदाना आश्रयभूत एवा तीर्थंकर थशे; केमके आ प्रभुनी काया परसेवाना मेल रहित ठे, आसोश्वास सुगंधी ठे, रुधिर तथा मांस गायना दूध सरखां श्वेत रंगनां ठे, तथा इत्यादिक वाय अने अग्नंतर एवां एमनां अनेक सुलक्षणोने गणवाने कोण समर्थ ठे ? इत्यादिक तेने कहीने, तथा तेने मणि, सुवर्ण आदिकथी समृद्धिवाच करीने इंद्र पोताने स्थानके गयो. ते सा-

मुद्रिकवेत्ता पण हर्ष पाप्मीने पोताने देश गयो, तथा प्रभु पण वीजी जगोए विहार करवा लाग्या. हवे अमण जगवान् श्री महावीर प्रभु बार वर्ष उपरांत कांइ थोमा वखत सुधी नित्य कायाने चोस-राबीने अने शरीर उपरथी मसताने तजीने रखा हता, एवामां जे कोइ उपसर्ग तेमने उपड्या हता ते जे आ कहेवामां आवे ते ते देवे करेवा, मनुष्ये करेला, भोगप्रार्थनारूप अनुकूल उप-सर्गो, तारुनादि प्रतिकूल उपसर्गो, ते उत्पन्न थयेला उपसर्गोने प्रभुए निर्जयपणे सम्यक् प्र-कारे सहन कर्गो, क्रोध कर्गो विना खम्या, दीनता कर्गो विना सहन कर्गो अने निश्चलापणाथी सहन कर्गो. हवे प्रभुए देव संबंधी, मनुष्य संबंधी तथा तिर्यच संबंधी अनुकूल तथा प्रतिकूल विगेरे जे उपसर्गो सहन कर्गो ते, तेजुं वर्णन करे ते.

प्रभु पहेलुं चोमासुं सोराक नामना सन्निवेशथी आवीने शूलपाणि यक्षना चेलमां रखा. ते यक्ष पूर्व जवमां धनदेव नामे वेपारीनो बलदहतो. ते वेपारी नदी उतरतोहतो, ते वारे तेनां पांचसो गा-मां कादवमां खुंची वेठां. त्यारे उद्धसायमान थयुं ते वीर्य जेनुं एवा ते वृषने मावी वाजुए जोनाडने विचारुं के जो साराज करुका करीने बने परखे मने जोडे, तोहुं एकलोज सयलां गामां खेंची ला-बुं, एम विचारतां तेणे सयलां गामां कादवमां खुंची काढ्यां. एवी रीते पराक्रम कर्गोथी ते बल-द शरीरना सांधाळ जुटी जवाथी अशक्त थइ गयो. त्यारे तेने अशक्त जोडने धनदेवे वर्धमान नामे गाममां जइ गामना सुखीडने तेने माटे घास पाणी विगेरेना पैसा आपीने ते बेलने त्यां मूढयो, पण ते सुखीडए तेनी सारसंचाल लीधी नहीं, तेथी ब्रूख अने तृपाथी पीकित थइ शुज अथ-वसायना योगथी मृत्यु पाप्मीने व्यंतर थयो. त्यां तेणे आगला जन्मनो व्रतांत याइ लावीने को-धथी ते गाममां सरकी फेलावीने अनेक माणसोने मारी नाख्या. “केटलाकनो ते संस्कार थाय” एम विचारी मरुदां तेमनां तेम पंढी रहेवाथी तेजनां हारुकांलना समूह उपरथी ते गामनुं अ-स्थिकग्राम एवुं नाम प्रसिद्ध थयुं. पढी बाकी रहेला लोकोए तेनुं आराधन करवाथी तेणे प्रत्यक्ष थ-

इने पोनानुं देवल तथा प्रतिमा करावी. त्यां माणसो तेनी हमेशां पूजा करता हता. जगवान् पण तेने प्र-
 तिबोधवा वास्ते तेज चैत्यमां आव्या. लोकोए प्रभुने कहुं के आ दुष्ट यक्ष पोताना चैत्यमां जे रात्रि रहे
 ठे, तेने सारी नाखे ठे, एम लोकोए वार्या ठतां पण प्रभु त्यांज रात्रि रह्या. तेणे प्रभुने क्षीप पसाकवा साटे
 पृथ्वी फाटी जाय एवो अट्टहास कर्यो. पठी हाथीनुं अने सर्पनुं रूप करीने दुःसह उपसर्गो कर्था, तोपण
 प्रभु तो जरा पण क्षोत्रायमान थया नही. पठी अन्यनो जीव जाय एवी तेणे प्रभुने मस्तकमां,
 कानमां, नासिकामां, चक्षुमां, दांतमां, पीठमां नखमां विगेरे अनेक सुकुमाल स्थानकोमां वेदना
 करवा मांकी, तेथी पण प्रभुने निष्कंप जोडने ते प्रतिबोध पास्यो. तेज वखते सिद्धार्थ व्यंतर पण
 त्यां आवी तेने कहेवा लाग्यो के हे निर्झांगि, दुष्ट, शुलपाणि ! तें आ शुं आचर्युं ? जे तें इंडने पण
 पूजनीक एवा प्रभुनी आशातना करी. जो आ वात इंड जाणशे, तो तारा स्थाननो पण ते नाश करशे.
 ते सांचली शूलपाणि पण जय पासीने प्रभुने पूजवा लाग्यो, तथा तेसनी आगल गायन अने नाच
 करवा लाग्यो. ते सांचली लोकोए विचार्युं के आणे ते प्रभुने सार्यां ठे, तेथी गाय ठे, अने नाचे ठे.

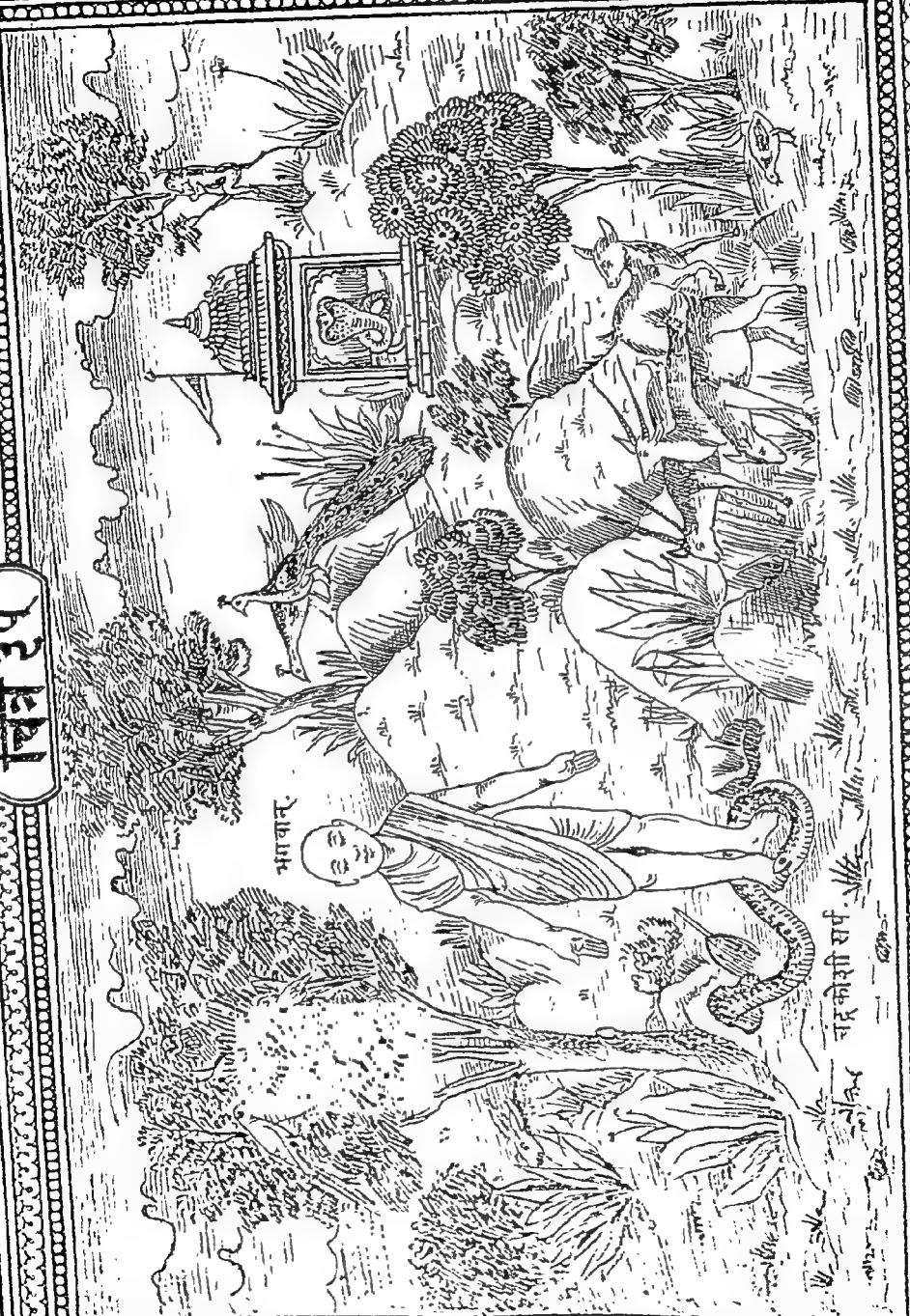
हवे त्यां प्रभुए एक देश जाणा एवा रात्रिना चार पोहोरो सुधी जे अत्यंत वेदना सहन करी,
 तेथी प्रजाते तेमने क्षणवार निद्रा आवी. ते वखते प्रभु उजां थकांज दश स्वप्नो जोडने जाग्या.
 हवे प्रजात थुं एटले लोको एकठा थया. ते वखते त्यां उत्पल अने इंद्रशर्मा नामे अष्टांग नि-
 मित्तना जाणनारा वे निमित्तिआले पण आव्या. तेले सघलाडए प्रभुने दिव्य गंध, चूर्ण, पुष्प
 आदिकथी पूजित जोडने हर्षे सहित नमस्कार कर्यो.

पठी उत्पल निमित्तिउं वोढ्यो के हे जगवन् ! आपे रात्रिने ठेडे जे दश स्वप्नो जोशां ठे तेलेनुं फल
 आप तो जाणो ठो, तोपण हुं कहुं बुं. जे आपे तालपिशाचने हण्यो, तेथी करीने तमो थोकाज वख-
 तमां मोहनीय कर्मने हणशो. तथा सेवा करतुं एवुं आपे जे श्वेत पक्षी जोयुं, तेथी तमो शुक्ल-
 ध्यानने धारण करशो. जे तमे चित्र कोकिलने सेवा करतो जोयो, तेथी तमो द्वादशांगीनो अर्थ

विस्तारशो. जे तमोए गायोनो वर्ग सेवा करतो जोयो, तेथी साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविकारूप च-
 तुर्विध संघ आपनी सेवा करशे. वली जे आपे स्वप्नमां समुद्रने तयो, तेथी आप संसारने तरी जशो.
 वली आपे उगतो सूर्य जोयो, तेथी आपने तुरत केवलज्ञान उत्पन्न यशे. वली आपे आंतरमां-
 लेथी जे मानुषोत्तरने वींढ्यो, तेथी करीने तमारी कीर्ति त्रण छुवनमां यशे. वली आप जे मं-
 दराचलना शिखर पर चढ्या, तेथी आप सिंहासन पर वेसीने देव अने मनुष्यनी पर्यडामां ध-
 र्मने प्ररूपशो. वली आपे जे देवोए करीने शोचायुक्त यथेलुं पद्मसरोवर जोयुं, तेथी करीने आ-
 पने चारे निकायना देवो सेवशे. वली आपे जे मालांनुं शुभ जोयुं, तेनो अर्थ हुं जाणी शकतो नथी.
 त्यारे जगवाने कळुं के हे उत्पल ! जे मं मालांनुं शुभ जोयुं, तेथी हुं साधुधर्म तथा श्रावकधर्म, एम जे
 प्रकारना धर्म प्ररूपीश. पळी ते उत्पल पण प्रभुने वांदीने चालतो ययो. त्यां प्रभु आठ अर्धमा-
 सक्षपणे करीने ते चोमासुं अतिक्रमण करीने सोराक नामना सन्निवेशमां गया. त्यां प्रतिमा धारीने
 रहेला प्रभुना शरीरमां तेमना सत्कार मांटे सिद्धार्थ व्यंतरे दाखल यइने निमित्तो कहेते ठते,
 प्रभुनो महिमा फेलायो. एवी रीते प्रभुना यता महिमाने जोइने अष्टंदक नामना त्यां रहेता
 निमित्तिआए गुस्से यइने तूणहेदना विषयमां प्रश्न करते ठते सिद्धार्थे कळुं के नहीं उदाय; एम
 कहेते ठते जेवो ते ठेदवा जाय ठे के तुरत उपयोगपूर्वक इंद्रे त्यां आचीने वज्रशी तेनी आंगळी
 ठेदी नाखी. पळी रुष्ट यथेला सिद्धार्थे लोकोने जणाव्युं के आ निमित्तिउ चोर ठे. त्यारे लो-
 कोए पूखुं के शी रीते ? त्यारे सिद्धार्थे कळुं के आ माणसे वीरघोष कर्मकरनो दश पलना प्र-
 माणनो वाटको चोरीने खजुरीना वृद्ध नीचे राख्यो ठे, तथा इंद्रशर्मानो घोटो पण ते खाइ गयो
 ठे, तेनां हाफकां पोतानां घर आगल रहेली वोरकी नीचे तेणे दाढ्यां ठे, अने तेनुं जीजुं दूषण
 तो मुखथी कही शकाय तेनुं नथी, ते तेनी खीज कहेशे. त्यारे माणसोए जइ तेनी खीने पूठ-
 वाथी तेणीए पण ते दिवसे तेनी साथे कजीउं करेलो होवाथी गुस्साथी कळुं के हे माणसो !

भगवान्

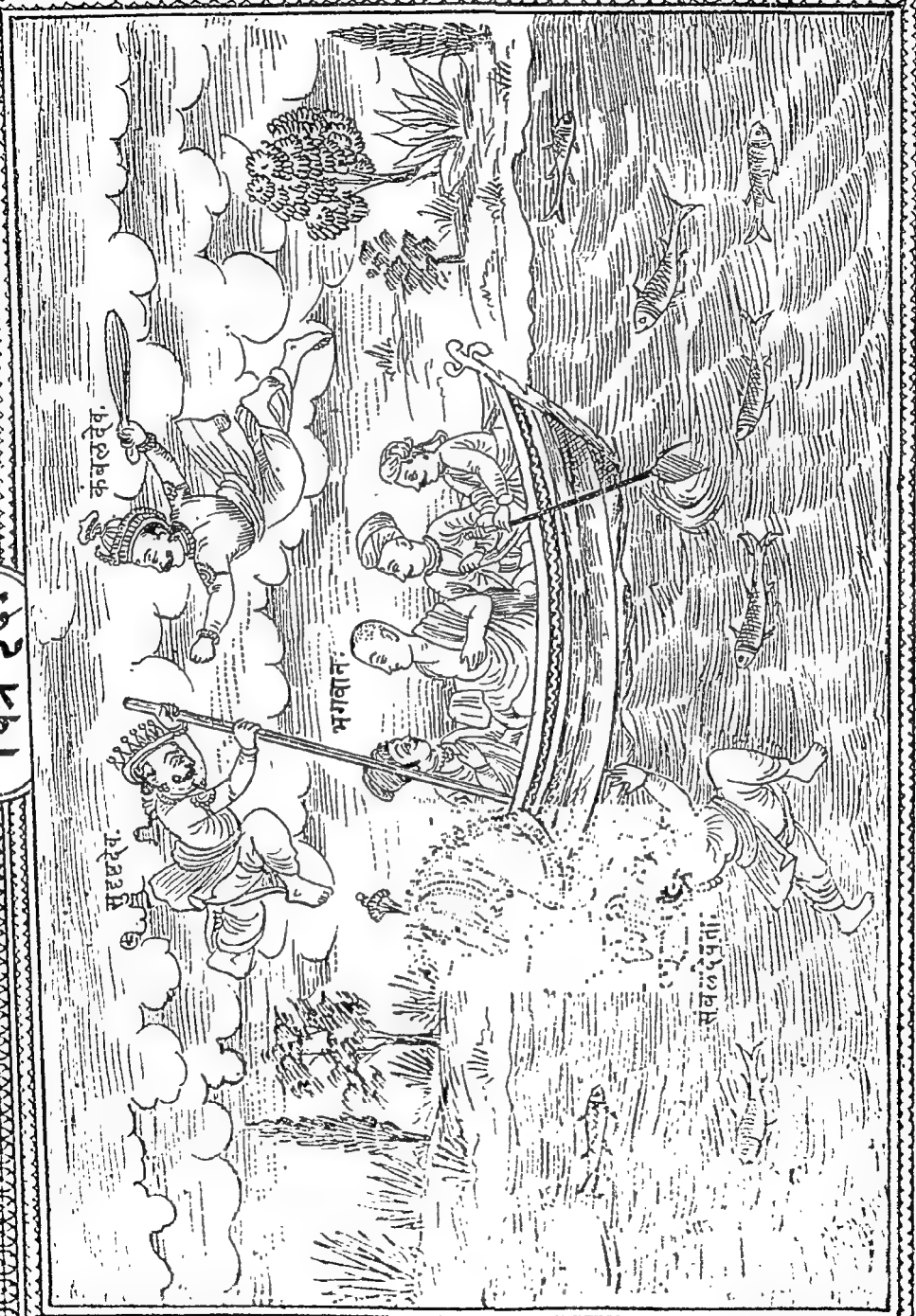
चंद्रकोशी सार्व

जेनुं मुख पण जोवालायक नथी एवो ते छुष्ट छे, केमके ते तो पोतानी बेनने पण जोगवे छे. त्थार ते । ने । मे-
 तिण अयंत लज्जायुक्त थइ एकांतमां आवीने प्रचुने विनंति करी के हे स्वामिन् ! आप तो विश्वपूज्य
 वो अने सर्व जगोए पूजाशो, अने मारी तो अत्रेज आजीविका छे. त्थारे प्रचुए तेनी अप्रीति जाणीने
 त्यांथी विहार कर्यो; अने श्वेतांबी प्रत्ये जतां थका लोकोए वार्या ठतां पण कनकखल नामे तापसना
 आश्रममां चंम्कौशिकने प्रतिबोधवा माटे प्रचु त्यां गया.

ते चंम्कौशिक आगला जवमां महा तपस्वी साधु हुतो; पारणने दिवसे गोचरी जतां थयेली
 देमकीनी विराधनाने प्रायश्चित्तपूर्वक पक्कमवा माटे ईर्यापथिकी प्रतिक्रमण वखते, गोचरी प्रति-
 क्रमण वखते तथा संध्याकालना प्रतिक्रमण वखते एम त्रण वार कोइ लघु शिष्ये तेने संजाली दीधारी
 कोधायमान थइ ते लघु शिष्यने मारवा माटे दोड्यो, पण वच्चे स्तंभमां अथमाइ मृत्यु पामी ज्योतिष्क
 देव थयो. त्यांथी चवीने ते आश्रममां पांचसें तापसोनो चंम्कौशिक नामे अधिपति थयो. त्यां पण
 पोताना आश्रमनां फलोने ग्रहण करता एवा राजकुमारोने जोइने गुस्से थयो थको तेमने मारवा तैयार
 थयो अने हाथमां कुहाकी लइ दोरतां कूवामां पकी गयो. त्यां एवी रीते क्रोधयुक्त मरण पामीने तेज
 आश्रममां पूर्वचवना नामवालो दृष्टिविष सर्प थयो. ते सर्प प्रचुने प्रतिमामां रहेला जोइने क्रोधथी
 बलतो थको सूर्य तरफ जोइ जोइने दृष्टिज्वाला मूकवा लाग्यो अने मूकीने तेणे विचार्युं के आ
 प्रचु पडता थका मने न दाबो एम धारीने ते दूर हल्यो, पण प्रचुने तो आगलनी पेठे निश्चल जोइने
 अयंत कोधातुर थइने तेणे प्रचुने कंख मार्या, तोपण प्रचुने अव्याकुल जोइने तथा प्रचुना रुधि-
 रने पण कीर सरखुं जोइने तथा “बुज्ज बुज्ज चंम्कौसिआ” एम प्रचुनां वचनने सांजलीने
 थयेबुं छे जातिस्मरणज्ञान जेने एवो ते चंम्कौशिक सर्प प्रचुने त्रण प्रदक्षिणा दइने अहो ! करुणासागर
 एवा प्रचुए मने दुर्गतिरूपी कूवामांथी उर्यो, इत्यादि प्रकारनुं मनमां चिंतवन करीने अनशन
 लइ एक पखवामीया सुधी बिलमां पोतानुं मुख राखीने रह्यो. त्यां घी आदिक वेचनारी स्त्रीउए

तेने घी आदिक नाखीने पूज्यो; अने ते घी आदिकनी गंधश्री त्यां आवेली कीकोर्तश्री अत्यंत
पीका पामतो तथा प्रभुनी हष्टिरूपी अमृतश्री सिंचातो यको मृत्यु पामी सहस्रार देवलोकमां
देवता थयो. पढी प्रभु पण त्यांशी वीजी जगोए विहार करी गया. पढो उत्तरवाचालामां नागसेने
प्रभुने हीर वोरान्युं. त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयां. त्यांशी श्वेतांवी नगरीमां प्रदेशी राजाए
प्रभुनो महिमा कयो. त्यांशी सुरजिपुर प्रत्ये जता प्रभुने पांच रथ लावीने नेयका गोत्रवाला
राजाउ बांदता हवा. त्यांशी सुरजिपुर नगरे प्रभु गया. त्यां गंगा नदीने कांठे सिद्धयात्र नाविक
लोकोने नाव पर चढावतो हवो, जगवान् पण ते नावमां चढ्या. ते अवसरे बुवडनो शब्द सांज-
लीने कैमिल नामना निमित्तिए कळुं के आजि आपणने मरणांत कष्ट आवशे, पण आ महारमाना
प्रभावशी ते संकटनो नाश थशे. एवी रीते गंगा नदी उतरतां प्रभुना त्रिपुष्टना जवमां मोरेला सिंहा
जीव सुदंष्ट्र नामना देवे नाव बुकारुवा आदिकनुं विघ्न कर्तुं, पण कंवल अने शंवल नामना नाग-
कुमारोए आवीने ते विघ्न निवार्युं. ते बन्नेनी उत्पत्ति नीचे प्रमाणे जाणवी. मथुरा नगरीमां साधु-
दासी अने जिनदास नामे बे स्त्री जरतार हता, तेउं परम श्रावक हता, तेथी पांचमा व्रतमां सर्वथा
प्रकारे चोपगां पशुउं राखवानुं पच्छरूपाण तेमणे कर्तुं हुंतुं. त्यां एक जरवारुण पोतानुं गोरस लावीने
साधुदासीने आपती हती, अने तेथी ते पण तेणीने यथोचित द्रव्य आपती हती. एवी रीते केटलेक काले
तेउं बन्नेमां अत्यंत प्रीति थइ. एक दहाको ते जरवारुणे पोताने घेर विवाह आववाशी ते बन्ने स्त्री
जरतारने निमंत्रण कर्तुं. त्यारे तेउंए कळुं के अमे त्यां आवी शकीशुं तो नहीं, पण तमारे विवाहमां
जे कंइ वस्तुउं जोइए, ते अमारें घेरशी लेवी. पढी तेउंए दीधेलां चंद्रवादिक उपकरणो तथा बल्ल,
आभूषण, धूप आदिकशी ते जरवारुणनो विवाह अत्यंत उत्कृष्टो थयो; तेथी ते जरवाड तथा जरवारुणे
खुशी थइने अत्यंत मनोहर तथा समान वयवाला एवा बे बालवृषको लावीने तेमने आप्या. तेउंनी
इडा नहोती, तोपण तेउं ते बेळोने तेने घेर पराणे बांधीने पोताने घेर गया. त्यारे ते वेपारीए विचारुं

तेने घी आदिक नाखीने पूज्यो; अने ते घी आदिकनी गंधघ्नी त्यां आवेली कीनोउंघी अत्यंत
पीळा पामतो तथा प्रभुनी दृष्टिरूपी अमृतघ्नी सिंचातो यको मृत्तु पामी सहस्रार देवलोकमां
देवता थयो. पढी प्रभु पण त्यांघी वीजी जगोए विहार करी गया. पढी उत्तरवावालामां नागसेने
प्रभुने क्षीर वोराव्युं. त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयो. त्यांघी श्वेतांघी नगरीमां प्रदेशी राजाए
प्रभुनो सहिमा कर्यो. त्यांघी सुरभिपुर प्रत्ये जता प्रभुने पांच रथ लावीने नेयका गोत्रवाला
राजाउ बांदता हवा. त्यांघी सुरभिपुर नगरे प्रभु गया. त्यां गंगा नदीने कांठे सिख्यात्र नात्रिक
लोकोने नाव पर चडावतो हवो, जगवान् पण ते नावमां चढ्या. ते अवसरे धुवडनो शब्द सांज-
लीने कैमिल नामना निमित्तिए कळुं के आजि आपणने मरणांत कष्ट आवशे, पण आ महारामना
प्रभावघ्नी ते संकटनो नाश थशे. एवी रीते गंगा नदी उतरतां प्रभुना त्रिप्रथना नवमां मारेला मिहना
जीव सुदंष्ट्र नामना देवे नाव बुझामवा आदिकतुं विघ्न कर्तुं, पण कंवल अने शंवल नामना नाग-
कुमारोए आवीने ते विघ्न निवार्युं. ते बल्लेनी उत्पत्ति नीचे प्रमाणे जाणवी. मथुरा नगरीमां साधु-
दासी अने जिनदास नामे बे स्त्री जरतार हता, तेउं परम श्रावक हता, तेथी पांचमा व्रतमां सर्वथा
प्रकारे चोपगां पशुउं राखवानुं पच्चस्त्राण तेमणे कर्तुं हतुं. त्यां एक जरवामण पोतानुं गोरस लावीने
साधुदासीने आपती हती, अने तेथी ते पण तेणीने यथोचित द्रव्य आपती हती. एवी रीते केटलेक काळे
तेउं बल्लेमां अत्यंत प्रीति थइ. एक दहाको ते जरवामणे पोताने घेर विवाह आववाथी ते वल्ले स्त्री
जरतारने निमंत्रण कर्तुं. त्यारे तेउंए कळुं के अमे त्यां आवी शकीशुं तो नहीं, पण तमारे विवाहमां
जे कंश् वस्तुउं जोइए, ते अमारे घेरथी लेवी. पढी तेउंए दीधेलां चंद्रवादिक उपकरणो तथा वल्ल,
आचूषण, धूप आदिकघ्नी ते जरवामणनो विवाह अत्यंत उत्कृष्टो थयो; तेथी ते जरवाड तथा जरवामणे
खुशी थइने अत्यंत मनोहर तथा समान वयवाला एवा बे बालवृषजो लावीने तेमने आप्या. तेउंनी
इडा नहोती, तोपण तेउं ते बेळोने तेने घेर पराणे बांधीने पोताने घेर गया. त्यारे ते बेपरीए विचारुं

चित्र ३६.

के जो आ बेलोने पाठा आपीशुं, तो ते खासी करवा तथा चार उपागवा आइकच! दुःखी थशे, एम
 विचारी ते तेउनुं प्रासुक तृण जल आदिकथी पोषण करवा लाग्यो; अने तेथी चार उपागवा आदिकना
 श्रम बिना तेउं त्यां सुखे रहेवा लाग्या. कोइ दहानो अष्टमी आदिने दिवसे ते श्रावक पौषध लइ त्यां
 पुस्तक आदिक बांचतो. ते सांचली ते बलदो जइक थया. पढी जे दिवसे ते श्रावक उपवास करे, ते दिवसे
 तेउं पण तृण आदिक खाय नहीं. एवी रीते साधर्मिकपणाए करीने तेउं ते श्रावकने पण अत्यंत
 प्रिय थइ पड्या. एक दहानो ते जिनदासना मित्रे ते अति बलवान् तथा सुंदर बेल जोइने
 शेउने पूठ्या विनाज चंकीर वनना यइकी यात्रा माटे जेउए धुर जोखेल पण नहीं हतुं एवा ते
 बेलोने गान्नीमां जोम्नीने एवा तो हांक्या के जेथी तेउं जुटी गया; अने पढी लावीने तेमने शे-
 उने घेर बांध्या. शेठे तेमने एवी अवस्थावाला जोइने आंखोमां आंसु लावी खावा आदिकनां पच-
 खाण करावी नवकार आदिकथी तेमनी नियमिणा करी. पढी त्यांथी तेउं बन्ने मृत्यु पामीने नाग-
 कुमार देवो थया; ते त्यां नवा उत्पन्न थया के तेउए उपयोग दीधाथी बन्नेमांथी एके ते नावनुं
 रक्षण करुं, तथा बीजो ते प्रभुने उपसर्ग करता सुदंष्ट्र देवनी सामो थयो. त्यार पढी तेने जीतीने
 जगवाननां सत्त्व तथा रूपनुं गायन करता तथा नाचता थका महोत्सवपूर्वक सुगंधी जल अने
 पुष्पनी इष्ट करीने तेउं पोताने स्थानके गया.

जगवान् पण राजगृही नगरीमां नाबंदा नामना पारामां शालवीनी शालाना एक जगसां तेनी रजा
 लइने पहेलुं मासदपण करीने रह्या. त्यां मंखलि नामे मंख (चित्रकला जाणनार जिह्वाचर विशेष) नी
 सुवद्रा नामनी स्त्रीने पेदे पुत्र थयो हतो. ते बहुल नामना ब्राह्मणनी गोशालामां उत्पन्न थयो हतो, माटे
 तेनुं गोशालो नाम पाड्युं हतुं. ते मंखकिशोर जगवान् पासे आव्यो. त्यां जगवानने मासदपणने पारणे
 विजय नामना शेठे कूर आदिक विपुल भोजन बिधिए करीने वोरान्युं, तेथी त्यां प्रगट थयेलां पंच
 दिव्यादि महिसाने जोइने ते गोशाले जगवानने कळुं केहुं तमारो शिष्य हुं. पढी बीजे पारणे नंद शेठे

पक्वान्न आदिथी, तथा त्रीजे पारणे सुनंद शेठे परमाज्ञ आदिथी प्रभुने प्रतिलाभ्या. चोथा मास-
क्षणे प्रभु कोद्वाराग नामे सन्निवेशमां पधार्या. त्यां बहुल नामे ब्राह्मणे प्रभुने दुधपाक वोरान्यो.
त्यां पण पंच दिव्यो प्रगट थ्यां.

हवे गोशालो पण प्रभुने ते तंतुशालामां नहीं जोइने आखा राजशुह नगरमां जोधतो थको पोतानुं
उपकरण ब्राह्मणेने आपीने मुख तथा मस्तकने मुंरावीने कोद्वारागमां जगवानने जोइने “तमारी
दीक्षा मने होजो” एम कहीने तेमनी साथे रहेवा लाग्यो. प्रभु पण ते शिष्यनी साथे सुवर्णखल नामे गाम
तरफ चाड्या. मार्गमां गोवालीयाउं एक मोटा वासणमां दुधपाक पकावता होता, ते जोइ गोशाले जगवा-
नने कछुं के आपणे अहीं जोजन करीने चालीशुं. त्यारे सिद्धार्थे कछुं के ते वासण चांगी जशे,
तेशी गोवालीयाउं एयल बडे तेनुं घणुं रक्षण करुं, तोपण ते वासण चांगी गथुं. त्यारे गोशाले गवो निश्चय
कथों के जे थवानुं ठे ते थाय ठेज, एवो नियतिवाद अंगीकार कथों. ते वार पठी प्रभु ब्राह्मणग्राम
प्रत्ये गया. त्यां नंद अने उपनंद नामे वे जाइर्दना वे पारुा होता. प्रभुए नंदना पारुामां प्रवेश
कथों. त्यां नंदे प्रभुने वोरान्युं. गोशालो उपनंदना पारुामां गयो. त्यां वासी अन्न उपनंदे वोरान-
व्याथी ते गुस्से थयो, अने शाप दीधो के मारा धर्माचार्यनुं जो तपतेज होय, तो आनुं घर बली
जाउं. त्यारपठी प्रभुनो सहिमा राखवा वास्ते नजदीकमां रहेला देवे तेनुं घर बाली नाशुं. पठी प्रभु
चंपा नगरीमां आव्या. त्यां द्विमासक्षणे करीने ते चतुर्मास रहा. ठेह्वा द्विमासनुं पारणुं चंपानी
बहार करीने कोद्वाराग सन्निवेशमां गया. त्यां शून्य घरमां ते कायोत्सर्गध्याने रहा. गोशाले पण तेज घरमां
रहीने सिंह नामे एक ग्रामणीपुत्रने विद्युन्मती दासीनी साथे क्रीडा करतां जोइ हांसी करी,
त्यारे तेणे गोशालाने मार्यो. त्यारे तेणे प्रभुने कछुं के मने एकलानेज अहीं आपणे मार्यो, पण आपे तेने केम
निवार्यो नहीं ? त्यारे सिद्धार्थे कछुं के फरीने तुं एंभु करीश नहीं. पठी प्रभु पात्तालक प्रत्ये गया,
तथा त्यां शून्य घरमां रहा. त्यां पण गोशाले स्कंदने पोतानी दासी स्कंदिला साथे क्रीडा करतां

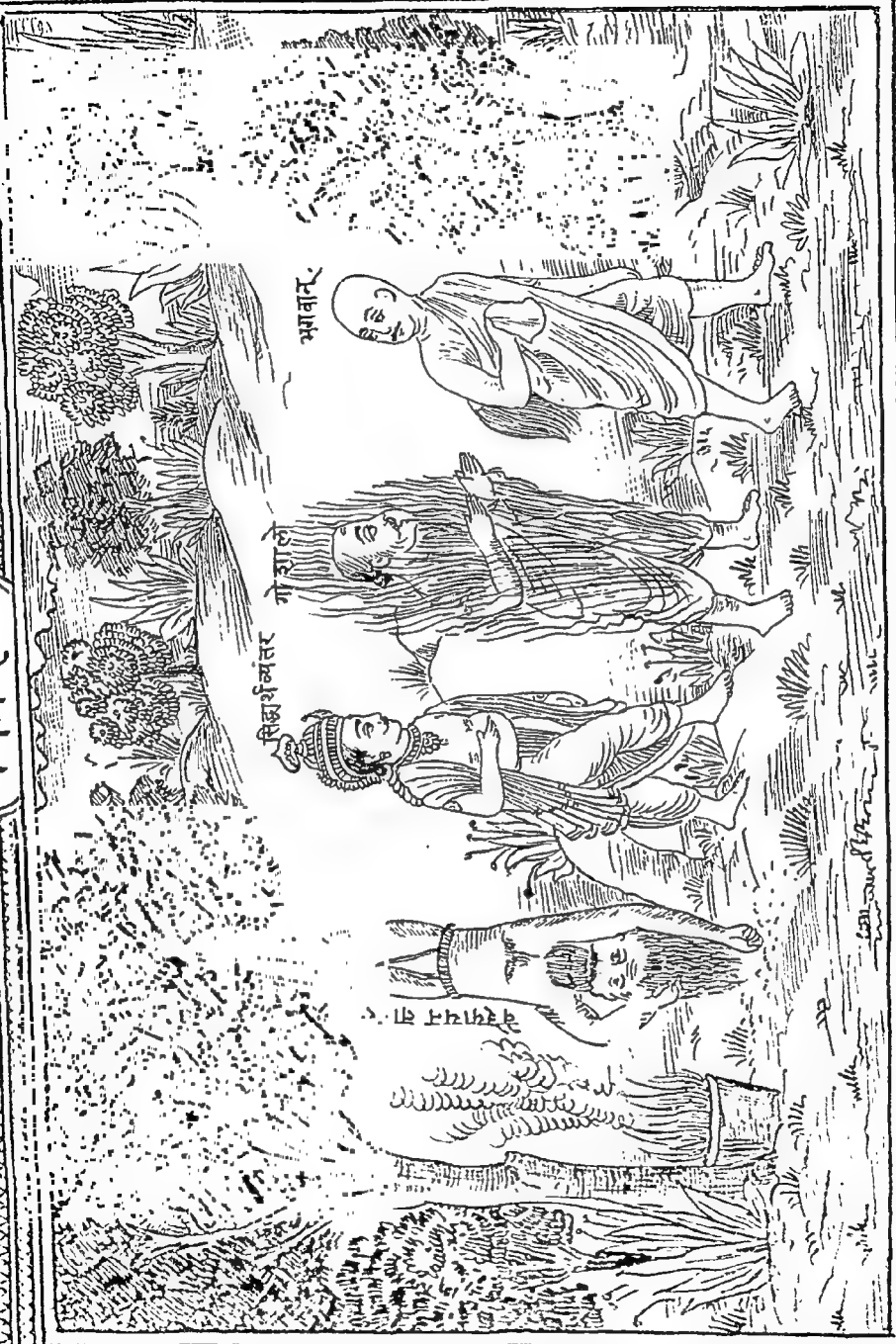
चित्र ३७.

जोइ हांसी करी, अने तेथी त्यां पण तेणे प्रथमनी पेठे मार खाधो. पठी प्रभु कुमारक नामे सन्निवेशमां जइने चंपारमणीय नामना उद्यानमां कायोत्सर्गध्याने रह्या. त्यां पार्श्वनाथ प्रभुना शिष्य मुनिचंद्र मुनि घणा शिष्योना परिवार सहित कुंभारनी शाखामां रह्या होता. तेना साधुर्जने जोइ गोशाले कछुं के तमो कोण ठो ? त्यारे तेजए कछुं के अमो निर्गथ ठीए. त्यारे फरीने गोशाले कछुं के तमो क्यां तथा अमारा गुरु क्यां ? त्यारे तेजए कछुं के जेवो तुं ठे, तेवा तारा धर्माचार्य पण हशे. त्यारे गोशाले गुस्से अइने कछुं के मारा धर्माचार्यना तपथी तमारो आश्रम बली जाउ. त्यारे तेजए कछुं के अमोने कंइ तेनी बीक नथी. पठीथी तेणे आबी सघलो वृत्तांत कही बताव्यो. त्यारे सिद्धार्थे कछुं के ते साधुर्ज कंइ बली शके नहीं. रात्रिए जिनकदपनी तुलना करता मुनिचंद्र मुनि काउस्सगमां होता, ते वखते मदोन्मत्त एवा कुंभारे चोरनी बुद्धिथी तेमने मार्या, तेथी अवधिज्ञान उत्पन्न थया वाद ते मृत्यु पामी स्वर्गे गया. पठी तेना सहिमा माटे देवोए त्यां उद्योत कर्यो, त्यारे गोशाले कछुं के अहो ! आ तेमनो उपाश्रय बले ठे. पठी सिद्धार्थे तेने खरी वात जणाववाथी ते त्यां जइ तेना शिष्योने निचंढीने पाठो आव्यो. पठी प्रभु चौरा प्रत्ये गया. त्यां प्रभु अने गोशालाने रुपी खबर लइ जनारा जासुस जाएनीने आरक्षकोए (अगरू) हेडमां नाखवा मांड्या. त्यां प्रथम गोशालाने अगदमां नाख्यो, पण प्रभुने हजु नाख्या नथी, तेतलामां त्यां उत्पल निमित्तिआनी सोमा अने जयंती नामनी वे बहे-नो के जेज संयम पालवाने असमर्थ थइने परित्राजिकाउ थइ हती, तेजए प्रभुने जोइ अने लंखलीने ते संकटथी ठोकाव्या. पठी प्रभु पृष्ठचंपा प्रत्ये गया. त्यां प्रभु चोमासुं चतुर्मासद्वपण वडे निर्गमन करीने तथा वहारना जागमां ते पारीने (पारणुं करीने) कायंगल नामे सन्निवेश नामे आबस्ती नगरीए गया. त्यां वहारना जागमां कायोत्सर्गध्यानमां रह्या. त्यां सिद्धार्थे गोशालाने कछुं के आजे तुं मनुष्यनुं मांस खाइश. पठी ते सांचढी ते पण तेनुं निवारण करवा माटे वाणीआउने घेर चिह्ना माटे नमवा लाग्यो. त्यां पितृदत्त नामे वणिक रहेतो हलो, तेनी स्त्री मरेल बालकने जन्म आपनारी हती. तेणीने

शिवदत्त नामे निमित्तए ठोकरां जीववानो उपाय कह्यो के 'तारे तारा मरी गयेला वालकनुं
 मांस दुधपाकनी साथे मिश्रित करीने 'कोइ चिछुकने आपहुं'. त्यारे तेणीए तेज विधिपूर्वक
 गोशालाने ते आप्णुं, अने घर वाली नाखवानी वीकथी घरनुं वारणुं तेणीए बढलाची नाख्णुं.
 गोशालो पण तेनुं स्वरूप नहीं जाणतां तेनुं ब्रह्मण करीने जगवान् पासे आड्यो. सिद्धाश्रें तेने सबलो
 वृत्तांत कही बताव्याथी तेणे वसन करीने तेनो निश्चय कर्ग्यो, तथा पठी तेणीनुं घर वालना
 चाड्यो, पण घर नहीं मलवाथी तेणे प्रचुने नामे ते पामोज वाली नाख्यो. त्यांथी प्रचु हरिद्र
 सन्निवेशनी बहार हरिद्र वृद्धनी नीचे प्रतिमा धारीने रखा. त्यां पंथिउए सलगवेलो अशि वडे प्रचु
 नहीं खसवाथी तेना चरणो दाउया; ते जोइ गोशालो त्यांथी नासी गयो. त्यांथी प्रचु मंगला
 नामे गाममां वासुदेवना स्थानके प्रतिमाथी रखा. त्यां वालकोने वीवराववा मांटे आंखोना
 विकारो करता गोशालाने ते बालकोनां मावापोए माय्यो अने मुनिपिशाच कहीने तेनी उपेक्षा
 करी. त्यांथी प्रचु आवर्त गाममां बलदेवने स्थानके प्रतिमाथी रखा. त्यां पण ठोकरांउने वीवराववा
 मांटे गोशालो मुखना चाला करवा लाग्यो. त्यारे तेउनां मावापोए विचार्युं के आ तो गांफो ठे, मांटे
 आने मारवाथी शुं ठे ? एना गुरुनेज मारवा. एम जाणी जेवा तेउ प्रचुने मारवाने आव्या के तुरत
 ते बलदेवनी मूर्तिए हाथमां हल लइने तेउने वार्या, त्यारे ते सर्वे पण प्रचुने नमवा लाग्या. त्यार पठी
 प्रचु चोराक सन्निवेश गया. त्यां मंरुपने विषे जोजन रंधातुं जोइने गोशालो वारंवार नीचो नमीने तक
 जोवा लाग्यो. त्यारे लोकोए चोर जाणीने तेने माय्यो. यारे तेणे गुस्से थइने प्रचुना नामथी ते मंरुपने
 वाली नाख्यो. त्यार पठी प्रचु कलम्बुका सन्निवेश प्रत्ये गया. त्यां मेघ अने कालहस्ति नामे वे जाइ
 हता. तेमां कालहस्तिए प्रचुने उपसर्ग कर्ग्यो अने मेघे तेमने उलखीने खमाव्या. त्यार पठी प्रचु द्विष्ट
 कर्मोनी निर्जरा करवाने अर्थे लाट देश प्रत्ये गया. त्यां हीलना आदि घणा घोर उपसर्गो लोकोए
 कर्ग्यो. पठी पूर्णकलश नामे अनार्य गाममां जता जगवानने मार्गमां वे चोर मळ्या. तेउ जगवानने

ग्रहो करता हवा. त्यां फरीने ठ मासने अंते पाठो गोशालानो मैलाप थयो. त्यां प्रभु चहारना
 जागमां पारणुं करीने कृतबंध एवी मगधचूसिमां उपसर्गोए करीने रहित थया थका विहार करवा
 लाग्या. त्यांथी आलं चिकामां सातमा चोमासाभां मांसदपणथी रहीने चहारना जागमां पारणुं
 करीने कुंडग नामना सन्निवेशमां वासुदेवना प्रतिमाथी रखा. त्यां गोशालो पण वासुदेवनी
 प्रतिमाथी पराङ्मुख थइने मुख प्रत्ये आंधधान करी रह्यो, तेथी लोकोए तेने मार माथ्यो. त्यांथी
 प्रभु मईन नामे गासर्मां बलदेवना चैत्यमां प्रतिमाथी रखा. त्यां गोशालो बलदेवना मुखने विप्रे
 मेहन राखीने रह्यो. पण लोकोए तेने माथ्यो. एवी रीते वट्टे जगोए तेने मुनि जाणीने
 लोकोए ठोडी मेढ्या. त्यांथी प्रभु अनुक्रमे उन्नाग नामे सन्निवेशमां गया. त्यां मार्गमां सन्मुख आवता
 एवां दंतुर बहु वरनी गोशाले हांसी करी “के विधिराज कुशल ठे के दूरदेशमां पण जे माणस
 ज्यां वसे ठे तेमां जेने जे योग्य होय तेने खोलीने जोकी मेळवे ठे.” तेथी तेजए तेने मारीने
 बांसनी जालीमां नाख्यो, पण प्रभु पर ठत्र धरनार होवाथी तेने ठोडी मेढ्यो. त्यांथी प्रभु गोत्रूमि
 प्रत्ये गया. त्यांथी प्रभुए राजगृहीमां आठमुं चोमासुं कर्तुं तथा चतुर्मासी तप पण कर्त्यों, अने चहारना
 जागमां पारणुं करीने त्यांथी वज्रचूमिने विषे घणा उपसर्ग ठे एम कहीने नवमुं चोमासुं त्यां
 (वज्रचूमिने विषे) कछुं, तथा चतुर्मासी तप पण कख्यो तेम वीजा वे मास पण त्यांज प्रभुए विहार कर्त्यों.
 वसति एटले स्थानकना अजावथी नवमुं चोमासुं अनियत कर्तुं. त्यांथी कूर्मग्राम प्रत्ये जतां मार्गमां एक
 तलना ठोरुने जोइने गोशाले जगवानने पूबुं के आ ठोरु निपजशे के नहीं? त्यारे प्रभुए कछुं के आमां
 रहेला तलनां पुष्पोना साते जीवो मरीने एक शंवा(शिंग)मां तलरूप थशे. ते सांजली प्रभुनुं वचन जूनुं
 पाववा माटे ते ठोरुने उखेदीने तेणे एकांत जगामां मेढ्यो. ते वखते नजदीकमां रहेता व्यंतरोए
 विचारुं के प्रभुनुं वचन जूनुं पडो नहीं, एम विचारी त्यां वृष्टि करी. तथा ते जीनी

सिद्धार्थव्यंतर

गोडाहले

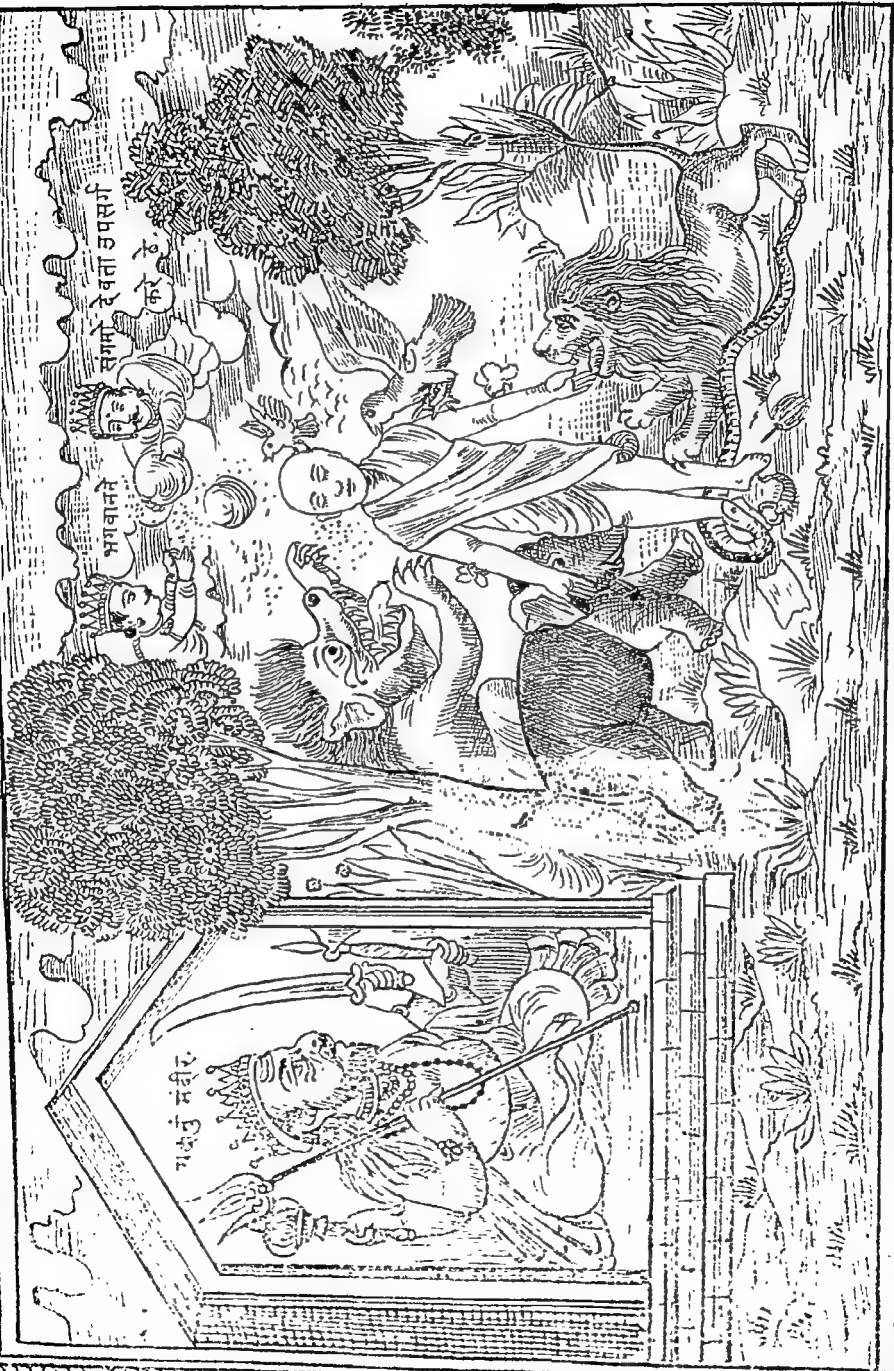
भगवान्

वरेण्यपन गो

वेद्यायन तापसे आतापना ग्रहण करवा माटे जटा बुटी मूकी हती, तेनी मांहे धर्णा। जे जोइ गोशाले तेने “गुकाशय्यातर” एम वारंवार कहिने तेनी हांसी करी. तेथी ते तापसे कोधायमान थइ तेना पर तेजोलेश्या मूकी, पण दयारसना सागर एवा प्रभुए शीलेश्या वने तेनु निवारण करीने गोशालानुं रक्षण कथुं.

पठी ते मंखलिना पुत्र गोशाले ते तापसनी तेजोलेश्याने जोइने जगवानने पूळुं के हे जगवन् ! ते तेजोलेश्या केम प्राप्त थाय ? ते सांजली प्रभुए अवश्य जावी जावना जोगथी सर्पने दूध पावानी पेठे तेवा अनर्थ करनारी एवी पण तेजोलेश्यानी विधि तेने शिखवी के हमेशां आतापनापूर्वक ठठनो तप करी, एक मुठी अरुदना बाकुलाथी तथा एक उना पाणीनी अंजलिथी पारणुं करवुं, अने एवी रीते करनारने ठ मासने अंते तेजोलेश्या प्राप्त थाय ठे. त्यांथी सिद्धार्थ नामे नगर प्रत्ये जतां गोशाले कळुं के ते तलनो ठोरु निपज्यो नथी, पण प्रभुए कळुं के ते ठोरु तो निपज्यो ठे. गोशाले ते वचन पर श्रद्धा नहीं राखता ते तलनी शिंग फोकीने जोइ, तो अंदर सात तलने जोइने तेज शरीरमां तेज प्राणीओ फरीने परावर्तन करीने उपजे ठे, एम मति अने नियतिने दृढ करी. त्यांथी ते प्रभुथी जूदो पड्यां; अने श्रावस्ती नगरीमां जइ कुंजारनी शालामां रहीने प्रभुए बतावेला उपायथी तेजोलेश्यो साधीने अने श्रीपार्श्वनाथ प्रभुना तजी दीधेला व्रतवाला शिष्य पासेथी अष्टांग निमित्त ज्ञानीने अहंकारे करीने लोकोने जणाववा लाग्यो के हुं तो सर्वज्ञ हुं. अहीं किरणावली टीकाकारे कळुं ठे के तेजोलेश्यानो उपाय सिद्धार्थे शिखव्यो ठे, ते विचारवा जेवुं ठे, केमके आवश्यक वृत्ति तथा हेमचंद्राचार्यजीए करेला श्रीवीरचरित्र आदिक अनेक ग्रंथोमां प्रभुए ते विधि कह्यो एम कळुं ठे. त्यांथी प्रभुए दशमुं चोमासुं श्रावस्तीमां कथुं तथा त्यां तेणे विचित्र प्रकारनो तप पण कथ्यो. एवी रीते अनुक्रमे प्रभु बहु म्हेळोवाली एवी दृढ भूमिमां गया. त्यां पेढाल ग्रामनी वहार पोलास चैत्यमां अष्टमचक्रपूर्वक प्रभु एक रात्रिनी प्रतिमाथी रखा. ते वखते सजामां आवेला इंद्रे कळुं के वीर प्रभुना चित्तने चलाववामां त्रणे लोकोना रद्देवासी जे

पण असमर्थ ठे, एम प्रभुनी प्रशंसा करी. ते सांजली संगम नामनो सामानिक देव ईश्या लावीने इंद्र
 समक्ष प्रतिज्ञा करवा लाग्यो के एक क्षणवारमां हुं तेमने चलायमान करीश. एम कही तुरत प्रभु पासे
 आवीने पहेलां तो तेणे धूलनी वृष्टि करी के जेशी प्रभुनां आंख, कान आदिक विचरो ठंकाइ जवाथी ते
 श्वास लेवाने अशक्त थया. ते वार पठी वज्र सरखा मुखवाली कीकीउए करीने प्रभुना शरीरने तेणे चा-
 लणी सरखुं कथुं. ते कीकीउ एक बाजुथी प्रवेश करीने वीजी बाजुथी नीकलवा लागी. ते वार पठी वज्र
 सरखा मुखवाला मांसो, ते वार पठी तीक्ष्ण मुखवाली घीमेलो, ते वार पठी वींठीउ, ते वार पठी नोळीयां, ते
 वार पठी सपों, ते वार पठी लंदरो-ए सर्वेना नक्षत्र आदिकथी, ते वार पठी हाथी तथा हाथणीउनी शुंढ-
 ना आघातोथी तथा पगोए करीने कचरवाथी, ते वार पठी पिशाचना अटहास आदिकथी, ते वार पठी
 वाघना दाढ तथा नखना विदारण आदिकथी, ते वार पठी सिद्धार्थ अने त्रिशलाना करुणाजनक विलाप
 आदिकथी तेणे उपसर्ग कर्था. पठी स्कंधावार (लश्कर) विकुर्वीने के ज्यां लोकोए प्रभुना चरणोनी मध्ये
 अग्नि सलग्वावीने अने वासण मूकीने रसोइ करी हती. ते वार पठी चंफालोए प्रभुना कान अने जुजानां
 मूल आदिने विषे तीक्ष्ण चांचोवालां पक्षीउनां पांजरां लटकाव्यां अने तेउ चांचथी नक्षत्र करवा ला-
 ग्यां. ते वार पठी प्रचक्र पवनथी के जे पवन पर्वतोने पण कंपावतो थको प्रभुने उठाली उठालीने नीचे पा-
 दतो हतो. ते वार पठी वंटोली आथी के जे प्रभुने चक्रनी पेठे नमावतो हतो. ते वार पठी हजार नारना
 प्रमाणवाला चक्रथी के जेशी मेरु पर्वतनुं शिखर पण चूर्ण थइ जाय अने प्रभु पण जेशी ठेक हुंटाण सुधी
 जमीनमां खुंची गया हत्त. ते वार पठी प्रज्ञात करीने तेणे कळुं के हे देवार्थ ! हनु सुधी केम उजाओ ?
 पण प्रभु तो ज्ञानथी रात्रि ठे एम जाणे ठे. त्यार पठी देवनी कळि करीने कळुं के हे महर्षे ! तमारे स्वर्ग
 अथवा मोक्ष जे कंइ जोइए ते मागी लो; तेथी पण प्रभुने निश्चल जोइ तेणे देवांगनाना हावजावथी
 प्रभुने उपसर्ग कर्था. एवी रीते तेणे एक रात्रिमां वीश उपसर्ग कर्था, पण तेथी प्रभु जरा पण चला-
 यमान थया नहीं. अहीं कविए कळुं ठे के हे प्रभु ! तमारुं बल जगतनो नाश करवाने अने रक्षण कर-

વાને સમર્થ છે, અને અપરાધી એવા સંગમક ઉપર કરેલી દયા પણ તેવી જ છે, એવું વિચારીને જ હોય નહીં જેમ તેમ રોપથી ક્રોધ તો તમારા મનને તજીને જતો રહ્યો છે. તે વાર પઠી ઠ માસ સુધી અને પર્ણિય કહેતાં કદપે નહીં ~~દેવો~~ ~~પરમાત્મા~~ કરવા આદિકના તેના કરેલા નાના પ્રકારના ઉપસર્ગોને સહન કરતા થકા પ્રતુ આહાર રહિત થયા થકા ~~૨~~ માસ વ્યતીત થયે ઠતે તે સંગમ ગયો હશે એમ ધારીને વજ્ર ગ્રામના મોકુલમાં ગોચરી માટે ગયા. ત્યાં પણ તેણે આહારને અને પર્ણિય કરેલો જાણીને પ્રતુ તે લીધા વિના ગામ વહાર આવી પ્રતિમાથી રહ્યા. પઠી તે નીચ દેવ પ્રતુને અવધિજ્ઞાનથી કોઈ રીતે પણ સ્વલિત નહીં થયેલા તથા વિચુરુ પરિણામવાલા જોઈને વિલલો થઈને શક્તી બીકથી પ્રતુને વાંદીને સૌધને દેવલોક પ્રત્યે ગયો. પઠી તેજ ગોકુલમાં જતા પ્રતુને એક ઘરની ગોવાલણી એ હુધપાકથી પ્રતિલાગ્યા, તથા ત્યાં વસુધારા પણ થઈ.

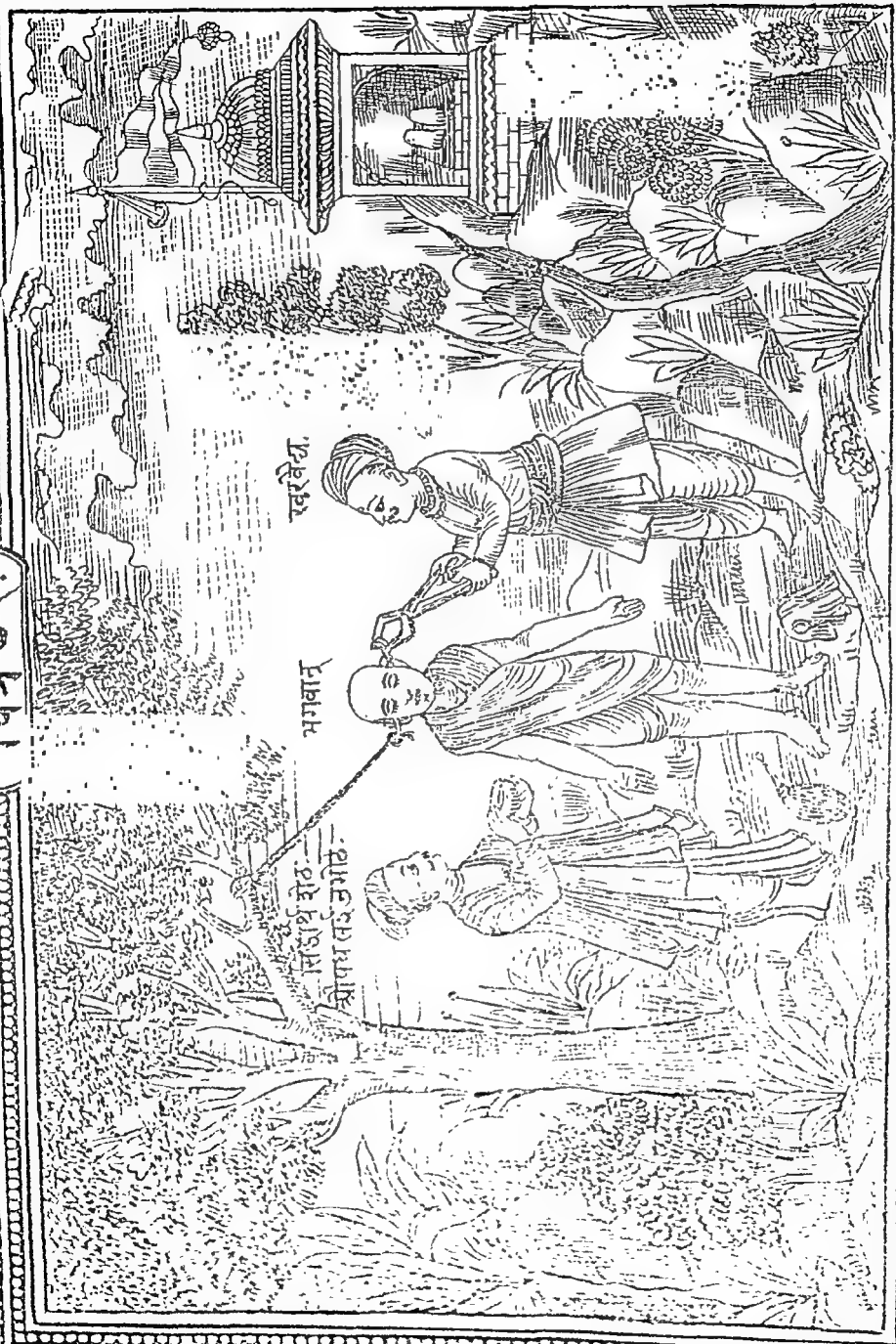
અહીં પ્રતુને ઉપસર્ગ કર્યાં તેટલો કાલ સુધી સૌધર્મ દેવલોકમાં રહેનારા સઘલા દેવ તથા દેવીડે આનંદ રહિત અને ઉત્સાહ રહિત રહ્યા, અને ઈંદ્ર પણ ગીત, નાટક આદિકને તજીને “આ ઉપસર્ગોનો હું જ હેતુ થયો તું, કેમકે મેં કરેલી પ્રતુની પ્રશંસાથી આ હુષ્ટ સંગમકે પ્રતુને ઉપસર્ગો કર્યાં છે” એમ વિચારી અત્યંત હુઃખિત ચિત્તવાલો થયો થકો હાથ પર મુલ રાલી દીન દષ્ટિયુક્ત થયો થકો દિલગીરીમાં રહ્યો. પઠી ઋષ્ટ થયેલ છે પ્રતિજ્ઞા જેની તથા શ્યામ મુલવાલા એવા તે નીચ સંગમક દેવને ત્યાં આવતો જોઈને ઈંદ્રે પરાડ મુલ થઈને દેવોને કહ્યું કે ઝરે દેવો ! આ હુષ્ટ કર્મચંકાલ પાપી આવે છે, માટે તેતું દર્શન પણ મહાપાપને આપનારું થાય છે; વલી એણે આપણનો મોટો અપરાધ કરેલો છે, કેમકે તેણે આપણા સ્વામીને કદર્થના કરી છે. જેમ એ પાપી આપણાથી ર્યો નથી, તેમ પાપથી પણ ર્યો નથી; માટે હુષ્ટ અને અપવિત્ર એવા દેવને સ્વર્ગમાંથી તુરત કાઢી મૂકો. એવી રીતે ઈંદ્રે આજ્ઞા કરેલા સુત્રટોથી નિર્દય રીતે લાકની, સુદિ વિગેરેથી તારુના કરાયેલો, આંગલી મોરવાના કરેલા દેવોના આક્રોશને સહન કરતો, ચોરની પેઠે શંકિત થઈને આમતેમ જોતો, ઠરી ગયેલા અંગારાની પેઠે નિસ્તેજ થયેલો અને પરિવાર

तेणी तो जीज करडीने मृत्यु पामी, पण वसुमतीने पुत्री तरीके करवानुं समजावीने तेणीने तेणे को-
 शात्रीमां लावीने चौटासां वेचवाने राखी. त्यां धनावह नामना शेठे तेणीने वेचाती लक्ष चंदना एडु
 नाम आपीने पुत्री तरीके राखी अने ते घणी प्रिय थइ. एक दहाम्रो ते शेठना पग धोवरावती होती ते
 वखते तेणीनो चौटला पृथ्वी पर लटकतो हतो, ते शेठे पोते उंचो कर्यो, ते जोइने ते शेठनी मूला नामनी
 स्त्रीए विचारुं के आ युवान वालिका खरेखर शेठनी स्त्री थशे अने हुं निर्मादय प्राय थइश एम धारीने
 खेद युक्त चित्तवाली तेणीए चंदनानुं मस्तक मुंफावी तेणीने बेकी पहेरावी तालामां घालीने कयांक
 चाली गइ. शेठने पण महा मुश्केलीए चोथे दहाडे ते खबर परवाथी तालुं उघाडीने तथा तेवीजरीते
 तेणीने उंत्रामां मूकीने तथा सुपराना खुणामां अरुदना बाकुला आपीने ते बेकी जांगवा माटे लुहारने
 उयारे बोलाववा गयो, त्यारे चंदनाए विचारुं के जो कोइ पण जिह्मक आ वखते आवे तो तेने आ बाकु-
 लामांथी आपीने पठी हुं पण खाउं. एम विचार करे ठे एटलामां त्यां श्री वीर प्रभु पधार्या. त्यारे तेणीए
 पण हर्षित थइने कळुं के हे प्रभु! आ तमे दयो, पण प्रभु पोताना अजिग्रहपूर्वक तेणीने ररुती नहीं
 जोइने पात्रा वळ्या. त्यारे चंदनाए विचारुं के अहो! प्रभु आ वखते आवीने कंइ पण ग्रहण कर्यो
 विना पात्रा चादया जाय ठे, एम विचारी खेदपूर्वक ते ररुवा लागी. पठी प्रभुए पण पोतानो अजि-
 ग्रह संपूर्ण थयेलो जाणी ते बाकुला लीधा. अहीं कवि कहे ठे के पंमित लोकोए चंदनाने बाला
 केम कहेली ठे? (अर्थात् तेणीने तो महा हुशियार समजवी;) केमके तेणीए तो वीर प्रभुने बाकुला वडे
 तेतरीने मोक्ष लइलीधुं!! ते वखते त्यां पंच दिव्यो प्रगट थयां, इंद्र पण आव्यो, देवो नाचवा लाग्या,
 तेणीना मुंमित मस्तक पर केश थइ गया, बेकीडं जांजरूपे थइ. त्यां मृगावती मासीनुं मलबुं थयुं
 तथा संबंधथी वसुधारामां पडेळुं धन शतानीक लेवा लाग्यो, तेने निवारीने चंदनानी आझाशी धनावहने
 ते धन दइने तथा आ वीर प्रभुनी प्रथम साध्वी थशे, एम कहीने इंद्र अंतर्धान थइ गयो. पठी अनुक्रमे
 जूजिका नामे गाममां इंद्र नाट्यविधि देखामनीने कळुं के आटले दिवसे ज्ञाननी उत्पत्ति थशे. त्याखाद

मेंढिक नामे गाममां चमरेंद्रे प्रचुने कुशल पूंछुं. त्यांथी पएमानि नामे गाममां प्रचु व्हारना चागमां प्रतिमाथी रखा हता, तेमची पासे एक गोवालीउं पोताना वेळो मूकीने गाममां गयो. पठी आवीने तेणे प्रचुने पूंछुं के हे देवार्थ ! मारा वेळो कयां गया ? पण प्रचु मौन रहेवार्थी तेणे गुस्से थडने प्रचुना कानमां एवी रीते वांसना खीला ठोक्या के जेमना अग्र जाग अंदर एक वीजाने अरुन्या अने व्हारना अग्र जाग कापी नाखीने ते न देखाय एवा करी दीधा. प्रचुए त्रिपुटना नवमां शय्यापालकना कानमां जे तपावेळुं सीसुं रेन्दावुं हुं, ते उपार्जन करेळुं कर्म आवी रीते वीर नवनने विपे उदयमां आड्युं. ते शय्यापालक जब जमीने आज गोवालीउं थयो हतो. त्यांथी प्रचु मध्यम अपापामां गया. त्यां सिद्धार्य नामे वणि-कने घेर प्रचुने जिद्दा माटे आवेला जोडने खरक नामना वैद्ये प्रचुने शडय सहित जाण्या. पठी ते वणिके वैद्यनी साथे उद्यानमां जडने ते खीलाउंने साणसीथी प्रचुना कानमांथी खेंची कडाड्या. ते काढती वखते वीर प्रचुए एवो अरेराट शब्द कर्चो के जेथी सघळुं उद्यान मद्दा नयंकर थ्युं. त्यां लोकोए एक देवालय पण बंधावुं. पठी प्रचु संरोहिणी नामनी औपधिथी नीरोगी थया, तथा ते वैद्य अने वणिक वळे स्वर्गमां गया तथा ते गोवालीउं सातमी नरके गयो. एवी रीते उपसर्गो गोवालीआची शरु थया अने गोवालीआथीज पूर्ण थया.

हवे ते उपसर्गोमां जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट ए विभाग ठे. ते आ प्रमाणे-कटपूतनानो शीतोप-सर्ग जघन्यमां उत्कृष्ट जाणवो, कालचक्रनो मध्यममां उत्कृष्ट जाणवो, तथा कानमांथी खीला खेंच-वानो उत्कृष्टमां उत्कृष्ट जाणवो. ते सघला उपसर्गो वीर प्रचुए सम्यक् प्रकारे सहन कर्चो.

त्यारपठी श्रमण जगवान् श्रीमहावीर प्रचु अणगार थया. केवा अणगार थया ते कहे ठे. ईर्थासमिति एटले हलनचलनमां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा जापासमिति एटले बोलवा करवामां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा एषणासमिति एटले वेंतालीश दोषोए करीने रहित एवी जिद्दा ग्रहण करवामां उत्तम प्रवृत्तिवाला थया; तथा आदानचंक्रमत निक्षेपणासमिति एटले आदान कहेतां

स्वदेव्य

भगवान्

सिद्धार्थ शेरः—
श्रीपथ तर्जुमोहः

उपकरण आदिक ग्रहण करवामां तथा जांरुमात्रा कहेतां वस्त्र प्रमुख उपकरणनी जातने अथवा
 जांरु कहेतां वस्त्र आदि तेमज माटीनां वासणने अने मात्र कहेतां पात्रां विगेरेने मूकवामां पण
 समितिशुक्त थया, अर्थात् तेमने बरोबर जोइ प्रमाजीने उपाडवा तथा मूकवा लाग्या. तथा पारिष्ठाप-
 निकासमिति एटले विष्टा, मूत्र, शुंफ, श्लेष्म, देहनो मेल इत्यादिक नाखवा करवामां पण सावधान
 थया, अर्थात् तेमने शुद्ध जगो पर नाखवा लाग्या. अर्हीं ठेव्ही वे समितिउ जो के प्रचुने झांड तथा
 श्लेष्म आदि नहीं होवाथी संभवतीज नथी, तोपण तेउनां नामना अखं नितपणा वास्ते एमं कहुं ठे.
 वली एवी रीते मन, वचन अने कायानी उत्तम प्रवृत्तिवाला थया, तथा अशुभ परिणामथी पाठ
 फरनारा होवाथी मन, वचन अने कायानी गुप्तिवाला थया अने तेथी गुप्त तथा गुप्त इंद्रियोवाला,
 तथा वसती आदि नव वाडोथी शोभता ब्रह्मचर्यने आचरे ठे माटे गुप्त ब्रह्मचारी थया, तथा क्रोधरहित
 मानरहित, मायारहित अने लोभरहित तथा अंतर्बृत्तिथी शांत, बहिर्बृत्तिथी प्रशांत अने बंने वृत्तिथी
 उपशांत तथा सर्व प्रकारना संतापथी रहित थया, तथा हिंसा आदिक आश्रवद्धारनी विरतिथी पाप-
 कर्मनां बंधनोथी रहित थया, तथा ममताए करीने रहित थया, तथा द्रव्य आदिकथी पण रहित
 थया, तथा विघ्नग्रंथ एटले हिरण्य (सुवर्ण) आदिकनी ग्रंथिथी रहित थया, तथा द्रव्य जावरूप
 मलना निर्गमनथी निरुपलेप थया, तेमां द्रव्य मल एटले शरीरथी उत्पन्न थतो मल तथा जाव मल
 एटले कर्मथी उत्पन्न थतो मल, ते बन्नेथी रहित थया. (अर्हीं निरुपलेपपणुं दृष्टांते करीने दृढ करे ठे. कां-
 सानुं पात्र जेम पाणीथी मुक्त होय ठे तेम स्नेहथी मुक्त अर्थात् जेम कांसांनुं पात्र पाणीथी लेपातुं नथी,
 तेम जगवान् पण स्नेहथी लेपाता नथी ए अर्थ जाणवो). तथा शंखनी पेठे राग आदिकने विषे नहीं रंगा-
 वाथी निरंजन थया, तथा जीवनी पेठे सर्व जगोए स्खलनारहित गमन करनारा, तथा आकाशनी पेठे
 कोइना पण आधारनी अपेक्षा नहीं करनारा होवाथी निराबंधन, तथा वायुनी पेठे एकज जगोए नहीं
 रहेनारा होवाथी अप्रतिबद्ध, तथा शरद् कतुना पाणीनी पेठे काबुज्ये करीने अकलंकित होवाथी शुद्ध

હૃદયવાલા થયા, તથા કમલપત્રની પેઠે નિર્લેપ થયા, એટલે જેમ કમલપત્ર પર લેપ લાગતો નથી, તેમ પ્રયુને
 પણ કર્મોનો લેપ લાગતો નથી, તથા કાચવાની પેઠે ગુપ્ત ઇંદ્રિયોવાલા, તથા ગેંઘાના શિંગફાની પેઠે એ
 કાકી અર્થાત્ ગેંઘાને જેમ એકજ શિંગહું હોય છે, તેમ જગવાનું પણ આદિકની સહાય વિનાના, તથા
 પક્ષીની પેઠે પરિવારનું મૂકવાપણું હોવાથી અને અનિયત નિવાસ હોવાથી વિપ્રમુક્ત થયા, તથા ચારંક
 પક્ષીની પેઠે પ્રમાદ વિનાના થયા, ચારંક પક્ષીના જોડલાનું એકજ શરીર હોય છે; કહ્યું છે કે ચારંક પક્ષી-
 ને એક પેટવાલાં, પૃથગ્ ગ્રીવાવાલાં, ત્રણ પગવાલાં તથા મર્ત્યની જાણ બોલનારાં હોય છે અને તેડનું મૃત્યુ
 મિત્ર ફલની ઇચ્છાથી થાય છે, વલી તેડ અત્યંત અપ્રમાદી થયા થકા જીવે છે એ ઉપમા જાણવી. વલી
 હાથીની પેઠે કર્મોરૂપી શત્રુર્જને હણવાને શૂરા, તથા વૃષજની પેઠે પોતે અંગીકાર કરેલા વ્રતચારને
 ઉપાનવાને સમર્થ હોવાથી જાતપરાક્રમ, તથા સિંહની પેઠે પરિષહાદિકરૂપ શ્વાપદથી નહીં જીતાવ
 તેવા હોવાથી દુર્ઘર્ષ, તથા મેરુની પેઠે ઉપસર્ગોરૂપી પવનથી ચલાયમાન નહીં થવાથી અપ્રકંપ,
 તથા હર્ષ તેમજ શોકનું કારણ હોય તેને વિષે પણ વિકાર રહિત સ્વજાતને લીધે સમુદ્રની પેઠે ગંજીર,
 તથા શાંતપણને લીધે ચંદ્રની પેઠે સૌમ્ય લેશ્યાવાલા, તથા સૂર્યની પેઠે દેદીપ્યમાન તેજવાલા, અર્થાત્
 દ્રવ્યથી શરીરની કાંતિથી અને જાતથી જ્ઞાને કરી કાંતિવાલા થયા, તથા ઉત્તમ સુવર્ણની પેઠે શ્રેયેહું છે
 સ્વરૂપ જેમનું એવા થયા, અર્થાત્ જેમ નિશ્ચે મેલ વલી જવાથી સોનું કાંતિવાલું થાય છે, તેમ જગવાનું સ્વ-
 રૂપ પણ કર્મોરૂપી મેલનો નાશ થવાથી અત્યંત દીપ્તિવાળું થયેલું હું એ જાવ જાણવો. તથા પૃથ્વીની પેઠે
 સર્વ સ્પર્શને સહન કરનારા થયા, અર્થાત્ જેમ પૃથ્વી ટાઢ તરફનો વિગેરે સમતાથી સહન કરે છે, તેમ જગ-
 વાનું પણ સઘળું સહન કરતા હવા, તથા સારી રીતે ઘી આદિકથી સિંચાયેલો જે અગ્નિ, તેની પેઠે તેજથી-
 જાગ્રદવ્યમાન થયા. વલી તે પ્રયુને એવો પક્ષ નથી કે કોઈ પણ જગો એ તેમને પ્રતિબંધ થાય એટલે તેમ-
 ને કોઈ પણ જગો એ પ્રતિબંધ નહોતો એ જાવ જાણવો. તે પ્રતિબંધ ચાર પ્રકારનો કહેલો છે. તે આ પ્રમાણે-
 દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાલથી અને જાવથી. તેમાં દ્રવ્યથી સચિત્ત. અચિત્ત અને મિશ્ર એ ત્રણ પ્રકારે

जाणवो. सन्नित्त डव्य एटले स्त्री आदिक, आचैत्त डव्य एटल आचूएण आदिक, तथा । म अ डव्य
 एटले शणगरेली स्त्री आदिक तेने विषे. क्षेत्री एटले कोइ गाममां, नगरमां, अरण्यमां, धान्य जेमां
 उत्पन्न थाय एवा क्षेत्रमां, खल कहेतां धान्यने फोतरांथी जूदा करवाना स्थानकमां, घरमां, अथवा
 घरना आंगणमां अथवा आकाशमां. कालथी एटले समय जेवा अति सूक्ष्म कालमां के जे काल सेंकडो
 कमलपत्र विंधवाना अथवा जीर्ण सानी फाडवा आदिना दृष्टांतथी जणाइ आवेठे, तथा आवलि एटले
 असंख्याता समयवाला कालमां, तथा श्वासोश्वासना प्रमाणवाला कालमां, तथा स्तोक एटले सात
 उन्नासना प्रमाणवाला कालमां, तथा क्षण एटले घटीना ठाठा जागना प्रमाणवाला कालमां, तथा लव
 एटले सात स्तोकना मानवाला कालमां, तथा मुहूर्त्त कहेतां सत्तोतेर लवना मानवाला कालमां, एवी
 रीते रात्रि दिवस, पक्ष, मास, ऋतु, अथन अथवा वर्ष पर्यंतना कालमां, तथा बीजा पण शुगपूर्व, अंगपूर्व
 आदिक लांवा कालमां. हवे जावथी एटले क्रोधमां, मानमां, मायामां, लोभमां, जयमां, हास्यमां, प्रेममां,
 द्वेषमां, कलहमां, मिथ्या कलंक देवामां, चाकीमां, परना अपवादमां, मोहनीयना उदयथी यती रति
 अरतिमां, कपट सहित मृषावादमां, तथा मिथ्यात्वरूपी अनेक दुःखना हेतुरूप एवा शब्दयमां. एवी
 रीते पूर्वोक्त स्वरूपवालां डव्य, क्षेत्र, काल अने जावने विषे कोइ पण जगोए प्रभुने प्रतिबंध नहोतो.

हवे ते श्री वीर प्रभु वर्षाकालना चार मास वर्जने बाकीना ग्रीष्म अने हेमंत ऋतु संबंधी आठ मा-
 समां गाममां एक रात्रि तथा नगरमां पांच रात्रि सुधी रहेता. वली ते प्रभु केवा ? तो के वासी कहेतां
 सुतारनुं लाकमां ठेलवानुं हथियार तथा चंदन, ते बन्नेने विषे तुल्य अध्यवसायवाला, वली ते प्रभु
 केवा ? तो के तृण, मणि, पाषाण अने कांचनमां पण तुल्य दृष्टिवाला, तथा सुख दुःखमां पण तुल्य स्वप्ना-
 ववाला, तथा आलोक अने परलोकमां पण प्रतिबंध विनाना, अने तेथी करीने ज जीवित अने मरणमां
 वांठा रहित एवा, तथा संसाररूपी समुद्रना पार प्रत्ये पहुँचेला तथा कर्मरूपी शत्रुओने मारवा माटे
 उद्यमवंत थयेला एवा प्रभु आ कम प्रमाणे विचरवा लाग्या.

તાપના વહે આતાપના હેતાં થકા, જલરહિત ઠઠનો તપ હોતે ઠટે, તથા ઉત્તરાફાદ્યુની નદ્ધત્રને વિષે ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે ઠટે, ધ્યાનના મધ્ય જાગમાં વર્તે ઠટે, અર્થાત્ શુદ્ધ ધ્યાનના ચાર જોડો ઠે, પહેલું પ્રયત્નવિતર્કવાલું સવિચાર, બીજું એકત્વ વિતર્કવાલું અવિચાર, ત્રીજું સૂક્ષ્મક્રિય અપ્રતિપાતિ તથા ચોથું ઉચ્છિન્નક્રિય અનિવર્તિ; તેઓમાંથી પહેલા બે જોડોવાલું ધ્યાન ધરત ઠટે, અનંત ઇટલે અનંત વસ્તુનું જાણપણું ઠે જેમાં એવાં, અનુપમ, બાધારહિત, આવરણ રહિત, સંપૂર્ણ તથા સર્વ અવયવે શુક્ત એવાં કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયાં.

પૃથ્વી રીતે કેવલજ્ઞાન ઉપન્યાવાદ શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રજુ “અર્હન” થયા, અર્થાત્ અયોક વૃદ્ધ આદિક પ્રાતિહાર્યથી પૂજાને યોગ્ય થયા. વલી કેવા ? તો કે જિન કહેતાં રાગદ્વેષને જીતનારા થયા, તથા કેવલી, સર્વજ્ઞ અને સર્વદર્શી થયા. તથા દેવ, મનુષ્ય અને અસુર સહિત લોકના પર્યાયોને જાણનારા તથા જોનારા થયા. ત્યારે શું ફક્ત દેવ, મનુષ્ય અને અસુરોના જ પર્યાયોને જાણનારા થયા ? તો કે એમ નહીં, સર્વ લોકને વિષે રહેલા સર્વ જીવોની જવાંતરથી આગતિ, જવાંતરમાં ગતિ, સ્થિતિ ઇટલે તન્નવ સંબંધી આયુષ્ય અથવા કાયસ્થિતિ, વ્યવન ઇટલે દેવલોકથી તિર્યંચ અને મનુષ્યને વિષે અવતાર, ઉપપાત ઇટલે દેવલોકમાં અથવા નરકમાં ઉત્પત્તિ, તથા સર્વ જીવ સંબંધી (જીવોનાં) મન, મનમાં ચિંતન કરેલું, જોજન ફલાદિ, ચોરી આદિક કાર્ય, મૈથુન આદિ પ્રતિસેવનું, પ્રગટ કાર્ય તથા ઠાનું કાર્ય, તે સઘલું સર્વ જીવોનું જગવાનું જાણનારા થયા. વલી તે પ્રજુ કેવા ? તો કે ત્રણે જીવને કરામલકની પેઠે જોનાર હોવાથી નથી રહેલ કંઈ પણ ગુત્ત જેને એવા, તથા જઘન્યપણાથી ક્રોધ દેવો તેમની સેવા કરનારા હોવાથી એકાંતને નહીં જજનારા પણ તે પ્રજુ તે તે કાલને વિષે મન, વચન અને કાયાના યોગોમાં યથાયોગ્યપણે વર્તતા એવા સર્વ લોકોને વિષે સર્વ જીવો, તેડના સર્વ જાવોને જાણતા અને જોતા થકા વિચરવા લાગ્યા. વલી “સવજી-

વાણે” એ પદમાં અકારનો પ્રશ્નેષ હોવાથી સર્વે અજીવ એટલે ધર્માસ્તિકાય આદિકના પણ સર્વે પર્યાયોને જાણતા અને જોતા થકા પ્રચ્છ વિચરવા લાગ્યા એવો પણ અર્થ જાણવો.

હવે તે અવસરને વિષે એકઠા મલેલા દેવ અસુર પ્રત્યે પત્યરવાલી જમીન પર પડેલા વરસાદની પેઠે કાળવાર નિષ્ફળ એવી દેશના દર્શને પ્રચ્છ અપાપાપુરીમાં મહાસેન નામે વનમાં ગયા. ત્યાં યજ્ઞ કરાવતા પૃથ્વા સોમિલ નામે બ્રાહ્મણના ઘરમાં ઘણા બ્રાહ્મણો એકઠા થયા હતા. તેડમાં ઇંદ્રચૂતિ, અગ્નિચૂતિ તથા વાયચૂતિ નામે ત્રણ સગા બ્રાહ્મણ હતા. તેડે ચૌદે વિદ્યામાં પ્રવીણ હતા. અનુક્રમે તેડમાં પહેલાને જીવનો, ત્રીજાને કર્મનો તથા ત્રીજાને તેજ જીવને તેજ શરીરનો સંદેહ હતો. તથા તે દરેકને પાંચસો પાંચસો શિષ્યોનો પરિવાર હતો. તેવીજ રીતે વ્યક્ત અને સુધર્મા નામના બે બ્રાહ્મણો તેડલાજ પરિવારવાલા તથા તેવાજ વિદ્વાનો હતા. અનુક્રમે તેડમાંથી પહેલાને પંચ ચૂતો ઠે કે નહીં? એવો સંદેહ હતો, તથા ત્રીજાને “જે જેવો તે તેવોજ” એવો સંદેહ હતો. ત્રીજા તેવાજ વિદ્વાન મંક્તિ અને મૌર્યપુત્ર નામે બે બ્રાહ્મણ હતા. તે દરેકને સારા ત્રણસો શિષ્યોનો પરિવાર હતો. અનુક્રમે તેડમાંથી પહેલાને વંધ મોકનો, તથા ત્રીજાને દેવના સંબંધમાં સંદેહ હતો. તથા અંકપિત, અચલચાતા, મેતાર્ય અને પ્રજાસ નામે ચાર બ્રાહ્મણો હતા. તે દરેકને ત્રણસો શિષ્યોનો પરિવાર હતો; તથા અનુક્રમે તેડમાંથી પહેલાને નારકીનો, ત્રીજાને પુણ્યનો, ત્રીજાને પરલોકનો તથા ચોથાને મોકનો સંદેહ હતો. એવી રીતે તે અગરે વિદ્વાનોને એક એક સંદેહ હતો, પણ પોતાના સર્વજ્ઞપણાના અગ્નિમાનની કૃતિના ત્રયથી તેડે માંહોમાંહે કોઈને પણ પોતપોતાના સંદેહ વિષે પૂછતા નહોતા. એવી રીતે તેડના પરિવારના ચુમાલીસે બ્રાહ્મણો, તથા ત્રીજા પણ ઉપાધ્યાય, શંકર, ईश्वर, શિવજી, જાની, ગંગાધર, મહીધર, મહીધર, પંડ્યા, વિષ્ણુ, મુકુંદ, ગોવિંદ, પુરુષોત્તમ, નારાયણ, હુવે, શ્રીપતિ, ઉમાપતિ, ગણપતિ, જયદેવ, વ્યાસ, મહાદેવ, શિવદેવ, મૂલદેવ, સુલદેવ, ગંગાપતિ, ગૌરીપતિ, ત્રિવાકી, શ્રીકંઠ, નીલકંઠ, હરિહર, રામજી, ચાલકુણ, ચંદુરામ,

णित होय तो गणवालायक ठे समस्त गुणो जेना एवा ते आय (अर्थात् तेना समस्त गुणो गणी
 शकाय). लोकोए एम कह्ये ठेते इंद्रभूति विचारवा लाग्यो के निश्रे आ कोइ महा धूर्त ठे तथा
 मायाने रहेवानुं खास घर ठे, केमके नहींतर ते समस्त लोकोने विघ्नममां केम पानी शकें? माटे ते
 सर्वज्ञने हुं कदि कणवार पण सहन करी शकीश नहीं; केमके अंधकारना समूहने दूर करवाने सूय
 कंइ वाट जोतो नथी. वली अग्नि हाथना स्पर्शने, सिंह पोतानी केशवालीना खेंचवाने तथा कत्रिय
 पोताना शत्रुथी यता अपमानने कदि सहन करी शकतो नथी; कारण के में वादीना इन्द्रोने पण वो-
 लता बंध करी दीधा ठे तो पढी पोताना घरने विषेज शूरवीर एवो आ सर्वज्ञ मारी पासे कोण ठे?
 जे अग्निए मोटा पर्वतोने वाली नाख्या ठे तेनी आगल बुद्धो कोण मात्र ठे? जेणे हाथीउने उमानी
 मूक्या ठे एवा वायुनी आगल रुनी पुणीनुं शुं जोर चाहे? वली मारा जयथी गौर देशमां जन्मेला
 पंक्ति तो दूर देशमां चाढ्या गया ठे, तथा गुर्जर पंक्ति तो मारा जयथी जर्जरित थइने त्रास पाम्या
 ठे, तथा सालवाना पंक्ति मरी गया ठे, तथा तिलंग देशमां जन्मेला पंडितो तो मारा जयथी कृश
 शरीरवाला थया ठे. अरे! वली लाट देशमां जन्मेला पंक्ति तो माराथी करीने क्यांए जागी गया ठे,
 तथा द्रविरू देशना चतुर पंक्ति लज्जातुर थया ठे. अरे! ज्यारे हुं वादीउनो इच्छातुर थयो हुं, त्यारे ज-
 गतमां वादीउनो पण मोटो डुकाल पड्यो ठे; तो मारी आगल वली आ कोण वादी ठे के जे पोताना
 सर्वज्ञपणाना मानने धारण करे ठे? एम धारीने ज्यारे त्यां प्रभु पासे जवाने ते उत्कंठित थयो,
 त्यारे अग्निभूतिए तेने आ प्रमाणे कहुं के हे बंधु! ते एक वादीकीट (दम विनाना वादी) पासे
 जवाने तमारे प्रयास लेवानी शी जरूर ठे? हुं त्यां जाउं हुं, केमके एक कमलने उखेकी नाखवा माटे
 शुं ऐरावणने लइ जवाय खरो? त्यारे इंद्रभूतिए कहुं के जो के ते तो मारा शिष्यथी पण जीती शकाय
 तेवो ठे, पण ते प्रवादीनुं नाम सांचलीने माराथी अहीं रही शकातुं नथी. जेम(तल)पीलतां कोइ तलनो
 दाणो रही जाय, जेम दलतां अनाजनो दाणो रही जाय, जेम उखेरतां कोइ तणखहुं रही जाय, जेम

अगस्तिने (समुद्र) पीतां सरोवर रही जाय तथा खांडतां कोइ पण फोतरुं रहो जाय तेनी पठे आ मन
 थयो ठे. तोपण हुं फोकट सर्वज्ञवादीने सहन करी शक्तो नथी. ए एक न जीताय तो सर्व पण न जीतायुं
 आय. सती स्त्री एक बार पण शीलव्रतथी ब्रष्ट आय तोपण ते हमेशां असतीज कहेवाय. आश्चर्य ठे के त्रण
 जगतमां हजारो वादीउने में वाद वडे जीत्या ठे, पण खीचमीनी हांकलीमां जेम कोइ कांगडुं मग रही
 जाय तेम आ वादी रही गयो ठे. वदी आ वादीने जीत्या विना मारो जगतने जीतवाथी उत्पन्न थयेलो
 यश पण नाश पामशे, केसके शरीरमां रहेलुं अदप शब्द पण प्राणने तजावे ठे. कछुं ठे के वहाणमां एक
 अदप विद्ध पम्वाथी पण शुं ते समुद्रमां डुबी जतुं नथी ? तथा एक इंट खसेरुवाथी पण समस्त किछो
 पनी जाय ठे. इत्यादि विचार करीने करेल ठे बार तिलको जेणे एवो, तथा सोनानी जनोइथी विभू-
 पित थयेलो, तथा उत्तम रीते करेल ठे पीलां वस्त्रो नो आंकवर जेणे एवो, तथा हाथमां धारण करेल
 ठे पुस्तको जेउए एवा केटलाक शिष्योथी वींटायेलो, तथा हाथमां पकडेलां ठे कमंरुलु जेउए एवा
 केटलाक शिष्योथी वींटायेलो, तथा हाथमां राखेल ठे दर्ज जेउए एवा केटलाक शिष्योथी वींटायेलो,
 तथा हे सरस्वती जेना कंठनुं आचूषण ठे एवा ! हे वादीनी विजयलक्ष्मीने शरण सरखा ! हे वादीउना
 मदने उत्तरनारा ! हे वादीउनां मुखने जांगनारा ! हे वादीउरूपी हाथी प्रत्ये सिंह सरखा ! हे वादी-
 उना ईश्वरनो नाश करनार ! हे वादीरूपी सिंह प्रत्ये अष्टापद सरखा ! हे वादीने जीतवाथी निर्मल
 थयेला ! हे वादीउना समूहना राजा ! हे वादीउना शिर प्रत्ये काल सारखा ! हे वादी रूपी केल प्रत्ये
 तलवार सरखा ! हे वादीरूपी अंधकार प्रत्ये सूर्य सरखा ! हे वादीरूपी घउने पीसवाने घंटी सरखा ! हे
 वादीना मदनुं-मरनुं मईन करनार ! हे वादीरूपी घमाने तोरवाने मुजर (मोघर) सरखा ! हे वादीरूपी
 धुवमने सूर्य सरखा ! हे वादीरूपी समुद्र प्रत्ये अगस्ति कषि सरखा ! हे वादीरूपी वृक्षने उखेनी नाख-
 वामां हाथी सरखा ! हे वादीरूपी देवोना इंद्र सरखा ! हे वादीरूपी गरुड प्रत्ये गोविंद सरखा ! हे वादी-
 रूपी माणसोना राजा ! हे वादीरूपी कंसने मारवामां कृष्ण सरखा ! हे वादीरूपी हरिण प्रत्ये सिंह

सरखा ! हे वादीरूपी ज्वर प्रस्थे धन्वंतरि वैद्य सरखा ! हे वादीरूपी टोलाना मल्ल सरखा ! हे वादीઓ
 નાં હૃદય પ્રસ્થે શલ્યા સરખા ! हे वादीઓના समूहने जीतनारा ! हे वादीઓरूपी पतंगीआंओ प्रत्ने डी-
 पक सरखा ! हे वादीઓના समूहना मुगट सरखा ! हे पंक्तिमां शिरोमणि सरखा ! हे जीतेल ठे अ-
 नेक वादो जेणे एवा ! हे सरस्वतीथी मलेल ठे प्रसाद जेने एवा ! एवी रीते विरुदावलीथी गजावी
 दीधेल ठे दिशाओंनो समूह जेणे एवा पांचसो शिष्योथी वींटायेलो इंड्यूति नीर प्रभु पासे जतो यको
 विचारवा लाग्यो के अरे ! आ दुष्टे आ खुं कर्ण के मने सर्वज्ञपणाना आटोपथी तेणे गुस्से कर्णो !!! केमके
 देरको काला सर्पने लातो मारवा तैयार थयो ठे ! अथवा तो उंदर पोताना दांतथी विलानीना दांत
 पारवा तैयार थयो ठे ! अथवा बलद पोतानां शिगमां वडे इंडना हाथीने जडदीथी मारवानी इडा करे
 ठे ! अथवा हाथी पोताना दांतथी तुरत पर्वतने पाकी नाखवानो यत्न करे ठे ! अथवा शशलो केसरी सिं-
 हना स्कन्ध उपरनी केशवालीने खेंचवाने इहे ठे ! के जे मारी दृष्टि आगल लोकमां ए पोतानुं सर्वज्ञपणुं
 प्रसिद्ध करे ठे ? शेषनागना मस्तक उपर रहेला मणिने लेवा माटे तेणे पोतानो हाथ लांवो कर्णो ठे ;
 केमके सर्वज्ञाना अजिमानथी तेणे मने कोपायमान कर्णो ठे. पवननी सन्मुख थइने तेणे दानानल
 सलगव्यो ठे, अथवा पोताना शरीरनां सुख माटे तेणे कवचनी वेलनी साथे निश्चे आलिंगन कर्णो ठे ;
 एम हो, पण तेथी खुं ! हमणांज हुं तेने निरुत्तर करी दइश, केमके ज्यांसुधी सूर्य उगतो नथी त्यांसु-
 धीज पतंगीउं तथा चंद्र गाजे ठे (पोताना जोरमां रहे ठे), पण सूर्य उग्या वाद तो तेओ हुता नहुता
 थइ जाय ठे. वली हे हरिण, हाथी, घोडा विगेरेना समूहो ! तमे जडदी आ वन थकी दूर जाओ,
 केमके आटोप सहित कोपथी स्फुरायमान थयेल ठे केशवालीनी शोचा जेनी एवो केसरी सिंह अन्ने आ-
 वे ठे. वली मारा जाग्यना समूहथीज आ वादी अहीं आधी पहींच्यो ठे, माटे खरेखर आज तेनी जीजनी
 खरज हुं दूर करीश. वली लक्षणशास्त्रमां तो मारुं दक्षपणुं ठे, साहित्यशास्त्रमां मारी बुद्धि एकत्र थयेली
 ठे, तर्कशास्त्रमां पण मारुं अत्यंत कठिणपणुं (निपुणपणुं) ठे, माटे कया शास्त्रमां में श्रम कर्णो नथी ?

वली यमने मालव देश शुं छर ठे ? तथा पंक्तिने निश्चे अपोषित रस कयो ठे ? तथा चक्राने अजय शु ठ ?
 तथा वज्रने अश्वेय कइ वस्तु ठे ? तथा महात्माओने शुं असाध्य ठे ? तथा चूख्याने शुं खाद्य नथी ? तथा
 खलने कहेवा योग्य शुं नथी ? तथा कल्पवृक्षने न आपवा योग्य शुं ठे ? तथा वैरागीने न लजाय एहुं
 शुं ठे ? तो पठी हुं तेनी पासे जाउं अने तेनुं पराक्रम जोउं. वली त्रणे लोकने जीतनार तथा महा पराक्रमी
 एवा मने पण अहीं शुं अजय ठे ? माटे हवे त्यां जइ तेने हुं जीती लउं. इत्यादि विचार करतो यको प्रभुने
 जोइ पगथीयां पर रह्यो यको विचारवा लाग्यो के आ ते शुं ब्रह्मा, विष्णु, के सदाशिव शंकर ठे ? वली शुं
 ब्रह्मा चंद्र ठे ? ना, तेम तो नहीं, केमके चंद्र तो कलंक युक्त ठे. त्यारे शुं सूर्य ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके
 सूर्य तो तीव्र कांतिवालो ठे. त्यारे शुं मेरु ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके मेरु तो घणोज कठिन ठे. त्यारे
 शुं विष्णु ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके विष्णु तो श्याम रंगना ठे. त्यारे शुं ब्रह्मा ठे ? ना, तेम पण
 नहीं, केमके ब्रह्मा तो धरा ठे. त्यारे शुं ते कामदेव ठे ? ना, तेम पण नहीं, केमके ते तो शरीर विना-
 नो ठे. हवे मालुम पड्युं के आ तो दोषरहित तथा सर्वगुणसंपन्न एवा ठेह्या तीर्थकर ठे.

एवी रीते सुवर्णना सिंहासन पर बेठेला, इंद्रोश्री सेवाता अने जगतने पण पूजनीक एवा श्री वीर प्र-
 भुने जोइने ते इंद्रचूति मनसां विचारवा लाग्यो के अरे ! हवे हुं पहेलां उपार्जन करेलुं महत्व केम राखी
 शकीश ? वली एक खीलाने माटे आखो महेल जांगवानी कोण इहा करे ? वली एकने नहीं जीत्याथी
 मारी मानहानि शी थवानी ठे ? वली जगतने जीतनारो हुं एहुं नाम हवे केम करीश ? वली अरे ! में वगर
 विचार्युं काम कथुं ठे, केमके मंद दुर्बुद्धि एवो जे हुं ते आ जगदीशना अवतारने जीतवा माटे आव्यो हुं.
 वली हुं तेनी पासे शी रीते बोली शकीश ? तथा तेनी पासे पण शी रीते जइ शकीश ? माटे हवे तो संक-
 टमां पड्यो हुं, तेथी शिव मारा यशनुं रक्षण करो. वली कदाच मारा नागयोदयथी अहीं मारो जय थाय,
 त्यारे तो हुं त्रणे जगतमां पंक्तिशिरोमणि थाउं. एवी रीते विचार करता इंद्रचूतिने जिनेश्वर प्रभुए
 तेनां नाम अने गोत्र कहेवापूर्वक अमृत सरखी मीठी वाणीथी बोलाव्यो. हे गौतम इंद्रचूति !

લય પામે છે; એટલે તે ઘટાદિક વસ્તુને નાશ પામ્યે હતે અથવા વ્યવાહત હાત હતે તેના ઉપયોગપણા કરીને જીવ પણ નાશ પામે છે, અને બીજા ઉપયોગપણા કરીને પાલો ઉત્પન્ન થાય છે, અથવા સામાન્યરૂપપણા કરીને તે રહે છે, અને તેથી કરીને પ્રેત્યસંજ્ઞા નથી, એટલે તેને પહેલાંની ઘટાદિકના ઉપયોગરૂપ સંજ્ઞા રહેતી નથી; કેમકે વર્તમાન ઉપયોગપણાથી તેની ઘટાદિક સંજ્ઞા નાશ પામેલી છે. વલી આ આત્મા જ્ઞાનમય છે, અને જે દમ, દાન અને દયા એ ત્રણે દકાર જાણે તે જીવ. વલી વિદ્યમાન છે જોક્તા જેનો એવું આ શરીર ચાવલ આદિકની પેઠે જોગ્યપણા કરીને તે એટલે ચાવલ જેમ જોગ્ય છે તે જોક્તા પણ છે, તેમ શરીર જોગ્ય છે અને તેનો જોક્તા વિદ્યમાન છે. ઇત્યાદિ અનુમાને કરીને પણ જીવ છે. તેમજ વલી દૂધમાં જેમ ઘી, તલમાં તેલ, કાષ્ઠમાં અગ્નિ, પુષ્પમાં સુગંધ તથા ચંદ્રકાંતમાં અમૃત રહે છે, તેમ આ આત્મા પણ શરીરમાં રહે છે, અને તે શરીરથી જૂદો છે. એવી રીતનાં પ્રચુનાં વચનથી નાશ થયેલ છે સંદેહ જેમનો એવા ઇંદ્રજૂતિએ પાંચમો જિજ્ઞ્યોના પરિવાર સહિત પ્રચુ પાસે દીદ્વા લીધી, અને તેજ વચ્ચે “ઉપલે દ્વા, વિગમે દ્વા અને ધુવે દ્વા” એ ત્રિપદી પ્રચુના મુખથી પામીને તેણે દ્વાદશાંગીની રચના કરી ॥ ઇતિ પ્રથમ ગણધર ॥

હવે તેના બીજા જાદ્ અગ્નિજૂતિએ પોતાના જાદને દીક્ષિત થયેલો સાંઝલીને વિચારું કે અરે ! કદાપિ પર્વત પીગલે, બરફનો સમૂહ સલગી હોય, અગ્નિ શીતલ થાય અને વાયુ સ્થિર થાય એ સર્વ સંઝવે, પણ મારો જાદ્ હારે એ સંઝવે નહીં, તેટલા માટે ઘણી અશ્રદ્ધાવાદા તેણે લોકોને પૂઠ્યું. ત્યાર પછી તેણે નિશ્ચય જાણ્યે હતે મનમાં વિચાર કર્યો કે ત્યાં જાદને તે ધૂતને જીતીને હું મારા જાદને પાલો વાલી આલું; એમ વિચારી તે પણ હતાવલો પ્રચુની સન્મુખ આવ્યો; ત્યારે પ્રચુએ તેને પણ તેનાં મોત્ર વિગેરે સહિત એવા નામથી બોલાવ્યો, તથા તેના મનમાં રહેલા સંદેહને પ્રગટ કરીને પ્રચુએ કલ્પું કે હે ગૌતમગોત્રી અગ્નિજૂતિ ! તારા મનમાં કર્મનો શો સંદેહ છે ? અથવા વેદના તત્ત્વાર્થને તું પ્રગટ રીતે જાણતો નથી ? તે આ પ્રમાણે છે. “પરુષ એવંદં શિ સર્વં યદ્વતં યન્ન જાવ્યં ઇત્યાદિ”

આ પદનો તારા મનમાં એવો અર્થ જાસે છે કે (અહીં “મિ” એ વાક્યના અલંકાર માટે છે.)
 જે અતીત કાલમાં થયેલું છે, તથા જે આગામી કાલમાં થવાનું છે, તે સઘલું “પુરુષ એવ” આત્માજ છે.
 અહીં એવકાર એ કર્મ, ईश्वर આદિકના નિષેધ માટે છે. આ વચનથી જે મનુષ્ય, દેવ, તિર્યંચ, પર્વત, પૃથ્વી
 આદિક વસ્તુઓ દેખાય છે, તે સઘલું આત્માજ છે, અને તેથી કર્મનો નિષેધ પ્રગટ છે. વલી અમૂર્ત
 એવા આત્માને મૂર્તે એવાં કર્મ વહે અનુગ્રહ અને ઉપધાતથી રીતે સંજવે? જેમ આકાશને ચંદન આદિ-
 કથી શોષિત કરી શકાતું નથી, અથવા તેને તલવાર આદિકથી કાપી શકાતું પણ નથી, માટે કર્મ તેજ
 નહીં, એ પ્રમાણે તારા મનમાં છે, પણ હે અશિશૂતિ ! એ અર્થ યુક્ત નથી, કારણ કે વેદનાં તે પદો તો પુરુ-
 ષની સ્તુતિનાં છે, કેમકે વેદનાં પદો ત્રણ પ્રકારનાં છે; તેમાં કેટલાંક વિધિ પ્રતિપાદન કરનારાં છે, જેમકે
 સ્વર્ગની ઇચ્છા કરનાર પ્રાણી એ અશિહોત્ર કરવું ઇત્યાદિ, વલી કેટલાંક પદો અનુવાદ સૂચવનારાં છે, જેમકે
 બાર માસનો એક સંવત્સર કહેવાય ઇત્યાદિ અને કેટલાંક પદો સ્તુતિરૂપ છે, જેમકે આ ઉપસ્તુંજ તારા
 સંદેહવાલું પદ ઇત્યાદિ, માટે એ ઉપર કહેલા પદથી પુરુષનો મહિમા દેખાતો આપ્યો છે, પરંતુ કર્મોદિનો
 અજ્ઞાવ કર્યો નથી. જેમકે “જલે વિષ્ણુઃ સ્થલે વિષ્ણુઃ, વિષ્ણુઃ પર્વતમસ્તકે ॥ સર્વચત્તમયો વિષ્ણુઃ,
 સ્તસ્માદ્વિષ્ણુમયં જગત્ ॥ ૧ ॥” એટલે જલમાં વિષ્ણુ, સ્થલમાં વિષ્ણુ અને પર્વતના શિખર ઉપર પણ વિષ્ણુ
 છે, વિષ્ણુ સર્વ ચૂતમય છે, માટે આ જગતજ વિષ્ણુમય છે. આ વાક્યથી વિષ્ણુનો મહિમા કહેલો છે, પણ
 અન્ય વસ્તુને અજ્ઞાવ કહ્યો નથી. વલી અમૂર્ત એવા આત્માને મૂર્તિવંતે એવાં કર્મ વહે અનુગ્રહ અને ઉપ-
 ધાત કેમ થાય? તે કહેવું પણ અયુક્ત છે, કારણ કે મૂર્તિવંતે એવા મધ્યાદિકથી અમૂર્તે એવા જ્ઞાનનો પણ ઉ-
 પધાત થાય છે, અને બ્રાહ્મી આદિક ઔષધિથી અનુગ્રહ દેખાય છે. વલી જો કર્મ ન હોય, તો એક સુલી,
 વીજો ડુઃલી, એક શેઠ, વીજો ચાકર ઇત્યાદિ જગતની પ્રત્યક્ષ વિચિત્રતા કેમ સંજવે? પ્રશ્નનાં તે વચનો
 સાંચલીને અશિશૂતિનો સંશય પણ દૂર થયો, અને તેણે પણ દીક્ષા લીધી ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગણધર ॥
 હવે વાયુશૂતિએ તેજ વલ્લેને દીક્ષિત થયેલા સાંચલીને વિચાર્યું કે જે પ્રશ્નનાં ઇંદ્રશૂતિ અને અશિ-

ચૂતિ પણ શિષ્યો થયા, તે પ્રચુતો મારે પણ પૂજનીકજ છે; માટે તેમનાં પાસે હુ પણ જાઉં અને મારો સંશય પૂરું. એમ વિચારી તે પણ પ્રચુ પાસે આવ્યો, અને એવી રીતે સઘલાઈ પણ આવ્યા, અને પ્રચુએ પણ સર્વેને પ્રતિબોધ પમાડ્યો. તેનો ક્રમ આ પ્રમાણે છે.

હવે “તજ્જીવ તઠરીર” એટલે તેજ જીવ અને તેજ શરીર, તેને વિષે સંદેહવાલા વાયુચૂતિને પ્રચુએ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થ જાણતો નથી ? કેમકે “વિજ્ઞાનઘન એવૈતેજ્યો ચૂતેજ્યઃ” ઇત્યાદિ વેદપદોષ કરીને પંચ ચૂતથી જીવ પૃથક્ નથી એમ પ્રતીતિ થાય છે. તથા “સત્યેન લગ્યસ્તપસા હોપ બ્રહ્મચર્યેણ નિત્યં જ્યોતિર્મયો હિ શુદ્ધો યં પશ્યંતિ ધીરા યતયઃ સંયતાત્માન ઇત્યાદિ” હવે તે પદોનો અર્થ આ પ્રમાણે છે. આ જ્યોતિમય શુદ્ધ આત્મા સત્ય, તપ અને બ્રહ્મચર્ય વહે મેલવાય છે એટલે જણાય છે. આ વેદપદોથી ચૂતો થકી પૃથક્ એવા આત્માની પ્રતીતિ થાય છે; માટે તને સંદેહ છે કે જે આ શરીર છે તેજ આત્મા છે, કે કોઈ બીજો છે ? પણ તે અયોગ્ય છે, કેમકે “વિજ્ઞાનઘન” ઇત્યાદિ પદોથી અમે કહેલા પ્રકારે કરીને આત્માની સત્તા એટલે હોવાપણું પ્રગટજ છે ॥

હવે પંચ ચૂતમાં સંદેહવાલા એવા વ્યક્ત નામના પંક્તિને પ્રચુએ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? “યેન સ્વપ્નોપમં વૈ સકલં, ઇત્યેષ બ્રહ્મવિધિરંજસા વિદ્વેયઃ” આ પદનો તારા મનમાં એવો અર્થ જાસે છે કે સ્વેચ્છાએ પૃથ્વી આદિક આ સઘલું સ્વપ્ન સરખું એટલે અસત્ છે, અને આ વેદવચનથી પહેલાં તો પંચ ચૂતોનો અગ્રાવ દેખાઈ આવે છે; વલી “પૃથ્વી દેવતા આપો દેવતા” ઇત્યાદિ પદથી ચૂતસત્તા એટલે ચૂતોનું હોવાપણું જણાઈ આવે છે; માટે તે વાબતનો તારા મનમાં સંદેહ છે, પણ તે અયુક્ત છે; કેમકે “સ્વપ્નોપમં વૈ સકલં” ઇત્યાદિ પદો અધ્યાત્મ સંબંધી ચિંતનમાં કનક, કામિની આદિના સંયોગને અનિત્યપણું સૂચવનારાં છે, પણ કંઈ તે પંચ ચૂતોનો નિષેધ સૂચવનારાં નથી ॥

ઈતિ ચતુર્થ ગણધર ॥

૬૫

૫૧ “જે જેવો તે તેવો” એવી રીતના સંદેહવાલા સુધર્મ નામના પંક્તિને પ્રચુએ જેવું હતું તેવું

કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “પુરુષો વૈ પુરુષત્વમશ્નુતે, પશવઃ પશુત્વં”
 ઇત્યાદિ પદો ત્રવાંતરનું સાદૃશ્યપણું સૂચવનારાં છે, તથા “શૃગાલો વૈ એપ જાયતે યઃ સપુરીપો દ-
 હ્વતે” ઇત્યાદિ પદો તો વલી ત્રવાંતરનું વૈસદૃશ્યપણું દેખાડનારાં છે. એ તારા મનમાં સંદેહ છે. પણ તે
 સુંદર વિચાર નથી; કેમકે “પુરુષો વૈ પુરુષત્વમશ્નુતે” ઇત્યાદિ જે પદો છે, તેનો અર્થ તો એવો છે કે
 કોઈક મનુષ્ય પણ માર્દિવ આદિક ગુણોએ કરીને શુક્ત થયો થકો મનુષ્ય સંવંધી આયુર્કર્મને વાંધીને
 પાડો પણ મનુષ્યપણને પામે એવો અર્થ નિરૂપણ કરનારાં તે પદો છે, પણ મનુષ્ય તે મનુષ્યજ થાય
 એવો નિશ્ચય બતાવનારાં તે પદો નથી. વલી તારા મનમાં એક એવી શુક્તિ પણ ઝસેલી છે કે મનુષ્ય
 કેવી રીતે પશુ થઈ શકે ? કેમકે ચાવલના ઢાણા વાઘ્યાથી કંઈ ઘડે પેદા નથી, પણ તે તારી શુક્તિ
 બરોબર નથી; કેમકે ઢાણ આદિથી વીંઠી આદિની ઉત્પત્તિ દેખાય છે, તેથી કાર્યનું વૈસદૃશ્યપણું પણ
 સંજ્ઞે છે ॥ इति पंचम गणधर ॥

હવે બંધ મોક્ષના વિષયને વિષે સંદેહવાલા મંક્ષિત નામના પંક્ષિતને પ્રશ્ન એ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ
 વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “સ એષ વિગુણો વિચુર્ન વચ્ચતે સંસરતિ વા મુચ્યતે મોચ્યતિ
 વા.” આ પદોનો અર્થ તું પ્રથમ એવો કરે છે કે તે આ કહેવા માંડ્યો જીવ એટલે કોઈ જગદ્ગત્તી જીવ
 છે, તે કેવો છે ? તો કે વિગુણ એટલે સત્વાદિ રહિત છે અને વિશુ એટલે સર્વવ્યાપક છે. તે વંધાતો
 નથી એટલે પુણ્ય પાપથી જોક્ષાતો નથી, સંસારમાં પરિત્રમણ કરતો નથી, વંધનો અજ્ઞાત હોવાથી
 તે કર્મ વડે મૂકાતો નથી તેમજ અકર્તાપણું હોવાથી વીજાને (કર્મથી) મૂકાતો પણ નથી, પણ
 આ અર્થ યોગ્ય નથી; પરંતુ (તેનો અર્થ એવો છે કે) તે એ આત્મા કેવો છે ? તો કે વિગુણ એટલે
 ઠદ્વસ્થ ગુણ રહિત છે. વલી કેવો છે ? તો કે વિશુ એટલે કેવલજ્ઞાનસ્વરૂપે કરી વિશ્વવ્યાપકપણું હોવાથી
 કેવલજ્ઞાનવાલો છે. આવા પ્રકારનો આત્મા પુણ્ય પાપથી જોક્ષાતો નથી એ ઠહ્યું ॥ इति षष्ठ गणधर ॥
 હવે દેવવિષયમાં સંદેહવાલા એવા મૌર્યપુત્ર નામના પંક્ષિતને પ્રશ્ન એ જેવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ

વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “કો જાનાતે માયોપમાન્ ગાવાણાન્ ઇદ્ર્યમવરુણકુવરાદાન્
 એ પદોથી દેવોનો નિષેધ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, અને “સ એવ યજ્ઞાયુધી યજમાનોઽજસા સ્વર્ગલોકે ગ-
 ણતિ” એ પદથી દેવસત્તા એટલે દેવોનું હોવાપણું સિદ્ધ થાય છે, એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ
 છે, પણ તે અચુક્ત છે; કેમકે આ પર્યદામાં વેઠેલા દેવોને તો હું અને તું બન્ને પ્રત્યક્ષ રીતે જોઈ
 ણીએ. વલી વેદમાં જે “માયોપમાન્” એવું દેવોનું વિશેષણ કહ્યું છે, તે તો તેહનું પણ અનિત્યપણું
 સૂચવનારું છે ॥ इति सप्तम गणधर ॥

હવે નારકીના સંબંધમાં સંદેહવાલા એવા પંક્તિને વિષે શ્રેષ્ઠ અકંપિત નામના પંક્તિને પ્રશ્ન
 એવું હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કેમકે “નહુ વૈ પ્રેત્ય નરકે નારકાઃ
 સંતિ” ઇત્યાદિ પદોથી નારકીનો અજ્ઞાવ જણાય છે અને “નારકો વૈ એષ જાયતે યઃ શુદ્ધાન્નમ-
 શ્રાતિ” ઇત્યાદિ પદોથી નારકસત્તા એટલે નારકીનું હોવાપણું સિદ્ધ થાય છે, એવી રીતનો તારા
 મનમાં સંદેહ છે, પણ “નહુ વૈ પ્રેત્ય નરકે નારકા સન્તિ” એ પદનો શો અર્થ છે ? તો કે પરલોકને
 વિષે કેટલાએક નારકીઝે મેરુ પર્વત આદિની પેઠે શાશ્વતા નથી, પણ જે કોઈ પાપ આચરે છે તે
 નારકી થાય છે, અથવા નારકી મરીને ફરી નારકીપણે ઉત્પન્ન થતા નથી એમ “પ્રેત્ય નારકા ન
 સન્તિ” એ પદ કહેલું છે ॥ इति अष्टम गणधर ॥

હવે પુણ્યના સંબંધમાં સંદેહવાલા એવા પંક્તિને વિષે શ્રેષ્ઠ અચલત્રાતુ નામના પંક્તિને પ્રશ્ન એવું
 હતું તેવું કહ્યું કે તું પણ વેદનો અર્થ જાણતો નથી ? તારા સંદેહનું કારણ પ્રથમ ‘પુરુષ એવેંદં શિં સર્વ’
 ઇત્યાદિ પદ અશિશ્રૂતિએ કહેલું છે તે છે, માટે તેને જે ઉત્તર ત્યાં કહ્યો છે તે તારે તે પ્રમાણે જ જાણવો.
 તથા ‘પુણ્યઃ પુણ્યેન કર્મેણા, પાપઃ પાપેન કર્મેણા’ એટલે પુણ્ય કર્મથી પુણ્ય થાય છે અને પાપ કર્મથી
 પાપ થાય છે. ઇત્યાદિ વેદપદોથી પુણ્ય પાપની સિદ્ધિ થાય છે ॥ इति नवम गणधर ॥

હવે પરત્રવમાં સંદેહવાલા એવા પંક્તિપ્રવર મેતાર્ય નામના પંક્તિને પ્રશ્ન એવું હતું તેવું કહ્યું

કે તું પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? તને પણ ઇંદ્રશૂતિએ કહેલાં ‘વિજ્ઞાનઘન એવેતેજ્યો ચૂતેત્યઃ’
 ઇત્યાદિ પદો વહે પરલોકને વિષે સંદેહ છે, પરંતુ એ પદોનો અર્થ મેં કહ્યો છે તે પ્રમાણે વિચાર કે
 જેથી તારો સંદેહ દૂર થાય ॥ इति दशम गणधर ॥

પઠી મોક્ષના વિષયમાં સંદેહવાલા પ્રજ્ઞાસ નામના પંક્તિને પણ પ્રશ્ન એજું હતું તેવું કહ્યું કે તું
 પણ વેદના અર્થને જાણતો નથી ? કારણ કે “જરામર્યં વા યદગ્નિહોત્ર” આ પદથી કરીને મોક્ષનો
 અન્નાવ જણાય છે, કેમકે જે અગ્નિહોત્ર છે, તે “જરામર્ય” કહેતાં હમેશાં કરતું, એમ કહ્યું છે, અને
 તેથી કરીને અગ્નિહોત્રનું પ્રતિપાદન કર્યું; અને તે અગ્નિહોત્રની ક્રિયા તો મોક્ષનું કારણ થઈ
 શકતી નથી, કેમકે દોષવાલી હોવાથી કેટલાકને વધનું કારણ થાય છે અને કેટલાકને ઉપ-
 કારનું કારણ થાય છે; તેથી મોક્ષસાધક એવાં અનુષ્ઠાનની ક્રિયા કરવાનો કાલ કહેલો
 નથી, માટે મોક્ષ તેજ નહીં, એ કારણથી મોક્ષનો અન્નાવ પ્રતીત થાય છે; તેમ વલી કહ્યું
 છે કે “દ્વે બ્રહ્મણી વેદિતવ્યે, પરમપરં ચ, તત્ર પરં સત્યજ્ઞાનં, અનંતરં વ્રહેતિ” ઇત્યાદિ
 પદથી મોક્ષસત્તાની પ્રતીતિ થાય છે. એવી રીતનો તારા મનમાં સંદેહ છે, પણ તે સંદેહ અનુક્ર-
 મે; કેમકે “જરામર્યં વા યદગ્નિહોત્ર” એ પદમાં “વા” શબ્દ “અપિના” અર્થમાં છે અને તે
 જિન્ન ક્રમવાલો છે. તેમજ “જરામર્યં યાવત્ અગ્નિહોત્રં અપિ કુર્યાત્” એટલે જે કોઈ સ્વર્ગાદિકનો અર્થો
 હોય તેણે તો જાવજીવ સુધી અગ્નિહોત્ર કરતું, અને જે કોઈ નિર્વાણનો અર્થો હોય તેણે તો
 અગ્નિહોત્ર લોકીને નિર્વાણસાધક એવું અનુષ્ઠાન કરતું; પણ નિયમથી “અગ્નિહોત્રજ કરતું” એમ
 નહીં એવો અપિ શબ્દનો અર્થ છે, તેથી કરીને નિર્વાણ સંબંધી અનુષ્ઠાનનો પણ કાલ જણાવ્યો,
 માટે નિર્વાણ તો તેજ ॥ इति एकादश गणधर ॥

એવી રીતે ચાર હજાર અને ચારસેં બ્રાહ્મણોએ પ્રશ્ન પાસે દીક્ષા લીધી. તેહમાંના મુખ્ય અગ્રીયા-
 રને ત્રિપદીના ગ્રહણપૂર્વક અગ્રીયાર અંગ તથા ચૌદ પૂર્વની રચના અને ગણધરપદની સ્થાપના થઈ.

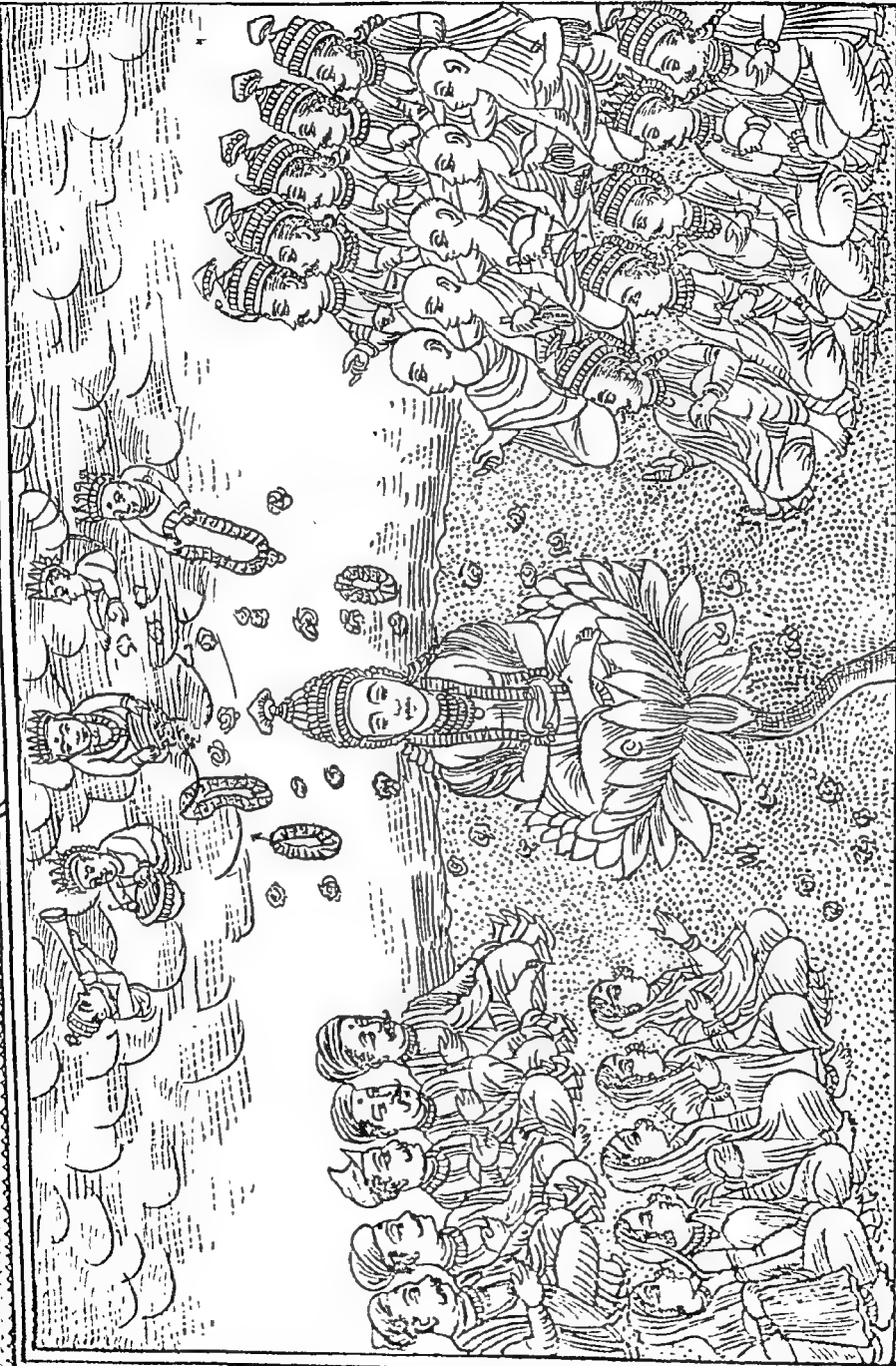
ત્યાં દ્વાદશાંગીની રचना નાદ પ્રચુ તેડને તેની અનુજ્ઞા કરતા હવા અને ઇંદ્ર વજ્રમય । દ્રવ્ય સ્થાલ દિવ્ય ચૂર્ણોનો ઝરી પ્રચુની પાસે આવ્યો. પઢી પ્રચુએ રત્નમય સિંહાસનથી ઊઠીને તે ચૂર્ણની સંપૂર્ણ મુઠી ઝરી. પઢી ગૌતમ પ્રમુલ્હ અગીયારે ગણધરો અનુક્રમે જરા નમીને ઊઠ્યા રહ્યા. તે વખતે દેવો પણ વાજિત્રના ધ્વનિ તથા ગીત આદિને નિવારીને સાંજલવા લાગ્યા. તે વખતે પહેલાં પ્રચુ કહેવા લાગ્યા કે “ગૌતમને દ્રવ્ય, ગુણ તથા પર્યાયથી તીર્થ પ્રત્યે આજ્ઞા આપું હું”, એમ કહી તેના મસ્તક પર ચૂર્ણ નાખતા હવા. પઢી દેવો પણ તેમના પર ચૂર્ણ, પુષ્પ અને સુગંધની વૃષ્ટિ કરતા હવા; અને સુધર્મસ્વામીને ધુરિપદે સ્થાપીને પ્રચુ ગણ પ્રત્યે અનુજ્ઞા કરતા હવા. એવી રીતે ગણધરવાદ જાણવો.

હવે તે કાલ અને તે સમયને વિષે શ્રમણ જગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રચુ અસ્થિક ગ્રામની નિશ્રાએ પહેલું ચોમાસું કરતા હવા, ત્યારપઢી ચંપા અને વૃષ્ઠચંપાની નિશ્રાએ ત્રણ ચોમાસાં કરતા હવા, વલી એવીજ રીતે વૈશાલી નગરી અને વાણિજ્યગ્રામની નિશ્રાએ બાર ચોમાસાં કરતા હવા, રાજગૃહ નગરની અને નાલંદા પાકાની નિશ્રાએ ચૌદ ચોમાસાં કરતા હવા, અર્થાત્ ત્યાં રાજગૃહ નગરની ઉત્તર દિશામાં નાલંદા નામે પામો એટલે શાલાપુર તે ત્યાં ચૌદ ચોમાસાં કરતા હવા, ઠ મિથિલા નગરીમાં કરતા હવા, વે જલ્દિકા નગરીમાં કરતા હવા, એક આલંજિકા નગરીમાં કરતા હવા, એક ચોમાસું શ્રાવસ્તી નગરીમાં કરતા હવા, એક ચોમાસું વજ્રઞ્ચૂમિ નામે અનાર્ય દેશમાં કરતા હવા, અને એક ઠેલું ચોમાસું મધ્યમ પાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ રાજાના કારકુનોની જીર્ણ એવી એક શાલામાં કરતા હવા. પહેલાં તે નગરીનું “અપાપા” એવું નામ હતું, પણ પ્રચુ ત્યાં કાલધર્મ પામ્યા, તેથી દેવોએ તેનું “પાપા નગરી” એવું નામ આપ્યું.

હવે જે ઠેલ્યા ચોમાસામાં પ્રચુ મધ્યમ પાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ રાજાના કારકુનોની શાલામાં આવ્યા, તે ચોમાસામાં આ વર્ષાકાલનો ચોથો મહિનો, સાતમો પક્ક, તે કાર્તિક માસનો કૃષ્ણ પક્ક, તે કાર્તિકના કૃષ્ણપક્કના પંદરમાં દિવસે જે ઠેલ્યા રાત્રિ હતી, તે રાત્રિએ શ્રમણ જગવાન્

श्री महावीर प्रभु कालधर्मने पाभ्या. कायस्थिति अने जवस्थिति यकी कालधर्मने पाभ्या. संसारथी पार उतरी गया. रुहे प्रकारे संसारमध्ये फरीने पाठा न आववे करीने ऊर्ध्व प्रदेशमां प्रभु गया. ते प्रभु केवा ? तो के ठेदेलां ठे जन्म, जरा अने मरणनां बंधनो एटले जन्म, जरा अने मरणनां कारणरूप कर्मो जेणे एवा, तथा साधित कर्मो ठे अर्थ जेमणे एवा, तथा तत्त्वना अर्थोना जाणकार, तथा जवोपग्राही कर्मोथी मुक्त थयेला, तथा सर्व दुःखोनो अंत करनारा, सर्व संतापोना अज्ञावथी परिनिर्वृत थयेला, तथा नाश थयेल ठे शरीर अने मन संबंधी सर्व दुःखो जेमनां एवा ते प्रभु थया. हवे जगवंतना निर्वाणवर्षे आदिनां सिद्धातनां नामो कहे ठे. जे वर्षमां प्रभु निर्वाणपदने पाभ्या, ते चंद्र नामे बीजो संवत्सर हतो, ते कार्तिक मासनुं प्रीतिवर्धन एवुं नाम हतुं, ते पक्रुनुं नंदिवर्द्धन एवुं नाम हतुं, ते दिवसनुं अग्निवेश्य एवुं नाम हतुं, तथा तेनुं उपशम एवुं बीजुं नाम पण हतुं, देवानंदा नामे ते अमावास्यानी रात्रिनुं नाम हतुं, अथवा तेनुं बीजुं निरति एवुं नाम पण कहेलुं ठे. ते वखते अर्च नामे लव हतो, मुहूर्त नामे प्राण हतो, सिद्ध नामे स्तोत्र हतो, नाग नामे करण हतुं, आशकुनि आदि चार स्थिर कारणोमांनुं बीजुं करण हतुं, केमके अमासना उत्तरार्द्धमां तेज करण होय ठे. सर्वार्थसिद्ध नामे मुहूर्त हतुं तथा ते वखते स्वाति नामना नक्षत्रनी साथे चंद्रनो जोग प्राप्त थये ठते प्रभु कालधर्मने पाभ्या यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया.

हवे ते संवत्सर, मास, दिवस, रात्रि तथा मुहूर्तनां नाम सूर्यप्रज्ञप्तिमां नीचे प्रमाणे आप्यां ठे. एकं शुगमां पांच संवत्सर होय ठे; तेजनां नाम चंद्र, चंद्र, अग्निवर्द्धित, चंद्र अने अग्निवर्द्धित. तथा अग्निनंदन, सुप्रतिष्ठ, विजय, प्रीतिवर्द्धन, श्रेयान्, शिशिर, शोचन, हैमवान्, वसंत, कुसुमसंचव, निदाघ अने वनविरोधी, ए श्रावणादि बार मासनां नाम जाणवां. तथा पूर्वांगसिद्ध, मनोरम, मनोहर, यशोचंद्र, यशोधर, सर्वकामसमृद्ध, इंद्र, मूर्खान्निषिक्त, सौमनस, धनंजय, अर्थसिद्ध, अग्निजित, रत्नाशन, शतंजय तथा अग्निवेश्य, ए पंदर दिवसनां नाम जाणवां. तथा जन्तमा, सुन-

सरखुं शोभा रहित थयुं ठे. हवे हुं कोना चरणोने नमीने वारंवार पड़ोना अथों पूछीश ? तथा हे जगवंत ! एम हवे हुं कोने कहीश ? तथा मने पण हे गौतम ! एम आस बाणोत्री कही कोण बोलावशे ? हा ! हा ! हा ! वीर ! वीर ! आ तमे गुं कयुं ? के आवा अवसरे तेमे मने दूर कयों !!! गुं आमो मांमीने बालकनी पेठे हुं तमारें ठेडे वलगत ? गुं हुं केवलज्ञानमांथ्री तमारी पासित्री जाग मागत ? अथवा मोक्षमां गुं संकमाश थइ जात ? अथवा गुं आपने कांड चार पको जात ? के मने आस तजीने तमे चाळ्या गया !!! ए प्रमाणे वीर ! वीर ! एम करतां वीर नाम गौतमना मुखे लागी रखुं. हा, हवे में जाएयुं के वीतरागो तो निःस्नेही होय ठे; आ तो मारोज अपराध ठे, केमके में ते वखते श्रुतनो उपयोग दीथो नही; आ एक पक्षना स्नेहने धिक्कार ठे ! माटे हवे स्नेहूत्री सयुं; हुं तो एकलोज हुं; मारो कोइ नथी; एवी रीते सम्यक् प्रकारे सम परिणाम जावतां यका तेमने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं.

सुकमगपवसाणं, सिणेहो वज्जसिंखला ॥ वीरे जीवंतए जाड, गोअमो जं न केवली ॥ १ ॥

मोक्षमार्गमां प्रवर्तलाने स्नेह ए वज्जनी सांकल ठे, कारण के वीर प्रभु जीवता हता त्यांसुधी गौतम केवली न थया.

पढी प्रजातकाले इंद्र आदिके महोत्सव कयों. अहीं कवि कहे ठे के श्री गौतम प्रभुने तो सधहुं आश्चर्यकारीज थयुं ठे. तेमनो अहंकार तो उलटो बोधने माटे थयो, राग पण गुरुनी चक्ति माटे थयो तथा विषाद केवलज्ञानने माटे थयो !!!

हवे ते श्री गौतमस्वामी बार वर्ष सुधी केवलपर्याय पालीने अने सुधर्मस्वामीने दीर्घायुय-वाला जाणी गण सोंपीने मोक्षे गया. पाठवथी सुधर्मस्वामीने पण केवलज्ञान थयुं, अने ते पण त्थार वाद आठ वर्ष सुधी बिहार करी पढी आर्य जंबूस्वामीने पोतानो गण सोंपीने मोक्षे गया. हवे जे रात्रिए अमण जगवंत श्री महावीर स्वामी मोक्षे गया यावत् सर्व दुःखथी सुक थया,

ते रात्रिए नव मद्धकी जातिना काशी देशना राजाउँ तथा नव लेखकी जातिना कोशल देशना राजाउँ, के जेओ कार्य पढ्याथी गणनो मेलावो करता हता, अने जेउ अढारे ते चेटक राजाना सामंतो कहेवाता हता, तेउ ते अमावास्याने दिवसे संसाररूपी समुद्रने पार पहुँचारुनार एवो पौषध-उपवास करता हवा एटले चार प्रकारना आहारना त्याग वडे पौषधरूप उपवास करता हवा- नहीतर दीपक करवानो संनव होइ शक्तो नथी अने ते बखते जावउद्योत गयो हतो, तेथी हवे अमे द्रव्यउद्योत करीछुं, एम विचारी तेउए दीपको कर्या; अने त्यारथी मांझीने दीवालीनो महोत्सव पण चालु थयो ठे, अने कार्तिक सुदि एकमने दहाडे देवोए श्री गौतमस्वामीना केवलज्ञाननो महोत्सव कर्यो, तेथी ते दिवसे पण माणसोने हर्ष थयो. हवे नंदिवर्धन राजा प्रजुनुं निर्वाण थयेछुं जाणीने शोकथी पीडित थयो, तेथी तेने सुदर्शना नामनी बहेने समजावीने आदर सहित बी-जने दहाडे पोताने घेर जमाढ्यो. त्यारथी चाइबीजनो तेहेवार पण चालु थयो.

हवे जे रात्रिए श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रजु निर्वाणपदने पाम्या थावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया ते रात्रिए कूर खजाववालो जस्मराशि नामे त्रीशमो मोटो ग्रह जगवानना जन्मनक्षत्रमां (उत्तरा-फाट्गुनी नक्षत्रमां) संक्रांत थयो हतो. हवे ते ग्रह केवो हतो ? तो के बे हजार वर्षनी स्थिति-वालो हतो, केमके एक नक्षत्रमां ते एटला काल सुधी रहे ठे. हवे ते ग्रहो अठ्याशी ठे, तेमनां नाम नीचे प्रमाणे जाणवां. अंगारक, विकालक, लोहिताक्ष, शनैश्वर, आधुनिक, प्राधुनिक, कण, कणक, कणकणक, कणवितानक, कणसंतानक, सोम, सहित, आश्वासन, कार्योपग, कर्बुरक, अजकरक, उंउन्नक, शंख, शंखनाच, शंखवर्णाच, कंस, कंसनाच, कंसवर्णाच, नील, नीलावनास, रूपी, रूपावनास, जस्म, जस्मराशि, तिल, तिलपुष्पवर्ण, दक, दकवर्ण, कार्य, वंध्य, इंद्राग्नि, धूम-केतु, हरि, पिंगल, बुध, शुक्र, बृहस्पति, राहु, अगस्ति, माणवक, कामस्पर्श, धुर, प्रमुख, विकट, विसंधिकदप, प्रकदप, जटाल, अरुण, अग्नि, काल, महाकाल, स्वस्तिक, सौवस्तिक, वर्धमान,

प्रलंब, नित्योलोक, नित्योद्योत, स्वयंप्रज, अवचास, श्रेयस्कर, हेमंकर, आर्जंकर, प्रचंकर, अरजा, विरजा, अशोक, वीतशोक, वितत, विवस्त्र, विशाल, शाल, सुत्रत, अनिवृत्ति, एकजटी, द्विजटी, कर, करक, राजा, अर्गल, पुष्प, ज्ञाव तथा केतु ए अठ्वाशी ग्रहोनां नाम जाण्वां.

हवे ज्यारथी क्रूर एवो वे हजार वर्षनी स्थितिवालो ते जस्मराशि नामनो ग्रह श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभुना जन्मनक्षत्रमां संक्रांत थयो, त्यारथी तपस्वी एवा साधु अने साध्वीउना उत्तरोत्तर वृद्धि पामता पूजा एटले वंदनादिक तथा सत्कार एटले वल्लदान आदिनुं बहुमान नहीं थाय, अने तेथीज इंद्र प्रभुने विनंति करी के हे स्वामिन् ! एक क्षणवार आपनुं आयुष्य वधारी, के जेथी आप जीवता होवाथी आपना जन्मनक्षत्रमां संक्रांत थयेलो आ जस्मराशि ग्रह आपना शासनने पीका करी शके नहीं. त्यारे प्रभुए कल्लुं के हे इंद्र ! एतुं निश्चे पूर्वे कदापि थयुं नथी, के क्षीण थयेलुं आयुष्य जिनेंद्रो पण वधारी शके, माटे तीर्थने थनारी वाधा तो अवश्य ग्रहोज, पण ल्याशी वर्षेना आयुष्यवाला कटिकन् नामे दुष्ट राजाने ज्यारे तुं मारीश, अने ते वल्लते वे हजार वर्ष पूर्ण थये ठते मारा जन्मनक्षत्रथी जस्मग्रह पण उतरी जशे, अने तारा स्थपेला एवा कटिकपुत्र धर्मदत्तना राज्यथी मांकीने साधु साध्वीउनो उत्तरोत्तर पूजासत्कार थवा मांक्रशे. सूत्र-कारोए पण तेमज कहेलुं ठे के ज्यारे ते क्रूर एवो वे हजार वर्षेनी स्थितिवालो जस्मराशि नामनो महाग्रह जेटलामां जगवानना जन्मनक्षत्रथी उतरी जशे त्यारे तपस्वी एवा साधु अने साध्वीउनो उत्तरोत्तर पूजासत्कार थशे.

हवे जे रात्रिए श्रमण जगवंत श्री महावीरस्वामी निर्वाण पाम्था यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया ते रात्रिए नहीं उपकी शके एवा कंथुआळ उत्पन्न थया अने तेउ स्थिर रहा हता, तेथी करीने ते अणचालता थका उद्गस्थ एवा साधु साध्वीउने जट्ठीनी नजरे नहीं देखाता हता, अने जेउ अस्थिर रहा हता, तेथी करीने चालता हता तेने तुरत उद्गस्थ एवा साधु साध्वीउ जेउ

शकता होता. नहीं उपानी शकाय एवा कंशुआर्त्तने जोइने घणा साधु साध्वीउए ते वखते ज्ञातपाणीनां पचस्काण कयां एटले अन्नशन कयुं, ए अर्थ जाणवो. ते जोइ कोइ शिष्ये गुरुने पूव्युं के हे जगवंत ! आ ज्ञातपाणीनां पचस्काण करवानुं शुं कारण ठे ? तयारे गुरुए कछुं के आज्ञा मंडीने संयम पालवुं बहु दुष्कर शरी, केमके पृथ्वी जीवाकुल शरी, संयमने लायक क्षेत्र मली शकरी नहीं तथा पाखंडीउत्तने जमाव शरी.

ते कालने विषे अने ते समयने विषे श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने इंद्रभूति आदि चौद हजार साधुउत्तनी उत्कृष्ट साधुसंपदा थइ, चंदनवाला आदि वत्रीश हजार साध्वीउत्तनी उत्कृष्ट साध्वी-संपदा थइ, शंख, शतक आदि एकलाख उगणसाठ हजार श्रावकोनी उत्कृष्ट श्रावकसंपदा थइ तथा सुलसा रेवती आदि त्रण लाख अहार हजार श्राविकानी उत्कृष्ट श्राविकासंपदा थइ. (अहीं जे सुलसा श्राविका ठे ते वत्रीश पुत्रनी माता एवी नागजार्थी जाणवी अने रेवतीने प्रभुने औषध देनारी जाणवी.) तथा सर्वज्ञ नहीं पण सर्वज्ञनी जेवा, जेउने ज्ञेयतावडे सर्व अक्षरसंयोग जणायेला ठे एवा अने प्रज्ञापनामां केवली अने श्रुतकेवलीनुं तुल्यपणुं कहेलुं होवाशी जिननी जेम सत्यने कहेनारा एवा त्रणसो चौदपूर्वीउत्तनी उत्कृष्ट संपदा थइ, अतिशय एटले आमर्ष औषधी आदि लब्धिने प्राप्त थयेला एवा तेरसो अवधिज्ञानीउत्तनी उत्कृष्ट संपदा थइ, संपूर्ण एवा जे श्रेष्ठ ज्ञान अने दर्शन, तेने धारण करनारा सातसो केवलज्ञानीउत्तनी उत्कृष्ट संपदा थइ, देवो नहीं उतां पण देवनी कृत्तिने विकुर्ववाने समर्थ एवा सातसो वैक्रियलब्धवालांनी उत्कृष्ट संपदा थइ तथा अहीछीप अने बे समुद्रने विषे पर्याप्ता संज्ञी पंचेंद्रियोना मनोगत जावने जाणनारा पांचसो विपुलमतिउत्तनी उत्कृष्ट संपदा थइ. त्यां विपुलमति एने जाणवा के आणे घमो चिंतव्यो, ते सोनानो ठे, पाटलिपुत्रमां बनेलो ठे, शरदू क्लुमां करेलो ठे, नील वर्णनो ठे, इत्यादि सर्व जेद सहित चारे बाजुए अही आंगल वधारे एवा मनुष्यक्षेत्रमां रहेला संज्ञी पंचेंद्रियोना

મનોગત પદાર્થને જેલ જાણે છે અને ક્રતુમતિલે તો ચારે બાજુએ સંપૂર્ણ એવા મનુષ્યકેવ્રમાં રહેલા સંઘી પંચેદ્રિયોના મનોગત ઘટ આદિ પદાર્થ માત્રને સામાન્યપણે જાણે છે. એવો તે વંદેમાં તપાવત જાણવો. તથા દેવ, મનુષ્ય અને અસુરોની સત્તામાં વાદને વિષે પરાજય નહીં પામતા એવા ચારસો વાદીર્લની ઉત્કૃષ્ટ વાદિસંપદા થઈ. શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીરના સાતસો શિષ્ય મુક્તિ પામ્યા ચાવત સર્વ દુઃલ્લશી મુક્ત થયા તથા ચૌદસો સાધ્વીર્લ મુક્તિ પામી. શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુને ગતિ એટલે આગામી મનુષ્યગતિમાં મોક્ષપ્રાપ્તિરૂપ કલ્યાણ છે જેર્લને એવા, સ્થિતિ એટલે દેવજનમાં પણ પ્રાચે વીતરાગપણું હોવાથી કલ્યાણ છે જેર્લને એવા તથા આગામી જન્મમાં સિદ્ધ થવાના હોવાથી જેર્લને કલ્યાણ છે એવા આઠસો અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા મુનિર્લની ઉત્કૃષ્ટ સંપદા થઈ.

હવે શ્રમણ જગવંત શ્રી મહાવીર પ્રચુની વે પ્રકારની અંતકૃદ્ઝૂમિ થઈ. અંતકૃત્ એટલે મોક્ષગામી, અને તેર્લની ઝૂમિ એટલે કાલ તે અંતકૃદ્ઝૂમિ. તેના વે પ્રકાર છે તે દેલાહે છે. તે આ પ્રમાણે:- પહેલી યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ અને બીજી પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ. તેમાં યુગ એટલે અનુક્રમમાં વર્તનારા કાલમાન વિશેષ, અને તેના સાધર્મ્ય આદિકમાં ક્રમમાં વર્તનારા ગુરુ, શિષ્ય, પ્રશિષ્ય આદિરૂપ જે પુરુષો તે પણ યુગોજ કહેવાય, અને તેર્લથી પરિમાણ શુક્ત થયેલી જે અંતકૃદ્ઝૂમિ તે યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ કહેવાય, અને પર્યાય એટલે પ્રચુના કેવલીપણાના કાલને આશ્રિત થઈને રહેલી જે અંતકૃદ્ઝૂમિ તે પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ કહેવાય. તેમાં પહેલી ત્રીજા પુરુષયુગ જંબૂસ્વામી સુધીની યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ જાણવી, અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિની અપેક્ષાએ પ્રચુને કેવલજ્ઞાન થયા વાદ ચાર વર્ષ પછી કોઈક કેવલી મોક્ષે ગયા તે બીજી પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ જાણવી. પ્રચુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા વાદ ચાર વર્ષે મોક્ષમાર્ગે ચાલુ થયો હતો અને તે હેક જંબૂસ્વામી સુધી ચાલુ રહ્યો હતો એ જાવ જાણવો.

તે કાલને વિષે અને તે સમયને વિષે શ્રમણ જગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રચુ ત્રીશ વર્ષ ગૃહસ્થાવસ્થામાં રહીને, બાર વર્ષથી કાંઈક અધિક વલત સુધી હઠ્ઠસ્થપર્યાય પાલીને તથા ત્રીશ વર્ષથી કાંઈક હેઠા

વચ્ચત સુધી કેવલિપર્યાય પાલોને, તથા એવી રીતે એકંદર બેતાલીશ વર્ષ ચારિત્રપર્યાય પાલીને અને
 વઢોતર વર્ષ પોતાનું સર્વ આયુષ્ય પાલીને જવોપગ્રાહી એવાં વેદનીય, આયુ, નામ અને ગોત્ર એ ચાર
 કર્મ ક્ષય થયે ઠતે અને આ અવસર્પિણીમાં હુષમસુષમ નામે ચોથો આરો વહુ ગયે ઠતે એટલે કે
 તે આરાનાં ત્રણ વર્ષ અને સામા આઠ માસ વાકી રહે ઠતે મધ્યમ પાપા નગરીમાં હસ્તિપાલ
 રાજાના કારકુનોની શાલામાં સહાય ન હોવાથી એક, અદ્વિતીય એટલે એકલાજ પણ કષત આદિની
 પેઠે દશ હજાર આદિ પરિવાર સહિત નહીં એવા (અહીં કવિ કહે છે કે બીજા જિનો સાથે જેમ
 મુનિહે મોકે ગયા તેમ તમારી સાથે કોણ પણ મુનિ મુક્તિને પામ્યા નહીં, તેણે કરીને હુષમ આરામાં
 થનારા સાધુલની ગુરુને વિષે વેદરકારી જણાવી છે) જલ રહિત ઠઠનો તપ કરીને સ્વાતિ નક્ષ-
 ત્રની સાથે ચંદનો યોગ પ્રાપ્ત થયે ઠતે ચાર ઘઠી રાત્રિ વાકી રહી હતી તે અવસરે પદ્માસને વેળા
 થકા પંચાવન અધ્યયન કટ્યાણફલના વિપાકવાલાં, પંચાવન અધ્યયન પાપફજના વિપાકવાલાં
 અને ઠત્રીશ અપૃષ્ઠ વ્યાકરણ એટલે ઉત્તરોત્તે કહીને એક પ્રધાન નામનું મરુદેવાનું અધ્યયન જાવતા
 જાવતા કાલધર્મે પામ્યા, સંસારથી વિરામ પામ્યા, રહે પ્રકારે હપર સિદ્ધ લોકમાં ગયા, જન્મ
 જરા અને મરણનાં વંધન ઠેડી નાખ્યાં છે જેણે એવા થયા, સિદ્ધ થયા, બુદ્ધ થયા, મુક્ત થયા, સર્વ
 કર્મનો નાશ કરનારા થયા, સર્વ સંતાપ રહિત થયા અને સર્વ હુઃખો ક્ષય થયાં છે જેમનાં એવા થયા.
 હવે જગવંતના નિર્વાણકાલ અને પુસ્તક લખવા વિગેરેના કાલનું અંતર કહે છે.
 શ્રમણ જગવાન્ શ્રી મહાવીર પ્રજુ મોકે ગયા તેને નવસે વર્ષ વ્યતીત થયાં અને દશમા સૈકાનો
 આ ંશીમો સંવત્સર કાલ જાય છે. જો કે આ સૂત્રનો બરાબર વ્યક્ત જાવાર્થ સમજાતો નથી,
 તોપણ જેમ પૂર્વટીકાકારોએ તેની વ્યાખ્યા કરી છે તેમ અમે પણ કરીએ ઢીએ. તે આ પ્રમાણે—
 અહીં કેટલાક કહે છે કે કલપસૂત્રનો પુસ્તકમાં લખાવાનો કાલ જણાવવાને માટે આ સૂત્ર શ્રીદે-
 વર્કિંગણિ કમાશ્રમણે લખેલ છે. તેથી આ અર્થ થાય છે કે 'જેમ શ્રીવીર નિર્વાણથી નવસે ંશી

वर्ष વ્યતીત થયે છે તે સિદ્ધાંત પુસ્તકારૂઢ થયાં ત્યારે કદપસૂત્ર પણ પુસ્તકારૂઢ થયું. 'તેમજ કહ્યું છે કે
 'શ્રી વીર જગવાનશ્રી નવસેં ઇંશી વર્ષે વલ્લવીપુર નગરને વિષે દેવર્જિગણિ પ્રમુખ સકલ સંઘે પુસ્ત-
 કમાં આગમ લખ્યાં.' વીજાઈ કહે છે કે 'નવસેં ઇંશી વર્ષે આનંદપુરમાં વીરસેન નામના પુત્રને અર્ચે
 સંઘ સમક્ક મહોત્સવપૂર્વક પંક્તિોએ વાંચવાનું શરુ કર્યું.' इत्यादि अंतर्वाद्यना वचनश्री श्री वीरनिर्वा-
 णश्री नवसें इंशी वर्षे व्यतीत थये ठते सच्चा समक्क कदपसूत्रनी वाचना थइ ते जणाववाने मांडे
 आ सूत्र मूक्यું ठे, पण तत्त्व तो केवली जाए. वाचनांतरमां आ नवसें त्राणुंमुं वर्षे जाय ठे एम
 देखाय ठे. अहीं केटलाक कहे ठे के 'वाचनान्तरे' तेनो शुं अर्थ ठे? तो के वीजी प्रतमां 'तेणउण'
 एटले त्राणुं देखाय ठे, तेथी कदपसूत्रनुं पुस्तकमां लखावुं अथवा पर्पेदामां वंचावुं ए नवसें इंशी वर्षे
 व्यतीत थये ठते थयुं एम कोइ पुस्तकमां लखेल ठे, तेम वीजा पुस्तकमां नवसें त्राणुं वर्षे व्यतीत थये ठते
 थयुं एम देखाय ठे, ए प्रमाणे जाव जाणवो. वीजा वली कहे ठे के 'अयं अशीतितमे संवत्सरे'
 तेनो अर्थ शुं ठे? तो के पुस्तकमां कदपसूत्र लखावाना हेतुभूत श्री वीरश्री दशमा संकमाना इंशीमा
 वर्षरूप आ काल जाय ठे. 'वायणंतरे' एनो शुं अर्थ ठे? तो के एक पुस्तक लखावारूप वाचनानुं, वीजुं
 सच्चाમાં वंचावारूप जे वाचनांतर, तेना हेतुभूत दशमा संकमानुं आ त्राणुंमुं वर्षे ठे. तेम वली आ पण
 अर्थ थाय ठे के नवसें इंशીमे वर्षे कदपसूत्रनुं पुस्तकमां लखावुं थयुं अने नवसें त्राणुंमे वर्षे कदपसूत्रनी
 पर्पेदामां वाचना थइ. तेज प्रमाणे श्री मुनिमुंदर सूरिए पोते वनावेला स्तोत्रलकोशमां पण कहेवुं ठे કે
 'શ્રીવીરશ્રી एण३मे वर्षे चैत्यश्री पवित्र एवा जे आनंदपुरमां ध्रुवसेन राजाए महोत्सवपूर्वक सच्चाમાં कदप-
 सूत्रनी पहेली वाचना करी ते आनंदपुरनी स्तुति कोण नथी करतुं? 'वल्लहीपुरंमि नयरे' इत्यादि वचन-
 श्री पुस्तक लखवानो काल तो उपर जे कह्यो ठे ते प्रसिद्ध ठे, पण तत्त्व केवली जाए. इति श्री वीरचरित्रं.

एવી રીતે મહોપાધ્યાય શ્રી કીર્તિવિજય ગણિના શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયજી ગણિએ રચેલી
 કદપસૂત્રની સુવોધિકા નામની ટીકાના ગુજરાતી ત્રાષાંતરમાં ઠઠો ક્ષણ સમાપ્ત થયો. શ્રીગ્તન

। શ્રી જિનાય નમઃ ।

॥ અપ્ય સપ્તમં વ્યાખ્યાનં પ્રારબ્ધ્યતે ॥

હવે જઘન્ય, મધ્યમ અથે ઉત્કૃષ્ટ વાચનાએ કરીને શ્રી પાર્શ્વ પ્રચુનું ચરિત્ર કહે છે.
હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુનાં પાંચે
કલ્યાણકો વિશાલા નામના નક્ત્રમાં થયાં છે. તે આ પ્રમાણે—પ્રચુ વિશાલા નક્ત્રમાં દેવલોકથી
ચ્યવ્યા અને ચ્યવીને માતાના ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થયા. વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુનો જન્મ થયો. તથા
વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુ મુંદ્ર થઈને ઘરથી નીકળી સાધુપણને પ્રાપ્ત થયા અર્થાત્ દીક્ષા ગ્રહણ
કરી. તથા વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુ અનંત, અનુપમ, નિઘર્યાધાત, આવરણ રહિત, સમગ્ર અને
પરિપૂર્ણ એવાં કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શનને પામ્યા. તથા વિશાલા નક્ત્રમાંજ પ્રચુ મોઢે ગયા.
હવે તે કાલને વિષે તથા તે સમયને વિષે પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુ આ બનાલાનો
પહેલો માસ, પહેલો પક્ષ, તે ચૈત્રનો કૃષ્ણપક્ષ, તે ચૈત્ર કૃષ્ણપક્ષની ચોથને દિવસે, વીશ સાગરોપ-
મની સ્થિતિવાલા પ્રાણત નામના દશમા દેવલોકથી અંતરરહિત ચ્યવીને આજ જંબૂદ્વીપ નામના
દ્વીપને વિષે ઝરતદેત્રમાં વાણારસી નગરીમાં અશ્વસેન નામે રાજાની વામાદેવી નામની રાણીની
કુક્ષિને વિષે દેવ સંબંધી આહાર, દેવ સંબંધી જવ અને દેવ સંબંધી શરીરનો ત્યાગ કરીને મધ્ય રાત્રિએ
વિશાલા નક્ત્રમાં ચંદ્રનો યોગ પ્રાપ્ત થયે હતે ગર્ભપણે આવીને ઉપન્યા. હવે તે પુરુષપ્રધાન અર્હન્
શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રચુ ગર્ભમાંજ ત્રણ જ્ઞાનયુક્ત હતાં. તે આ પ્રમાણે:—“હું સ્વર્ગથી ચ્યવીશ એમ પ્રચુ જાણે,
ચ્યવતા ન જાણે અને ચ્યવ્યા પઠી હું ચ્યવ્યો એમ જાણે, તે પૂર્વે શ્રી મહાવીર પ્રચુના ચ્યવન વચ્ચે
કહેલા પાઠ પ્રમાણે સ્વમદર્શન, સ્વમફલ પ્રશ્ન વિગેરે સઘલું જ્યાંસુધી વામાદેવી પોતાના ઘર પ્રત્યે
આવી અને યાવત્ સુલે સુલે તે ગર્ભને પાલન કરે છે ત્યાંસુધી કહેલું.

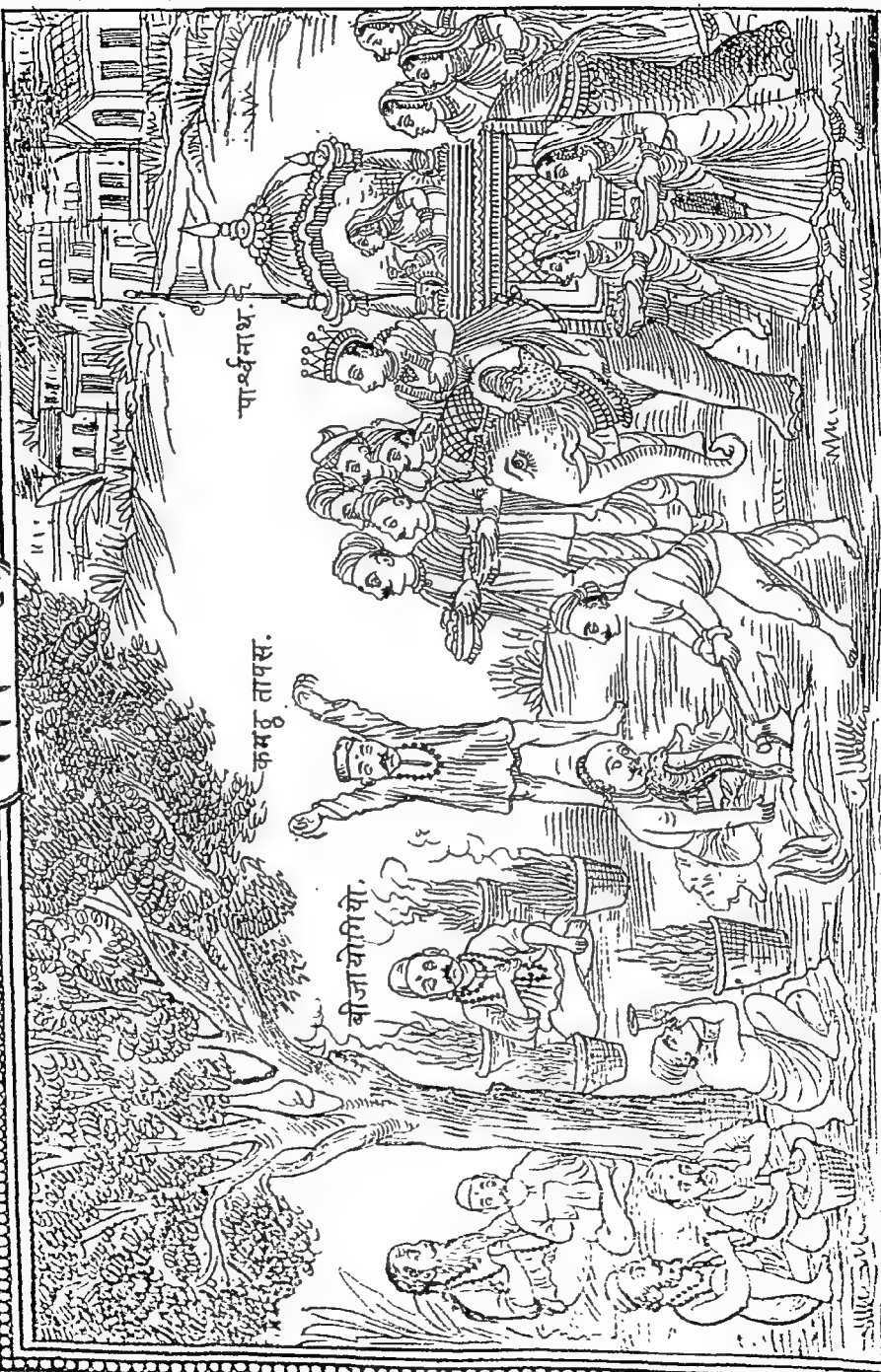
૧ ગુજરાતી ફાગણ વદિ ચોથને દિવસે.

हवे ते कालने विषे तथा ते समयने विषे पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभु आ श्रीयालानो बीजो महीनो, त्रीजुं पखवाकीजुं, ते पोष मासनो कृष्णपक्ष, ते पोष मासना कृष्णपक्षनी दर्शमने दिवसे नव मास बराबर परिपूर्ण थये ठेते अने साक्षा सात दिवस गये ठेते मध्य रात्रिने विषे त्रिशाला नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त थये ठेते आरोग्य एवा वामादेवीनी कुक्षि ए रोगरहित पुत्रपणे उत्पन्न थया. जे रात्रिने विषे पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभु जन्म्या ते रात्रि वणा देव, देवी उए करीने यावत् घणी आकुल थइ होय तेम अत्यक्त शब्द श्री कोलाहलमयी थइ.

बाकीनो प्रभुनो जन्ममहोत्सव विगेरेनो वृत्तांत श्री वीर प्रभुनी पेठे जाणी देवो, पण ते जन्मोत्सव विगेरेमां श्री पार्श्वनाथनुं नाम कहेवुं, ते आ कुमारुं पार्श्व एवुं नाम थारुं त्वांसु श्री कहेवुं. प्रभु उचारें गर्वमां हता, त्वारे शय्यामां रहेली माताए पोतानी पुरुखे श्री जता कृष्ण सर्पने जोयो हतो, ते श्री तेमनुं “पार्श्व” एवुं नाम पाळुं, अने क्रमे करी ते यौवनने प्राप्त थया. ते आ प्रमाणे—इंद्र आदिष्ट करेली धात्री उत्री लालन कराता एवा ते प्रभु नव हाथ प्रमाणना अंगवाला थया अका क्रमे यौवन अवस्थाने पांम्या.

पठी कुशस्थलना राजा प्रसेनजितनी प्रजावती नामनी कन्या साथे मातापिताए आग्रह श्री प्रभुनो विवाह कर्यो.

हवे एक दहाको प्रभु ऊरुखामां वेठेला ठे, ते वलते एक दिशा तरफ पुष्प आदिक पूजानां उपकरणो सहित जता नगरजनोने जोइने तेमणे कोइने पूवुं के आ लोको क्यां जाय ठे ? त्वारे ते माणसे प्रभुने कळुं के हे स्वामिन् ! कोइक गामनामां रहेनारो, तथा जेनां मावाप पण मरी गथेलां ठे एवो एक कमठ नामनो दरिद्री ब्राह्मणपुत्र हुतो अने लोको दया लात्री कंडक तेने आपीने तेनी आजीविका चलावता होता. एक दहागो तेणे रत्नाभरण श्री झूषित थयेला नगरना लोकोने जोइने अहो ! आ सघली कृष्णि पूर्व जन्मना तपनुं फल ठे एम विचारी ते पंचाग्नि आदि

पार्श्वनाथः

कमधु तापसः

बीजायोगियो.

महा कष्टनो अर्थी एवो तपस्वी थयो. ते कमठ तापस अहीं नगरीनी बहार आव्या ठे, तेने पूजवा माटे लोको जाय ठे. ते सांजली प्रभु पण परिवार सहित तेने जोवा माटे गया. त्यां काष्ठनी अंदर बलता एवा एक मोटा सर्पने करुणाना समुद्र एवा प्रभुए पोताना ज्ञानशी जाणीने कहेवा लाग्या के हे मूढ तपस्वी ! दया विना फोकट आ कष्ट तुं शामाटे करे ठे ? केमके दयारूपी नदीना मोटा कांठा पर उगेला तृणना अंकुरा सरखा सर्वे धर्मो ठे, माटे जो ते नदी सुकाइ जाय तो ते तृणांकुरो केटली वार सुधी टकी शके ? ते सांजलीने क्रोधायमान थयेलो कमठ तापस कहेवा लाग्यो के राजपुत्रो तो हाथी, घोडा आदिकनी क्रीडा करवानुंज जाणी शके, पण धर्मेने तो अमे तपोधनज जाणी शकीए बीए. पढी प्रभुए तो अशिकुंरमांशी बलतुं लाकडुं काढीने अने कुहाराशी तेना ने कटका करीने तेमांशी तापशी व्याकुल थयेला सर्पने बहार काढ्यो, अने ते सर्प प्रभुना सेवकना मुखशी नवकार मंत्र तथा प्रत्याख्यान सांजलीने तुरतज मृत्यु पामी धरणेंद्र थयो. त्यारे लोकोए प्रभुने “ज्ञानी” एम कहीने स्तुति करी. पढी प्रभु पोताने स्थानके गया, अने कमठ पण तप तपीने मेघकुमारोमां मेघमाली देव थयो.

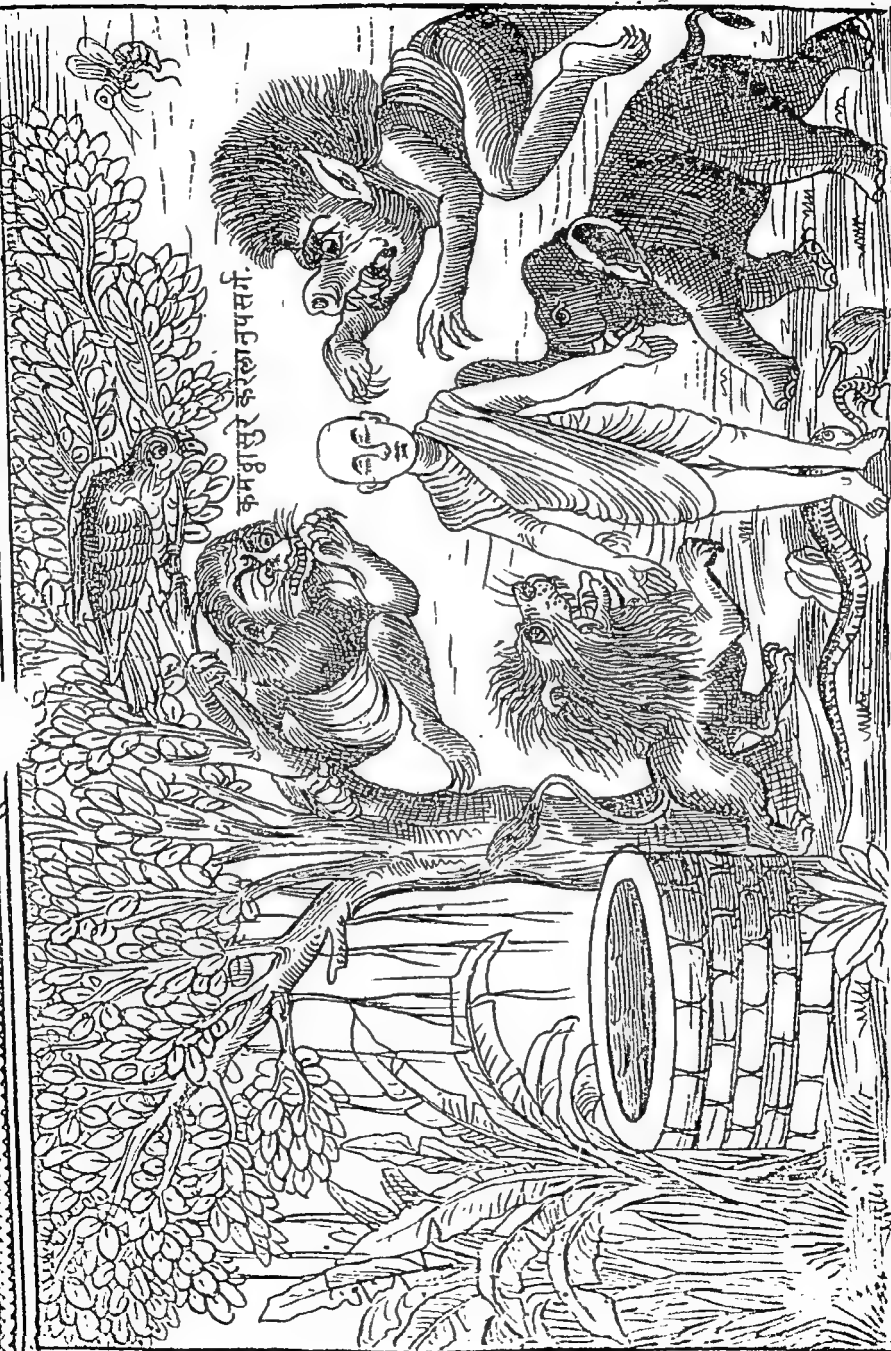
दक्ष (माह्या), दक्ष प्रतिज्ञावाला, रूपवाला, गुणवाला, सरल परिणामवाला अने विनयवाला एवा पुरुषप्रधान अर्हन् श्रीपार्श्वनाथ प्रभु त्रीश वर्ष सुधी गृहस्थावस्थामां रह्या. एवामां बली जीत-कडिपक एवा लोकांतिक देवोए ते इष्ट एवी वाणी वडे यावत् आ प्रमाणे कळुं:-हे समृद्धिमन् ! तमे जयवंता वतों, हे कढ्याणवन् ! तमे जयवंता वतों. यावत् तेजए जय जय शब्द कर्चों.

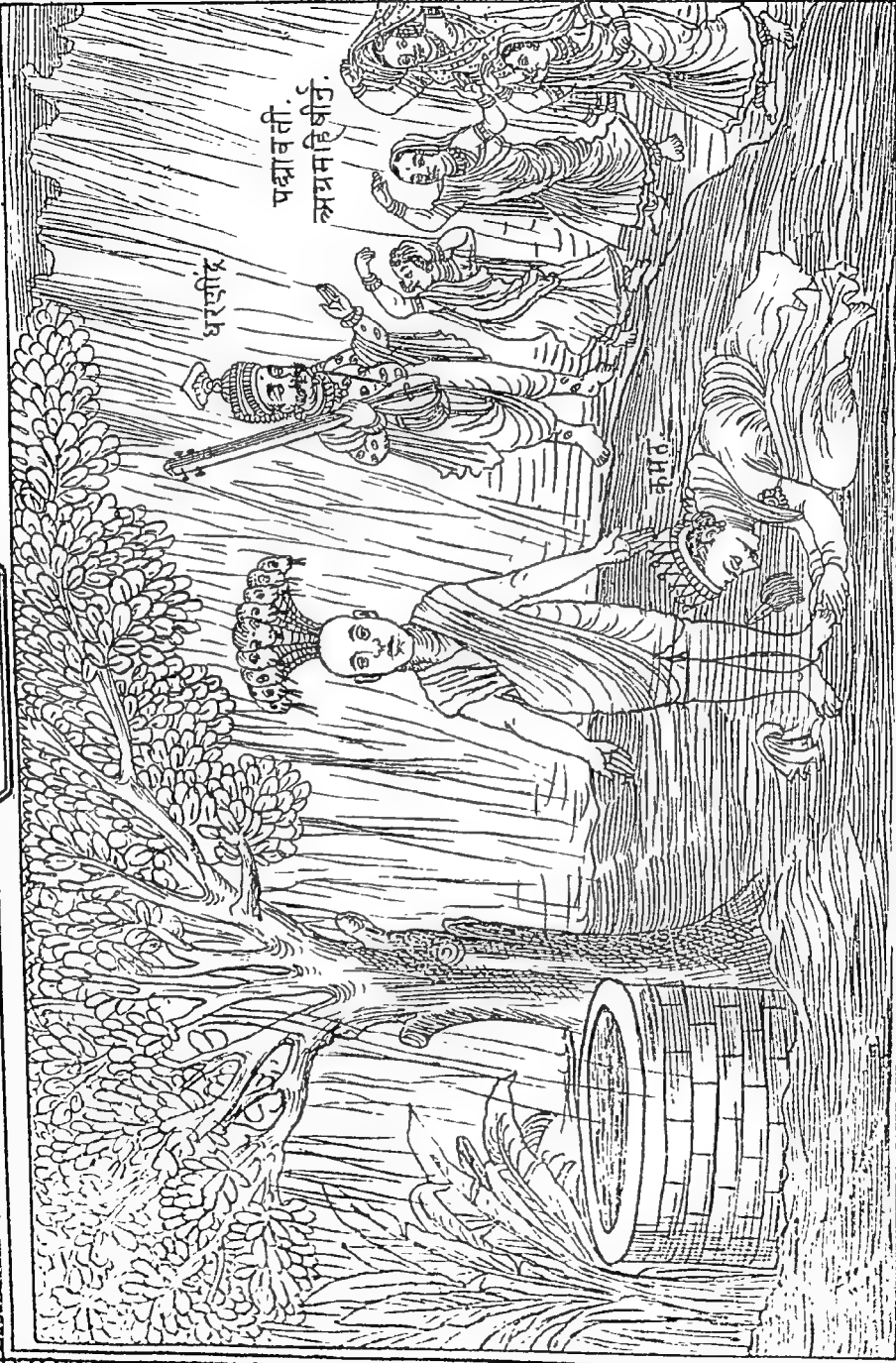
प्रथम पण पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभुने मनुष्यने योग्य एवा गृहस्थधर्मशी अनुपम एवु उपयोगरूप अवधिज्ञान हतुं, ते पूर्वे कहेलुं (वीर प्रभुनी पेठे) सर्व कहेलुं, यावत् गोत्रींतेने धन वडेंची आर्पीने आ शीयालानो बीजो मास, त्रीजो पक्ष, ते पोष मासना कृष्णपक्षनी

અગીયારસને દિવસે પ્રથમ પ્રહરને વિષે વિશાલા નામની પાલલીમાં વેસીને, દેવ, મનુષ્ય અને અસુ-
રોની સન્ના જેની આગલ ચાલી રહી છે એવા પ્રચુ ઇત્યાદિ સર્વ પૂર્વની પેઠે (વીર પ્રતુની પેઠે) કહેવું, પરંતુ એટલું વિશેષ છે કે વાણારસી નગરીના મધ્ય જાગથી નીકળ્યા, અને નીકલીને હયાં આશ્રમપદ નામનું હયાન છે અને હયાં અશોક નામનું વૃક્ષ છે ત્યાં આહ્યા અને આવીને અશોક વૃક્ષની નીચે પાલલીને સ્થાપન કરાવી અને સ્થાપન કરાવીને પાલલીથી નીચે ઉતર્યા અને નીચે ઉતરીને પોતાની મેલેજ આચરણ માલા વિગેરે અલંકારો ઉતારી નાચ્યા અને ઉતારી નાચીને પોતાની મેલેજ પંચમુષ્ટિ લોચ કર્યો અને લોચ કરીને જલ રહિત અદ્ધમનો તપ કરીને વિજાલા નદત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે હતા એક દેવદૂષ્ય વદ્ધ લઇને ત્રણસો પુરુષોની સાથે મુંઝ થઇને વરથી નીકલી સાધુપણને પ્રાપ્ત થયા અર્થાત્ દીક્ષા ગ્રહણ કરી.

પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રચુ એ ત્રયાશી દિવસ સુધી નિરંતર કાયાને ચોસરાવીને અને શરીર ઉપરથી મમતા તજી દઇને જે કોઈ ઉપસર્ગો ઉત્પન્ન થયા, તે જેવા કે દેવ, મનુષ્ય અને તિ-
ર્થે કરેલા તેમજ અનુકૂલ અથવા પ્રતિકૂલ તે ઉત્પન્ન થયેલા ઉપસર્ગોને રુદ્ધી રીતે સહન કર્યા, વેળ્યા, યશ્યા અને જોગવ્યા. તેમાં દેવે કરેલ ઉપસર્ગ કમઠ સંવંધી છે. તે આ પ્રમાણે છે:-

પ્રચુ દીક્ષા લઇને વિચરતા થકા એક દહાફો તાપસના આશ્રમમાં એક કુવાની નજીક એક વરુના વૃક્ષની નીચે રાત્રિ એ પ્રતિમાથી રહ્યા હતા. તે વલતે તે મેઘમાલી નામનો હુદ્ડ દેવ પ્રચુને ઉપદ્રવ કરવા આવ્યો, અને ક્રોધથી અંધ થયેલા તેણે પોતે વિકુર્વેલાં વાઘ, વીંછી વિગેરેનાં રૂપોથી પ્રચુને જયરહિત જોઇને, તે આકાશમાં ધોર અંધકાર સરખાં વાદલાંડે વિકુર્વને કલપાંત-
કાલના મેઘની પેઠે મુસલધારાથી વરસવા લાગ્યો, અને અતિ જયંકર એવી વીજલીડે સઘલી વિશાળમાં ફેલાવી તથા બ્રહ્માંડ પણ ફુટી જાય એવી ગર્જનાડે પણ તે વલતે કરી. દાણવારમાં જલ

તેક પ્રચુની નાસિકાના અથ જાગ સુધી આવી પહોંચું ત્યારે ધરણેંદ્રનું આસન કંપવાથી તે પોતાની પટ્ટરાણીઠ સહિત ત્યાં આવ્યો અને પોતાની ફળાબથી પ્રચુ પર ત્રત્ત ધર્યું. પઠી ધરણેંદ્ર અવધિજ્ઞાનથી મેઘમાલીને અમર્ષથી વરસતો જાણીને તેને ધમકાવ્યો, ત્યારે તે મેઘમાલી પણ પ્રચુનું શરણું લઇને પોતાને સ્થાનકે ગયો. ધરણેંદ્ર પણ નાટક આદિકથી પ્રચુની પૂજા કરીને પોતાને સ્થાનકે ગયો. એવી રીતે પ્રચુ દેવાદિકે કરેલા બપસર્ગોને રૂહે પ્રકારે સહન કરતા હતા.

ત્યાર પઠી પાર્શ્વનાથ પ્રચુ આણગાર થયા અને જવા આવવામાં ભત્તમ પ્રવૃત્તિવાલા થઇને યાવત્ આત્માની જાવના જાવતા ત્રયાશી દિવસ વીતી ગયા અને ચોરાશીમા દિવસને વિષે વર્તતા, આ બનાવો પહેલો મહીનો, પહેલું પંચવાડીયું, તે ચૈત્ર માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તે ચૈત્ર માસના કૃષ્ણપક્ષની ચોથને દિવસે પ્રથમ પ્રહરને વિષે ધાતકી નામના વૃક્ષની નીચે જલ રહિત ઠઠનો તપ કરીને વિશાલા નક્ત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે ઠતે શુક્લધ્યાનના પ્રથમ બે ઝેદ ધ્યાતે ઠતે પ્રચુને અનંત, અનુપમ યાવત્ શ્રેષ્ઠ કેવલજ્ઞાન અને કેવલદર્શન ઉત્પન્ન થયાં, યાવત્ સર્વ જ્ઞાનોને જાણતા અને જોતા થકા વિચરવા લાગ્યા.

પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુને આઠ ગણ અને આઠ ગણધરો હતા. તેમાં એક વાચનાવાલા યતિસમૂહ તે ગણ અને તે ગણના નાયક એટલે સૂરિ તે ગણધરો જાણવા. તે શ્રી પાર્શ્વનાથને આઠ હતા, પણ આવશ્યકમાં દશ ગણ અને દશ ગણધર કહેલા ઠે, અને સ્થાનાંગમાં બે અદ્વૈતાયુષી હોવાના કારણે તે બે કહેલા નથી એમ ટિપ્પણમાં જણાવ્યું ઠે. તે આઠનાં નામ આ પ્રમાણે:—શુભ, આર્યઘોષ, વશિષ્ઠ, બ્રહ્મચારી, સોમ, શ્રીધર, વીરજન્દ્ર તથા યશસ્વી.

પુરુષપ્રધાન અર્હન્ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રચુને આર્યદિન્ન આદિ સોલ હજાર સાધુર્જની ભક્તુષ્ઠ સાધુસંપદા થઈ, પુષ્પચૂલા પ્રમુખ આકર્ષીશ હજાર સાધ્વીર્જની ભક્તુષ્ઠ સાધ્વીસંપદા થઈ, સુવ્રત પ્રમુખ એક લાલ ને ચોસઠ હજાર શ્રાવકોની ભક્તુષ્ઠ શ્રાવકસંપદા થઈ, સુનંદા પ્રમુખ ત્રણ

लाख अने सत्तावीश हजार श्राविकालनी उत्कृष्ट श्राविकासंपदा थइ, केवली नहीं उतां पण केवली सरखा साफा त्रणसो चौदपूर्वीं उतकृष्ट संपदा थइ तथा चौदसो अत्रधिज्ञानीं उनी, एक हजार केवलज्ञानीं उनी, अगीथारसो वैक्रियल विद्याला मुनिं उनी अने उसो मनःपर्यवज्ञानीं उनी संपदा थइ तेमज एक हजार साधुं मोक्षे गया अने वे हजार साध्वीं मोक्षे गइ. वली आठसो त्रिपुलम-तिं उनी, उसो वादीं उनी तथा बारसो अनुत्तरविमानमां उत्पन्न अनारा मुनिं उनी संपदा थइ.

पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभुनी वे प्रकारनी मुक्तिमां जनारानी मर्यादा थइ. ते आ प्रमाणेः-पहेली युगांतकृद्भूमि अने बीजी पर्यायांतकृद्भूमि. तेमां श्री पार्श्वनाथ प्रभुश्री आरंभीने चार पाट सुधी मोक्षमार्ग चालु रह्यो ते युगांतकृद्भूमि तथा प्रभुने केवलज्ञान थया पती त्रण वर्षे कोइक मुनि मोक्षे गया, तैश्री त्रण वर्षश्रीज मोक्षमार्ग चालु थयो ते पर्यायांतकृद्भूमि जाणवी.

हवे ते कालने विषे अने ते समयने विषे पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभु त्रीश वर्षे सुधी गइस्या-वस्थामां रहीने, त्र्याशी दिवस सुधी ठगस्थपर्याय पालीने अने कांइक ऊणा एटले त्र्याशी दिवस उता सीतेर वर्ष सुधी केवलपर्याय पालीने अने एवी रीते एकंदर परिपूर्ण सीतेर वर्ष चारित्रपर्याय पालीने तथा एकसो वर्षेनुं सर्व आयुष्य पूर्ण करीने वेदनी, आयु, नाम अने गोत्र कर्मनो क्षय थये उते आज अवसर्पिणीमां दुषमसुषम नामनो चोथो आरो धणो बीती गये उते आ चोमासानो पहेलो मास, छि-तीय पक्ष, ते श्रावण मासनो शुक्लपक्ष, ते श्रावण मासनो शुक्लपक्षनी आठमने दिवसे समेत नामना पर्वतना शिखर उपर ते त्रीश साधुं उनी साथे जल रहित मासक्षपणनो तप करीने विशाखा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त थये उते पहेला ग्रहने विषे बह्ने हाथ लांवा करी कायोत्सर्गध्यानमां रह्या थका मोक्षे गया, निर्वृत्ति पास्या यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया.

पुरुषप्रधान अर्हन् श्री पार्श्वनाथ प्रभुने निर्वाण पाप्माने वारसो वर्षे थइ गयां अने ते रसोमां सैकानुं आ त्रीशमां वर्षे जाय ठे. तेमां श्री पार्श्वनाथ प्रभुना निर्वाणथी अढीसो वर्षे श्री बीर

દેવદંડુભિઃ

પાર્શ્વનાથ ઉડિઃ નિર્વાણપામ્યા,

સાધુજની સાથે.

प्रभुनुं निर्वाण भुं अने त्वारपठो नवसो एंशो। वषे व्यतात अथ ठत पुस्तकवाचना अइ, तथा। तरसामा
सेकानुं आ त्रीशमुं वर्ष जाय ठे ए युक्त कहेलुं ठे। ए प्रमाणे श्री पार्श्वनाथ प्रभुनुं चरित्र समाप्त भुं-
हुवे श्री नेमिनाथजीनुं चरित्र जघन्य आदि वाचनाथी कहे ठे।

ते काले अने ते समये अर्हन् श्री नेमिनाथ प्रभुनां पंचि कल्याणक चित्रा नक्षत्रमां अथां
ठे। ते आवी रीते:- प्रभु चित्रा नक्षत्रमां देवलोकथी च्यव्या अने च्यवीने गर्जमां उत्पन्न भया,
चित्रा नक्षत्रमां तेसनो जन्म भयो, चित्रा नक्षत्रमां दीक्षा लीधी, चित्रा नक्षत्रमां केवलज्ञान अने
केवलदर्शन उत्पन्न भयां तथा चित्रा नक्षत्रमां प्रभु मोदें गया।

ते काले अने ते समये अर्हन् श्री नेमिनाथ प्रभु आ चोसासनो चोथो मास, सातमो पक्ष,
ते कार्तिकनो कृष्णपक्ष, ते कार्तिकना कृष्णपक्षनी बारसने दिवसे बत्रीश सागरोपमनी स्थितिवाला
अपराजित नामना महा विमानथी अंतररहित च्यवीने आज जंबूद्वीप नामना द्वीपने विषे भरत-
क्षत्रमां सौर्यपुर नामे नगरमां समुद्रविजय नामना राजानी शिवादेवी नामनी राणीनी कुक्षि
मध्य रात्रिने विपे चित्रा नक्षत्र साथे चंद्रनो योग प्राप्त भये ठते गर्भपणे उपन्या।

अहीं माताने श्रेयल स्वप्नदर्शन तथा व्यंतर देवोए आणेल निधानो आदि ए सर्वनुं (वीर
प्रभुनी पेठे) वर्णन करवुं।

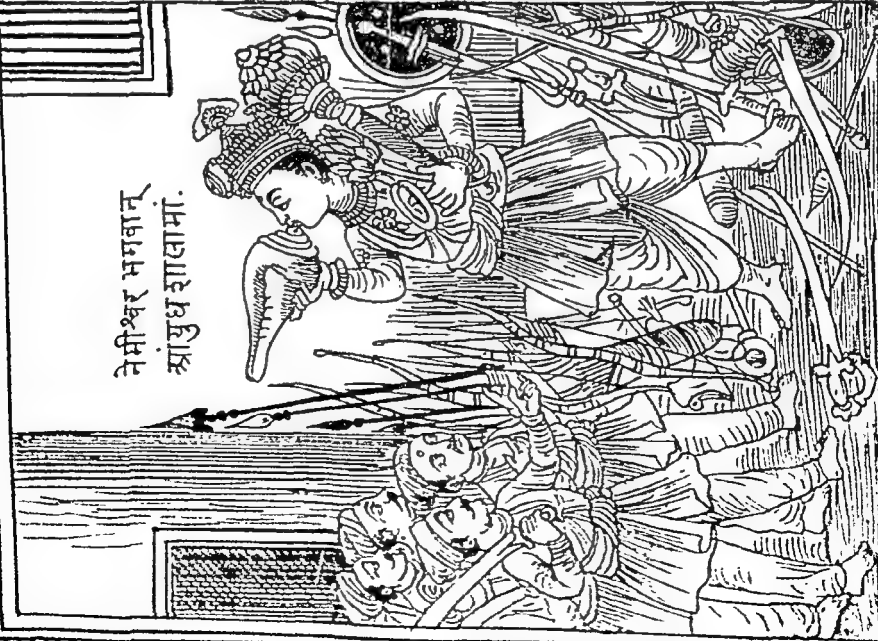
पठी ते काल अने ते समयने विषे अर्हन् श्री नेमिनाथ प्रभु आ वर्षाकालनो पहेलो महिनो,
त्रीजुं पखवासीभुं, ते श्रावणनो शुक्लपक्ष, ते श्रावणना शुक्लपक्षनी पंचमीने दिवसे नव मास बराबर
पूर्ण भये ठते यावत् चित्रा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त भये ठते आरोग्य एवा शिवादेवीए आरोग्य
एवा पुत्रने जन्म आप्यो। अहीं जन्मोत्सव समुद्रविजय राजाए कयो एम जाणवुं अने ते त्यांसुधी
कहेलुं के आ अमारा कुमारनुं नाम अरिष्टनेमि थाले।

प्रभु ज्यारे गर्भमां हुता, ल्यारे माताए स्वप्नमां अरिष्टरत्नमय एवी नेमि एटदे चकनी धारा जोइ हती, तेथी प्रभुनुं अरिष्टनेमि एवुं नाम पाड्युं, अने अरिष्टमां अ ठे ते अमंगलने त्याग करवा माटे कह्यो ठे तेथी अरिष्टनेमि एवुं नाम पाड्युं ठे, कारण के रिष्ट शब्द अमंगलवाची ठे. अरिष्टनेमि नहीं परया होवाथी कुमार कहेवाय ठे. ते नहीं परया ते आ प्रमाणे ठे. एक दहामो शिवादेवी माताए प्रभुने युवावावस्थामां आवेला जाणीने कळुं के हे वत्स ! तुं विवाह करवानुं मान अने अमारा मनोरथो संपूर्ण कर. ल्यारे प्रभुए कळुं के ज्यारे मने योग्य कन्या मलशे ल्यारे हुं परणीश.

ल्यारपढी बली एक दहामो कौतुकरहित एवा पण ते नेमिकुमार मित्रोथी प्रेराया यका कीना करता कृष्ण वासुदेवनी आयुधशालामां गया. त्यां कौतुकना उत्सुकी एवा मित्रोनी विनंतिथी तेणे वासुदेवनुं चक्र आंगलीना अग्र जाग उपर कुंठारना चकनी पेठे फेरव्युं, तेनुं शार्ङ्ग धनुष्य पण तेणे कमलनालनी पेठे नमाव्युं, कौमुदकी नामनी गदाने एक लाकरीनी पेठे उपानी तथा तेनो पांचजन्य नामनो शंख मुख पर राखीने पूर्वो-वगाड्यो.

ते वखते श्री नेमिनाथना मुखकमलथी प्रगट अथेल पवन वडे पांचजन्य शंख पूरावे ठते हाथीर्जनो समूह पोताना बंधनस्तंभोने उखेकी घरनी पंक्तिने जांगतो थको जवा लाग्यो, तथा वासुदेवना घोसाळ पण तुरत पोतानां बंधनो तोफीने अश्वशालामांथी नाठा थका दोरवा लाग्या, तथा ते वखते समस्त शहर ते शंखनादथी अद्वैत अने घणी व्याकुलतानी साथे वधिर बनी गयुं. एवी रीतना ते शब्दने सांचलीने 'कोइ शत्रु उत्पन्न थयो ठे' एवा विचारथी व्याकुल चित्त-वाला श्री कृष्ण तुरत आयुधशालामां आव्या. त्यां नेमिनाथ प्रभुने जोइने मनमां आश्रय पाभ्या थका पोतानी जुजाना बलनी तुलना माटे तेणे प्रभुने कळुं के आपणे वळे आपणा बलनी परीक्षा करीए, एम कहेतां ते प्रभुनी साथे मद्यना अखाडामां आव्या. पढी त्यां प्रभुए श्री कृष्णने कळुं

नेमीश्वर भगवान्
आयुध शालामां.

श्रीकृष्ण.

बलदेव.

કે હે વાંધવ ! અહીં તુરત પૃથ્વી ઉપર આલોટવા આદિક યુદ્ધ આપણે કરવું, તે તો અનુચિત છે, માટે વલની પરીક્ષા કરવા માટે એક બીજાની જુજાઉ વાલવાનું યુદ્ધ કરો, કેમકે બીજું યુદ્ધ તો નિશ્ચે વટિત નથી. વંનેએ તે વાત કબુલ કરી. પઠી કૃષ્ણે પોતાનો હાથ આગલ ધર્યો, ત્યારે પ્રજુએ તો તેને નેતરની લતાની પેટે ઐથવા કમલના નાલની પેટે તુરત લીલા માત્રમાં વાલી નાખ્યો. પઠી પ્રજુએ પોતાનો હાથ લંબાવ્યો, ત્યારે કૃષ્ણ તો વૃદ્ધની શાખા જેવા પ્રજુના હાથને વિષે વાંદરાની પેટે લટકવા લાગ્યા, તેથી ઉત્પન્ન થતા રેવદને લીધે બમણું કાલું થયું છે મુલ્ક જેનું એવા હરિએ પોતાનું નામ (હરિ એટલે વાંદરો) યથાર્થ કર્યું. પઠી કૃષ્ણે બહુ વલ વાપર્યું, તોપણ પ્રજુનો હાથ વલ્યો નહીં, ત્યારે વિપાદ પામ્યું છે ચિત્ત જેનું એવા કૃષ્ણ આ નેમિકુમાર સુલેષી મારું રાજ્ય હેંદ્ર લેશે, એમ ચિંતાતુર થયા થકા પોતાના મનમાં વિચારવા લાગ્યા કે સ્થૂલબુદ્ધિવાલા (મૂર્ખ) કેવલ ક્લેશના જાગી થાય છે અને ફલ બુદ્ધિમાન્ મેલવે છે, જુડે, શંકરે સમુદ્ર મથન કર્યો અને રત્નો દેવોને મલ્યાં અથવા સ્થૂલબુદ્ધિવાલા કેવલ ક્લેશના જાગી થાય છે અને ફલ બુદ્ધિમાન્ મેલવે છે, જુડે, દાંત મુરકેલીથી ચૂર્ણ કરે છે અને જિહ્વા ક્ષણવારમાં ગલી જાય છે.

પઠી તો શ્રી કૃષ્ણ વલજડની સાથે વિચાર કરવા લાગ્યા કે “હેવે આપણે શું કરવું? રાજ્યની દ્ઙ્ઙાવાલા નેમિકુમાર તો વલવાન્ છે.” એમ તેડે વિચાર કરે છે એટલામાં આકાશવાણી થઈ કે હે હરે ! પૂર્વે નમિનાથ પ્રજુએ કહેલું છે કે વાલીશમા તીર્થંકર નેમિ નામે કુમાર થકાજ દીક્ષા લેશે. તે વાણી સાંજલીને શ્રી કૃષ્ણ નિશ્ચિંત થયા, તોપણ નિશ્ચય માટે નેમિનાથ પ્રજુની સાથે જલક્રીડા કરવા માટે તે પોતાની રાણીડે સહિત તલાવમાં ગયા, અને ત્યાં પ્રેમથી નેમિકુમારને હાથે જાલીને કૃષ્ણ તુરત તલાવમાં ઢાલેલ થયા. પઠી ત્યાં તેણે નેમિનાથ પ્રજુને કેસરના રંગવાલાં સુવર્ણની પિચકારીડમાં ઝરેલાં પાણીથી સિંચ્યા. તથા રુક્મિણી આદિ ગોપીડને પણ શ્રી કૃષ્ણે કહી રાખ્યું હતું કે આ નેમિકુમારને નિઃશંકપણે ક્ષીમાએ કરીને વિવાહ કરવાની દ્ઙ્ઙાવાલા કરવા. ત્યારપઠી તે ગોપીડમાંથી

केटलीक प्रभुने केसरना उत्तम पाणेना समूह वडे ठंटकाव करवा लागी, केटलीक सुंदर पुण्योना
 दडाना समूहशी प्रभुने वक्तःस्थलमां मारवा लागी, केटलीक तीक्ष्ण कटाक्षरूप लाखी वाण मारवा
 लागी, तथा कामकलाना विद्यासने विषे कुशल एवी केटलीक मश्करी वडे विस्मय पमारुवा लागी. पठो
 तो ते सधली सुवर्णनी पिचकारीउने सुगंधी पाणीशी खूब चरीने तेनी मोटो ठावको वडे प्रभुने व्याकुल
 करवा लागी अने क्रीडाशी उल्लसित थयेलां ठे मन जेणोनां एवी ते स्त्रीउं सतत परस्पर इसवा
 लागी एटलामां आकाशमां देववाणी थइ ते सर्वे सांजली. ते आ प्रमाणे:—हे स्त्रीउं! तमे मुग्ध
 ठो, केमके आ प्रभुने तो बालपणामां पण चोसठ इंड्रोए योजन प्रमाण पडोला मुजवाला हजारो
 मोटा कलशोशी मेरु पर अन्निषेक कर्यो हतो तोपण ते प्रभु जरा पण व्याकुल न थया तो तमा-
 राशी सारो यत्न ठतां पण ते केम व्याकुल थइ शकशे? पठो नेमिनाथ प्रभु श्री कृष्ण अने
 गोपीउने पाणी लांढवा लाग्या, तथा कमलपुष्पना दफा मारवा लाग्या, एवी रीते वित्तारपूर्वक
 जलक्रीडा करीने सधला तलावने कीनारे आव्या अने त्यां नेमिकुमारने सुवर्णना सिंहासन पर
 बेसाळ्या, तथा सर्वे गोपीउं पण तेमने वींटीने उबी रही. पठो त्यां रुक्मिणीए कळुं के हे नेमि-
 कुमार ! तमे आज्ञाविका चलाववाना जयशी करीने परणता नशी ते अयुक्त ठे, केमके तमारा
 जाइ ठे ते अत्यंत समर्थ ठे अने बत्तीश हजार (प्रमाण) स्त्रीउं साथे परणेला प्रसिद्ध ठे.
 पठो सत्यजामाए पण कळुं के कृष्णदेव आदिक तीर्थकरोए पण विवाह कर्यो ठे, राज्य जोगव्युं
 ठे, विषय जोगव्या ठे तथा तेमने बहु पुत्र पण थया ठे, अने ठेवटे मोक्ष पण गया ठे; परंतु
 तमे तो आज कोइ नवा मोक्षगामी थया ठो ! माटे हे अरिष्टनेमि ! तमे खूब विचार करो. हे
 देवर ! तमे सुंदर गृहस्थपणाने जाणो अने बंधुर्तनां मनने शांत करो. पठो जांबुवतीए पण उतावलशी
 कळुं के हे नेमिकुमार ! सांजलो. पहेलां पण हरिवंशमां विष्णूण समान एवा मुनिसुव्रत तीर्थ-
 करे अहीं गृहस्थावासमां रही पुत्र थया पठो मोक्ष गया ठे. पठो पद्मावतीए कळुं के निश्चे स्त्री विना

आ संसारमां पुरुषनी कांइ शोजा नथी तेम स्त्री विनाना पुरुषनो कोइ पण । विश्वास करतु नथा केमके स्त्री विनानो पुरुष बिट कहेवाय. पढी गांधारीए कछुं के सज्जनयात्रा एटले घेर सार माणसो आवे तेनी परोणागत, संघ काढवो ते, पर्वनो उत्सव, घेर विवाहनं काम, उजाणी, पौखणुं अने पर्पटा ए स्त्री विना शोजतां नथी. पढी गौरीए कछुं के अझानी एवं पकीउं पण निश्चे आखो दिवस पृथ्वीने विषे जमीने सांजरे पोताना मालामां जइ सुखेथी पोतानी स्त्री साथे रहे ठे, माटे हे देवर ! तैवां पकीउंथी पण शुं तमे मूढ दृष्टिवाला ओ ? पढी लहमणए पण कछुं के स्नान आदि सर्व अंगनी शोजामां विचक्षण, प्रीतिरसे करीने सुंदर, विश्वासनुं पात्र अने दुःखने विषे सहाय करनार एबुं स्त्री विना निश्चे बीजुं कोण थाय ठे ? पढी सुसीमा पण कहेवा लागी के स्त्री विना घेर आवेला परोणा तथा मुनिराजोनी पण सेवाजक्ति बीजुं कोण करे ? अने पुरुष शोजा पण शी रीते पामे ? एवी रीतनी बीजी पण गोपीउंनी वाणीउंनी युक्तिथी तथा यडुउंनाना आग्रहथी मौन रहेला एवा प्रचुने पण जरा हसता मुखवाला जोइन 'निषेध कथो नथी माटे मान्युं ठे एवा न्यायथी' नेमिकुमारो तो विवाह करवानुं कबुल कथुं ठे ए प्रमाणे ते गोपीउंए उंचे स्वर उदबोषणा करी. ते प्रमाणे (जादव) जन बोल्या के मान्युं.

पढी नेमिकुमार माटे श्री कृष्णे उग्रसेन राजानी पुत्री राजीमतीनी मागणी करी, अने क्रोष्टिक नामना निमित्तिआने लग्ननो दिवस पूज्यो त्यारे तेणे कछुं के आ वर्षाकालमां बीजां पण शुभ कार्यों कोइ करता नथी त्यारे गृहस्थीउंनुं मुख्य कार्य जे विवाह ठे तेनी तो वातज शी करवी ? पढी समुद्रविजय राजाए निमित्तिआने कछुं के आ वखते कालकैपनी जरूर नथी, केमके श्री कृष्णे घणी महेनते नेमिकुमारने विवाह माटे हा पद्मावी ठे; माटे विवाहमां विघ्न न थाय एवो जे नजदीकनो दिवस होय ते तुं कहे. त्यारे निमित्तिए पण श्रावण सुदि ठठनो दिवस कह्यो.

उत्तम शृंगार युक्त, प्रजाने हर्ष पमारुनारा, रथमां बेठेला, उत्तम ठत्र धारण कथुं ठे एवा तथा

समुद्रविजय आदि दश दशार्ह अने केशव, वलचन्द्र आदि विशिष्ट परिवारवाला तथा शिवादेवी प्रमुख स्त्रीर्तरी गवातो ठे धवल मंगलनां गीतोनों विस्तार जेनो एवा ने भिकुमार परणवा माटे चाख्वा.

आगल चालतां तेमणे सारथि तरफ जोइने तेने पूछुं के आ मंगलना समूहे जरेलुं भवल मंडिर कोनुं ठे ? त्यारे सारथि पण आंगलीना अग्र जागथी वतावतो कहेवा लाग्यो के आ तमारा ममरा उग्रसेन राजानो महेल ठे, अने तमारी स्त्री राजीमतीनी आ चंद्रानना तथा मृगलोचना नामनी सखीर्त मांहोमांहे वातो करे ठे. ते बखते नेमिनाथ प्रभुने जोइ मृगलोचना चंद्राननाने कहेवा लागी के हे चंद्रानना ! स्त्रीवर्गमां एक राजीमतीज वर्णववा लायक ठे के जेणीनो हाय आ आबो जर्तार ग्रहण करशे; त्यारे चंद्रानना पण मृगलोचनाने कहेवा लागी के जो विज्ञानने विपेचतुर एवो विधाता पण आवा अद्भुत रूपश्री मनोहर राजीमतीने वनाचीने आवा उत्तम वरनी साथे तेनो मेलाप न करावे तो ते शी प्रतिष्ठा पामे ?

पठी वाजित्रनो शब्द सांचळीने राजीमती पण माताना घरमांश्री नीकलीने सखीर्तनी वच्चे आवी अने कहेवा लागी के हे सखीर्त ! आंकर सहित आवता एवा वरराजाने पण तमे एक-लीज जुर्त ठो अने हुं तो जोवा पामती नथी, एम कही वलथी एकदम तेर्तनी वच्चे उन्नी रहीने ने भिकुमारने जोइने आश्चर्यपूर्वक विचारवा लागी के शुं आ पातालकुमार ठे ? अथवा काम-देव पोतेज ठे ? अथवा इंद्र ठे ? अथवा मारां पुण्योनो समूह आ मूर्तिमान् यइने आठ्यो ठे ? जे विधाताए आ सौभाग्य प्रमुख गुणराशिवाला वरने वनाठ्यो ठे, ते विधाताना हाथनुं दुंठणुं हर्षश्री हुं करं तुं.

एटलामां मृगलोचनाए राजीमतीनो अचिप्राय समस्त प्रकारे जाणी दाइने प्रीतिपूर्वक हासश्री चंद्राननाने कळुं के हे सखि ! चंद्रानना ! आ वर समस्त गुणोए करी जो के संपन्न ठे, तो पण तेमां एक दूषण तो ठेज, पण वरनी अर्थी एवी राजीमतीना सांचळतां ते कही शकाय नहीं. त्यारे चंडा-

ननाए पण कछुं के हे सखि ! मृगलोचना ! मने पण तेनी खबर ठे, पण हमणां तो मौनज रहंछुं.
 पठी राजीमती पण लजाए करीने पोतानुं मध्यस्थपणुं देखाकती कहेवा लागी के हे सखी !
 ब्रूवनमां अद्भुत जाग्ये करीने धन्य एवी गमे ते कोइ कन्यानो आ जतोर हो, पण सर्व गुण
 करीने सुंदर एवा आ वरमां जे दूषण काढवुं ते तो दूधमांथी पूरा काढवा जेनुं असंनवितज ठे.
 पठी ते वन्ने सखी ! विनोद सहित कछुं के हे राजीमति ! पहेलां तो वर गौर वर्णवालो जोवाय,
 अने बीजा गुण तो परिचय थया बाद जणाय, अने ते गौरपणुं तो आ वरमां काजल सरखुं देलाय ठे.
 ते सांजली ईश्यां सहित राजीमती सुंदरिने कहेवा लागी के आज दिन सुधी तमे वन्ने
 चतुर ठो एम मने ब्रम हतो, परंतु हवे ते ब्रम जांभी गयो; केमके सर्वे गुणेनुं कारणरूप एवुं श्याम-
 पणुं ब्रूषण वतां तमोए दूषणरूपे कछुं ठे, एए हवे तमे सावधान अइने सांजलो. श्यामपणांमां
 अने श्याम वस्तुर्जनो आश्रय करवामां एए रहेला ठे, तथा केवल गौरपणांमां तो दोष रहेला
 ठे; केमके पृथ्वी, चित्रावेली, अग्र, कस्तुरी, लेख, आंखनी कीकी, केश, कसोटी, मसी तथा
 रात्रि ए सर्वे वस्तु श्याम रंगनी पण श्याम फलवाली ठे. ए श्यामपणांमां गुण कहा ठे. वली कपू-
 रमां अंगारो, चंद्रमां चिह्न, आंखमां कीकी, जोजनमां मरी तथा चित्रमां रेखा ए वस्तु श्याम
 रंगनी ठे तोपण (सफेद वस्तुने) गुणनी हेतुभूत ठे. ए श्याम वस्तुर्जनो आश्रयमां गुण कहा
 ठे. तथा लवण खारुं ठे, बरफ दहन करगारो ठे, अति सफेद शरीरवालो रोगी होय ठे तथा
 चुनो परवश गुणवालो ठे, एवी रीते केवल गौरवर्णमां अवगुण कहा ठे.

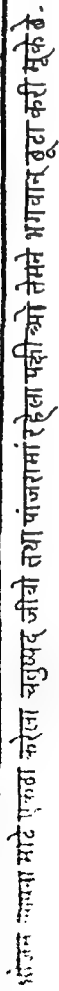
एवी रीते तेउं परस्पर वातो करते ठेते श्रीमान् नेमिनाथ प्रभु पशुर्जनो आर्त स्वर सांजलीने
 तिरस्कार सहित बोदया के हे सारथि ! आ शो दारुण स्वर संजलाय ठे ? त्वारे सारथिए कछुं के
 तमारा विवाहमां जोजन वास्ते एकां करेलां पशुर्जनो आ स्वर ठे. ए प्रमाणे सारथिए कहे ठेते प्रभु
 विचारवा लाग्या के आ विवाहना उरवने धिक्कार ठे ! केमके आ पशुर्जने तो ते अनुत्सव (शोक) ठे.

एटलासां हे सखीड ! मारी जसणी आंख आ वखते केम फरके ठे ? एम बोलती राजीमतीने सखीडए कछुं के 'ताहं विघ्न नाश पाम्युं ठे', एम कहीने शुशुकार करवा लागी.

ते वखते नेमिनाथ प्रभुए सारथिने कछुं के हे सारथि ! तुं रथ अर्हीथीज पाठो वाल. आ वखते नेमिनाथ प्रभुने जोइने एक हरिण पोतानी गरदनथी हरिणीनी गरदनने डांकीने उठो रथो. अर्ही कवि घटना करे ठे के प्रभुने जोइने हरिण कहेवा लाग्यो के आ मारा हृदयने इरण कर-नारी हरिणीने मारता नहीं, मारता नहीं. हे स्वामिन् ! मारा मरण करतां पण मारी ते प्रियतमानो विरह दुःसह ठे. हरिणी नेमिनाथनुं मुख जोइने हरिणने कहेवा लागी के आ तो प्रसन्न बदन-वाला त्रण जुवनना स्वामी ठे, अकारण बंधु ठे, तेटला माटे हे बल्लभ ! सर्व जीवोनुं रक्षण कर-वाने विज्ञप्ति करो. त्वारे पत्नीए प्रेरेलो हरिण पण नेमिनाथने कहेवा लाग्यो के निजरणानुं पाणी पीनार, अरण्यनां तृणनुं नक्षत्र करनार अने वनने विषे वास करनार एवा अमारा निरपराधीना जीवि-तनुं हे प्रभु ! रक्षण करो ! रक्षण करो ! एवी रीते सर्व पशुडए पण स्वामी प्रत्ये विज्ञप्ति करी, त्वारे प्रभुए कछुं के हे पशुरक्षको ! आ पशुडने ठोमी आपो. हुं विवाह करीश नहीं. त्वारे ते पशु-रक्षकोए पण श्री नेमिनाथ प्रभुना वचनथी पशुडने ठोमी दीधां अने सारथिए पण रथ पाठो फेरव्यो.

अर्ही कवि कहे ठे के जे कुरंग (हरिण) चंद्रमाना कलंकने विषे, राम अने सीताना विरहने विषे तथा नेमिनाथ प्रभुथी राजीमतीना त्यागने विषे हेतुभूत ठे, ते कुरंग कहेतां खोटो रंग करनार ए सत्यज ठे.

हवे आ वखते समुद्रविजय तथा शिवादेवी प्रमुख स्वजनोए तुरत रथने जतो अटकाव्यो, तथा शिवादेवी माता आंखोमां आंसु छावी कहेवा लाग्या के हे जननीवल्लभ वत्स ! हुं प्रथम प्रार्थ-नानी विनंति करुं बुं के तुं कोइ रीते विवाह करीने मने वहनुं मुख देखार. त्वारे नेमिकुमारे कछुं के हे माता ! तमे ए आग्रह मूकी दो, माहं मन हवे मनुष्य संबंधी स्त्रीडने विषे नथी, पण मुक्तिरूपी

स्त्रीना संगमने विषे उत्कंठावाळुं अने आसक्त थयेळुं ठे, केमके जे स्त्रीउ रागीने विषे पण राग रहत ठे,
 ते स्त्रीउने कोण सेवे ? माटे मुक्तिरूपी स्त्री के जे विरागीने विषे रागवाली ठे, तेनी हुं इच्छा करुं छुं.
 ते वखते राजीमती "हा दैव ! आ शुं थयुं ?" एम कही मूर्छा पामी. पढी सखीउ वडे चंदन-
 रसथी आ आसन करायेली ते मुश्केलीथी शुद्धिमां आबी, ल्यारे मोटे खरेथी रुखा लागी के हे
 जादवकुलमां सूर्य समान ! तथा हे निरुपमज्ञानवाला ! तथा हे जगतना शरणरूप, तथा हे करु-
 णाकर स्वामिन् ! मने ठोकीने आप कयां चाळ्या ? पढी पोताना हृदयने कहेवा लागी के अरे ! धृष्ट,
 निष्ठुर, निर्लज्ज हृदय ! ज्यारे आपणा स्वामी अन्यत्र रागवाला थया ठे ल्यारे हजु पण तुं जीवितने
 शुं धारण करे ठे ? वली निःश्वास नाखीने पोताना स्वामीने उपाबंध सहित कहेवा लागी के हे
 धूर्त ! जो तमे सर्व सिद्धोए जोगवेली गणिकामां रक्त थया हुता, तो आबी रीतना विवाहना
 आरंजथी तमे मने शमाटे विंक्वना करी ? ल्यारे सखीउए तेणीने रोषथी कळुं के हे सखि !
 लोकप्रसिद्ध एक वार्ता सांचल, के जे श्याम होय ते ज्ञान्येज सरल होय ते ने कदापि होय तो
 विधिए चूली जडने तेम कथुं होवुं जोइए. आवा प्रीतिरहितने विषे हे प्रिय सखी ! शुं प्रीति-
 नाव करे ठे ? प्रीतिने विषे तत्पर एवो कोइवीजो जर्तार तारा माटे शोधी काडीशुं. ते सांचली राजी-
 मती पोताना वझे कानने ढांकीने कहेवा लागी के हे सखीउ ! तमे मने नहीं संजलाववा लायक
 एवुं वचन केम संजलावो ठो ? जो सूर्य कदाच पश्चिम दिशामां उगे, तोपण हुं श्री नेमिकुमारने
 मूक्रीने बीजो जर्तार नहीं करुं. वली पण नेमिनाथने कहेवा लागी के हे जगतना अधीश ! व्रतनी
 इच्छावाला तमे घेर आवेला एवा याचकोने तेउनी इच्छा उपरांत आपो ठो, पण मागणी करती
 एवी जे हुं, तेणीए तो हाथ उपर आपनो हाथ पण मेलव्यो नहीं. हवे विरक्त राजीमर्त कहेवा
 लागी के हे विष्णु ! जो के आपनो आ हाथ आ लग्नमहोत्सवमां तो मारा हाथ पर नहीं आंव्यो,
 तोपण मारा दीक्षासमयना महोत्सवमां ते हाथ मारा शिर पर होजो.

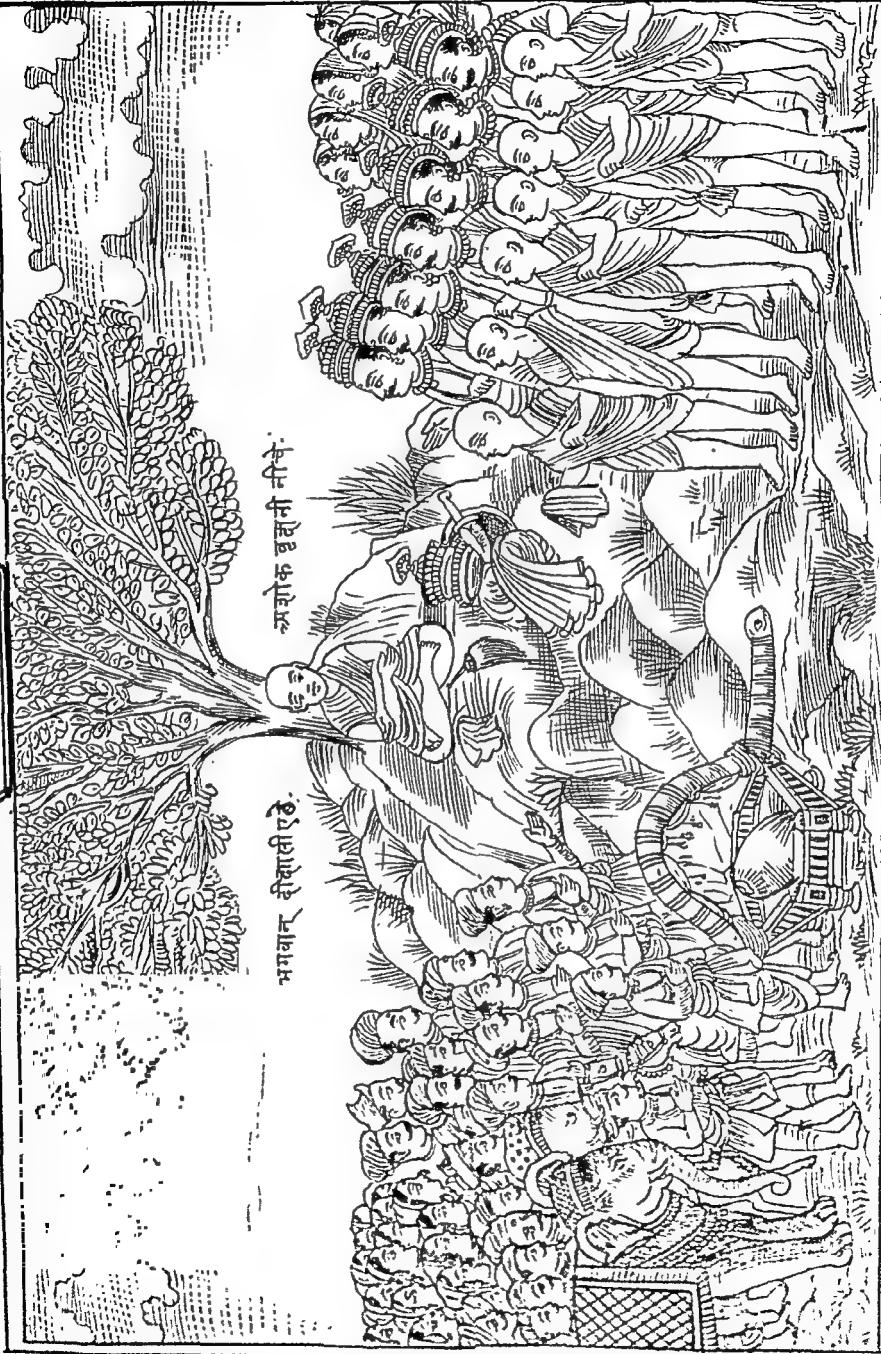
हवे श्री नेमिकुमारने परिवार सहित समुद्रविजय राजा कहेवा लाग्या के ज्यत्रदेव आदिक जिनेश्वरो पण विवाह करीने मोक्षे गया ठे, माटे हे कुमार ! तमाहं ब्रह्मचारीनुं पद तेनाथी पण उंजुं यशे ?

ते सांजली नेमिनाथे कहुं के हे तात ! मारां जोगावली कर्मो क्षीण थयां ठे, वली जेमां एक स्त्रीनो संग्रह थाय ठे, जेमां अनंता जंतुसमूहनो संहार थाय ठे तथा जे संसारने दुःखरूप कर-
नार ठे एवा विवाह माटे आपनो आ शुं आग्रह ठे ?

अहीं कवि उत्प्रेक्षा करे ठे के “हुं एम मानुं हुं के स्त्रीउथी विरक्त एवा श्री नेमिनाथ प्रभु परणवाना मिषथी अहीं आवीने पूर्वना प्रेमथी राजीमतीने मोक्ष माटेनो संकेत करी गया.”

दक्ष (काह्या) एवा श्रीनेमिनाथ प्रभु त्रणसो वर्ष सुधी कुमारपणे गृहस्थावस्थामां रह्या एटलामां वली पण लोकांतिक देवोए इत्यादि सर्व प्रथम कहेलुं ते प्रमाणे कहेलुं. लोकांतिक देवो आ प्रमाणे कहेवा लाग्या के हे कामदेवने जीतनारा तथा समस्त जंतुउने अजयदान देनारा प्रभु ! जयवंता वतों अने हमेशांना महोत्सवने माटे आप तीर्थने प्रवर्तवो. एवी रीते प्रभुने कहुं अने वार्षिक दान दीधा वाद प्रभु त्रणे शुवनोने आनंद पमाडशे ए रीते (कहीने) समुद्रविजय प्रमुखने उत्साह पमाकता हवा. त्यापढी सघलार्ज संतुष्ट थया. पढी ज्यांसुधी गोत्रीउने धन वहेची आप्णुं त्यांसुधी कहेलुं. अहीं संवत्सरी दानविधि श्री वीर प्रभुनी पेठेज जाणी लेवो.

आ वर्षाकालनो पहेलो महीनो, बीजुं पखवाकीयुं, थावण मासनो शुक्लपक्ष, ते थावणना शुक्ल-
पक्षनी ठठने दिवसे प्रथम प्रहरने विषे उत्तरकुरा नामनी पालखीमां वेठेला अने देव, मनुष्य तथा असुरोनी पर्षदा जेनी आगल चाली रही ठे एवा प्रभु यावत् छारवती (छारिका) नगरीना मध्य चागमांथी नीकड्या अने नीकलीने ज्यां रैवतक नामनुं उद्यान ठे त्यां आठ्या अने आवीने अशोक नामना वृद्धनी नीचे पालखी स्थापन करावी अने स्थापन करावीने पालखीमांथी नीचे

भगवान् दीक्षाली एहे.

अशोक वृक्षानी नीचे.

उत्तर्यां अने नीचे उतरीने पोतानी मेलेज आचरण, माळा अने अलंकारोने उतारी नाख्या, पोतानी मेले पंचमुष्टि लोच कर्यो अने लोच करीने जलपान रहित एवो ठठनो तप करीने चित्रा नक्षत्रां चंद्रयोग प्राप्त थये ठते एक देवदूष्य वस्त्र लडने एक हजार पुरुषनी साथे मुरु अडने घरथी नीकळी साधुपणाने प्राप्त थया अर्थात् दीक्षा ग्रहण करी.

अहंन् श्री नेमिनाथ प्रभु चोपन अहोरात्र सुधी निरंतर कायाने वोसरवीने रह्या हता. अहो पूर्वे कहेलुं सधलुं कहेलुं ते ज्यांसुधीमां पंचावनमा अहोरात्रनी मध्ये वर्तता एवा तथा आ वर्षाकालनो त्रीजो महीनो, पांचमुं पखवाकीयुं, ते आश्विन मासनो कृष्णपक्ष, ते आश्विन मासनी अमासने दिवसे, दिवसना पाठला पोहोरे, गिरनार पर्वतना शिखर पर, वेतस नामना वृद्धनी नीचे जलरहित अष्टमनो तप होते ठते, तथा चित्रा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त थये ठते शुक्लध्यानना प्रथम वे जेदनुं ध्यान धरता एवा प्रभुने केवलज्ञान अने केवलदर्शन उत्पन्न थयां, यावत् सर्व जावोने जाणता अने जोता थका प्रभु विचरवा लाग्या.

एवी रीते प्रभुने रैवताचल पर्वत पर सहस्राम्रवनमां केवलज्ञान उत्पन्न थयुं, ते वखते उद्यान-पालके श्री कृष्ण पासे जडने तेने वधामणी आपी. त्यारे श्री कृष्ण पण सोटा आरुंवरथी प्रभुने वांदवा आख्या; ते वखते राजीमती पण त्यां आख्या. पठी प्रभुनी देशना सांजलीने वरदत्त राजाएवे हजार राजाळनी साथे व्रतलीधुं (दीक्षा लीधी). पठी त्यां श्री कृष्णे राजीमतीना स्नेहनुं कारण पूज्याथी प्रभुए धनवतीना चवथी मांकीने तेनी साथेना पोतानो नव चवनो संबध कही संजलाव्यो. ते आ प्रमाणे-पहेला चवने विषे हुं धन नामे राजपुत्र हतो त्यारे ते धनवती नामे मारी पत्नी हती १; त्यारपठी वीजा चवने विषे अमे वने पहेला देवलोकने विषे देव देवीपणे उत्पन्न थया हतां २, त्यारपठी त्रीजा चवने विषे हुं चित्रगति नामे विद्याधर हतो त्यारे ते रत्नवती नामे मारी स्त्री हती ३,

१ गुजरती चापपद मासनी अमासने दिवसे.

નીચ ઠે ? એવી રીતનાં રાજીમતીનાં વાક્યોથી પ્રતિબોધ પામેલ રથને મેં મુનિ પણ શ્રી નેમનાથ પ્રજુ પાસે પોતાના અતિચારની આલોચના લઈ તપ તપીને મોકે ગયા. રાજીમતી પણ દીક્ષા આરાધીને અંતે મોક્ષશય્યા પર ચઢ્યા, તથા ઘણા કાલથી પ્રાર્થિત એવા શ્રી નેમિ પ્રજુના શાશ્વતા સંયોગને પામ્યા. કહ્યું ઠે કે કેવલી રાજીમતી ચારસો વર્ષ પર્યંત યહાવાસમાં રહ્યા, એક વર્ષ ઠંદસ્થપણમાં રહ્યા અને પાંચસો વર્ષ કેવલિપર્યાય પાલીને મોકે ગયા.

અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ પ્રજુને અઢાર ગણ અને અઢાર ગણધરો થયા, વરદત્ત પ્રમુખ અઢાર હજાર સાધુડની ઉત્કૃષ્ટ સાધુસંપદા થઈ, આર્યયક્ષિણી પ્રમુખ ચાલીશ હજાર સાધ્વીડની ઉત્કૃષ્ટ સાધ્વીસંપદા થઈ, નંદ પ્રમુખ એક લાખ ડગળોતેર હજાર શ્રાવકોની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવક-સંપદા થઈ, મહાસુવત પ્રમુખ ત્રણ લાખ ઠત્રીશ હજાર શ્રાવિકાની ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવિકાસંપદા થઈ, કેવલી નહીં પણ કેવલી તુલ્ય એવા ચારસો ચૌદપૂર્વધારીડની, પંદરસો અવધિજ્ઞાનીડની, પંદરસો કેવલજ્ઞાનીડની, પંદરસો વૈક્રિયલબ્ધિવાલાની, એક હજાર વિપુલમતિડની, આઠસો વાદી-ડની અને સોલસો અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા સાધુડની સંપદા થઈ, તથા પંદરસો સાધુ અને ત્રણ હજાર સાધ્વીડ મોકે ગયાં.

અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ પ્રજુને બે પ્રકારની અંતકૃદ્ઝૂમિ થઈ, તે આ પ્રમાણે—એક યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ અને બીજી પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ. પ્રજુની પઠી આઠ પુરુષયુગ ઇટલે પદ્ધર સુધી મોક્ષમાર્ગે ચાલ્યો તે યુગાંતકૃદ્ઝૂમિ અને પ્રજુને કેવલજ્ઞાન લપન્યા પઠી બે વર્ષે કોઈ પણ સાધુ મોકે ગયા તે પર્યાંતકૃદ્ઝૂમિ જાણવી.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ પ્રજુ ત્રણસો વર્ષે કુમારાવસ્થામાં રહીને અને ચોપન દિવસ ઠંદસ્થ પર્યાય પાલીને, કાંઈક (ચોપન દિવસ) ડંઢા એવાં સાતસો વર્ષે કેવલિપર્યાય પાલીને, એકંદર પરિપૂર્ણ એવાં સાતસો વર્ષે ચારિત્રપર્યાય પાલીને અને એવી રીતે એક હજાર

વર્ષનું સર્વ આયુષ્ય પાલીને વેદનીય, આયુ, નામ અને ગોત્રકર્મ ક્યથયે તતે આજ અવસર્પિણીમાં
 હુષમસુષમા નામનો ચોથો આરો વહુ ગયે તતે આ હુણકાલનો ચોથો માસ, આઠમો પક્ક, તે
 આષાઢ શુક્લપક્ક, તે આષાઢ શુક્લપક્કની આઠમને દિવસે ગિરનાર પર્વતના શિગર ઉપર પાંચમો
 ટત્રીશ સાધુડે સહિત જલરહિત એક મહીનાનું અનશન કરીને ચિત્રા નક્ષત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે
 તતે મધ્યરાત્રિને વિષે (પદ્માસને) વેળા થકા નિર્વાણ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુઃસ્વશ્રી મુક્ત થયા.

હવે નેમિનિર્વાણથી કેટલા વચ્ચે પુસ્તક લાલવા વિગેરે થયું તે કહે છે.

અર્હન્ શ્રી અરિષ્ટનેમિ નિર્વાણ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુઃસ્વશ્રી મુક્ત થયા તેને ચોરાશી હજાર વર્ષ ગયાં
 અને પંચાશીમા હજારનાં પણ નવસો વર્ષ ગયાં તે અને દશમા સંસ્ક્રાન્તું આ ઇંશીમું વર્ષ જાય તે.
 અર્થાત્ શ્રી નેમિનાથના નિર્વાણ પઠી ચોરાશી હજાર વર્ષે વીર પ્રજ્ઞનું નિર્વાણ થયું અને ત્ર્યાશી
 હજાર સાતસો પચાસ વર્ષે શ્રી પાર્શ્વનાથનું નિર્વાણ થયું એ પોતાની બુદ્ધિશ્રી જાણે. આ પ્રમાણે
 શ્રી નેમિચરિત્ર સંપૂર્ણ થયું.

હવે ગ્રંથવિસ્તારના ત્રયશી પઠીના અનુક્રમે નમિશ્રી શરુ કરીને અજિત સુધીના જિનેશ્વરોના
 અંતર કાલનું પ્રમાણ કહ્યું છે.

અર્હન્ શ્રી નેમિનાથ નિર્વાણ પામ્યા યાવત્ સર્વ હુઃસ્વશ્રી મુક્ત થયા તેને પાંચ લાલ.
 ચોરાશી હજાર અને નવસો વર્ષ ગયાં અને દશમા સંસ્ક્રાન્તું આ ઇંશીમું વર્ષ જાય તે અર્થાત્ શ્રી
 નેમિનાથના નિર્વાણ પઠી પાંચ લાલ વર્ષે શ્રી નેમિનાથ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યાર પઠી ચોરાશી
 હજાર નવસો ઇંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૧૧

અર્હન્ શ્રી મુનિસુવ્રતના નિર્વાણથી ઠ લાલ વર્ષે શ્રી નેમિનાથ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યાર પઠી
 પાંચ લાલ ચોરાશી હજાર નવસો ઇંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૧૦

अर्हन् श्री मङ्घिनाथना निर्वाणथी चोपन लाख वर्षे श्री मुनिसुव्रत निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
अग्रार लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १ए

अर्हन् श्री अरनाथना निर्वाणथी कोटिसहस्र वर्षे श्री मङ्घिनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १८

अर्हन् श्री कुंशुनाथना निर्वाणथी कोटिसहस्र वर्षे न्यून पंदयोपमने चोथे जागे श्री अरनाथ
निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी सहस्र कोटि पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे

पुस्तकवाचना थइ. १९

अर्हन् श्री शांतिनाथना निर्वाणथी अर्थ पंदयोपमे श्री कुंशुनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
पंदयोपमनो चोथो जाग तथा पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १६

अर्हन् श्री धर्मनाथना निर्वाणथी पोणा पंद्योपमे न्यून त्रण सागरोपमे श्री शांतिनाथ निर्वाण
पाम्या अने ल्यारपठी पोणु पंदयोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १५

अर्हन् श्री अनंतनाथना निर्वाणथी चार सागरोपमे श्री धर्मनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यार-
पठी त्रण सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १४

अर्हन् श्री विमलनाथना निर्वाणथी नव सागरोपमे श्री अनंतनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यारपठी
सात सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १३

अर्हन् श्री वासुपूज्यना निर्वाणथी त्रीश सागरोपमे श्री विमलनाथ निर्वाण पाम्या अने ल्यार-
पठी सोल सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १२

अर्हन् श्री श्रेयांसनाथना निर्वाणथी चोपन सागरोपमे श्री वासुपूज्य निर्वाण पाम्या अने ल्यार-
पठी वेंतालीश सागरोपम पांसठ लाख चोराशी हजार नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ११

अर्हन् श्री शीतलनाथना निर्वाणथी एकसो सागरोपम ठासठ लाख ठवीश हजार वर्षे न्यून

एक कोटि सागरोपमे श्री श्रेयांसनाथ निर्वाण पाम्या, त्यारपठी त्रण वर्ष साक्षा आठ मास अने
बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एवा ठासठ लाख ठवीश हजार वर्षे अधिक एकसो सागरोपमे श्री
वीर जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. १०

अर्हन् श्री सुविधिनाथना निर्वाणथी नव कोटि सागरोपमे श्री शीतलनाथ निर्वाण पाम्या, त्यार-
पठी त्रण वर्ष साक्षा आठ मास ने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एक कोटि सागरोपमे श्री वीर
जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ए

अर्हन् श्री चंद्रप्रज्जना निर्वाणथी नेबुं कोटि सागरोपमे श्री सुविधिनाथ निर्वाण पाम्या, त्यार-
पठी त्रण वर्ष साक्षा आठ मास अने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एक कोटि सागरोपमे श्री वीर
जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ८

अर्हन् श्री सुपार्श्वना निर्वाणथी नवसो कोटि सागरोपमे श्री चंद्रप्रज्ज निर्वाण पाम्या, त्यारपठी
त्रण वर्ष साक्षा आठ मास ने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एकसो कोटि सागरोपमे श्री वीर जग-
वान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ७

अर्हन् श्री पद्मप्रज्जना निर्वाणथी हजार कोटि सागरोपमे श्री सुपार्श्व निर्वाण पाम्या, त्यार-
पठी त्रण वर्ष साक्षा आठ मास अने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून एक हजार कोटि सागरोपमे
श्री वीर जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ६

अर्हन् श्री सुमतिनाथना निर्वाणथी नेबुं हजार कोटि सागरोपमे पद्मप्रज्ज निर्वाण पाम्या,
त्यारपठी त्रण वर्ष साक्षा आठ मास अने बेंतालीश हजार वर्षे न्यून दश हजार कोटि सागरो-
पमे श्री वीर जगवान् निर्वाण पाम्या अने त्यारपठी नवसो एंशी वर्षे पुस्तकवाचना थइ. ५

अर्हन् श्री अजिनंदनना निर्वाणथी नव लाख कोटि सागरोपमे श्री सुमतिनाथ निर्वाण पाम्या,

ત્યારપછી ત્રણ વર્ષ સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષ ન્યૂન એક લાખ કાઠ સાગરોપમે શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો એંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૪
 અર્હન્ શ્રી સંજવનાથના નિર્વાણથી દશ લાખ કોટિ સાગરોપમે શ્રી અન્નિનંદન નિર્વાણ પામ્યા, ત્યારપછી ત્રણ વર્ષ સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન દશ લાખ કોટિ સાગરોપમે શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો એંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૩

અર્હન્ શ્રી અન્નિનાથના નિર્વાણથી ત્રીશ લાખ સાગરોપમે શ્રી સંજવનાથ નિર્વાણ પામ્યા, ત્યારપછી ત્રણ વર્ષે સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન વીશ લાખ કોટિ સાગરોપમે શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો એંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૨
 અર્હન્ શ્રી કૃષ્ણદેવના નિર્વાણથી પચાસ લાખ કોટિ સાગરોપમે શ્રી અન્નિનાથ નિર્વાણ પામ્યા, ત્યારપછી ત્રણ વર્ષે સાક્ષા આઠ માસ અને બેતાલીશ હજાર વર્ષે ન્યૂન પચાસ લાખ કોટિ સાગરોપમે શ્રી વીર જગવાન્ નિર્વાણ પામ્યા અને ત્યારપછી નવસો એંશી વર્ષે પુસ્તકવાચના થઈ. ૧

હવે આ અવસર્પિણીમાં (ધર્મના) પ્રથમ પ્રવર્તકપણાથી પરમ ઉપગારીપણાને લીધે શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુનું ચરિત્ર કાંઈક વિસ્તારથી કહે છે.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે અયોધ્યામાં જન્મેલા અર્હન્ શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુનાં ચાર કલ્યાણક ઉત્તરાપાઠા નક્ષત્રમાં થયેલાં છે અને પાંચમું કલ્યાણક અન્નિજિત્ નક્ષત્રમાં થયેલું છે. તે આ પ્રમાણે-
 ઉત્તરાપાઠામાં જ્યવ્યા અને જ્યવીને ગર્જમાં ઉત્પન્ન થયા, ઉત્તરાપાઠામાં જન્મ થયો, ઉત્તરાપાઠામાં દીદા લીધી, ઉત્તરાપાઠામાં કેવલજ્ઞાન ઉપન્યું અને અન્નિજિત્ નક્ષત્રમાં નિર્વાણ પામ્યા.

તે કાલ અને તે સમયને વિષે અર્હન્ કૌશલિક શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ આ ઉનાલાનો ચોથો માસ, સાતમું પલ્લવાદીયું, તે આપાઠ માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તે આપાઠ માસના કૃષ્ણપક્ષની ચોથને દિવસે

તેત્રીશ સાગરોપમની સ્થિતિવાલા સર્વાર્થસિદ્ધ નામના મહાવિમાનથી અંતર રહિત જ્યવન કરીને આજ જમ્બૂદ્વીપ નામના દ્વીપને વિષે જરતકેત્રમાં દશ્વાકુ ચૂમિમાં નાતિ નામના કુલકાની મન-
દેવા નામની સ્ત્રીની કુક્ષિને વિષે મધ્ય રાત્રિને વિષે દિવ્ય આહારનો ત્યાગ કરીને યાગને
ગર્ભપણે ઉત્પન્ન થયા.

અર્હેન્ કૌશલિક શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ (ગર્ભમાં પળ) ત્રણ જ્ઞાને કરી સહિત દત્તા, તેથી હું અત્રીજા પમ
જાણે^૨ ત્યાંથી (મરુદેવી માતાએ) સ્વમ જોયાં તે જેમકે ‘ગયત્રમહ’ દલ્લાદિ ગાથા અહીં કહેત્રી
વિગેરે સર્વે વૃત્તાંત શ્રી વીર પ્રચુની પેઠે (તેમના ચરિત્રમાંથી) જાણી લેવો, પરંતુ અહીં પટલું વિજેપ
ઠે કે મરુદેવા માતાએ પ્રથમ વૃષજને સુખમાં પ્રવેશ કરતો જોયો અને ત્રીજા જિનની માનાડું,
પ્રથમ હાથીને જોયો ઠે તથા વીર પ્રચુની માતાએ સિંહને જોયો ઠે; અને મરુદેવાએ સ્વમની રૂકી-
કત નાતિ કુલકરને કહી ત્યારે સ્વમપાઠકો નહોતા, તેથી નાતિ કુલકરે પોતે જ સ્વમનું પલ્લ કહ્યું ઠે.

તે કાલ અને સમયને વિષે અર્હેન્ કૌશલિક શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ આ ઉનાલાનો પહેલો માસ,
પહેલું પલ્લવાકીયું, તે ચૈત્ર માસનો કૃષ્ણપક્ષ, તે ચૈત્ર માસના કૃષ્ણપક્ષની આઠમને ત્રિવસે^૩ નવ માસ
બરોબર પરિપૂર્ણ થયે ઠે યાવત્ ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં ચંદ્રયોગ પ્રાપ્ત થયે ઠે આરોગ્ય માતાએ
આરોગ્ય પુત્રને જન્મ આપ્યો.

ત્યારપછીનો સવલો વૃત્તાંત દેવ અને દેવીડેવ વસુધારાની વૃદ્ધિ કરી ત્યાંસુધી, તેમાં વંદિ-
જનને ઘોમી મૂકવાની, ઝાનોન્માનના વર્ણનની અને લાણ મૂકી દેવા પ્રમુલ્લ કુલમર્યાદાની હકીકત
ઘોમી દડને^૪ વાકીનો સર્વ પૂર્વોક્ત પ્રકારે શ્રી મહાવીર પ્રચુના જન્મ વાચતે કહ્યો ઠે તે પ્રમાણે કહેવો.

હવે દેવલોકથી ચ્યવેલા, અદ્યુત રૂપવાલા, અનેક દેવ દેવીડેવી પરિવૃત થયેલા, સકલ ગુણે

૧ અહીં યાવત્ શબ્દે દેવજવનો ત્યાગ કરીને, દિવ્ય શરીરનો ત્યાગ કરીને. ૨ ચ્યવતા ન જાણે, ચ્યવ્યા પછી હું ચ્યવ્યો પમ
જાણે. ૩ ગુજરાતી પાઠાણ વદિ ૫.મે ૪ કેદલાનું નથી અને વ્યાપારપ્રવૃત્તિ નથી, તેથી આ ત્રણ વાચત તે વાચતે કરવાની નથી.

કરીને તે યુગલિક સનુષ્યોથી અતિ ઉત્કૃષ્ટ અને અનુક્રમે વૃદ્ધિ પામતા એવા શ્રી કૃષ્ણદેવ પ્રચુ આહારની ઇચ્છા વચ્ચે દેવતાઉંચ સિંચન કરેલ અમૃતરસે કરીને રસવાલી આંગલી (અંગુઠ) મુઠમાં નાખતા હતા. એવીજ રીતે વીજા તીર્થકરોને માટે પણ બાહ્ય અવસ્થામાં જાણબું. વીજા તીર્થકરોની વાઢ્ય અવસ્થા વ્યતીત થયે તેને અગ્નિથી પકાવેલા આહારબું યોજન કરતા હતા; પરંતુ શ્રી કૃષ્ણદેવે તો દીક્ષા લીધી ત્યાંસુધી દેવોએ આણેલાં ઉત્તરકુરુકેત્રનાં કલ્પવૃક્ષનાં ફલોનુંજ યોજન કર્યું છે.

હવે પ્રચુની ઉમર એક વર્ષથી કાંઈક ઊઠી હતી ત્યારે “પ્રથમ જિનના વંશની સ્થાપના કરવી એ ઇંદ્રનો આચાર છે” એમ વિચારીને અને “ખાલી હાથે પ્રચુ પાસે કેમ જાઉં” એમ વિચારીને ઇંદ્ર એક મોટો શેરમ્મીનો સાંગો લઈને નાગિ કુલકરના ધોલામાં બેઠેલા પ્રચુની પાસે આવી ડાંગ રહ્યા. આ વચ્ચે શેરમ્મીના સાંગને જોઈને હર્ષિત મુખવાલા પ્રચુએ હાથ લાંબો કર્યો અને “આપ શેરમ્મી સાંગો ?” એમ કહીને તે સાંગો આપીને “ઈંદ્રના અગ્નિલાષથી પ્રચુનો વંશ ઇંદ્રવાકુ થાઉં, અને તેમના પૂર્વજો પણ ઇંદ્રના અગ્નિલાષવાલા હતા, તેથી તેમનું ગોત્ર કાશ્યપ થાઉં.” એમ કહી ઇંદ્રે પ્રચુના વંશની સ્થાપના કરી.

હવે કોઈ યુગલને તેમનાં માતાપિતાએ તાલવૃક્ષની નીચે મૂક્યું હતું તે વચ્ચે તાલનું ફલ પકવાથી પુરુષ મૃત્યુ પામ્યો. એવી રીતે આ પહેલું અકાલ મૃત્યુ થયું. હવે બાકી રહેલી તે કન્યાનાં માતાપિતા મરણ પામ્યા વાદ તે એકલીજ વનમાં ષટકવા લાગી. તે સુંદર સ્ત્રીને જોઈને યુગલિ થાઉં તેને નાગિ કુલકર પાસે લઈ ગયા. ત્યારે નાગિ કુલકરે પણ શિષ્ટ એવી આ સુનંદા નામે કૃષ્ણદેવની પત્ની થશે એમ લોકને કહીને તેણીને પોતાની પાસે રાખી. પછી સુનંદા અને સુમંગલાંની સાથે વૃદ્ધિ પામતા પ્રચુ યૌવનાવસ્થા પામ્યા એટલે ઇંદ્રે પણ “પ્રથમ જિનનો વિવાહ કરવાનો

? પ્રચુ જન્મ્યા ત્યાંસુધી યુગલિક પ્રવૃત્તિ હોવાથી આ સુમંગલાનો જન્મ પણ પ્રચુની સાથેજ થયો હતો.

अमारो आचार ठे” एम बिचारीने कोरोगमे देव देवीउ सहित त्यां आत्रीने प्रभुनुं वर संबंधी कार्य पोते कथुं अने बने कन्यानुं वधू संबंधी कार्य इंद्राणीउए अने देवीउए कथुं. त्वारपठी ते बने स्त्रीउं साथे जोग जोगवता जगवानने ठ लाख पूर्व गये ठते सुमंगलाए जगत अने ब्राह्मी-रूप युगलने जन्म आप्यो तथा सुनंदाए बाहुवलि अने सुंदरीरूप युगलने जन्म आप्यो. त्वार-पठी सुमंगलाए अनुक्रमे जगणपचास पुत्रयुगलने जन्म आप्यो.

अहर्न कौशलिक श्री कृष्णदेव प्रभु काश्यपगोत्रीनां पांच नाम आ प्रमाणे कहेवाय ठे. १ कृपन्त, २ प्रथम राजा, ३ प्रथम ज्ञिदाचर (मुनि), ४ प्रथम जिन (केवली) अने ५ प्रथम तीर्थकर ए प्रमाणे जाणवां. (तेमां) प्रथम राजा आ प्रमाणे-कालना प्रजावने लीधे अनुक्रमे वधारे वधारे कपायनो उदय शवाथी परस्पर विवाद करता युगलियाने माटे आ प्रमाणे दंरुनीति स्थापेली हती. विम-लवाहन अने चहुष्मत् कुलकरना वखतमां अदप अपराधीपणाने लीधे हक्काररूपज दंरुनीति हती तथा यशस्वी अने अत्रिचंद्रना वखतमां अदप अपराध माटे हक्काररूप अने मोटा अपराध माटे मकाररूप दंरुनीति हती. पठी प्रसेनजित्, मरुदेव अने नाजि कुलकरना वखतमां जवन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट अपराध माटे अनुक्रमे हक्कार, मकार अने धिक्काररूप दंरुनीति हती. एवी रीतनी नीतिनुं पण उद्धंघन शवाथी जगवानने ज्ञान आदि गुणोए करीने अधिक जाणीने युग-लियाउए प्रभुने ते वात निवेदन कये ठते प्रभुए कथुं के “नीति उद्धंघन करनारने राजा सर्व प्रकारनो दंरु करे अने ते राजानो अत्रिषेक थवो जोइए तथा ते प्रधान आदिकथी परिश्रुत होवो जोइए.” प्रभुए आ प्रमाणे कथुं त्वारे युगलियाउए कथुं के “अमारो पण एवो राजा थाउ.” त्वारे प्रभुए कथुं के “तेवा राजा माटेनी मागणी नाजि कुलकर पासे करो.” युगलियाउए नाजि कुलकर पासे मागणी करवाथी नाजि कुलकरे कथुं के “तमारा राजा कृपज थाउ.” पठी ते युग-लियाउ राज्यात्रिषेकने माटे पाणी लेवा सारु तलावे गया. ते वखते जेनुं आसन कंप्युं ठे एवा

ઇંદ્રે પોતાનો આચાર જાણી ત્યાં આવીને મુકુટ, કુંમલ, આઞ્જરણ આદિની શોજા કરવાપૂર્વક પ્રચુને
 રાજ્યાન્નિપેક કર્યો. આ વખતે નલિનીના પન્થિયામાં પાણી લઈ આવેલા યુગલિયાડે પ્રચુને અલંકૃત
 થયેલા જોડને વિસ્મય પામ્યા અને દ્વણવાર વિચાર કરીને પ્રચુના પગ ઉપર પાણી નાચ્યું. તે જો-
 ઇને તુટમાન થયેલ ઇંદ્ર વિચારવા લાગ્યા કે “અહો ! આ પુરુષો વિનીત છે” એમ ધારીને તેણે
 વૈશ્રમણેને આજ્ઞા કરી કે “અહીં બાર યોજન વિસ્તારવાલી અને નવ યોજન લાંબી વિનીતા નામની
 નગરી બનાવો.” એ પ્રમાણે આજ્ઞા સાંઝલીને તેણે રત્ન અને સુવર્ણમય ઘરોની પંક્તિવાલી અને
 ફરતા કિલ્લાથી શોજિતી એવી નગરી બનાવી. ત્યારપછી પ્રચુએ પોતાના રાજ્યમાં હાથી, ઘોડા,
 ગાય આદિનો સંગ્રહ કરવાપૂર્વક ડગ, ઝોગ, રાજન્ય અને દ્વત્રિયરૂપ ચાર કુલો સ્થાપ્યાં. તેમાં
 ડગ દંડ કરવાને લીધે ડગ કુલવાલા તે આરદ્ધકંથ્યાનીયા જાણવા, ઝોગના યોગ્યપણાથી ઝોગ
 કુલવાલા તે (વૃદ્ધો) ગુરુસ્થાનીયા જાણવા, સમાન વયવાલા હોવાથી રાજન્ય કુલવાલા તે મિત્ર-
 સ્થાનીયા જાણવા અને બાકીના પ્રધાન આદિક તે દ્વત્રિય કુલવાલા જાણવા.

હવે કાલની ઉત્તરોત્તર હાનિથી કષ્ટ કુલકરના વચ્ચતમાં કદપવૃદ્ધનાં ફલો નહીં મલી શક-
 વાથી જેલે ઇદ્દવાકુ વંશના હતા તેલે ઝોરમ્ની ખાતા અને બીજાલે પ્રાચે અન્ય વૃદ્ધોનાં પત્ર, પુષ્પ અને
 ફલ આદિક લાતા તેમજ અગ્નિના અન્નાવથી કાચા ચોલા વિગેરે ઔષધીલે (ધાન્ય) લાતા; પરંતુ
 કાલના પ્રજાવથી તે નહીં પચવાને લીધે તેલે થોડું લાવા લાગ્યા, તે પછી નહીં પચવાથી
 પ્રચુના કહેવા પ્રમાણે ચોલા આદિકને હાથથી મસલીને તેનાં ફોતરાં ઉતારીને લાવા લાગ્યા.
 તે પછી નહીં પચવાથી પ્રચુના ઉપદેશથી પાંદડાના પન્થિયામાં પાણીથી ઝીંજાવીને ચોલા આદિક
 લાવા લાગ્યા. એ પ્રમાણે પછી નહીં પચવાથી કેટલોક વચ્ચત પાણીમાં ઝીંજાવીને પછી હથેલીમાં
 રાલીને ઇત્યાદિ વધુ પ્રકારે તેલે તંડુલાદિ અન્ન લાવા લાગ્યા. એમ કરતાં એક દિવસ વૃદ્ધોના

घसावाथी नवीन उत्पन्न थयेला, पूर्ण बलती ज्वालावाला अने तृणना समूहने आस करी जता अग्निने जोडने “आ कोइ नवीन रत्न ठे” एवी बुद्धिची लांचा हाथ करीने शुगलियाउं क्षेत्रा लाग्या त्यारे हाथे दाज्या एटवे ज्ञयचीत थडने प्रचुने ते वात जणावी. त्यारे प्रचुए अग्निनी उत्पत्ति जाणीने कळुं के “हे शुगलिको ! ए अग्नि उत्पन्न थयो ठे, माटे हवे तेमां चोखा आदिक ओंप-धीउं नाखीने खाउं के जेथी करीने ते सुखेथी पचशे.” आ प्रमाणे प्रचुए उपाय कह्यो तोपण (पकाववानी) अज्यास नहीं होवाथी उपायने बरोबर रीते नहीं जाणता एवा ते शुगलिया-उंए औषधीउंने अग्निमां नाखीने कटपट्टक पासेथी फल मागता हुता तेम तेनी पासेथी ते मागवा लाग्या, पण अग्निथी तेने तहन बली गयेल जोडने “अरे ! आ पापी तो वेतालनी पेने अतुस थडने पोतेज सर्व चक्ष्ण करी जाय ठे, अमने कांड पण पाहुं आपतो नथी माटे तेनो अप-राध प्रचुने कहूनि तेने शिक्षा करावीशु.” एवी बुद्धिथी तेउं प्रचु पासे जता हुता एटलामां मार्गमां प्रचुने हाथी उपर बेसीने सामा आवता जोडने तेउंए यथास्थित वात प्रचुने कही, त्यारे प्रचुए कळुं के वासण आदिना व्यवधानथी तमारे धान्य विगेरे तेमां नाखवानुं करवुं. एम कहूनि तेउंनी पासेज माटीनो पिंड मगावी तेने हाथीना कुंजस्थल उपर मूकावी मावत पासे तेनुं ठाम वनाव-रावीने प्रचुए पहेली कुंजारनी कला प्रकट करी अने कळुं के “आवी जातनां वासणो वनाचीने तेमां धान्य पकावो.” प्रचुए कहेल कलाने बरोबर ध्यानमां लडने ते शुगलियाउं ते प्रमाणे करवा लाग्या. एवी रीते पहेली कुंजारनी कला प्रवर्ती. त्यारपवी लुहारनी, चितारानी, वणकरनी अने नापितनी कलारूप चार कला प्रकट करी. आ पांच मूल शिल्पना प्रत्येके वीश जेद थवाथी एकसो प्रकारना शिल्प थया. ते सर्व आचार्यना उपदेशथी थयेला जाणवा.

दक्ष (माह्या), दक्ष (सत्य) प्रतिज्ञावाला, सुंदर रूपवाला, सर्व गुणे करीने शुक्त, सरल परिणामवाला अने विनयवंत एवा अर्हन् कौशलिक श्री कृपचदेव प्रचु वीश लाख पूर्व सुधी कुमार अच-

चित्र ५६.

पुनः पुनः वंसीने माटीमा वासए बनावीने युगवी या ने अपायेहे. तथा युगवीयामा टीमाधिं तई अपावी भगवान ने अपायेहे.

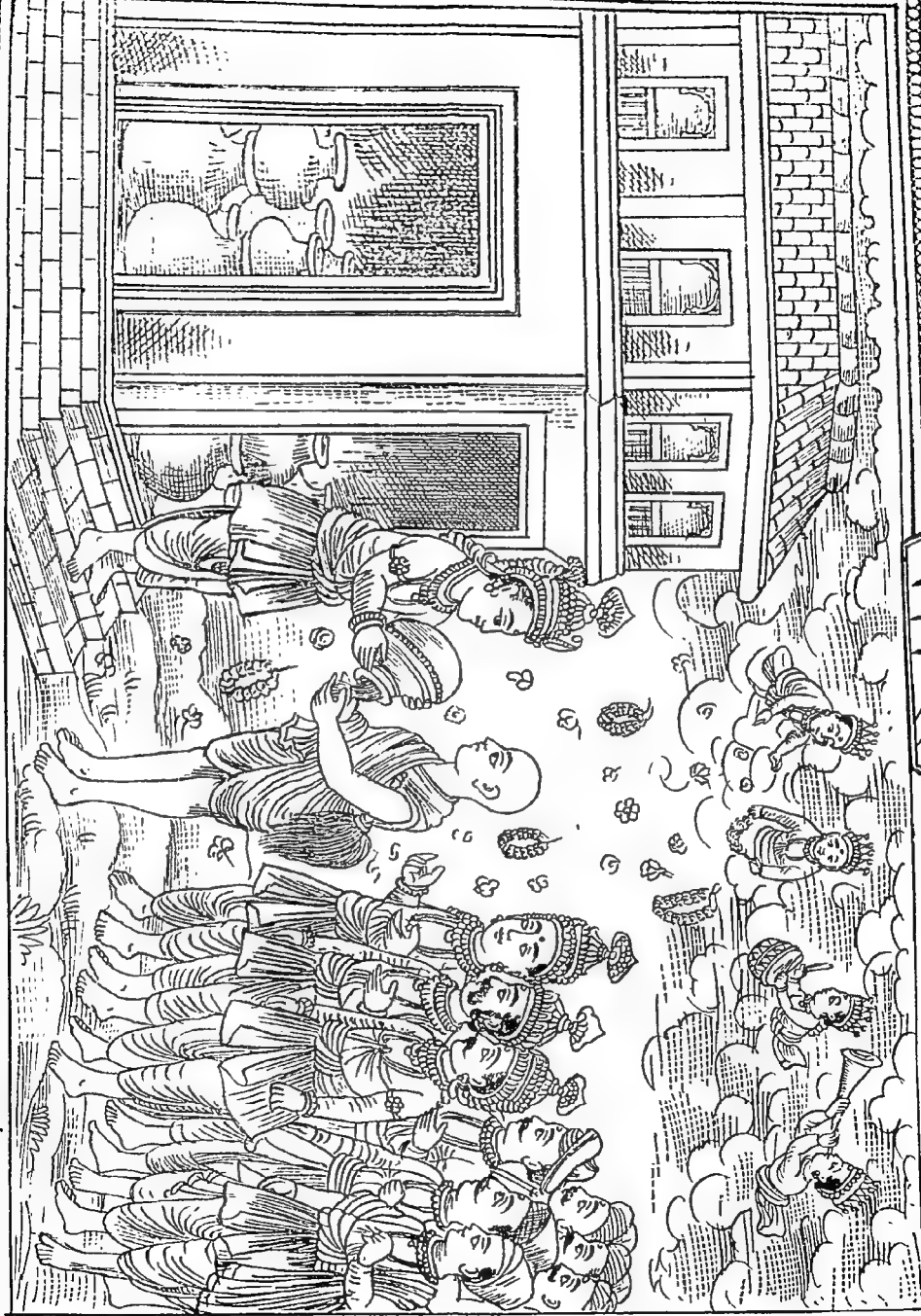
तथा बाहुवलिने बह्वली देशने विष तक्षाशलातु राज्य आभुं अने बाकीना अवाणुं पुत्रोने जूदा
जूदा देशो बह्वची आष्या.

श्री ऋषभदेव प्रजुना सो पुत्रोनां नाम आ प्रमाणे जाणवां-त्रात १, बाहुवलि २, शंख ३,
विश्वकर्मा ४, विमल ५, सुलक्ष्ण ६, अमल ७, चित्रांग ८, ख्यातकीर्ति ९, वरदत्त १०, सागर
११, यशोधर १२, अमर १३, रथवर १४, कामदेव १५, भुव १६, वरस १७, नंद १८, सूर १९,
सुनंद २०, कुरु २१, अंग २२, वंग २३, कोशाल २४, वीर २५, कलिंग २६, मागध २७, विदेह २८,
संगम २९, दशार्ण ३०, गंजीर ३१, वसुवर्मा ३२, सुवर्मा ३३, राष्ट्र ३४, सुराष्ट्र ३५, तुङ्गिकर ३६,
विविधकर ३७, सुयशा ३८, यशःकीर्ति ३९, यशस्कर ४०, कीर्तिकर ४१, सूरण ४२, ब्रह्मसेन ४३,
विक्रान्त ४४, नरोत्तम ४५, पुरुषोत्तम ४६, चंद्रसेन ४७, महासेन ४८, नन्नःसेन ४९, ज्ञानु ५०,
सुकान्त ५१, पुष्पयुत ५२, श्रीधर ५३, दुर्धर्ष ५४, सुसुमार ५५, दुर्जय ५६, अजेयमान ५७,
सुधर्मा ५८, धर्मसेन ५९, आनंदन ६०, आनंद ६१, नंद ६२, अपराजित ६३, विश्वसेन ६४, हरि-
षेण ६५, जय ६६, विजय ६७, विजयन्त ६८, प्रताकर ६९, अरिदमन ७०, मान ७१, महाबाहु
७२, दीर्घबाहु ७३, मेघ ७४, सुयोध ७५, विश्व ७६, वराह ७७, सुसेन ७८, सेनापति ७९, कपिल ८०,
शैलविचारी ८१, अरिजय ८२, कुंजरबल ८३, जयदेव ८४, नागद ८५, काश्यप ८६, बल ८७, वीर
८८, शुभ्रमति ८९, सुमति ९०, पद्मनाभ ९१, सिंह ९२, सुजाति ९३, संजय ९४, सुनाभ ९५, नर-
देव ९६, चित्तहर ९७, सुस्वर ९८, हठरथ ९९ अने प्रजंजन १००.

हवे राज्य अथवा देशोनां नाम आ प्रमाणे जाणवां-अंग १, वंग २, कलिंग ३, गौर ४,
चौफ ५, कर्णाट ६, लाट ७, सौराष्ट्र ८, काश्मीर ९, सौवीर १०, आन्धीर ११, चीण १२, महा-
चीण १३, भूर्जर १४, बंगाल १५, श्रीमाल १६, नेपाल १७, जहाल १८, कौशल १९, मालव २०,
सिंहल २१, मरुस्थला २२ विगेरे. (बहोले जागे पुत्रनां नाम प्रमाणे देशोनां पण नामो समजवां).

श्रेणिमा गौरय, गांधार प्रमुख आठ निकायोने तथा रथनूपुरचक्रवाल प्रमुख पचास नगरोने अने उत्तरश्रेणिमां पंकक वंशावय प्रमुख आठ निकायोने तथा गगनवद्वन्न प्रमुख साठ नगरोने वसानीने रहो. पढी कृतार्थ थयेला ते वने पोतानां मातापिताने तथा नरतने पोतानो वृत्तांत कहिने दक्षिणश्रेणिमां नसि अने उत्तरश्रेणिमां विनसि जइने रथा.

हवे अन्नपान आदि देवामां अकुशल एवा समृद्धिवाला लोको प्रचुने वस्त्र, आभरण, कन्या विगोरे आभवा लाभ्या, पण योग्य त्रिह्ना नहीं मलवा ठतां हेकरहित मनवाला प्रचु कुरुदेशमां हस्तिनागपुर नगर तरफ गया, अने रयां (आवश्यकवृत्तिने अनुसारे) बाहुबलिना पुत्र सोम-प्रर्जनो पुत्र श्रेयांस युवराज हतो. ते श्रेयांसे ते रात्रिए एवुं स्वप्न दीतुं के “मैं ह्याम वर्णना मेरुने अमृतना कलशोषी सिंचन कर्यो तेषी ते अत्यंत शोभावालो थयो.” रयांना सुबुद्धि नामना नगरशेठे एवुं स्वप्न जोयुं के सूर्यमंदलथी खरी पडेलां हजार किरणोने फरीथी श्रेयांसे त्यां जोनी दीधां तेषी ते सूर्य वणोज शोन्नवा लाभ्यो.” त्यांना राजाए (सोमप्रत्ने) स्वप्नमां एम जोयुं के “एक महा पुरुष शत्रुना लहरकनी साथे लफतो हतो ते श्रेयांसनी सह्रायथी विजयी थयो.” ते त्राणे जणाए सवारमां सत्रामां एकठा थइने पोतपोतानां स्वप्न परस्पर निवेदन कर्या. तेषी “श्रेयांसने कोइ पण मोटो लात्र थवानो ठे” एम राजाए निर्णय करीने सत्राने विसर्ज्जन करी. श्रेयांस पण पोताने घेर जइने फरलासां बेठो ठे तेवामां “प्रचु कांड पण देता नथी” एवो लोकोनो कोलाहल सांनवीने अने प्रचुने जोइने “मैं कोइ पण जगोए पूर्व आवो वेश जोयो ठे” एम इहा-पेह करतां श्रेयांसने जातिस्मरणहान उत्पन्न थयुं. तेषी तेषे जाएयुं के “अहो ! हुं तो पूर्व नवमां प्रचुनो सारथि हतो अने प्रचुनी साथे मैं दीक्षा लीथी हती अने ते वखते वज्रसेन प्रचुए कहुं हतुं के आ वज्रनात्र नरतहेत्रमां पहेला तीर्थकर थयो, तेज आ प्रचु ठे.” हवे तेज वखते

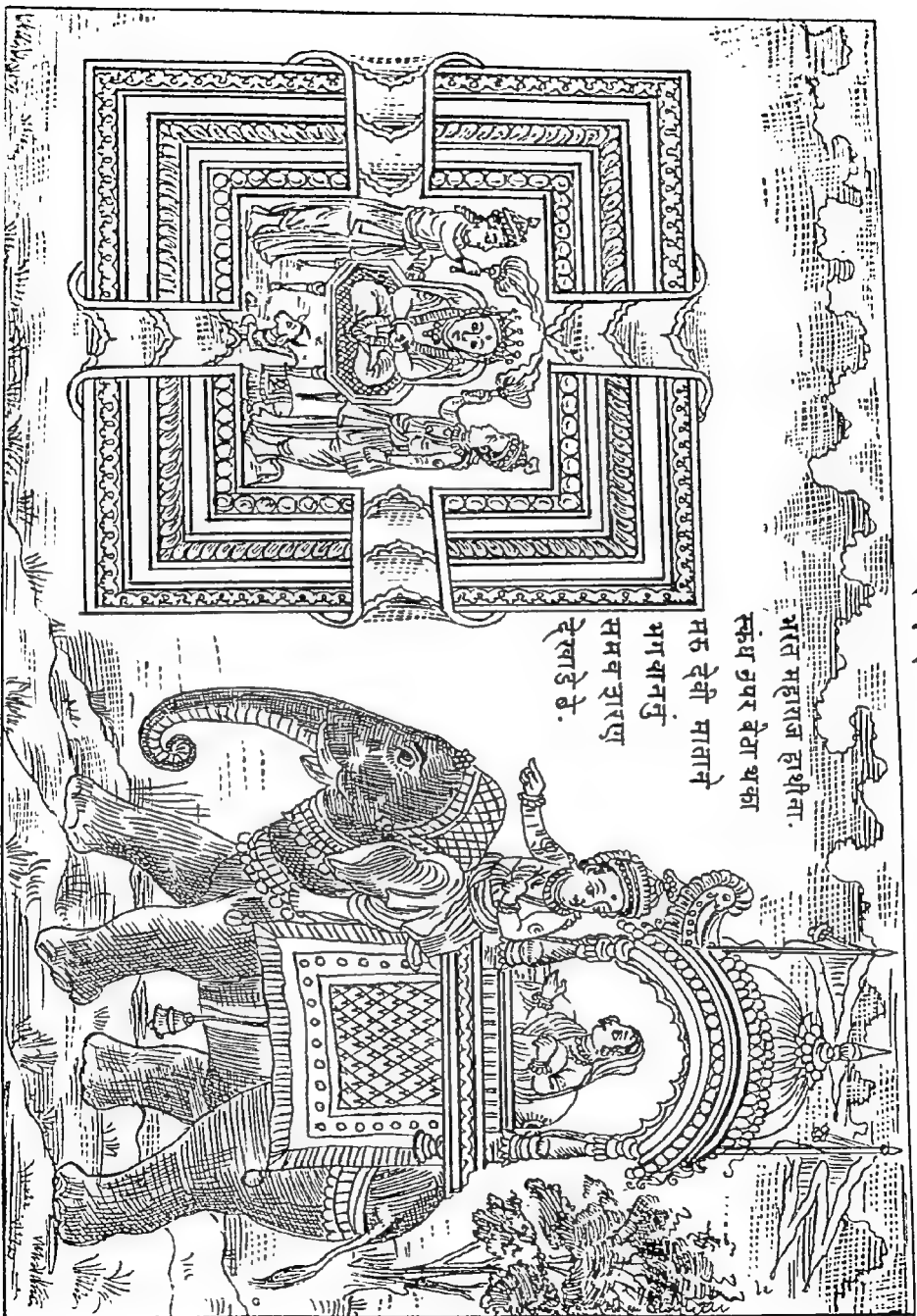
कोइ एक माणस उत्तम शेरडीना रसना घना श्रेयांस कुमारने नेट तरीके आपवा आव्यो, तेमां-
 थी एक घनो लइने तेणे प्रभुने कहुं के “आ योग्य त्रिदा आप ग्रहण करो.” ल्यारे प्रभुए पण
 पोताना हाथ पसार्पा (लांबा कर्या) एटले श्रेयांसे सर्व घनानो रस रेनी दीधो, परंतु एक पण
 विंडु नीचे पड्युं नही, रसनी शिखा उपर उपर वधवा लागी. कहुं ते के-“जेना हाथनी अंदर हजारी
 घना समाइ जाय अथवा सर्व समुद्र समाइ जाय एवी जेने लबिध प्राप्त थाय तेज पाणिप्रति-
 ग्रही (हस्तपात्री) थाय.” अही कवि घटना करे ते के-प्रभुए पोताना जमणा हाथने कहुं के
 “अरे ! तुं त्रिदा केम लतो नथी ?” ल्यारे तेणे कहुं के “हे प्रभु ! हुं आपनारना हाथनी नीचे
 श्री रीते थाउं ? कारण के पूजा, नोजन, दान, शांतिकर्म, कला, पाणिग्रहण, स्थापना, शुक्रता,
 प्रेक्षण, हस्तकअर्पण विगेरे कार्यामां हुं तो वपरातो हुं” एम कहिने जमणो हाथ स्थित थयो ल्यारे
 (प्रभुए नावा हाथने त्रिदा लेवा कहुं. तेना जवाबमां) नावा हाथे कहुं के “हुं रणसंभाममां
 सन्मुख थनारो हुं, अंक गणवामां तरपर हुं अने नावा पन्खे सूवा विगेरेमां सहाय करनारो हुं
 अने आ जमणो हाथ तो जुगार आदि व्यसनवालो वे.” ल्यारे जमणा हाथे कहुं के “हुं पवित्र
 हुं, तुं पवित्र नथी.” ल्यारपढी (प्रभुए बंने हाथने समजाव्या के) “तमे राज्यलक्ष्मी उपार्जन करी
 ते अने अर्थीना समूहने दान देवावडे कृतार्थ करेल वे, वली निरंतर संतुष्ट हो तोपण दान देनारा
 उपर दया लावीने हवे दान ग्रहण करो.” एवी रीते प्रभुए एक वर्ष सुधी बंने हाथने समजावीने
 श्रेयांस कुमार पासेथी मलेला ताजा शेरनीना रसे करीने तेने पूर्ण कर्या. एवा श्री कृष्णदेव
 प्रभु तमाकं रक्षण करो.

श्रेयांस कुमारना दानने वखते नेत्रमां दर्पाश्रुनी धारा, वाणीरूपी दुधनी धारा अने शेरनीना
 रसनी धारा स्पर्धा वडे वधवा लागी अने तेज आशये (तेनाथी सिंचायेतुं) धर्मरूपी वृक्ष वधवा
 १ हस्तरेखा वतावची ते प्रेक्षण. २ हाथो देवो, कोल आपवो, वचन आपवुं, ए सर्व हस्तकअर्पण समजवुं.

लारयुं. पढी ते रसथी प्रभुए सांवसरिक तपनुं पारणुं कयुं. ते बखते लां बसुधारानी^१ दृष्टि, वेवो-
 रकैप, आकाशमां देवहुंछुनि, गंधोदक पुण्णदृष्टि अने अहो दान अहो दान एवी आकाशमां
 उदयोषणा एवी रीतनां पांच दिव्य प्रगट थयां. पढी सर्वे लोको लां एकठा थया. श्रेयांस कुमारे
 तेमने जणवुंके ‘हे लोको ! सद्गति भेलववानी द्वाथी आ प्रमाणे साधुर्जने एपणीय आहारनी
 जिक्का अपायहे.” एवी रीते आ अवसरिपणीमां श्रेयांस कुमारे वतावेजुं दान प्रथम जाणहुं. “तमे
 आ बावत केवी रीते जाणी ?” ए प्रमाणे श्रेयांसने लोकोए पूबहुं एटवे तेणे प्रभुनी साथेनो पोतानो
 आठ जवनो संबंध कही संत्रलाव्यो के ‘ज्यारे प्रभु ईशान देवलोकमां ललितंग नामे देव हता ल्यारे
 हुं पूर्व जवनी निर्नासिका तेमनी स्वयंप्रजा नामे देवी यद् हती १, ल्यारपढी पूर्वविदेहमां पुष्कला-
 वती विजयने विषे दोहार्णव नामना नगरमां प्रभु वज्रजंघ राजा हता ल्यारे हुं श्रीमती नामे
 तेमनी राणी हती २, लांथी उत्तरकुरुमां जगवान् शुगलिक हता अने हुं तेमनी शुगलिनी हती ३,
 लांथी सौधर्म देवलोकमां अमे वने मित्रदेव थया हता ४, ल्यारपढी प्रभु अपरविदेहमां वैद्यपुत्र
 हता ल्यारे हुं जीर्ण रोवनो पुत्र केशव नामे तेमनो मित्र हतो ५, लांथी अच्युत देवलोकमां अमे
 वने देव थया हता ६, लांथी पुंनरीकिणी नगरीमां प्रभु वज्रनाथ चकी हता ते बखते हुं तेमनो
 सारथि हतो ७, लांथी सर्वार्थसिद्ध विमानमां अमे वने देव थया हता ८ अने अहीं हुं प्रभुनो
 प्रपौत्र थयो हुं.” आ प्रमाणेनी हकीकत सांत्रलीने सर्वे लोको “ऋष्यदेव समान पात्र, शरनीना
 रस समान निरवद्य दान अने श्रेयांसना जेवो जाव जो पूर्वनुं त्रार्य होय तोज प्राप्त थाय.” इत्यादि
 स्तुति करता पोतपोताने स्थानके गया. एवी रीते दीक्षाना दिवसथी मांनीने एक हजार वर्ष सुधी
 प्रभुना उद्वस्यपणानो काल जाणवो. तेमां सवलो मली प्रमादकाल एक अहोरत्रनो जाणवो.
 एवी रीते आत्माने जावता वता एक हजार वर्ष पूर्ण थयां, ल्यारपढी आ शियावानो चोथो मास,

चित्र ५६.

भरत महाराज हाथीना.
स्वर्ग उपर बैठा थाका
मरु देवी माताने
भगवाननुं
समव शरण
देखाडे ने.

सातसुं पखवाकीयुं; ते फागण मासनो कृष्णपक्ष, ते फागण मासना कृष्णपक्षनी एकादशीना दिवसें सवारना वखते पुरिमताल नामना विनीता नगरीना शाखानगरनी बहार शकटमुख नामना जयानमां न्यग्रोध नामना वृक्षनी नीचे जलरहित अष्ठमनो तप करीने उत्तराषाढा नक्षत्रमां चंद्रयोग प्राप्त थये ठते ध्यानांतर दशमां वर्तता प्रभुने अनंत केवलज्ञान उत्पन्न थयुं यावत् (सर्व प्राणीजना जावने) जाणता, जोता ठता विचरवा लाभ्या.

ए प्रमाणे एक हजार वर्ष गया बाद विनीता नगरीना पुरिमताल नामना शाखानगरमां प्रभुने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं तेज वखते नरत राजाने चक्ररत्न पण उत्पन्न थयुं. ते वखते विषयतुष्णाना विषमपणाने लीधे हुं 'प्रथम पितानी पूजा करं के चक्रीनी करं?' एम क्षण वार विचारीने आ लोक अने परलोकमां सुख आपनाश पितानी पूजा कर्याथी मात्र आ लोकमां सुख आपनार चक्री पूजा तो थद्दज चुकी, ए प्रमाणे बराबर विचारीने हमेशां उपको देता एवा मरदेवा माताने हाथी उपर वेसानी आगल करीने सर्व कृत्ति सहित नरत राजा प्रभुने बांदवा चाढ्या. ज्यारे समवसरणनी नजीक आढ्या ल्यारे 'हे माता! तमारा पुत्रनी कृत्ति जुड.' ए प्रमाणे नरत राजाए कह्युं, तेथी हर्षथी रोमांचित अंगवाला थयेला अने आनंदनां अश्रु नरावाने लीधे निर्मल नेत्रवाला थयेला मरदेवा माता प्रभुनी वन्न, चामर आदिक प्रातिहार्यनी लक्ष्मी जोडने विचारवा लाभ्या के "अहो! मोहथी विह्वल थयेला सर्वे प्राणीजने धिक्कार ठे! तेज स्वार्थने लीधेज स्नेह करे ठे, कारण के कृपन्ननां दुःखथी रुदन करती एवी जे हुं तेनां तो नेत्रपण हीन तेजवालां थयां, परंतु कृपन्न तो आवी रीते सुर अने असुरथी सेवातो थको अने आवी जातनी समृद्धि जोगवतो ठतो पण मने सुखवार्तानो

१ गुजराती माघ वदि ११. २ पहे. ३ शुक्लध्यानना प्रथमना बे चंद्रतुं ध्यान करी रह्या पतीनी दशा ते ध्यानांतर दशा जाण्यी. ते वखते ध्यान होतुं नथी. वाकीना बे पाया नवने अंते ध्यावामां आवे ठे. ४ प्रभुना विरहे रुदन करतां आंखमां पलल आवेलां ते आ वखतनां हर्षाश्रुथी घोवाड गयां तेथी नेत्र निर्मल थयां.

संदेशो पण मोकलतो नथी, माटे आ खेहने धिकार ठे" ! एम नावना नावतां मसदेवाने केवल-
ज्ञान उरपन्न थयुं अने तेज कृणे आशुष्यनो कय थवाथी ते (अंतकृतकेवली यद्दने) मुक्ति पाम्या.
आहीं कवि घटना करे ठे के—'जगतमां गुणादीश एटले कृपन्नदेव समान पुत्र नथी, कारण के
जेमणे एक हजार वर्ष सुधी पृथ्वी उपर नमी नमीने जे केवलज्ञानरूपी उत्तम रत्न उपार्जन
करुं ते खेहथी तुरतज पोतानी माताने आपी दीधुं, तेमज मसदेवा समान माता पण जगतमां
नथी के जे पोताना पुत्रने माटे मुक्तिरूपी कन्याने अने प्रगटपणे शिवमार्गने पण जोवाने माटे
प्रथमथी मोके गया.' प्रभुए पण ससवसरणमां वेसीने धर्मदेशना आपी. ते वखते त्यां नरतना
कृपन्नसेन आदि पांचसो पुत्रोए तथा सातसो पौत्रोए दीक्षा दीधी. तेजमांथी प्रभुए कृपन्नसेन आदि
चोराशी गणधर स्थाप्या. ब्राह्मीए पण दीक्षा दीधी (ते मुख्य साध्वी यद्द) अने नरत राजा
श्रावक थपा (श्रावकधर्मेने अंगीकार कर्यो). 'आ स्त्रीरत्न यद्दो' एम धारीने नरते दीक्षा
लेतां अटकावेली सुंदरी श्राविका यद्द. एवी रीते चतुर्विध संघनी स्थापना यद्द. पठी कह अने
महाकह सिवायना सयला तापसोए प्रभुनी पासे आवी दीक्षा ग्रहण करी. पठी इंद्रना प्रतिबो-
धथी मसदेवा मातानो शोक निवारीने नरत राजा पोताने स्थानके गया.

पठी नरत राजा चक्ररत्नी पूजा करीने शुभ दिवसे प्रयाण करी साठ हजार वर्षे नरतकेवला
ठखंज साधीने पोताने धेर आठ्या, परंतु चक्ररत्न तो आशुष्यशालानी वहारज रखुं. ते वखते नरते
पोताना आवाणुं नाश्ठने "मारी आझा मानो" एम दूतना मुखथी कहेवराठ्युं. तेथी ते सर्वे
एकठा यद्दने "अमारे नरतनी आझा मानवी के तेनी साथे युक्त करुं" ए पूढवा माटे प्रभुनी
पासे गया. प्रभुए पण वैतालीय अध्ययननी प्ररुपणा वडे तेमने प्रतिबोध पमांनीने दीक्षा आपी.
त्यारपठी नरते बाहुबलि उपर दूत मोकल्यो. ते पण क्रोधथी अंध अने अहंकारथी उछुर थयां
थका पोताना सैन्य सहित सामा आवीने नरत राजानी साथे बार वर्षे सुधी लड्या, पण हार्या

नहीं. ल्यारे माणसोनो जवरो संहार थतो जाणीने इंद्रे आवीने दृष्टि, वायू, मुष्टि अने दंकरूप चार जातनां शुद्ध ठरावीं आल्यां. तेसां पण जरत चक्रीनो पराजय थयो. ल्यारे कोथथी आंधवा यद्रने जरते वाहुवलिनी उपर चक्र मूक्युं, पण एक गोत्रीयपणाने लीथे ते चक्रे तेनो कांड पण परा-जव कर्यो नहीं. ते वखते कोथना वशथी जरतने हणवानी इहावाला मुठी उपाकीने दोफता वाहुवलिण “अरे ! पिता तुझ मोटा जाइने हणवो ए मने अनुचित ठे अने उपाडेवी मुठी पण निष्कल केस थाय” एस विचारीने ते मुठीने पोताना मस्तक उपर मूकी केशनो लोच करीने अने सर्वनो त्याग करीने काउस्सग कर्यो. ते जोइने जरत चक्री तेमने नभीने पोतानो अपराध खमावी पोताने स्थानके गया. वाहुवलि पण “दीक्षापर्यायथी मोटा एवा नाना जाइउने केवी रीते नसुं ? तेथी उयारे केवलज्ञान उपपन्न थरो ल्यारेज हुं प्रभुनी पासे जइश” एस विचारीने एक वर्ष सुधी काउस्सगमांज उत्रा रह्या. वर्ष पठी प्रभुए साकवेदी पोतानी वहेनोए “हे जाइ ! गजथी उतरों” एस कहीने वाहुवलिने प्रतिबोध पमाड्यो. पठी वाहुवलिण जेवा पग उपाड्या के तरतज तेने केवलज्ञान उपपन्न थयुं. ल्यारपठी प्रभु पासे जइने लांवा वखत विहार करी प्रभुनी साथेज ते मोडे गया. जरत चक्री पण लांवा वखत सुधी चक्रवर्तीनी लक्ष्मीने जोगवीने एक दिवस थारीसात्रवनमां वींटी विनानी पोतानी आंगदीने जोइ अनित्यपणानी जावना जावता केवल-ज्ञान सेलवीने दश हजार राजाउनी साथे देवताए आपेला मुनिवेशने ग्रहण करी लांवा वखत विहार करी मोडे गया.

अर्हेन कौशलिक श्री ऋषभदेव प्रभुने चोराशी गण अने चोराशी गणधर थया, ऋषभसेन प्रमुख चोराशी हजार साधुउनी उत्कृष्ट साधुसंपदा थइ, ब्राह्मी, सुंदरी प्रमुख त्रण लाख साध्वीउनी उत्कृष्ट साध्वीसंपदा थइ, श्रेयांस प्रमुख त्रण लाख ने पांच हजार श्रावकोनी उत्कृष्ट श्रावकसंपदा थइ, सुन्नडा प्रमुख पांच लाख ने चोपन हजार श्राविकाउनी उत्कृष्ट श्राविकासंपदा थइ, केवली

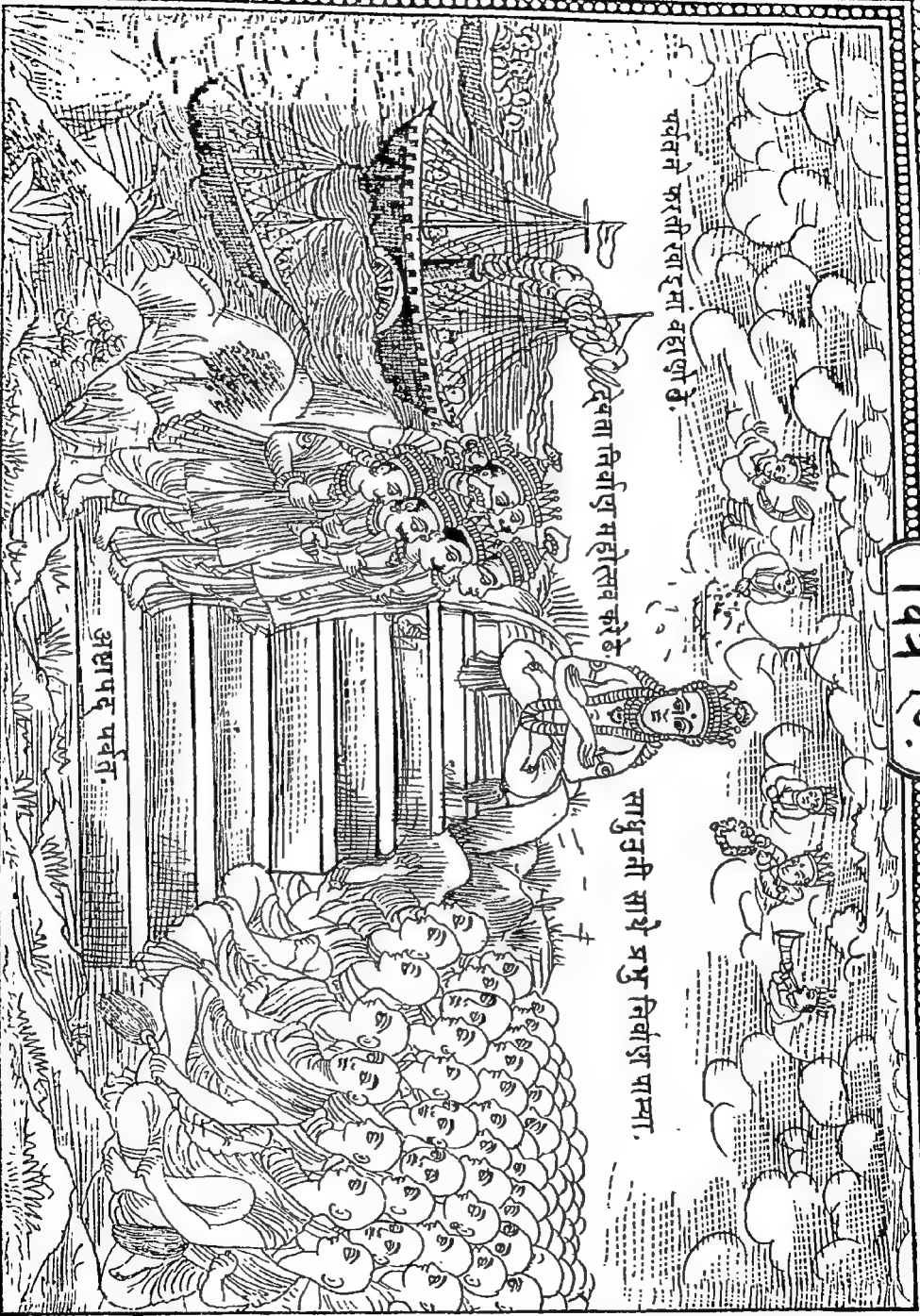
नहीं पण केवली तुह्य एवा चार हजार सातसो ने पचास चौदपूर्वधरनी उच्छुद्ध संपदा थदः नव हजार अवधिज्ञानीजनी, वीश हजार केवलज्ञानीजनी, वीश हजार ने ठसो वैक्रियलदिव-वालांनी, अढीढीप अने वे समुद्रने विषे पर्यास संह्री पंचेंद्रिय जीवोना मनोगत चावने जाण-नारा एवा चार हजार ठसो ने पचास विपुलमतिजनी अने चार हजार ठसो ने पचास वाढीजनी उच्छुद्धी संपदा थद. अर्हेन् कौशलिक श्री ऋषभदेव प्रभुना वीश हजार शिष्यो (साधुज) अने चादीश हजार साध्वीज मोक्षे गथां. अर्हेन् कौशलिक श्री ऋषभदेव प्रभुने अनुत्तर विमानमां उत्पन्न धनारा अने आगासी मनुष्यगतिमां मोक्षे जनारा वीश हजार अने नवसो मुनिजनी उच्छुद्धी संपदा थद. अर्हेन् कौशलिक श्री ऋषभदेव प्रभुनी वे प्रकारनी अंतःकुद्बूभि थद. ते आ प्रमाणे—एक शुगांत-कुद्बूभि अने वीजी पर्याधांतकुद्बूभि. जगवान् पढी अनुक्रमे असंख्याता पुरुषशुग मोक्षे गथा ते शुगांतकुद्बूभि जाणवी अने जगवंतने केवलज्ञान उत्पन्न थया पढी अंतर्मुद्बूत्तं सरदेवा माना अंतःकुद्बूभि थदने मोक्षे गथा ते पर्याधांतकुद्बूभि जाणवी.

ते काल अने ते समयने विषे अर्हेन् कौशलिक श्री ऋषभदेव प्रभु वीश लाख पूर्व कुमारावस्थामां रहिने अने त्रेसठ लाख पूर्व राज्यावस्थामां रहिने एकंदर ज्याशी लाख पूर्व गृहस्थावस्थामां रहिने, एक हजार वर्ष उन्नत्यपर्याय पालीने अने एक हजार वर्ष उठां एक लाख पूर्व सुधी केवलपर्याय पालीने, एकंदर संपूर्ण एक लाख पूर्व चारित्रपर्याय पालीने—चौराशी लाख पूर्व सुधी सर्व आधुष्य पालीने वेदनीय, आयुः, नास अने गोत्र ए चार कर्म क्षय थये ठते आ अवसर्पिणीमां सुषममुषस नामनो त्रीजो आरो बहु गये ठते एटले त्रण वर्ष अने साक्षा आठ मास वाकी रह्ये ठते अर्थात् त्रीजा आरानां नेव्याशी पखवाकीयां वाकी रह्ये ठते आ शियावानो त्रीजो मास, पांचसो पक्ष, ते माघ मासनो कृष्णपक्ष, ते माघ मासना कृष्णपक्षनी तेरसने दिवसे^१ अष्टापद

पर्यवने करती रहा दूमा बहाए। हे.

दिवता निर्वाण महोत्सव करे हे.

साधुजनी साथे प्रभु निर्वाण पाप्मा.

अष्टापद पर्यवने.

पर्वतना शिखर उपर दश हजार साधुजनी साथे जलरहित चौदन्नक एटवे ठ उपवासनो तप करीने
 आन्निजित नामना नक्कत्रने विषे चंद्रयोग प्राप्त थये ठते सवारने वखते पढयंकासने वेठा थका
 निर्वाण पाम्या यावत् सर्व दुःखथी मुक्त थया.

जे वखते श्री कृष्णदेव सोह्ण पाम्या ते वखते जेनुं आसल चलिता थयुं ते एवो इंद्र आवधि-
 ज्ञानथी प्रभुना निर्वाणने जाणीने ज्यां प्रभुनुं शरीर हतुं त्यां अग्रमहिषी, लोकपाल आदि सर्व
 परिचार सहित आवीने त्रण प्रदक्षिणा दइ आनंदरहित अने अश्रुथी जराइ गयेलां नेत्रवाला
 थयो ठतो नही अति नजदीक तेम नही अति दूर एम हाथ जोकीने पर्युपासना करवा लाभयो
 थयार्त जत्रो रह्यो. एवी रीते जेजनां आसल कम्पित थयां ते अने जेजण प्रभुनुं निर्वाण जाण्युं ते
 एवा देशानेंद्र आदि सर्व इंद्रो पोतपोताना परिवार सहित अष्टापद पर्वत उपर ज्यां प्रभुनुं शरीर
 हतुं त्यां आवीने विधिपूर्वक पर्युपासना करता जत्रा रहल. त्यापवी इंद्र जवनपति, व्यंतर,
 ज्यातिहक अने वैमानिक देवो पासे नंदनवनथी गोशीर्ष चंदननां काष्ठमंगावीने त्रण चिता करवी.
 एक तीर्थकरना शरीर साटे, एक गणधरोनां शरीर साटे अने एक बाकीना मुनिजनां शरीर साटे.
 पवी आन्नियोगिक देवो पासे क्षीर समुद्रथी पाणी मंगाव्युं. त्यापवी इंद्र क्षीर समुद्रना पाणीथी
 तीर्थकरना शरीरने न्हवडाव्युं, ताजा गोशीर्षचंदननुं विलेपन कर्युं, हंस लक्ष्मणवाहुं वख जडाव्युं
 अने सर्व अलंकारोथी विभूषित कर्युं. एवी रीते बीजा देवोए गणधरो अने मुनिजनां शरीरोने
 न्हवकाव्यां, चंदननुं विलेपन कर्युं अने सर्व अलंकारथी विभूषित कर्यां. पवी इंद्र विचित्र प्रकारनां
 चित्रोथी आन्निती त्रण शिविका करावी अने आनंदरहित, दीन मनवाला अने अश्रुथी मिश्रित
 थयेला नेत्रवाला इंद्र तीर्थकरना शरीरने शिविकामां पधराव्युं अने बीजा देवोए गणधरो अने
 मुनिजनां शरीरोने शिविकामां पधराव्यां. त्यापवी इंद्र तीर्थकरना शरीरने शिविकामांथी जता-

રીને ચિતામાં સ્થાપન કર્યું અને વીજા દેવોણ ગણધરો અને મુનિઝનાં શરીરોને ચિતામાં સ્થાપન કર્યાં. ત્યારપછી ઇંદ્રના હુકમથી આનંદરહિત તથા ગરમાહરહિત પણ અશ્નિકુમારોણ ચિતામાં અગ્નિ પ્રદીપ્ત કર્યો, વાયુકુમારોણ વાયુ વિકુટ્યો અને વાકીના દેવોણ તે ચિતાઝને સિંચન કરી અને ડ્યારે આદિ ગત્તમ કાષ્ઠો નાલ્યાં તથા મધ અને ઘીના ઘમ્પાથી તે ચિતાઝને સિંચન કરી અને ડ્યારે તેઝનાં શરીરનાં અસ્થિ માત્ર વાકી રહ્યાં ત્યારે ઇંદ્રના હુકમથી મેઘકુમાર દેવોણ તે ચિતાઝને (જગતેજી વડે) ઠારી. પછી સૌધર્મ ઇંદ્રે પ્રચુની ગપરની જમણી ઢાઢા પ્રહણ કરી, ઇંશાનેંદ્રે ગપરની કાવી ઢાઢા પ્રહણ કરી. ચમરેંદ્ર નીચેની જમણી ઢાઢા અને વર્તીંદ્ર નીચેની કાવી ઢાઢા પ્રહણ કરી અને વીજા દેવોણ કેટલાકે જિનત્રક્તિથી, કેટલાકે પોતાનો આચાર સમજીને અને કેટલાકે ધર્મ સમજીને વાકી રહેલાં બંગોપાંગનાં અસ્થિ પ્રહણ કર્યાં. પછી ઇંદ્રે એક જિનેશ્વર ત્રગવાતનો, એક ગણધરોનો અને એક વાકીના મુનિઝનો એમ ત્રણ રત્નમય સ્તૂપ કરાલ્યા અને તેમ કરીને શક આદિ દેવો નંદીશ્વર આદિ દ્વીપે જડ અઢાઢ મહોત્સવ કરીને પોતપોતાનાં વિમાનમાં જડ પોતપોતાની સત્રામાં વજ્રમય કાવલામાં જિનઢાઢાને મૂકીને ગંધ, યાલ્ય આદિ વડે તેની પૂજા કરવા લાગ્યા.

સર્વે ડુઃલથી મુક્તથચેલા અર્હેન્ કૌશલિક શ્રી કૃપતદેવ પ્રચુના મુક્તથયા પઠી ત્રણ વર્ષ અને સાના આઠ માસ ઢ્યતીત થયા. ત્યારે વેંતાલીશ હજાર વર્ષ તથા ત્રણ વર્ષ અને સાના આઠ માસ અધિક ઇટલાં કાલ ઝંઢો ઇવી એક સાગરોપમ કોટાકોટી ગઢ તે સમયે શ્રમણ ત્રગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામી નિર્વાણ પામ્યા. ત્યારપછી નવસો વર્ષ ગયાં અને દશમા સેંકત્રાનું આ ઇંશીમું વર્ષ જાય ઠે. (તે સમયે પુસ્તકવાચનાથઢ). આ પ્રમાણે શ્રી કૃપતદેવ પ્રચુનું ચરિત્ર જાણવું.

ઇવી રીતે જગદ્ગુરુ ષઢારક શ્રી હીરવિજય સૂરીશ્વરના શિષ્યરત્ન મહોપાધ્યાય શ્રીકીર્તિવિજય ગણિના શિષ્યોપાધ્યાય શ્રી વનયવિજય ગણિણ રચેલી શ્રીકલ્પસૂત્ર સુવોધિકા નામની ટીકામાં સાતમું ડ્યાલ્યાન સમાપ્ત થયું તેમજ જિનચરિત્રરૂપ પ્રથમ વાલ્ય ડ્યાલ્યાન પૂર્ણ થયું. શ્રીરસલુ.

॥ अथ अष्टमं व्याख्यानं प्रारभ्यते ॥

हृवे गणधरादि स्थविरावलीरूप बीजी वाचनामां स्थविरावली कहे ठे.

ते काल अने ते समयने विषे श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने नव गण अने अगीयार गणधरो थया. हवे शिष्य पूढे ठे के हे जगवन् ! ते कथा हेतुशी आ प्रमाणे कहो ठो के श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने नव गण अने अगीयार गणधरो थया ? केमके बीजा जिनेश्वरोने तो “जिने जेटला गण तेने तेटला गणधर” ए सूत्रशी गण अने गणधरोनी संख्या सरखी ठे. आ प्रमाणे शिष्य पूढ्ये ठे ते आचार्य कहे ठे (उत्तर आपे ठे) के श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुना गौतम गोत्रवाला मोटा इंद्रजूति नामे अणगार पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, गौतम गोत्रवाला वचला अग्निजूति नामे अणगार पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, नारदाज गोत्रवाला आर्यद्वयक नामे स्थविर पांचसो गार पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, चारद्राज गोत्रवाला आर्यद्वयक नामे स्थविर पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, अग्निवैश्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यसुधर्मा पांचसो साधुर्जने वाचना आपता हता, वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर संकितपुत्र साफा त्रणसो साधुर्जने वाचना आपता हता, काश्यप गोत्रवाला स्थविर मौर्यपुत्र साफा त्रणसो साधुर्जने वाचना आपता हता, गौतम गोत्रवाला स्थविर अकम्पित अने हारितायन गोत्रवाला स्थविर अचलज्राता ए वंने स्थविर त्रणसो त्रणसो साधुर्जने वाचना आपता हता तथा कोकिल्य गोत्रवाला स्थविर मेलार्य अने स्थविर प्रजास ए वंने स्थविर त्रणसो त्रणसो साधुर्जने वाचना आपता हता. ते हेतुशी हे आर्य ! ते एम कहेवाय ठे के श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुने नव गण अने अगीयार गणधरो हता, केमके अकम्पित अने अचलज्रातानी एकज वाचना हती तथा मेलार्य अने प्रजासनी

एकज वाचना हती तेशी नव गण अने अग्नीधार गणधरो हता ए शुक्ल कहेल ठे. जे कारण माटे एक वाचनावालो यतिसमुदाय तेने गण कहे ठे. अर्ही संकित अने सौर्यपुत्रनी माता एक हती, पण ते वंने ज्ञादृजनां गोत्र जूदा जूदा वापनी अपेक्षाए त्रिद ज्ञिन्न कहेलां ठे. तेमां संकितनो पिता धनदेव हतो अने सौर्यपुत्रनो पिता सौर्य हतो. ते देशमां एक पति मरी गया वाद बीजो पति करवानो निषेध नहोतो एम वृद्ध आचार्योनो मत ठे.

इंद्रयति आदि आसर्वे श्रमण जगवंत श्री महावीर प्रभुना अग्नीधारे गणधरो हता ते केवा हता ? तो के द्वादशांगी एटले आचारांगथी सांकीने दृष्टिवाद पर्यंत वारे अंगने जाणनारा हता; केमके पोतेज तेना रचनार हता. चौद पूर्वना पण जाणनारा हता. द्वादशांगीना ज्ञाता कहेवाथी चौदपूर्विपणुं तेमां आवीज जाय ठे तोपण ते अंगोमां चौद पूर्वनुं प्रधानपणुं जणाववा माटे तेने पृथक् ग्रहण करेल ठे. ते प्रधानपणुं प्रथम रचवाने लीधे, अनेक विद्या, संन आदिना अर्थमय होवाने लीधे तेमज तेनुं मोटुं प्रमाण होवाने लीधे ठे. द्वादशांगिपणुं अने चौदपूर्विपणुं तो मात्र सूत्रना ज्ञाता कहेवाथी पण आवी जाय ते दूर करवाने माटे कहुं ठे के समस्त गणिपिटकने धारण करनारा हता एटले जेने गण होय ते गणी एटले ज्ञावाचार्य, तेनी जाणे पिटक कहेतां पेटीज होय ते गणिपिटक एटले द्वादशांगी, ते द्वादशांगीने पण स्थूलित्रिदनी पेठे देशथी नहो, परंतु सर्व अक्षरना संयोग जाणवाने लीधे तेने सूत्रथी अने अर्थथी धारण करनारा हता. ते अग्नीधार गणधरो राजगृह नगरमां जलरहित मासजक्तना तपथी एटले एक मास सुधी नोजननुं प्रत्याख्यान करीने पादपोषणमन अलक्षण वस्त्रे मोक्के गया ठे यावत् सर्व दुःखथी सुक थया ठे. श्री महावीर प्रभु मोक्क पाम्या पढी स्थविर इंद्रयति अने स्थविर आर्यसुधर्मा ए वंने स्थविर मोक्क पाम्या ठे, एटले ए अग्नीधार गणधरोमांथी नव गणधरो तो जगवंतना जीवतांज मोक्क पाम्या ठे अने इंद्रयति तथा आर्यसुधर्मा जगवंत निर्वाण पाम्या पढी निर्वाण पाम्या ठे. हमणां वर्तता जे आ

निर्ग्रन्थ साधुजं विहार करे ते ते सर्वे आर्यसुधर्मा अणुगारता शिष्यसंतान जाणवा. बाकीना गणधरो ज्ञिष्यसंतान रहित ठे, केमके पोतपोताना मरणकावे पोतपोताना गण सुधर्मास्वामीने सोंपीने तेज मोहे गया ठे. कह्युं ते के—“सर्वे (गणधरो) समस्त लडिधउंथी संपन्न, वज्रकषण संवयणवाला अने समचतुरस्त्र संस्थानवाला एक मासना पादोपगमने मोहे पासया ठे.”

असण जगवंत श्री महावीर प्रभु काश्यप गोत्रवाला होता. ते काश्यप गोत्रवाला असण जगवंत श्री महावीर प्रभुने अग्निवैश्यायन गोत्रवाला आर्यसुधर्मा स्थविर शिष्य होता. श्री वीर प्रभुनी पाटे श्री सुधर्मास्वामी पांचमा गणधर होता. तेजुं स्वरूप आ प्रमाणे जाणवुं. कुद्दाण सन्निवेशमां धम्मिल नासे दाह्मणने जहिला नामे स्त्री होती. तेमना पुत्रे (सुधर्मास्वामीए) चौद विद्याना पारंगामी यइने पचास वर्षने अंते दीक्षा दीधी अने त्रीश वर्ष सुधी वीर प्रभुनी सेवा करी. वीर प्रभुना निर्वाण पठी बार वर्षने अंते एटले जन्मथी बाणुं वर्षने अंते तेमने केवलज्ञान लरपन्न थयुं. लारपठी आठ वर्ष सुधी केवलीपणुं पाळीने सो वर्षने आधुव्य पूर्ण करी पोतानी पाटे जंबूस्वामीने स्थापीने मोहे गया.

अग्निवैश्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यसुधर्मांने काश्यप गोत्रवाला आर्यजम्बू नामे स्थविर शिष्य थया. ते श्री जंबूस्वामीजुं स्वरूप (चरित्र) आ प्रमाणे जाणवुं. राजयइ नगरसां कषन्न अने धारिणीना पुत्र पांचमा देवलोकथी च्यवेला जंबू नामे श्री सुधर्मास्वामी पासे धर्म सांज-लवापूर्वक शीर्ष अने सम्यत्तव पासया ठतां पण माता पिताना इठ आग्रहने वडा यइने आठ कन्या परण्या, पण तेजनी रनेह युक्त बाणीथी ते मोह पासया नहीं, कारण के “सम्यत्तव अने शीलरूप वे तुंबरांज के जेना वने जबरूपी समुद्र (सुखे) तराय ठे, ते वे तुंबरांने धारण कर-नार जंबू मुनि स्त्रीरूपी नदीसां केवी सीते बूढे ?” लग्नीज राजिए ते स्त्रीजने प्रतिबोध देतां

चोरी करवाने आवेला चारसो ने नवाणुं चोरना परिवारवाला प्रजवने पण प्रतिबोध पमाड्यो. प्रजाते पांचसो चोर, आठ स्त्री, ते स्त्रीजनां मावाप अने पोतानां मावापनी साथे पोते पांचसो सतावीशमा एवा श्री जंबूस्वामीए नवाणुं करोफ सौनैया तजीने दीक्षा लीधी, अनुक्रमे केवली थया अने सोल वर्ष गृहस्थपणामां, वीश वर्ष उन्नस्थपणामां अने चुमाजीश वर्ष केवलीपणामां एवी रीते सर्वे आद्यु एंशी वर्षेनुं पाळीने श्री प्रजवस्वामीने पोतानी पाटे स्यापीने सोड्हे गया. अर्ही कवि घटना करे ते के “जंबूस्वामी समान कोड कोटवाला थयो नथी अने यद्यो पण नहीं के जेणे चोरोने पण मोक्षमार्ग वाहक साधुज वनाड्या. प्रजव प्रभु पण जयवंता वर्तो के जेणे चोरीथी धनने हरातां अमूळ, चोरीथी हराय नहीं एहुं अने अद्भुत एहुं रत्नजितये मेलव्युं.”

श्री वीर प्रभुना निर्वाण पढी आठ वर्षे गौतमस्वामी, वीश वर्षे सुधर्मास्वामी अने चोसठ वर्षे जंबूस्वामी मोड्हे गया. लारपढी दश वस्तुज विहेद गड. मनःपर्यवज्ञान १, परमावधि के जेना उत्पन्न थया पढी एक अंतर्मुहूर्तनी अंदर केवलज्ञाननी उत्पत्ति थाय ते २, मुलाकलटिथ के जेथी चक्रवर्तीना सैन्यने पण पूर्ण करवाने शक्तिमान थाय ३, आहारक शरीरलटिथ ४, कपक-श्रेणि ५, उपशमश्रेणि ६, जिनकटप ७, संजमत्रिक (परिहारविशुद्धि, सूक्ष्मसंपराय अने यथाव्यात चारित्र) ८, केवलज्ञान ९ अने मोक्षमार्ग १०. अर्ही पण कवि कहे ते के “महामुनि जंबूस्वामीनुं सौत्राय लोकोत्तर ते के जे पत्तिने पामीने मुक्तिरूपी स्त्री (नरतक्षेत्रमांथी) हजु पण बीजा स्वामीने दहती नथी.”

काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यजंबूने कात्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यप्रजव शिष्य थया. कात्यायन गोत्रवाला स्थविर आर्यप्रजवने व्ह गोत्रवाला मनकपिता स्थविर आर्यशरधंजव शिष्य थया. एक दिवसे प्रजव प्रभुए पोतानी पाटे स्यापवाने माटे पोताना गणमां अने संघमां उपयोग

दीधो, पण तेवो थोम्य कोड पुरुष नहीं जोवाथ। परतीथमा उपयाग दीधे ठते राजगृहमां यद्द करता शय्यंनव नद जोवामां आठया. पढी (तेमनी प्रेरणाथी गयेला) बे साधुउष्ट त्यां जडने “ अहो कष्टमहो कष्टं तत्त्वं न ज्ञायते परं” एटवे अहो आ तो कष्टज ठे, कष्टज ठे, श्रेष्ठ तरव तो जणातुंज नथी. ए प्रमाणे वचन संजलावुं. पढी खड्गथी बीवमवेला तेमा ब्राह्मण गुरुए देखाफेदी यद्दस्तंजनी नीचे रहेली श्री शांतिनाथनी प्रतिमाना दर्शनथी ते प्रतिबोध पामया अने (प्रचव स्वामी पासे) दीक्षा दीधी. पढी प्रचव प्रभु श्री शय्यंनवने पोतानी पाटे स्थापीने स्वर्गे गया. ए प्रमाणे प्रचव प्रभुतुं चरित्र जाणवुं.

त्यारपढी श्री शय्यंनवे पण गर्भ सहित तजी दीधेदी पोतानी स्त्रीए जन्म आपेल मनक नामना पुजना हितने माटे श्री दशवैकालिक रच्युं अने अनुक्रमे श्री यशोत्रडने पोतानी पाटे स्थापीने श्री वीर प्रभुथी अठाणुं वर्षे ते स्वर्गे गया.

वढ गोत्रवाला मनकपिता स्थविर आर्यशय्यंनवने तुंगिकायन गोत्रवाला स्थविर आर्ययशोत्रड शिष्य होता. श्री यशोत्रड सूरि पण श्री नदवाहु अने संभूतिविजय नामे बे शिष्यने पोतानी पाटे स्थापीने स्वर्गलोके गया.

हवे अहीं प्रथम संक्षिप्त वाचना वडे स्थविरावली कहे ठे. संक्षिप्त वाचना वने आर्ययशोत्रडथी आगल आ प्रमाणे स्थविरावली कही ठे. तुंगिकायन गोत्रवाला स्थविर आर्ययशोत्रडने बे स्थविर शिष्य होता. एक माहर गोत्रवाला स्थविर संभूतिविजय अने बीजा प्राचीन गोत्रवाला स्थविर आर्ययशोत्रडवाहु. श्री यशोत्रडनी पाटे श्री संभूतिविजय अने श्री नदवाहु नामे बे पड-धर थया. तेमां श्री नदवाहुनो संबंध आ प्रमाणे ठे-प्रतिष्ठानपुरमां वराहमिहिर अने नदवाहु नामे बे ब्राह्मणोए दीक्षा दीधी. तेमां नदवाहुने आचार्यपद आपवाथी गुस्से थयो थको वराह ब्राह्मणनो वेप ग्रहण करीने वाराहीसंहिता बनावीने निमित्त जोवा वने. आज्ञाविका चलाववा

लाग्यो अने लोकमां कहैवा लाग्यो के “अरण्यमां कोइक जगोए शिलानी उपर में सिंहलस्र
 चितसुं हतुं, सूती बखते ते बूंसी नाखुं नथी एम याद आठ्याथी लग्ननी चकिथी त्यां जतां सिंहने
 तेनी उपर वेठेवा जोइने पण तेनी नीचे हाथ नाखीने लग्न बूंसी नाखुं, तेथी संतुष्ट अयेवा
 सिंहलग्ननो अधिपति सूर्य प्रत्यङ्ग यइने मने पोताना मंजसमां लइ गयो अने महनो सर्व चार
 (चाल) मने देखाज्यो.” एक दिवसे वराहे राजानी आगल कहुं के “आ करेल कुंभालाना मध्य
 जगमां वावन पलना प्रमाणवालो मरस्य (आकाशमांथी) पद्मशे.” लारे नद्रवाहु स्वामीए कहुं
 के “मार्गमां अर्ध पल शोषाद जवाथी साकी एकावन पलना प्रमाणनो अने कुंभालाने ठेके पडशे.”
 ते प्रमाणे वात मली. वली एक दिवसे राजाने पुत्र आवातां वराहे तेनुं एकसो वर्षनुं आयुष्य कहुं
 अने “आ (नद्रवाहु) व्यवहारने जाणनारा नथी के राजाना पुत्रने जोवा पण आठ्या नही” ए
 प्रमाणे जैनोनी तेणे निंदा करी लारे (नद्रवाहु स्वामीए) सातमे दिवसे विलाकीथी तेनुं मृत्यु यशे
 एम कहुं. (अही किरणवालीकारे “सप्तत्रिदैनैः” ने बद्धसे सप्तदिनैः ए प्रमाणे आखो प्रयोग मूक्यो
 वे ते संख्याए करीने समाहार द्विगु यवाथी वैयाकरणीउंए विचारवा लायक वे.) राजाए शहे-
 रमांथी सर्व बिजाकीजने काढी मूकावी तोपण सातमे दिवसे धावता वालकनी उपर विलाकीना
 आकारना मुखवालो आगलीउं पऊवाथी ते वालक मरण पाम्युं. तेथी गुरुनी प्रशंसा यइ अने
 वराहमिहिरनी सर्वत्र निंदा यइ. लारपली कोथथी मरीने ते व्यंतर ययो. मरकी आदिकथी संघने
 उपद्रव करता ते व्यंतरने उपसर्गहर स्तोत्र करीने गुरुए डर कर्यो. कहुं वे के “करुणाने विषे तरपर
 एवा जेणे उपसर्गहर स्तोत्र करीने संघनुं कट्याण कयुं ते नद्रवाहु गुरु जयवंता वर्तो.”

माहर गोत्रवाला स्थविर आर्यसंयुतिविजयने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यस्थूलनद्र
 शिष्य हता. स्थूलनद्रनो संबंध आ प्रमाणे वे-पाटलीपुरमां शकटाव मंत्रीना पुत्र श्री स्थूल-
 नद्र बार वर्ष कोशा नामे वेरयाने घेर रह्या हता. वरसचि बाह्यणना प्रयोगथी तेना पितानं मृत्य

यथा वाद नंद राजाए तेने बोलावीने मंत्रीपदवी आपवा माटे कहुं ल्यारे पोताना चितमां पोताना
 वापना मरणुं चितवन करीने तेणे दीक्षा ग्रहण करी अने पढी वत लदने गुरुनी आज्ञापूर्वक
 कोशाता घरमां चोमासुं रह्या. चोमासाने अंते बहु हावनाव करनारी एवी वेस्थाने पण प्रतिबोध
 पमाफीने गुरुनी पासं आठ्या ल्यारे तेजिए “डुंकरडुंकरकारक” ए प्रमाणे संघ समझ कहुं. ते
 वचनथी सिंहशुफा पासं, सर्पना दर पासं अने कूवाना काष्ठ उपर चोमासुं रहेनार त्रणे मुनिउ
 खेद पाम्या. तेजमांथी सिंहशुफा पासं रहेनार मुनि गुरुए ना पाड्या उतां पण बीजे चोमासे
 कोशाने धेर गया. दिव्यरूपवादी ते वेस्थाने जोडने ते तरत चलायमान चितवाला थया. ल्यार-
 पढी तेषीए नेपाल देशथी मंगावेळ रत्नकंवल खालमां फेंकी ददने तेने प्रतिबोध पमाड्यो. ल्यारे
 ते गुरु पासं आवीने कहेवा लाग्या के तसाम साधुजमां स्थूलत्रद्र ते स्थूलत्रद्र एकज वे, तेने
 गुरुए डुंकरडुंकरकारक कहेल वे ते शुक्र वे. “पुष्प, फल, दारु, मांस अने महिजाना रसने
 जाणतां उतां जे तेनाथी विरक्त थया वे ते डुंकरकारकने हुं बांडुं हुं.” कोशा पण स्थूलत्रद्रथी
 प्रतिबोध पामी वृत्ती. तेने त्यां राजानी आज्ञाथी आवेला अने बाणना मूलना नागमां बीजुं बाण
 नाखीने, तेना मूलमां बीजुं बाण नाखीने, एम केटलांक बाणो वडे डूर रहेल आंवांनी लुंवने
 तोमी आणवाथी गर्वित थयेला पोताना कामी रथकारने सर्ववना दगला उपर राखेल सोयना
 अथ नाग उपर रहेल पुष्पना उपर नाच करती वृत्ती कहेवा लागी के “आंवांनी लुंव
 तोरवी ते कांद्र डुंकर नथी तेम सर्वव उपर नाचवुं ते पण डुंकर नथी, पण तेज डुंकर वे
 के जे ते महागुनाव मुनिए प्रमदारूपी वनमां मूर्तित न थदने करी बतावुं वे.” अर्ही कविउ
 पण कहे वे के “पर्वतमां, शुफामां अने मनुष्य विनाना वनमां वास करता हजारी मुनिउ
 इंद्रियोने वश करनारा थया वे, पण अति मनोहर महैलमां स्त्री पासं रहीने इंद्रियोने
 वश करनार तो एक शकटालनंदन (स्थूलत्रद्र) ज वे, के जेणे अग्निमां प्रवेश कर्यो तोपण

दाण्या नही, तरवारनी धारा जपर चाट्या पण ठेद पान्या नही, कावा सर्पना दरमां रखा पण
 डंखाया नही तथा काजवनी कोटनीमां रखा तोपण काध लाग्यो नही. वेझा रागवाळी हती,
 हमेशां तेना कहेवा प्रमाणे चावनारी हती, पड्डरस जोजन मवतुं हतुं, सुंदर चित्रशाळी हती,
 मनोहर शरीर हतुं, नव्य वयनो संगम हतो (यौवन वय हती) अने काद पण वादलांथी इयाम
 (वर्षा ऋतुनो) हतो तोपण जेणे आदरपूर्वक कामने जीत्यो एवा शुवतीने प्रतिबोध पमाफनामां
 कुशल स्थूलजड मुनिने हुं वंदन करुं तुं. हे कामदेव ! मनोहर नेत्रवादी खी तो तां मुख अत्र
 ठे, वसंत ऋतु, कोयल, पंचम स्वर तथा चंद्र ए तारा मुख्य योकाठ ठे अने विष्णु, ब्रह्मा तथा
 शिव विगरे तो तारा सेवको ठे तोपण अरे हताश ! तुं आमुनिथी केवी रीते हणायो ? हे मदन !
 तें नंदिवेण, रश्मिनेमि अने मुनीश्वर आर्द्रकुमारनी बुद्धिथी आ मुनिने पण जोया ? तें एटहुं
 पण न जाणुं के रणसंभामसां मने मारीने आ मुनि तो नेमिनाथ, जंघूस्वामी अने सुदर्शन शैवनी
 पवी चोथा यशे ? श्रीनेमिनाथथी पण शकटावसुतनो विचार करतां असे एने एकनेज वीर पुरुष
 मानीए ठीए, कारण के श्री नेमिनाथजीए तो पर्वत जपर जडने मोहने जीत्यो पण आ मुनिए तो
 मोहना घरमां दाखल अडने मोहने वश कर्यो.”

एक वखते बार वर्षना हुकावने अंते संघना आप्रहथी श्री नद्रवाहु स्वामी पांचसो साधु-
 जने दृष्टिवादनी हमेशां सात वाचना आपता हता. सात वाचनाथी पण अतुस रहेता वीजा
 साधुजं उद्दिप्त यथाथी विहार करी गया. श्री स्थूलजड एकला रखा. ते वे वस्तुए उठां दश पूर्व
 जण्या. एक वखत वंदनने माटे आवेल यक्षा साध्वी प्रमुख पोतानी बेनोने सिंहुनुं रूप देखान-
 वानी हकीकतथी खेद पामेला श्री नद्रवाहु स्वामीए स्थूलजडने कहुं के “वाचना माटे तसे
 अयोग्य हो.” पवी संघना आप्रहथी “बीजाने तमारे वाचना आपवी नही” एस कहीने बाकीनां

चार पूर्वना सूत्रथा वाचना आपी. कहुं ठे के “जंबूस्वामी वेद्वा केवली यथा तथा प्रनव प्रभु
शरयंत्रव, यशोत्रद्र, संयूतिविजय, नद्रवाहु अने स्थूलनद्र ए ठ श्रुतकेवली यथा.”

गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यस्थूलनद्रने वे स्थविर शिष्य होता. एक एतापत्य गोत्रवाला
स्थविर आर्यमहागिरि अने वीजा वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुहस्ति. तेमनो संबंध आ
प्रमाणे ठे-जिनकदप विहेद गये ठते पण आर्यमहागिरि जिनकदपनी तुलना करवा मांझी.
“जिनकदप विहेद गये ठते पण जे धीर पुरुषे जिनकदपनी तुलना करी ते मुनिउने विषे कृपण
समान अने श्रेष्ठ चारित्रने धारण करनार आर्यमहागिरिने हुं वंदन करं हुं. जेणे जिनकदपनी
परिकर्मा (तुलना) करी अने जेनी स्तवना श्रेष्ठीना घरमां आर्यसुहस्तिए करी ते आर्यमहा-
गिरिने हुं वंदन करं हुं. जेने दीधे संप्रति राजा सर्व प्रसिद्ध कृद्धि अने परम चारित्रने पाम्या
ते मुनिप्रवर श्री आर्यसुहस्तिने हुं वंदन करं हुं”. जे आर्यसुहस्ति महाराजाए साधुउंनी पासे
त्रिज्ञा मागता त्रिहुकने दीक्षा आपी हती ते त्रिहुकमरण पामीने श्रेणिकनो पुत्र कोणिक, तेनो
पुत्र उदायी, तेनी पाटे नव नंद, तेनी पाटे चंद्रगुप्त, तेनो पुत्र बिंडुसार, तेनो पुत्र अशोकश्री,
तेनो पुत्र कुणाल अने तेनो पुत्र संप्रति नामे यथो. तेने जन्मतांज तेना दादाए राज्य आप्यु.
पढी रथयात्रामां प्रवृत्त थयेल श्री आर्यसुहस्तिने जोइने तेने जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी
तेणे सवा लाख जिनालय, सवा कोफ नवीन जिनबिंब, उन्नीश हजार जीर्णोद्धार, पंचाणुंहजार
पीतलनी प्रतिमा तथा हजारोगमे दानशालाउंथी त्राण खंर पृथ्वीने पण विभूषित करी. (अही
किरणवलीकारे सवा कोफ जिननवन एम कहेल ठेते विचारवा जेवुं ठे, कारण के अंतर्वाच्य
आदिमां ‘सपादलक्ष’ एटले सवा लाख एम देखाय ठे). अनार्य देशोने पण करथी मुक्त करीने
प्रथम साधुवेष धारण करनार सेवकोने मोकली साधुउने विहार करवाने योग्य कर्मा अने पोताना
सेवक राजाउने जैनधर्मेने विषे रक्त कर्मा. तथा वस्त्र, पात्र, अन्न, दूधी आदि प्रासुक वस्तुउ जेउ

वेचता होता तेवने संप्रति राजाए कथुं के “तमे आवता जता साधुर्जनी आगल पोतानी वस्तुजं
मूकजो अने ते पुज्य जे वस्तु ग्रहण करे ते तेवने आपजो. अमारो खजानची ते वस्तुनुं तमाम
मूढ्य तथा तमारो इहित लात्र गुप्त रीते आपजो.” तेव राजानी आझाथी तेम करवा लाग्या
अने ते अशुक्र उतां पण शुक्र बुद्धिथी साधुर्जं ग्रहण करवा लाग्या.

वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुहृदितने व्याघ्रापत्य गोत्रवाला सुस्थित अने सुप्रतिबुद्ध
नामना कोटिक अने कार्कटिक एवा वे स्थविर शिष्य थया. एक क्रोन्धवार सूरिमंत्रनो जाप कर-
वाथी सुस्थितमुनि कोटिक कहेवाता होता अने कार्कंदी नगरीमां जन्मेला होवाथी सुप्रतिबुद्ध मुनि
कार्कटिक कहेवाता होता. व्याघ्रापत्य गोत्रवाला सुस्थित अने सुप्रतिबुद्ध एवा स्थविर कोटिक अने
कार्कटिकने कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यइंद्रदिन्न शिष्य होता. कौशिक गोत्रवाला स्थविर
आर्यइन्द्रदिन्नने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्न शिष्य होता. गौतमगोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्नने
कौशिक गोत्रवाला अने जातिस्मरणज्ञानवाला स्थविर आर्यसिंहगिरि शिष्य होता. कौशिक
गोत्रवाला अने जातिस्मरणज्ञानवाला स्थविर आर्यसिंहगिरिने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्य-
वज्र शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रने उत्कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रसेन
शिष्य होता. उत्कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रसेनने चार स्थविर शिष्य होता. स्थविर
आर्यनागिल, स्थविर आर्यपौमिल, स्थविर आर्यजयन्त अने स्थविर आर्यतापस. स्थविर आर्य-
नागिलथी आर्यनागिला शाखा नीकली, स्थविर आर्यपौमिलथी आर्यपौमिला शाखा नीकली, स्थविर
आर्यजयन्तथी आर्यजयन्ती शाखा नीकली अने स्थविर आर्यतापसथी आर्यतापसी शाखा नीकली.
हवे विस्तारवाली वाचनाथी स्थविरावली कहे जे. आ विस्तर वाचनामां आर्ययशोवज्रथी आ
प्रमाणे स्थविरावली जाणवी. तेमां वणा नेदो तो खेखकदोषना हेजुयूत जाणवा. वाकी स्थवि-
रोनी शाखा अने कुबो प्राये करीने एक पण हाख जणातां नथी, ते बीजां नामथी तिस्रोहिन

यथेद दृशे एम तेना जाणनारुं कहेवुं ठे. तेमां कुल एटले एक आचार्यनो परिवार समजवो अने
 गण एटले एक वाचना लेनार मुनिसमुदाय जाणवो. कहुं ठे के “एक आचार्यनी संतति ते
 कुल जाणवुं अने वे अथवा तेशी वधारे आचार्यना मुनिठ एक बीजाशी सापेक्ष वर्तता होय तो
 तेनो एक गण जाणवो.” शाखा एटले एक आचार्यनी संततिमांज उत्तम पुरुषोना जूदा जूदा
 अन्वय (वंश) अथवा विवक्षित आद्य पुरुषनी संतति जाणवी. जेम अमारी वडर नामना
 सूरिशी वडरी शाखा ठे. शिष्यना जूदा जूदा अन्वय ते कुल जाणवां. जेम चांद्रकुल, नार्गेद्रकुल इत्यादि.
 तुंगिकायन गोत्रवाला स्थविर आर्यशोत्रद्रने आ वे स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता.
 (जेना उत्पन्न थवाशी पूर्वजो दुर्गतिमां अथवा अयशरूप कादवमां पदता नथी ते अपत्य-पुत्र
 आदिक अने तेनी सरखा ते यथापत्य-पुत्र समान कहेवाय.) ते आ प्रमाणे-एक प्राचीन
 गोत्रवाला स्थविर आर्यशोत्रद्रवाहु अने बीजा मादर गोत्रवाला स्थविर आर्यसंभूतिविजय.
 प्राचीन गोत्रवाला स्थविर आर्यशोत्रद्रवाहुने आ चार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ
 प्रमाणे-स्थविर गोदास, स्थविर अग्निदत्त, स्थविर यज्ञदत्त अने स्थविर सोमदत्त. ते चारे काश्यप
 गोत्रवाला होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर गोदासशी गोदास नामनो गण नीकटयो ठे. तेनी चार
 शाखां आवी रीते कहेवाय ठे. तामलिसिका १, कोटिवर्षिक २, पुंड्रवर्धनिका ३ अने दासीखर्वटिका
 ४. मादर गोत्रवाला स्थविर आर्यसंभूतिविजयने बार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता.
 ते आ प्रमाणे-नंदनद्र १, जपनंद २, तिष्यद्र ३, यशोत्रद्र ४, सुमनोत्रद्र ५, मणिद्र
 ६, पूर्णद्र ७, स्थूलनद्र ८, कजुमति ९, जंबू १०, दीर्घद्र ११ अने पांशुद्र १२. मादर गोत्रवाला
 स्थविर आर्यसंभूतिविजयने सात शिष्या पुत्री समान प्रसिद्ध होती. ते आ प्रमाणे-यक्षा १,
 यक्षदिक्षा २, जूता ३, जूतदिक्षा ४, सेणा ५, वेणा ६ अने रेणा ७. ए साते स्थूलनद्रनी वहेनो होती.
 गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यस्थूलनद्रने वे स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ

प्रमाणे—एलापल गोत्रवाला स्थविर आर्यमहागिरि १ अने वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुह-
 स्ति २. एलापल गोत्रवाला स्थविर आर्यमहागिरिने आठ स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता.
 ते आ प्रमाणे—स्थविर उत्तर १, स्थविर वलिस्सह २, स्थविर धनाढ्य ३, स्थविर श्रीनद्र ४, स्थविर
 कौन्टिन्य ५, स्थविर नाग ६, स्थविर नागमित्र ७ अने कौशिक गोत्रवाला स्थविर पशुवृक रोहयुत
 ८. ड्रव्य, गुण, कर्म, सामान्य, विशेष अने समवाय ए ठ पदार्थने प्ररूपवाथी पडू अने उजूक
 गोत्रमां उत्पन्न थवाथी उजूक, ए पडू अने उजूकनो कर्मधारय समास कराथी पशुवृक. तेना
 प्राकृत प्रयोग ठडूवूए थाय ठे तेथी सूत्रमां तेमने कौशिक गोत्री कहेल ठे. उजूक अने कौशिक
 ए वने शब्दनो अर्थ एकज होवाथी कहेल ठे. कौशिक गोत्रवाला स्थविर ठडूवूक रोहयुतथी
 त्रैराशिक नीकदया. जीव, अजीव अने नोजीव नामे त्रण राशिने प्ररूपनारा तेना शिष्य, प्रशिष्य
 ते त्रैराशिक कहेवाय ठे. तेनी उत्पत्ति आ प्रमाणे ठे—थी वीर प्रभुना निर्वाण पठी पांचसो
 चुमालीशमे वर्षे अंतरंजिका नामे नगरीमां ब्रूतगृह जेवा वंतरना चैत्यमां रहेला श्रीयुस
 आचार्यने वांदवा माटे बीजा गामथी आवाता तेना रोहयुस नामना शिष्ये वाटीए वगळावेला पटहने
 ध्वनि सांजलीने ते पटहने स्पर्श कर्यो अने आचार्यने ते वात निवेदन करी. पठी वंठी, सर्प,
 उंदर, मृगी, वराही, काकी अने शकुनिका ए नामनी परिव्राजकनी विद्याजने उपघात करनारी
 मयूरी, नकुली, बिनाली, व्याघ्री, सिंही, उजूकी अने श्येनी ए नामनी सात विद्याजं तथा सर्व
 उपद्रवने शमावनार रजोहरण गुरु पासेथी सेलवीने वलथी नामे राजानी सत्रामां आवी पोट-
 शाल नामना परिव्राजकनी साथे वाद करावा मांड्यो. ते परिव्राजके जीव अजीव, सुख दुःख आदि
 वे राशिनूं स्थापन कर्युं. तयारे त्रण देव, त्रण अग्नि, त्रण शक्ति, त्रण स्वर, त्रण लोक, त्रण पद, त्रण
 पुष्कर, त्रण ब्रह्म, त्रण वर्ण, त्रण गुण, त्रण पुरुष, संख्या आदि त्रण काल, त्रण जातनी संख्या,
 त्रण वचन अने वली त्रण अर्थ कहेल ठे, ए प्रमाणे कहेला रोहयुसे जीव, अजीव अने नोजीव

इत्यादि त्रण राशि स्थायी. त्वारपवी तेनी विद्याउने पोतानी विद्याउ वडे जीरये वते तेणे मूकेली रासन्नी विद्याने रजोहरणथी जीतीने महोत्सवपूर्वक गुरु पासे आवी सर्व वृत्तांत कह्यो. त्वार गुरुए कळुं के “हे वत्स ! तें तेने जीरयो ते सारं कळुं, पण जीव, अजीव अन्ने नोजीव ए त्रण राशिनी स्थापना करी ते उत्सूत्र वे तेथी त्यां जडने मिथ्या दुष्कृत आप.” पवी “तेवी रीते सत्तामां पोतेज प्ररूपीने तेने केवी रीते हुं अप्रमाण करं ?” ए प्रमाणे तेने अहंकार उत्पन्न यवाथी तेणे ते प्रमाणे न कर्तुं. पवी गुरुए ठ मास सुधी राजसत्तामां तेनी साथे वाद करीने ठेवटे कुत्रिका-पणथी नोजीवनी मागणी करी. त्यां ते नहीं सववाथी जुमादीसो प्रश्न वडे तेने परास्त कर्चो. ते उतां पण कोड रीते पोतानो आप्रह न ठोकवाथी गुरुए कोषथी शुक्रवाना पात्रमांथी तेना मस्तक पर तस नाखवापूर्वक तेने संघ बहार कर्चो. त्वारपवी ते त्रैराशिक ठा निहवे अनुक्रमे वैशेषिक दर्शन प्रकट कळुं. जो के सूत्रमां रोहगुतने आर्यमहानिरिनो शिष्य कहेल ठे, परंतु उत्त-राध्ययन वृत्ति अने स्थानांगवृत्ति विगोरेमां श्री गुताचार्यानो शिष्य कहेल होवाथी अमोए पण ते प्रमाणेज लखेल ठे. तेमां तत्त्व हुं ठे ते बहुश्रुतो जाणे.

स्थविर उत्तरबलिसहशी उत्तरबलिसह नामनो गण नीकढ्यो ठे. तेनी चार शाखाउ आ प्रमाणे कहेवाय ठे. कौशांतिका १, सौरितिका २, कौटुंबीनी ३, चंदनागरी ४. वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यसुहस्तीने बार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—स्थविर आर्य-रोहण १, तद्रयश २, मेघ ३, कामर्द्धि ४, सुस्थित ५, सुप्रतिबुद्ध ६, रक्षित ७, रोहगुप्त ८, कपि-गुप्त ९, श्रीगुप्त १०, बह्मा ११ अने सोम १२. ए प्रमाणे सुहस्तीना गडने धारण करतारा आ बार शिष्यो होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यरोहणथी उद्देह गण नामनो गण नीकढ्यो. तेमांथी

१ कुत्रिक एटले त्रण लोक, तेमांनी तमाम वस्तु मळे एवी आपण एटले छकान ते कुत्रिकापण. आ राजगृहीमां देवाधिष्ठित छकान होती. त्यां नोजीव न मढ्यो.

चार शाखा અને ત કુલ નીકલ્યાં તે આવી રીતે કહેવાય છે. તે કદ શાખાઈ ? શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે—તડુંબરિકા ૧, માસપૂરિકા ૨, મતિપત્રકા ૩, પૂર્ણપત્રિકા ૪. આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—પહેલું નાગચૂત, વીજું સોમચૂત, ત્રીજું ઉત્તગઢ, ચોથું હસ્તલિત, પાંચમું નંદિજા અને ઠું પારિહાસક. આ હેઠે ગણનાં ત કુલ જાણવાં. હારિત ગોત્રવાલા સ્થવિર શ્રીગુપ્તથી ચારણ ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને સાત કુલ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે કદ શાખાઈ ? તો કે શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—હારિત-માલામારી ૧, સંકાત્તીકા ૨, ગવેયુકા ૩ અને વજનાગરી. તે આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—પહેલું વત્સલિજા વીજું પ્રીતિધર્મિક, ત્રીજું હાલિ-જા, ચોથું પુષ્યમિત્રિક, પાંચમું માલિજા, ઠું આર્યવેદક અને સાતમું કુણસલ. આ સાત ચારણ ગણનાં કુલો છે. નારદરાજ ગોત્રવાલા સ્થવિર ત્રદ્યશથી ત્રુગાટિક ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને ત્રણ કુલ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે કદ શાખાઈ તે ? તો કે શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—ચંપિજિયા ૧, ત્રિહિંજિયા ૨, કાકંદિકા ૩ અને સેવહલિજિયા. તે આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં છે ? તો કે તે આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—ત્રદ્યશિક ૧, ત્રદ્યશિક ૨ અને યશોત્રદ ૩. ૫ ત્રણ ત્રુગાટિક ગણનાં કુલો છે. સ્થવિર કામ-દિશી વેસવાટિક ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને ચાર કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે શાખાઈ કદ છે ? તો કે શાખાઈ આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—શ્રાવસ્તિકા ૧, રાઘવપાલિકા ૨, અંતરિજિયા ૩ અને દેમલિજિયા ૪. તે આ શાખાઈ છે. તે કુલો કયાં છે ? તો કે કુલો આ પ્રમાણે કહેવાય છે. તે જેમકે—ગણિક ૧, મેધિક ૨, કાર્મદિક ૩ અને ઇંદ્ર-પુરક ૪. આ વેસવાટિક ગણનાં ચાર કુલો છે. વાસિષ્ઠ ગોત્રવાલા સ્થવિર ક્ષિયુસ કાકંદિકથી માણવ ગણ નામનો ગણ નીકલ્યો છે. તેની ચાર શાખાઈ અને ત્રણ કુલ આ પ્રમાણે કહેવાય છે.

ते शाखाउ कइ वे ? तो के शाखाउ आ प्रमाणे कहेवाय वे. ते जेसके-काश्यपिका १, गौतमीका २, चाशिष्टिका ३ अने सौराष्ट्रिका. ते आ शाखाउ वे. ते कुलो कथां वे ? तो के कुलो आ प्रमाणे कहे-
वाय वे. ते जेसके-पहेलुं ऋषिगुप्तिक, वीजुं ऋषिदत्तिक अने वीजुं अन्नियंत. ए त्रण कुल
माणव गणनां जाणवां. व्याघ्रापत्य गोत्रवाला अने कौटिक तथा काकंदिक उपनामवाला स्थविर
सुस्थित अने स्थविर सुप्रतिबुद्धी कौटिक गण नामनो गण नीकदयो वे. तेनी चार शाखाउ
अने चार कुलो आ प्रमाणे कहेवाय वे. ते शाखाउ कइ वे ? तो के ते शाखाउ आ प्रमाणे कहे-
वाय वे. ते जेसके-उच्चनागरी १, विद्याधरी २, वज्री ३ अने मध्यमिका. ए चार कौटिक गणनी
शाखाउ वे. ते कुलो कथां वे ? तो के कुलो आ प्रमाणे कहेवाय वे. ते जेसके-पहेलुं वंजालस, वीजुं
वज्रालस, वीजुं वाण्डिय अने चोथुं प्रश्नवाहनक. व्याघ्रापत्य गोत्रवाला अने कौटिक तथा काकं-
दिक उपनामवाला स्थविर सुस्थित अने स्थविर सुप्रतिबुद्धना आ पांच स्थविर शिष्य पुत्र समान
प्रसिद्ध हता. ते आ प्रमाणे-स्थविर आर्यर्द्धद्रिन्न १, स्थविर प्रियप्रंथ २, काश्यप गोत्रवाला
स्थविर विद्याधरगोपाल ३, स्थविर ऋषिदत्त ४ अने स्थविर अर्हदत्त ५.

अहीं स्थविर प्रियप्रंथनो संबंध कहे वे. त्रणसो जिनन्नवन, चारसो लौकिक प्रासाद, अढा-
रसो ब्राह्मणनां घर, ढत्रीशसो बणिकनां घर, नवसो बगीचा, सातसो वाव, वसो कूवा अने
सातसो दानशालाथी विराजित अने अजमेरनी नजदीकमां आवेल एवा सुन्नटपाल राजाना
हर्षपुर नासना नगरमां एक वखत श्री प्रियप्रंथ सूरि पधार्थ. अन्यदा ब्राह्मणोए त्यां यज्ञमां वक-
राने होसवानो आरंज कर्यो. त्यारे प्रियप्रंथ सूरिए आवकना हाथमां वासकूप आधीने ते वकरा
उपर नखाववा वके तेने अंविक्काथी अविधित कर्यो. एटले ते वकरो आकाशमां रह्हीने बोलवा
लाभो के “ अरे ब्राह्मणो ! तमे मने बांधीने लाठ्यावो अने मारो होस करवा वके तमे मने
मारी नाखवा धारो वे, परंतु जो तमारी पेठे हूं निर्दय थाजं तो हूं तमने बधाने दण बारनां मारी

नाछुं. कोप पामेला हनुमाने जेम राक्षसोने माटे लंकाना किछामां कथुं हतुं तेम हुं उंचे रह्यो यको जोदया वचमां न आवती होत तो तमारे माटे पण करत. (कृष्णे कहुं ठे के) “हे नारत ! पशुनां शरीरने विषे जेटला रोमकूप ठे तेटला हजार वर्ष सुधी पशुना यात करनारा (नरकमां) पचे ठे. जो कोइ सोनातो मेरु तेमज आखी पृथ्वी दानमां आपे अने बीजो कोइ एकने जीवित आपे तो हे शुधिशिर ! ते अने सरखा । थइ शकता नथी. अर्थात् जीवित आपनार वधे ठे. मोटां एवां दानोतुं फल पण कावे करीने हीण थाय ठे, परंतु तय पामेलाने अत्रय दान आपनारना पुन्यनो कयज यतो नथी, विगेरे.” पढी लोकोए तुं कोण ठो ? तारा आत्माने प्रगट कर, एम कहुं ल्यारे तेणे कहुं “हुं अग्नि हुं. तमे मारा वाहनरूप आ पशुने फोगट शामाटे मारो ठो ? अहीं श्री प्रियग्रंथ सूरिंद्र आवेला ठे तेमने शुक्र धर्म पूवो अने मननी शुक्रपूर्वक तेने आचरो. जेम नरेन्द्रने विपे चकी अने धनुष्यधारीजमां धनंजय (अर्जुन) ठे तेम सत्यवादीजने विपे थोरी ते आचार्य एकज ठे.” पढी ब्राह्मणोए तेसना कहा प्रमाणे कहुं.

स्थविर प्रियग्रंथथी अहीं ग्रंथमा शाखा नीकली ठे. काश्यप गोत्रवाला स्थविर विद्याधरगोपालथी अहीं विद्याधरी शाखा नीकली ठे. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्येन्द्रदिन्नने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्न शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यदिन्नने वे स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—माढर गोत्रवाला आर्यशांतिसेनिक अने जातिस्वरणज्ञानवाला तथा कौशिक गोत्रवाला आर्यसिंहगिरि. माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यशांतिसेनिकथी अहीं उच्चनागरी शाखा नीकली ठे. माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यशांतिसेनिकने चार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—स्थविर आर्यसेनिक १, स्थविर आर्यतापस २, स्थविर आर्यकुबेर ३ अने स्थविर आर्यरूपिपालित. स्थविर आर्यसेनिकथी अहीं आर्य-

सेनिका शाखा नीकली ठे, स्थविर आर्यतापसयी अहीं आर्यतापसी शाखा नीकली ठे, स्थविर आर्यकुबेरयी अहीं आर्यकुबेरी शाखा नीकली ठे अने स्थविर आर्यकुषिपादितयी आर्यकुषिपादितता शाखा नीकली ठे. जातिस्मरणज्ञानवाला अने कौशिक गोत्रवाला आर्यसिंहगिरिने चार स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध हता. ते आ प्रमाणे—स्थविर धनगिरि १, स्थविर आर्यवज्र २, स्थविर आर्यसमित ३ अने स्थविर अर्हदिन्द्र ४.

अहीं स्थविर आर्यवज्रजने संबंध करहे ठे. तुंबवन नामना गाममां सुनंदा नामनी पोतानी स्त्रीने जेथान सहित (गर्भवती) मूकीने धनगिरि ए दीक्षा लीथी. सुनंदा ने पुत्र प्रसव्यो. ते पुत्रने पोताना जन्म वखतेज पितानी दीक्षा सांजलीने जातिस्मरणज्ञान उत्पन्न थ्युं. पढी माने उद्वेग आपवा माटे हमेशां रक्ता लाभ्यो. तेथी तेनी माता ए तेढ मासना थयो त्तारेज धनगिरिने आपी दीधो (वहोरायी दीधो.) तेणे गुरुना हाथमां आप्यो. गुरु ए बहु नार होवाने दीधे तेनुं वज्र नाम आप्युं. ते पारणासां रह्यो थको सांजलीने अथार अंग जण्यो. पढी ते ज्यारे त्रण वर्षेनो थयो त्तारे तेनी माता ए राजानी समझ विवादमां अनेक सुखकी—रमककां बिगेरेथी. तेने ललचाट्यो तोपण तेणे ते न दीधुं अने धनगिरि ए आपेलुं रजोहरणज दीधुं. त्तारपढी माता ए पण दीक्षा लीथी. वज्रने गुरु ए दीक्षा आपी. पढी आठ वर्षेनी आखरे एक वखत तेना पूर्व जवना सित्र जुंनक देवो ए उज्जयिनीना मार्गमां वरसाद विराम पारये ठते कूसांननी त्रिक्षा देवा सांकी ते वखते तेना अग्निमिषण्यथी आ देवपिंड ठे तेथी अकट्य ठे एम थारीने ते ग्रहण नहीं करवाथी संतुष्ट थयेला देवो ए तेने वैक्रियलब्धि आपी. तेवीज रीते बीजी वेला ए घेवर नहीं देवाथी नन्नोगमन (आकाशगामिनी) विद्या आपी. ते वज्र मुनि ए पाटलीपुरमां धन श्रेष्ठी ए करोक धन

१ माता उद्वेग पामे तो तेना पर मोह न लावतां दीक्षा देवा दे ए हेतु हतो. २ साकरकोलानी. ३ आंख मटकुं मारती न होवाथी.

सहित आपवा मांहेली अने साध्वी पासेथी वज्रना गुणोने सांजलीने 'हुं वज्रनेज वरीश' एवो
 अतिप्रह जेणे लीधो हतो एवी रुक्मिणी नामनी कन्याने प्रतियोधीने दीक्षा अपावी. अर्ही कवि
 कहे ठे के 'जे वज्र कषिण बाध्यवयमांज लीला मात्रमां मोहरूपी समुद्रने एक घुंटफो करी नारयो,
 तेने स्त्रीरूपी नदीना स्नेहजुं पूर केवी रीते चींजावी शके ?' ते वज्र स्वामी एक वखत ठुकाळमां
 संघने पटं उपर बेसाकीने सुकालवाली नगरीमां लड गया. त्यां बौद्ध राजाए जिनमंदिरोमां पुष्पना
 निषेध कर्यो हतो. (अर्ही पण किरणावली अने दीपिकामां 'बौद्धराजां एवो प्रयोग लखेजो ते ते
 विचारवा योग्य ठे.) पवी पर्युषणमां श्रावकोए विज्ञप्ति करवाथी आकाशगामिनी विद्या वरे
 साहेश्वरी पुरीमां पिताना मित्र एक मालीने पुष्प एकठां करवा माटे कर्हीने पोते हिमवत पर्वत
 उपर लहस्य देवीने धेर गया. त्यांथी लहस्यी देवीए आपेजुं महापद्म तथा हुताशन वनमांथी वीश
 लाख पुष्प सहित जूजक देवोए विकुर्वेला विमानमां बेसी सहोरसवपूर्वक त्यां आवीने जिनशा-
 सनली प्रभावना करी अने राजाने पण श्रावक कर्यो. एक दिवस ते वज्र स्वामीए क्रफता उपक्रम
 साटे जोजत पवी खावा साख कान उपर राखेली हुंजना प्रसादथी प्रतिक्रमण वखते पात द्याथी
 पोलाजुं श्टु नजदीक आवेजुं जाणीने श्री वज्रसेन नामना पोताना शिष्यने कलुं के "वार वर्षेनो
 ठुकाळ परशे अने जे दिवसे लहक सूदयवाला चावलमांथी तने त्रिदा भले ते दिवस पतीना
 दिवसनी स्वारे सुकाळ थरो एस जाणजे." एस कर्हीने तेने बीजी जगोए विहार कराड्यो अने
 पोते पोतानी साथे रहिला साधुर्जनी साथे रथावर्ते पर्वत उपर जड अनशन ग्रहण करी देवलोके
 गया. ते वखते संघषण चतुष्क अने दशमुं पूर्व विभेद गथां. (अर्ही किरणावलीकारे 'तुर्थ संहननं
 द्युधित्तं' एटले चोशुं संघषण विभेद गयुं एस कहेजुं ठे ते विचारवा जेजुं ठे, कारण के तंडुल वैचा-
 रिक वृत्ति अने दीपालिका कटप विगेरेमां चतुष्क ए प्रमाणे पाठ कहेजो ठे.) लारपनी जार

वर्षीं हुकाल पड्यो तेनी प्रांते सोपारक नगरमां जिनदत्त श्रावकना घरमां ल्हव मूढ्यवाळुं अन्न रांधीने तेनी ईश्वरा नासनी खी तेमां विष नाखती हती तेने शुरुनुं वचन कहीने श्री वज्रसेने निवाळुं. बीजे दिवसे सवारमांज वहाण वर्गे पुष्कल धान्य आववायी सुकाल थयो, अने जिनदत्त पोतानी खी तथा नारोंद्र, चंद्र, निर्हुति अने विद्याधर नामना चार पुत्र सहित दीक्षा लीधी. लारपवी ते चार शिष्योना नामथी चार शाखा प्रवृत्त थद.

गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यसमितथी ब्रह्मदीपिका नामनी शाखा नीकली थे. तेनो संबंध आ प्रमाणे थे— आजीर देशमां अचलपुरनी नजदीकमां अने कन्ना तथा वेन्ना नदीनी सभ्यमां आवेला ब्रह्मदीपसां पांचसो तापस रहैता हता. तेज्जमांनो एक पगे द्वेप करीने जमीन जपरनी जेम जल पर चाली जवथी पण गीजाया सिवाय वेन्ना नदी जतरीने पारणाने साटे जतो हतो. ते जोड ‘अहो ! आनी तपनी शक्ति केवी थे ? जैनीजमां कोड पण एवो प्रजावी नथी’ ए प्रमाणे सांजलीने श्रावकोए श्री वज्र स्वामीना मासा आर्यसमित सूरिने बोलाव्या ल्यारे तैणे कहुं के ‘आ तेनी सात्र अटप एवी पाद्वेपशक्तिज थे.’ पवी श्रावकोए ते तापसने जमवानुं आसंत्रण आरुं अने ते जमवा वेला ल्यारे तेना पण अने पाडुका (पावकी) थोड नाखवापूर्वक पोताने घेर जमाड्या. लारपवी तेजनी सांभेज श्रावको पण नदीए गया अने ते तापस पण धुष्टतातुं आलं-वन करीने नदीसां प्रवेश करतांज बुरवा लाभ्यो. ते वखते तापसोनी अप्रजाजना थद. तेज अवसरे आर्यसमित सूरिए त्यां आवीने लोकोने प्रतिबोध आपवा साटे योगचूर्ण नाखीने कहुं के ‘हे वेन्ना ! सारे पेले पार जवुं थे’ एम कहेतांज वंने कांवा एकवा थद गया. लोकोने बहु आश्चर्य थ्युं. पवी सूरि महाराजे तापसोना आश्रममां जइने तेजने प्रतिबोधी दीक्षा आपी. लारपवी ते-उथी ब्रह्मदीपिका शाखा नीकली.

आर्यमहागिरि, आर्यसुहस्ती, श्री गुणसुंदर सूरि, श्यामायं, स्कंदिलाचार्यं, रेवतीमित्र सूरिभर,
श्रीधर्म, नट्टशुस, श्रीशुस अने वज्रसूरीभर ए दश दशपूर्वीं अने श्रेष्ठ शुगप्रधानो यथा.

गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवज्रथी आर्यवज्री शाखा नीकली ठे. गौतम गोत्रवाला स्थविर
आर्यवज्रने त्रण स्थविर शिष्य पुत्र समान प्रसिद्ध होता. ते आ प्रमाणे—स्थविर आर्यवज्रसेन १,
स्थविर आर्यपद्म २ अने स्थविर आर्यरथ ३. स्थविर आर्यवज्रसेनथी आर्यनागिनी शाखा
नीकली, स्थविर आर्यपद्मथी आर्यपद्मा शाखा नीकली अने स्थविर आर्यरथथी आर्यजयंती
शाखा नीकली. वज्र गोत्रवाला स्थविर आर्यरथने कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यपुष्पगिरि शिष्य
हता. कौशिक गोत्रवाला स्थविर आर्यपुष्पगिरिने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यफट्टुमित्र शिष्य
हता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यफट्टुमित्रने वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यधनगिरि शिष्य
हता. वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यधनगिरिने कुछ गोत्रवाला स्थविर आर्यशिवभूति शिष्य
हता. कुछ गोत्रवाला स्थविर आर्यशिवभूतिने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनट्ट शिष्य होता.
काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनट्टने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनट्ट शिष्य होता. का-
श्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनट्टने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यनट्ट शिष्य होता. (अहो
बहुश्रुतनी प्रसिद्धिने पामेला किरणावलीकारने पण अनात्रोग विलसित ययुं जणाय ते, कार-
ण के जे तोसलिपुत्र आचार्यना शिष्य, श्री वज्रस्वामीनी पामे सामा नव पूर्व नणेल्ला अने नामथी
श्री आर्यरक्षित होता ते जूदा ठे अने आ श्रीवज्र स्वामीथी शिष्य, प्रशिष्यनी गणनाथी नवमी
पाठे यथेल आर्यरक्ष नासे ते पण जूदा ठे. ए प्रमाणे आर्यरक्षित अने आर्यरक्षनो स्फुट जेद
यूली जइने आर्यरक्षने ठेकाणे आर्यरक्षितनी हकीकत लखी दीधी ठे.) काश्यप गोत्रवाला
स्थविर आर्यरक्षने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यनाग शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्य-
नागने वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्यजेद्विल शिष्य होता. वासिष्ठ गोत्रवाला स्थविर आर्य-

जेहलिते माढर गोत्रवाला स्थविर आर्यविश्व शिष्य होता. माढर गोत्रवाला स्थविर आयावशुन
 गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यकालिक शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यकालिकने गौतम
 गोत्रवाला आ वे स्थविर शिष्य होता. स्थविर आर्यसंपलित अने स्थविर आर्यनद्र. गौतम
 गोत्रवाला आ वे स्थविरने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यवृद्ध शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला
 स्थविर आर्यवृद्धने गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यसंपलित शिष्य होता. गौतम गोत्रवाला
 स्थविर आर्यसंपलितने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यहस्ती शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला
 स्थविर आर्यहस्तीने सुवत गोत्रवाला स्थविर आर्यधर्म शिष्य होता. सुवत गोत्रवाला स्थविर
 आर्यधर्मने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यसिंह शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्य-
 सिंहने काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यधर्म शिष्य होता. काश्यप गोत्रवाला स्थविर आर्यधर्मने
 स्थविर आर्यसंजित शिष्य होता.

(अर्हंथी 'वंदासि फणुमिचं' इत्यादि चौद गाथांते तेनो अर्थ घणो खरो उपर कहेवाड
 गयो ते, पण तेज हकीकत फरीने पद्यमां संप्रहीत करेली होवाथी तेनो अर्थ पण फरीने लख्यो
 ते तेथी पुनसक्तिनी शंका करवी नही.) चौद गाथानो शब्दार्थ नीचे प्रमाणे ते.

गौतम गोत्रवाला फट्टुमित्रने, वासिष्ठ गोत्रवाला धनगिरिने, कुह गोत्रवाला शिवचूतिने
 तथा कौशिक गोत्रवाला दुर्जय कृष्णने वांडुं तुं. १. तेसने मस्तक वडे वांटीने काश्यप गोत्रवाला
 नद्रने, काश्यप गोत्रवाला नद्रने अने काश्यप गोत्रवाला रक्षने पण वांडुं तुं. २. गौतम गोत्रवाला
 आर्यनागने, वासिष्ठ गोत्रवाला जेहलिते, माढर गोत्रवाला विशुने अने गौतम गोत्रवाला कालि-
 कने वांडुं तुं. ३. गौतम गोत्रवाला कुमार संपलितने तथा आर्यनद्रने वांडुं तुं तेमज गौतम गोत्र-
 वाला स्थविर आर्यवृद्धने वांडुं तुं. ४. तेसने मस्तक वडे वांटीने स्थिर सत्त्व, चारित्र अने ज्ञानथी

जनालानो प्रथम सास एटवे फाट्युन, तेना शुक्लपद्मां कावगत थया ते एवा काश्यप गोत्रवाला
 आर्यहस्तीने हुं वांडुं हुं. ६. शीलवढिथयी संपन्न अने जेना दीक्षामहोत्सवमां देवोए जेमना
 उपर श्रेष्ठ उत्तम वन्न धारण कथुं हतुं एवा सुवत गोत्रवाला आर्यधर्मेने वांडुं हुं. ७. काश्यप गोत्र-
 वाला आर्यहस्तीने तथा सोई साधक आर्यधर्मेने वांडुं हुं तेमज काश्यप गोत्रवाला आर्यसिंहने
 तथा काश्यप गोत्रवाला आर्यधर्मेने पण वांडुं हुं. ८. तेमने सस्तक वडे वांद्दीने स्थिर सत्त्व, चा-
 रित्र अने ज्ञानशी संपन्न एवा गौतम गोत्रवाला स्थविर आर्यजंबूने वांडुं हुं. ९. मथुर एवा सरल-
 पणाय (माथाना त्यागे) करीने संपन्न तथा ज्ञान, दर्शन अने चारित्रे करीने युक्त एवा काश्यप गोत्र-
 वाला स्थविर नंदितने पण वांडुं हुं. १०. त्यारपटी स्थिर चारित्रवाला अने उत्तम सभ्यत्तन अने सत्त्वशी
 युक्त एवा माढर गोत्रवाला देवर्द्धिगणि क्षमाश्रमणेने वांडुं हुं. ११. त्यारपटी अनुयोगना धारक,
 धीर, मतिना सागर अने सह्य सत्त्ववंत एवा बह गोत्रवाला स्थिरगुप्त क्षमाश्रमणेने वांडुं हुं. १२.
 त्यारपटी ज्ञान, दर्शन अने चारित्रिने विषे सुस्थित, गुणशी मोटा अने गुणवंत एवा स्थविर कुमार-
 धर्म गणिने वांडुं हुं. १३. सूत्रार्थरूप रत्नशी नरेला तथा क्षमा, दम अने मार्दव गुणोए करीने
 संपन्न एवा काश्यप गोत्रवाला देवर्द्धि क्षमाश्रमणेने वांडुं हुं. १४.

एवी रीते जगद्गुरु चट्टारक श्री हीरविजय सूर्यश्वरना शिष्यरत्न महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय
 गणिना शिष्योपाध्याय श्री विनयविजय गणिण रत्नेली श्री कदपसूत्रनी सुवोधिका नामनी टीकामां
 आवसुं व्याख्यान समाप्त थयुं तेमज स्थविरावली नामे आ वीजो अधिकार पण पूर्ण थयो. श्रीरस्तु.

॥ अथ नवमं व्याख्यानं प्रारभ्यते ॥

हवे सामाचारीरूप त्रीजी वाचना कहेतां प्रथम पर्युषणा क्यारे करवी ते कहे वे.

१ ते कावने विषे अने ते समयने विषे वर्षाकावना एक मास अने वीश दिवस गया वाद

२ “मिजमद्वयसंपन्नं” एतो अर्थ टीकाकारे “मदुना मथुरेण मार्दवेन माथाल्यागेन संपन्नम्” एवो कर्यो वे. २ इ द्विद्येने दमवी ते.

श्रमण जगवान् श्री महावीरे चोमासासां पर्युषणापर्वं कर्तुं वे. १. हे वृज्य ! त आ कारणथा एम
 कहेवाय ठे के वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद श्रमण जगवान् श्री महावीरे
 चोमासासां पर्युषणापर्वं कर्तुं वे ? ए प्रमाणे शिष्ये प्रश्न कर्थे ठते गुरु उत्तर आपवाने मूत्र कहे
 ठे (उत्तर आपे ठे). जे कारणशी प्राये गृहस्थोनां घर सादनीशी ठांकेलां होय वे, चूनाशी
 थोलेलां होय वे, वास विगोरेशी आढादित करेलां होय वे, लाण आदिशी लीपेलां होय वे, हुत्ति
 (वाफ) करवा विगोरेशी गुस करेलां होय वे, विषम भूमिने खोदीने सरखां करेलां होय वे,
 पाषाणना कटकाशी बसीने कोमल (लीसां) करेलां होय वे, सुगंधी माटे दूषशी वासित करेलां
 होय वे, परनालरूप पाणी जवाना मार्गवालां करेलां होय वे अने खावो खोदवी राखेलां होय वे;
 एवी रीते (गृहस्थोए) पोताना माटे घर अचित्त करेलां होय वे, ते कारणशी हे शिष्य ! एम कहेवाय वे
 के वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद श्रमण जगवान् श्री महावीरे चोमासासां पर्युष-
 णापर्वं कर्तुं वे. २. तेवीज रीते गणधरोए पण वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद चोमा-
 सासां पर्युषणापर्वं कर्तुं ठे. ३. जेवी रीते गणधरोए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद
 पर्युषणापर्वं कर्तुं तेवी रीते गणधरना शिष्योए एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं. ४. जेवी रीते गणधरना शिष्योए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं तेवी रीते स्थविरोए पण वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणा-
 पर्वं कर्तुं. ५. जेवी रीते स्थविरोए वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद पर्युषणापर्वं
 कर्तुं तेवी रीते आर्यपणाए करीने अथवा ब्रतस्थविरपणाए करीने वर्तता एवा जे आ (हस-
 णांता) श्रमण निग्रथो विहार करे ठे ते पण वर्षाकालना एक मास अने वीश दिवस गया बाद

१ एक मास ने वीश दिवस पढी पर्युषणा करवी एटले लां चोमासानो बाकीनो काल स्थिति करवानुं कहेवुं, जेवी
 ते आरंजना निमित्त मुनि न थाय. आ रहस्य ठे.

પર્યુષણપર્વ કરે છે. ૬. જેવી રીતે હાલના સમયમાં જે આ શ્રમણ નિર્વૃથો પણ વર્ષાકાલના એક માસ અને વીશ દિવસ ગયા વાદ ચોમાસામાં પર્યુષણપર્વ કરે તે તેવી રીતે અમારા પણ આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો પર્યુષણપર્વ કરે છે. ૭. જેવી રીતે અમારા આચાર્યો અને ઉપાધ્યાયો પર્યુષણપર્વ કરે છે તેવી રીતે અમે પણ વર્ષાકાલના એક માસ અને વીશ દિવસ ગયા વાદ ચોમાસામાં પર્યુષણપર્વ કરીએ છીએ. તેની (જાદરવા સુદિ ૫ ની) પહેલાં પણ પર્યુષણપર્વ કરવું કહ્યે છે, પરંતુ તે (જાદરવા સુદિ ૫ ની) રાત્રિ અતિક્રમવી (હજાંઘવી) કહ્યે નહીં. ૮.

ત્યાં પરિ-સામસ્થ્યેન ઇટલે સર્વ પ્રકારે અને ઉષા-વસનં ઇટલે વસવું તે પર્યુષણ. તે વે પ્રકારની છે. એક યહિજ્ઞાતા (યહસ્યોઽ જાણેલી) અને વીજી યહજ્ઞાતા (યહસ્યોઽ નહીં જાણેલી). તેમાં યહજ્ઞાતા ઇ તે કે જેમાં વર્ષા (ચોમાસા)ને યોગ્ય પીઠ, ફલક આદિ પ્રાપ્ત કર્યે ઠલે કટપમાં કહેલ દ્રવ્ય, કૈન, કાલ અને જાવરૂપ સ્થાપના કરવામાં આવે છે, અને તે આઘાદ પૂર્ણિમાની અંદર કરવામાં આવે છે, પરંતુ યોગ્ય કૈનના અન્નાવે પાંચ પાંચ દિવસની હુદ્ધિથી દશ પર્વતિથિના ક્રમવહે શ્રાવણ વદિ અમાસ સુધી જ કરવામાં આવે છે. યહિજ્ઞાતા પણ વે પ્રકારની છે. એક સાંવત્સરિક કૃત્યવિશિષ્ટા ઇટલે સાંવત્સરિક કૃત્યોઽ કરીને શુક્ત અને વીજી યહિજ્ઞાતમાત્રા ઇટલે માત્ર યહસ્યોઽ જાણેલી. તેમાં સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ, લોચ, અઠમનો તપ, સર્વ જિનેશ્વરોની ત્રિક્તિપૂજા અને સંવતું અરસપરસ સ્વામતું ઇ સાંવત્સરિક કૃત્યો છે અને તે કૃત્યોઽ કરીને શુક્ત ઇવી પર્યુષણ જાદરવા સુદિ પંચમીને દિવસે જ અને કાલિકાચાર્યના આદેશથી ચતુર્થીને દિવસે પણ કરવામાં આવે છે. માત્ર યહસ્યોઽ જાણેલી તે ઇ તે કે જે વર્ષમાં અધિક માસ હોય તે વર્ષમાં ચોમાસાના દિવસથી માંત્રીને વીશ દિવસે સુનિ અમે અહીં રહ્યા છીએ. ઇસ પ્રશ્ન કરનાર યહસ્યોની આગલ કહે છે. તે પણ જૈન ટીપણને અનુસાર

* આ પર્યુષણ વાર્ષિક પર્વરૂપ સમજવી. ૧ પાટલો. ૨ પાટ. ૩ અહીં કહ્ય વાન્દે વૃહત્ કહ્યાદિ લેવું.

करेछुं ठे. दाखला तरीके 'अन्यदा पर्युषणानो दिवस आन्धे ठते आर्यकालक सूरिण झादि-
वाहनने कहुं के चादरवा सुदि पंचमीए पर्युषणा ठे इत्यादि' पर्युषणाकदपनी चूर्णिमां ठे. वली
शादिवाहन राजा जे आवक हतो ते कालक सूरिने आवेला सांजलीने सन्मुख जवा नीकद्वो
अने अमण संघ पण नीकद्वो. महा विभूतिए कालक सूरिण प्रवेश कयो अने प्रवेश करीने
कहुं के 'चादरवा सुदि पंचमीए पर्युषण करवी.' अमण संघे ते कव्वल कयुं. ल्यारे राजाए कहुं के
'ते दिवसे लोकाहुवतिण इंद्रमहोत्सव होवाथी पर्युषणा थद शकरो नहीं, तो ठठने दिवसे पर्यु-
षणा करीए.' आचार्य कहुं के '(पंचमी) अतिक्रमवी न जोइए.' ल्यारे राजाए कहुं 'आगत
चोथने दिवसे पर्युषणा करीए.' ल्यारे आचार्य कहुं 'ए प्रमाणे हो.' पठी चोथे पर्युषणा करी.
ए प्रमाणे शुगप्रधाने कारणे चोथ प्रवर्तवी, अने ते सर्वसाधुने मान्य ठे. इत्यादि निशीथ चूर्णिमा
दशमा उद्देशमां कहुं ठे. एकी रीते ज्यां कोइ जगोए पण पर्युषणानुं निरूपण आवे लां चाइपद
संबंधीज जाणहुं, परंतु कोइ पण आगमने विषे 'चाइवयसुरुपंचमीए पज्जोसविज्जइत्ति' एटवे
चादरवा सुदि पंचमीए पर्युषणा करवी ए पाठनी माफक 'अत्रिविद्विअवरिसे सावणसुरुपंचमीए
पज्जोसविज्जइत्ति' एटवे अत्रिवर्द्धित वर्षेमां आवण सुदि पंचमीए पर्युषणा करवी एवो पाठ उप-
लब्ध थतो नथी. तेथी कार्तिक मासथी प्रतिवळ चतुर्मासिक कृत्य करवामां जेम अधिक मास
प्रमाण नथी तेम चादरवा मासथी प्रतिवळ पर्युषणा करवामां अधिक मास प्रमाण नथी, माटे कदा-
ग्रहने ठोनी दे. वली अधिक मास हुं कागभो चक्रण करी गयो ठे ? अथवा हुं ते मासमां पाप
लागतुं नथी के बूख लागती नथी ? इत्यादि उपहास्य करीने तां पोतानुं देलापणुं प्रकट न
कर, कारण के तुं पण अधिक मास होते ठते एटवे तेर मास ठते सांवत्सरिक खामणामां 'चार-
सएहं मासाणुं' इत्यादि बोलतां अधिक मासनो अंगीकार करतो नथी. ए प्रमाणे चतुर्मासिक
खामणामां अधिक मास होय तोएण 'चउएहं मासाणुं' इत्यादि अने पाक्षिक खामणामां अधिक

તિથિ હોય તોપણ ‘પન્નરસપદ્મ’ દિવસાણું^૧ એ પ્રમાણે તું બોલે છે. તેવીજ રીતે નવ કલ્પ લંહાર
 આદિ લોકોત્તર કાર્યને વિષે પણ બોલાય છે. (દશ કલ્પ કહેવાતા નથી.) વલી ‘આસાદે માસે હુપયા’
 ઇલાદિ, સૂર્યચારને વિષે પણ તેમજ કહેવાય છે. લોકમાં પણ દીવાલી, અક્ષયતુતીયા આદિ પર્વને વિષે
 તેમજ ધ્યાજ ગણવાં આદિને વિષે અધિક માસ ગણાતો નથી, તે પણ તું જાણે છે. વલી સર્વે શુભ
 કાર્યો અધિક માસ નપુંસક છે તેથી તેમાં ન કરવાં એમ કહીને ડ્યોતિઃશાસ્ત્રમાં તેનો નિર્બેધ કરેલો
 છે. વલી વીજો માસ અધિક હોય તેની વાત તો બાજુ પર રહો, પણ જો ત્રાદરવો માસ અધિક હોય
 તોપણ પહેલો ત્રાદરવો અપ્રમાણજ છે (એટલે વીજા ત્રાદ્રપદમાં સંવત્સરીપર્વ કરવામાં આવે
 છે). જેમ ચતુર્દશી અધિક હોય તો પહેલી ચતુર્દશીને લેવામાં નહીં ગણીને વીજી ચતુર્દશીએ
 પાક્કિક કલ્પ કરવામાં આવે છે તેમ અહીં પણ જાણવું. વલી જો એમ હોય તો ‘અપ્રમાણ (અધિ-
 ક) માસમાં દેવપૂજા, મુનિદાન અને આવશ્યક આદિ કાર્ય પણ ન કરવાં જોઈએ’ એમ કહે-
 વાને તારા અધરોષ્ટને ચપલ ન કર; કારણ કે દિનપ્રતિબદ્ધ દેવપૂજા, મુનિદાન વિગેરે કલ્પ છે
 તે તો હમેશાં કરવાંજ જોઈએ અને જે સન્ધ્યા આદિ સમયપ્રતિબદ્ધ આવશ્યક આદિ કલ્પ છે તે પણ
 દરેક સંધ્યાસમય પામીને કરવાંજ જોઈએ અને ત્રાદ્રપદ આદિ માસથી પ્રતિબદ્ધ જે કલ્પો છે તે કે
 ત્રાદ્રપદ હોય તો કયા ત્રાદ્રપદમાં કરવાં ? તેના વિચારમાં પ્રથમ ત્રાદ્રપદને અવગણીને (નહીં
 ગણીને) વીજા ત્રાદ્રપદમાં તે કરવાં એમ સમ્યક્ પ્રકારે વિચાર કર. વલી જો, અત્રેત એવી
 વનસ્પતિ^૨ પણ અધિક માસ અંગીકાર કરતી નથી, જેથી અધિક માસને ત્યજીને વીજા માસમાં
 પુલ્પિત થાય છે. જે માટે આવશ્યક નિર્શુકિમાં કહ્યું છે કે-જઈ પુલ્પા કણિયારા, ચૂઅગણા અહિ-
 માસયમિ ઘુઠમિ । તુહ ન લ્લમં પુલ્લેજં, જદ પ્વંતા કરિતિ કમરાદં ॥ ૧ ॥ ત્રાવાર્થ-હે આપ્ર વુદ્ !

૧ વ્યાજ, જાહું, પનાર વિગેરેમાં હિંડ માસની ગણતરી હાલમાં અધિક માસનું વધારે દેવા દેવામાં આવે છે તે
 નવીન પ્રવૃત્તિ છે તેથીજ તેવો કરાર લલ્લવો પડે છે.

अधिक मासनी उद्घोषणा थये ठते कदि कणेरनां फूल तो फूले पण तने फूलवुं घटे नहीं, केमके तेशी तुह जातिनां व्हो तारी हांसी करशे. वली कोइ 'अत्रिवह्निअंमि वीसा इअरेसु सवीसइ-मासे' ए वचनवल वडे मास अधिक होय लारे वीश दिवसेज लोच आदि कृत्य शुक्त पर्युषणा करे ते ते पण अशुक्त ठे, कारण के 'अत्रिवह्निअंमि वीसा' ए वचन यहिहात (पर्युषणा) सावनी अपेक्षाए ठे. अन्यथा 'आसाढमासिए पजोसविंति एस उरसगो, सेसकाढं पजोसविंताए' अव-वाउति' एटले आषाढ मासमां पर्युषणा करवी ए उरसगं ठे अने वाकीना कालमां पर्युषणा करवी ए अपवाद ठे. एवा श्री निशीथ चूर्णिना दशमा उद्देशाना वचनश्री आपाढ पूर्णिमाएज लोच आदि कृत्य शुक्त पर्युषणा करवी जोइए. (पण ते चतुर्मास रहेवानी अपेक्षानुं वचन ठे, कृत्यदित्रिष्ट पर्युषणा करवा माटे नशी तेशीज तेस करवामां आवहुं नशी.) आ संबंधमां वधारे कहेवाथी सहुं. कटपने विषे कहेवी ड्रव्य, हेत, काल अने जावरूप स्थापना आ प्रमाणे ठे. ड्रव्य स्थापना-तुण, कगल, वार, मद्धकं आदिनो परिजोग करवो अने सचित आदिनो त्याग करवो. तेमां सचित ड्रव्य एटले अति श्रद्धावाला राजा अने राजाना प्रधान सिवाय शिष्यने दीक्षा आपवी नहीं, अचित ड्रव्य एटले वल्ल आदि ग्रहण करवां नहीं अने मिश्र ड्रव्य एटले उपधि सहित शिष्य ग्रहण करवो नहीं. हेतस्यापना-एक योजन अने एक गाउ (पांच गाउ जहुं आवहुं कटपे) अने गलानने माटे वैद्य, औषध आदिना कारणे चार अथवा पांच योजन कटपे. कालस्थापना-चार मास रहेहुं ते अने जावस्थापना-क्रोध आदिनो विवेक (त्याग) अने ईर्ष्यासिति आदिने विषे उपयोग. ८.

२ चोमासुं रहेला साधु अथवा साध्वीउने चारे दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाउनो (एटले पांच गाउनो) अवग्रह कटपे. अवग्रह करीने 'अहालन्दमिव' कहुं ठे तेमां अथ

ए अद्यय ठे अने लन्द शब्द वने काव जाणवो. तेमां जेटला वखतमां चीनो हाथ सुकाइ जाय तेदला कालने जघन्य लन्द कहे ठे, पांच अहोरात्रिने उत्कृष्ट लन्द कहे ठे; अने तेनी वच्चेना कालने सध्यम लन्द कहे ठे. लन्द काल सुधी पण एटले तेदलो वखत पण अवग्रहने विषे रहैवुं कदपे, पण अवग्रहशी बहार रहैवुं कदपे नहीं. अपि शब्दशी अलन्दमपि एटले बहु काल सुधी ठ मास एक साथे अवग्रहमां रहैवुं कदपे, पण अवग्रहनी बहार रहैवुं कदपे नहीं. गजेन्द्रपद आदि पर्वतनी सेखलानां ग्रामोने विषे रहैला साधु साध्वीजने उपश्रयशी तए दिशामां (जवानो) अढी कोश अने जवा आववानो पांच कोशनो अवग्रह होय ठे. अही “विदिशामां” एम कहैवुं ठे ते व्यावहारिक विदिशानी अपेक्षाए ठे, कारण के नैश्चयिक विदिशाउनुं एक प्रदेशपणुं होवाथी त्यां जवानो असंजव ठे. अटवी (जंगल), जल आदिथी व्याघात थये तते त्रण दिशानो, वे दिशानो अथवा एक दिशानो अवग्रह जाववो (समजवो). ए.

३ चोमासुं रहैला साधु अथवा साध्वीजने चारे दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाज त्रिहाचर्याए जवुं आववुं कदपे. १०. ज्यां नदी नित्य पुष्कल पाणीवावी होय अने नित्य वहेती होय त्यां सर्व दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाज त्रिहाचर्याए जवुं आववुं कदपे नहीं. ११. कुणाला नामनी नगरीने विषे ऐरावती नामनी नदी हमेशां वे गाज वहेती ठे, तेवी नदी थोहुं (उडुं) पाणी होवाथी जलधवी कदपे ठे के ज्यां आ प्रमाणे करी शकाय. केवी रीते करी शकाय ? ते कहे ठे—एक पग जलमां राखीने अने बीजो पग स्थल उपर राखीने एटले पाणीथी उपर अथर राखीने—आवी रीते जो जड शकाय तो चारे दिशा अने विदिशामां एक योजन अने एक गाज (त्रिहा निमित्ते) जवुं आववुं कदपे. १२. ज्यां पूर्वोक्त रीति प्रमाणे न जड शकाय त्यां साधुने चारे दिशा अने विदिशामां तेदलुं जवुं आववुं कदपे नहीं अने ज्यां ए

प्रमाणे न करी शकाय अने पाणी विलोकीने जवुं पके त्यां जवुं कढपे नहीं. जंघार्ध सुधी पाणी होय ते दकसंघट कहेवाय, नात्रि सुधी पाणी होय ते लेप कहेवाय अने नात्रिथी जपर होय तो लेपोपरि कहेवाय. त्यां दोष कालमां त्रण वार दकसंघट थये वते क्षेत्र हणाय नहीं एटले त्यां जवुं कढपे ए दाव जाणवो. वर्षाकालमां सात वार दकसंघट थाय तोपण क्षेत्र हणाय ठे. लेप तो एक पण होय कालमां चोथो अने वर्षाकालमां आठमो दकसंघट थये वते क्षेत्र हणाय ठे. लेप तो एक पण होय तो क्षेत्रने हणे ठे तेथी नात्रि सुधी जल होय तो जवुं कढपे नहीं तो पढी लेपोपरि एटले नात्रिनी जपर जल होय तो तेनी तो वातज श्री करवी ? १३.

४ चोमासुं रहेला कोड साधुने गुरए आ प्रमाणे प्रथमथी कही राखेळुं होय के 'हे शिष्य ! गलान साधुने अमुक वस्तु दावी आपजे.' त्यारे ते साधुने (ते वस्तु) दावी आपवी कढपे, पण तेने पोताने ते वापरवी कढपे नहीं. १४. चोमासुं रहेला कोड साधुने गुरए आ प्रमाणे प्रथमथी कहेळुं होय के 'हे शिष्य ! (अमुक वस्तु) तुं पोते लेजे', त्यारे तेने लेवी कढपे, पण तेने (वीजाने) आपवी कढपे नहीं. अर्थात् एस कहेळुं होय के 'तुं पोतेज लेजे, गलानने वीजो आपशे'. त्यारे तेने पोताने लेवुं कढपे, पण आपवुं कढपे नहीं. १५. चोमासुं रहेला कोड साधुने गुरए प्रथमथी कही राखेळुं होय के 'हे शिष्य ! तुं दावी आपजे अने तुं पोते पण देजे.' त्यारे तेने दावी आपवुं पण कढपे अने लेवुं पण कढपे. अर्थात् तुं आपजे अने लेजे एस कही राखेळुं होय तो आपवुं अने लेवुं ए वंने पण कढपे ठे. १६. ५ चोमासुं रहेला (अमुक) साधु अने साध्वीउने (विगय लेवी) कढपे नहीं. ते साधु साध्वी केवा ? तो के हृष्ट एटले तरुण अवस्थाने लीये समर्थ, (तरुण पण केटलाक रोगी अने निर्वल शरीरवाला होय ठे तेथी कहेळुं ठे के) आरोग्य अने वलवंत शरीरवाला साधु-उने आ हवे पढी कहेवामां आवशे एवी नव रसे करीने प्रधान विकृतिउं (विगड्डे) वारंवार खावी कढपे नहीं. ते विकृतिउं आ प्रमाणे जाणवी-उध १, दही २, माखण ३, बी ४,

तेल ५, गोव ६, मध ७, मद्य ८ अने मांस ९. अन्नोदणः करवाथा कारण कल्पे ते एम समजतुं अने नवना ग्रहण करवाथी कोइ दिवस पक्वान्नं पण ग्रहण कराय ठे. तेमां विकृतिउ सांचयिका अने असांचयिका ए वे प्रकारनी ठे. तेमां दुध, दही, पकवान ए नामनी बहु काल सुधी राखी शकाय नहीं ते असांचयिका जाणवी. रोगना कारणे, गुरु, बाल आदिने उपग्रह करवाने अर्थे अथवा श्रावकना निमंत्रणथी ते देवी. वी, तेव अने गोव ए नामनी त्रण विकृति सांचयिका जाणवी. ते त्रण विकृति प्रतिवाजता गृहस्थीने कहेतुं के 'हजु घणो वखत रहेवतुं ठे' तेशी अमे भलात आदिने साटे दहशुं. 'त्यारे ते गृहस्थी कहे के 'चोमासा सुधी लेजो, ते घणी ठे.' त्यारे ते देवी अने बाल आदिने देवी, पण तरुणने आपवी नहीं. जो के मध, मांस अने माखणनो (मुनिने) जावजीव सुधी त्याग होय ठे तोपण अत्यंत अपवाददशामां बाह्य परिजोग विगेरेने साटे कोइ दिवस ग्रहण करवी, पण चोमासामां तो सर्वथा निषेध ठे. १७.

६ चोमासुं रहेला साधुर्जने विषे वैयावच्च करनारा मुनिए गुरुने प्रथमथी एम कह्ती राखेजुं होय के 'हे जगवन् ! भलानने साटे कांड वस्तुनो खप ठे ?' ए प्रमाणे वैयावच्च करनार कोइ मुनिए पूज्ये ठते ते गुरु कहे के 'भलानने वस्तु जोइए ठीए ? जोइती होय तो भलानने पूढो के दुध विगेरे कटली विगयनो तमने खप ठे ?' ते भलाने पोताने जोइता प्रमाणमां कहे ठते ते वैयावच्च करनार गुरुनी पास आवीने कहेतुं के 'भलानने आटली वस्तुनो खप ठे.' त्यारे गुरु कहे के 'जेटुं प्रमाण ते भलान कहे ठे तेटला प्रमाणमां ते विगय तारे देवी.' पढी ते वैयावच्च करनार गृहस्थ पास मागे अने मागणी करतां वैयावच्च करनार दुध विगेरे ते वस्तु प्राप्त थाय तो पढी भलाने कहा प्रमाण जेटली मले एटले 'राखो, थयुं' एम गृहस्थने कहे. गृहस्थ एम कहे के 'हे जगवन् ! 'थयुं' एम केस कहो ठो ?' त्यारे साधु कहे के 'भलानने एटलो ज खप ठे.' आ प्रमाणे कहेता साधुने कदाच गृहस्थ कहे के

‘हे आर्य साधु ! तसे ग्रहण करो. भवाने जो जन कर्माबाद पम्पनाश आदिक जे कांड वधे ते तमे खाजो, दुध आदिक पीजो.’ क्वचित् पाहिसित्तिने बढवे दाहिसित्ति जोवामां आवे ठे. त्यारे एम अर्थ करवो के ‘भवाने’ जो जन कर्मा बाद जे कांड वधे ते तमे खाजो अने चीजाने आपजो. एम तेणे (ग्रहस्थे) कहे ठे ते अधिक वेतुं कटपे; पण भवाननी निश्चाए यळिथी पोनाने माटे वेतुं कटपे नही. भवानने माटे मागी आणेल आहारादि मंदजीमां आणुं नही. १८.

७ चोमासुं रहवेला साधुने ते प्रकारनां अनिंदनीय धरो जेवां के तेउं अथवा चीजाउं आर्य करेलां होय, प्रत्ययवंत अथवा प्रीति उपजावनारां होय, अथवा दानने विवे स्थिरनां होय, निश्चे अहीं मने मलशे एवो उपां विश्वास होय, उपां सर्व यतिउंनो प्रवेश संमन होय, जेने वणा साधुं संमत (दृष्ट) होय अथवा उपां धरनां घणां मनुष्योने साधुं संमत होय तया उपां दाननी आझा दृष्ट राखी होय अथवा सर्व साधुं सरखा ठे एम धरीने उपां लवु शिष्य पण दृष्ट होय, परंतु मुख जोडने टीळुं करातुं न होय तेवां धरने विवे जोडनी वस्तु अणदीवे आ प्रमाणे कहेतुं कटपे नही के ‘हे आधुष्मन् ! आवस्तु ठे ?’ एम नहीं जोयेची वस्तुने माटे पुजुं कटपे नहीं ए अर्थ जाणवो. ‘हे जगवन् ! ते शामाटे ?’ ए प्रमाणे शिष्ये प्रश्न करावथी मरु कहे ठे के ‘अहो वान् गृहस्थ मूढ्य वडे लावे अने जो मूढ्य वडे न मझे तो घणी श्रद्धाने लोथे चोरी पण करे. कृपणना धेर वस्तु अणदीवे पण मागवामां दोष नथी. १९.

८ चोमासुं रहवेला हमेशां एकासणुं करनार साधुने सूत्र पौरुषी कीधा पवी एक वार गोचरी जवाना कावे गृहस्थनुं धर कटपे ठे एटवे ज्ञात अने पाणीने अर्थे गृहस्थना धरमांशी नीरुजुं अने प्रवेश करवो कटपे ठे, पण बीजी वार कटपे नही. अन्यत्र कहेतां आचार्य आदिनी वैगहस्थ करनाराउने वर्जीने ए अर्थ ठे; तेउं जो एक वार जो जन करवा वडे वैगहस्थ करी न हाके तो वे वार पण जो जन करे, कारण के तपथी वैगहस्थ श्रेष्ठ ठे. आचार्यनी वैगहस्थ करनारा, जग-

ध्यायनी वैयावृत्य करनार, तपस्वीनी वैयावृत्य करनार तेमज भवाननी वैयावृत्य करनार साधु-
 जने वर्जीने वीजा साधु एक बार चोजन करे. ज्यां सुधी ठयंजन कहेतां मूढ, दाढी, बगल आदिना
 बाल न आठ्या होय त्यां सुधी शिष्य अने शिष्याने पण वे वखत चोजन करवासां दोष नथी.
 अथवा जे वैयावृत्य करनार होय ते वैयावृत्यकर जाणवो. (तेने पण वे बार कढपे ठे.) आचा-
 र्यश्च वैयावृत्यश्च आचार्यवैयावृत्यौ. एवी रीते उपाध्याय आदिने विषे पण जाणवुं. तेथी आचार्य,
 उपाध्याय, तपस्वी, भवान अने दधु शिष्यनी वैयावृत्य करनाराने वे वखत चोजन करवासां पण
 दोष नथी ए अर्थ समजवो. २०.

चोमासुं रहेला एकांतरे उपवास करनार साधुने आ हवे पढी कहीशुं एटवुं विशेय ठे. ते
 सवारसां गोचरी जवा साटे (उपाश्रयथी) नीकलीने पहेलांज शुक्र प्रासुक आहार (आणी)
 खादने, लाश आदिक पीदने, पातरांने निर्देष करीने-त्रस्त्रथी लुही नाखीने अने प्रमाजीने-योद
 नाखीने ते जो चलावी शके तो तैटलाज चोजन वने ते दिवसे रहैवुं कढपे ठे. जो ते साधु
 आहार योको यवाथी न चलावी शके तो तेने वीजी बार गृहस्थने घेर जात पाणीने साटे नीक-
 लवुं अने पेसवुं कढपे ठे. २१. चोमासुं रहेला नित्य ठठ करनार साधुने गृहस्थने घेर जात पाणीने
 अर्थे नीकलवा अने पेसवाने वे गोचरीना काल कढपे ठे एटवे वे वखत गोचरीए जवुं कढपे ठे.
 २२. चोमासुं रहैला नित्य अठ्ठम करनार साधुने गृहस्थने घेर जात पाणीने अर्थे नीकलवा अने
 पेसवाने त्रण गोचरीना काल कढपे ठे एटवे त्रण बार गोचरीए जवुं कढपे ठे. २३. चोमासुं रहैला
 नित्य अठ्ठम उपरांत तप करनार साधुने गृहस्थने घेर जात पाणीने अर्थे नीकलवा अने पेसवाने
 सर्वे गोचरीना काल कढपे ठे एटवे चार, पांच विंगेरे वखत गोचरीए जवुं कढपे ठे. उपारे इच्छा
 थाय ल्यारे गोचरी लावे, पण सवारसां लावेली राखी शके नही, कारण के तेथी संयम, जीव-

સંસકિ, સર્વાધાણ આદિ દોષોનો સંગ્રહ થાય છે. ૨૪. ૯ પ્રમાણે આહારવિધિ કહીને હવે પીવાના પદાર્થોની વિધિ કહે છે.

૯ ચોમાસું રહેલા નિત્ય એકાસણું કરનાર સાધુને સર્વ પ્રકારનાં પાણી કદપે છે. તે સર્વે ઇટલે આચારાંગમાં કહેલાં એકવીશ પ્રકારનાં અથવા અહીં જે કહેવામાં આવશે તે નવ પ્રકારનાં પાણી સમજવાં. તેમાં આચારાંગમાં કહેલાં પાણી આ પ્રમાણે છે—ઉત્સવેદિમ ૧, સંસ્વેદિમ ૨, તંદુલોદક ૩, તુષોદક ૪, તિલોદક ૫, જવોદક ૬, આયામ ૭, સોવીર ૮, શુદ્ધવિકટ ૯, અંબવ ૧૦, અંબા-કક ૧૧, કવિઠ (કપિથથ) ૧૨, મઝલિંગ (માતુલિંગ) ૧૩, દરક (દ્રાક્) ૧૪, દાક્ષિમ ૧૫, સ્વર્જૂર ૧૬, નાલિકેર ૧૭, કપર ૧૮, ચોરજલ ૧૯, આમલગ ૨૦ અને વિંચાનાં પાણી ૨૧ પ્રથમ અંગ (આચારાંગ) ને વિષે કહેલાં છે. તેમાંથી પ્રથમનાં નવ તો અહીં પણ કહેલાં છે. ચોમાસું રહેલા ઇકાંતરે ઉપવાસ કરનાર સાધુને ત્રણ પ્રકારનાં પાણી લેવાં કદપે તે આ પ્રમાણે—ઉત્સવેદિમ ઇટલે આટા વિગેરેથી સ્વરસચેલા હાથ આદિના ધોણનું પાણી ૧, સંસ્વેદિમ ઇટલે પાંદડાં આદિ ઉકાલીને ઠંડા પાણી વઢે જે પાણી સિંચન કરાય તે ૨ અને ચોલાના ધોણનું પાણી ૩. ચોમાસું રહેલા નિત્ય ઠઠ કરનાર સાધુને ત્રણ પ્રકારનાં પાણી લેવાં કદપે તે આ પ્રમાણે—તલના ધોણનું પાણી ૧, વીહિ (કાંગર) આદિ તુષના ધોણનું પાણી ૨ અને જવના ધોણનું પાણી ૩. ચોમાસું રહેલા નિત્ય અઠમ કરનાર સાધુને ત્રણ પ્રકારનાં પાણી લેવાં કદપે તે આ પ્રમાણે—આયામક ઇટલે ડંસામણ ૧, સોવીર ઇટલે કાંજીનું પાણી ૨ અને શુદ્ધવિકટ ઇટલે ડાંડા ૩. ચોમાસું રહેલા અઠમ ઉપરાંત તપ કરનાર સાધુને એક ડાંડા લેવું જ કદપે છે. તે પણ સિચ્ચુ રહિત હોય તો કદપે, પણ સિચ્ચુ સહિત હોય તો ન કદપે. ચોમાસું રહેલા અનશન કરનાર સાધુને એક ડાંડા લેવું કદપે છે, તે પણ સિચ્ચુ રહિત પણ સિચ્ચુ સહિત નહીં, તે પણ ગલેલું

कदपे पण तूण आदि लागवाथी अणगल न कदपे, ते पण परिमित कदपे पण अपार।मेत नहीं, ते पण कांडक थोडुं देवुं, पण बहु थोडुं देवुं नहीं, केमके तेथी तूण उग्रशम पामती नथी. २५.
 १० चोमासुं रहेला दत्तिनी संख्या (अत्रिग्रह) करनारा साधुने जोजननी पांच दत्ति अने पाणीनी पांच दत्ति, अथवा जोजननी चार दत्ति अने पाणीनी पांच दत्ति, अथवा जोजननी पांच दत्ति अने पाणीनी चार दत्ति देवी कदपे थे. त्यां थोडुं अथवा घणुं जे एक द्वाय आपवामां आवे थे ते दत्ति कहेवाय थे. तेमां लवणस्वाद न प्रमाणमां पण जोजन ग्रहण करतां एक दत्ति शाय, कारण के लवण थोडुं आपवामां आवे थे अने तेदलाज प्रमाणमां ज्ञात पाणी जो ते ग्रहण करे तो ते पण दत्ति गणाय थे. पांच ए उपलक्षण थे तेथी चार, त्रण, वे, एक, ठ अथवा सात-जेदलो अत्रिग्रह कर्णो होय ते प्रमाणे कहेवी. आखा सूत्रनो आ ज्ञाव थे के जेदली दत्ति ज्ञात पाणीनी राखेली होय तेदलीज तेने कदपे थे, पण पररपर समावेश करवा कदपे नहीं तेमज दत्तिथी वधारे देवुं पण कदपे नहीं. ते दिवसे तेदलाज जोजन वधे रहैवानुं तेने कदपे थे, पण गृहस्थना घेर ज्ञात पाणीने अर्थे बीजी बार जहुं अने पेंसवुं कदपे नहीं. २६.
 ११ चोमासुं रहेला साधु साध्वीजने आ (हवे कहेथे ते) जग्याए त्रिह्ना माटे जहुं कदपे नहीं. एटले एक शय्यातरग्रह कहेतां उपाश्रयना मातेकनुं घर अने बीजां ठ घर तजवां जोडए, कारण के तेठ नजीक होवाथी साधुना गुणानुरागी थवा वधे उद्गमादि दोषनो संज्ञव रहे. कोने जहुं न कदपे ? निषिद्ध घरथी पाठा फरनारा साधुने न कदपे. एटले निषिद्ध करेलां घरथी तेजने बीजी जगाए जहुं कदपे ए ज्ञाव थे. अहीं त्रिह्नाने साटे जवामां बहुवचनने वदले एक-वचन वापरेल थे, पण बहुपणुं आ प्रमाणे देखाके थे. सात घरमां माणसोथी जरपूर जमणवार एटले संखनी होय ल्यारे जहुं कदपे नहीं. अहीं अर्थमां सूत्रकारना जूदा जूदा मतो थे. एक वली

नहीं. ए प्रमाणे बाकीनी बंनं हकंकत जाणवा. ३३. तना घर त साधुना आववा पहेला मसूर
 आदि दाव प्रथम रांधवा मांकी होय अने तंजुल आदि पावलथी रांधवा मंजिल होय तो तेने
 मसूर आदि दाव लेवी कटपे, पण तंजुल आदि लेवुंकटपे नहीं. ३४. तेने घर ते साधुना आववा
 पहेलां जो बंने वस्तु रांधवा मंजिल होय तो बंने लेवी कटपे अने तेना आववा पठी जो बंने
 वस्तु रांधवा मांकी होय तो बंने वस्तु लेवी कटपे नहीं. जे चीज तेना आववा पहेलां रांधवा
 मांकी होय ते तेने लेवी कटपे अने जे चीज तेना आववा पठी रांधवा मांकी होय ते लेवी कटपे
 नहीं. ३५. चोमासुं रहेल साधु साध्वी गृहस्थने घर त्रिदा देवा दाखल थयेल होय तेने जो रही
 रहीने वरसाद परे तो आरामनी नीचे यावत् जाफना मूले जवुंकटपे ठे, पण पहेलां ग्रहण करेल
 जाल पाणी सहित नोजनवेला अतिक्रमवी कटपे नहीं. त्यारे जो वरसाद बंध न रहे तो आराम
 आदिने विषे रहेल साधुने हुंकरवुं? ते कहे ठे. प्रथम जङ्गमस आदिथी शुरु आहार खादने, पीदने,
 पात्र निर्लेप करीने अने धोदनाखीने एक बाजुए पात्रादि उपकरणे राखीने (शरीरनी साखे र्वाटा-
 दीने) वर्षता वरसादमां सूर्य अस्त थयां पहेलां ज्यां जपाश्रय होय त्यां जवुं कटपे ठे, पण
 गृहस्थने घरज ते रात्री अतिक्रमवी (रहेवी) तेने कटपे नहीं, कारण के एकदा बहार वसता
 साधुने 'स्वपरसमुत्था' एटले पोता थकी अने पर थकी उत्पन्न थता घणा दोपोनो संनव ठे तेमज
 जपाश्रयमां रहेला साधुजं पण अथुति (चिंता) करे (ते पण कारण ठे). ३६. चोमासुं रहेला
 साधु साध्वी गृहस्थने घर त्रिदा देवा दाखल थयेल होय तेने जो रही रहीने वरसाद पडे तो
 आरामनी नीचे यावत् जाफना मूले जवुंकटपे ठे. ३७. हुवे रही रहीने वरसाद पडतो होय तो
 जो आराम आदिने विषे साधु जना रहे तो ते कइ विधिण (जना रहे) ते कहे ठे. विकटग्रह,
 हुक्ममूल आदिने विषे रहेल साधु होय तेने अने एक साध्वीने साखे रहेवुंकटपे नहीं, एक साधु अने
 वे साध्वीजने साखे रहेवुंकटपे नहीं, वे साधु अने एक साध्वीने साखे रहेवुंकटपे नहीं, वे साध

अने वे साध्वीजने साथे रहेवुं कटपे नहीं; जो त्यां कोइ पांचमो छुट्ठक (नानो चेतो) अथवा चेतो होय अथवा ते स्थान बीजानो दृष्टिविषय होय एटले बीजा जोइ शके तेम होय अथवा बहु द्वार सहित ते स्थान होय तो साथे रहेवुं कटपे. तेनो जावार्थ आ प्रमाणे ठे—एक साधुने एक साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं, एक साधुने वे साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं, वे साधुने एक साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं तेमज वे साधुने वे साध्वी साथे रहेवुं कटपे नहीं. जो अहीं कोइ पण लहु चेतो अथवा चेतो (पांचसुं) साक्षी होय तो (रहेवुं) कटपे ठे. अथवा वरसाद परते ठते पोतानुं काम नहीं सूकनारा एवा छुहार आदिनी दृष्टि अथवा ते घरना कोइ पण वारणे आ प्रमाणे पांचमा बिना पण रहेवुं कटपे ठे. ३७. चोमासुं रहेला साधुने गृहस्थने घेर चिक्रा वेवा माटे थावत् (हवे कहेसो ते रीते) रहेवुं कटपे नहीं. त्यां एक साधु अने एक आधिकाने साथे रहेवुं कटपे नहीं. ए प्रमाणे चार जांगा ठे. जो अहीं कोइ पण पांचमो स्थविर अथवा स्थविरा साक्षी होय तो रहेवुं कटपे ठे अथवा बीजा जोइ शके तेवुं ते स्थान होय अथवा बहु द्वार सहित ते स्थान होय तो साथे रहेवुं कटपे ठे. एवी रीते साध्वी अने गृहस्थनी पण चतुर्नगी जाणवी. अहीं साधुनुं एकाकीपणुं कहुं ठे ते कारणसर साधुने एकला जवुं पडे तेने माटे समजवुं. सांघाटिकने विषे, बीजा कोइ साधुने उपवास होय अथवा असुख होवाशी कारणे तेम थाय ठे. नहीं तो उत्सर्ग मार्गे साधु पोताना सहित बीजो एटले वे जणा अने साध्वी जण जणी विचरे एटले साथे जाय एस समजवुं. ३९.

४४ चोमासुं रहेला साधु साध्वीजने “मारा माटे तुं लावजे” ए प्रमाणे जेने नहीं कहुं होय एवा साधुए “तारा घोभय हुं लावीश” एस जेने जणावुं नशी एवा साधुने निमित्ते अशन आदि आहार लाववो कटपे नहीं. ४०. “हे जगवन् ! ते आमाटे ?” एस शिष्ये प्रश्न कर्ये ठते गुरु कहि ठे के “जेने

૧ કહેલાં છે. કાલાથી થોલા વર્ણ સુધી. વૃક્ષના સમાન વર્ણવાલાં તે સૂક્ષ્મ પુષ્પો પ્રસિદ્ધ છે. જે
 લક્ષ્ય સાધુ સાધ્વીષ જાણવાનાં, જોવાનાં અને પ્રતિલેખવાનાં છે. તે સૂક્ષ્મ પુષ્પો જાણવાં. હવે તે
 સૂક્ષ્મ દંડાં કયાં છે ? એમ શિષ્યે પૂછ્યાથી ગુરુ કહે છે કે—સૂક્ષ્મ દંડાં પાંચ પ્રકારનાં કહ્યાં છે. તે
 આ પ્રમાણે—મધમાલી, માકળ વિગેરનું દંડું તે જદંડાં ૧, લૂતા જે લોકમાં ‘કુલાતરા’ ના નામે પ્રસિદ્ધ
 છે તેનું દંડું તે જરકલિકાં ૨, પિલીપિકા એટલે કીકી, તેનું દંડું તે પિપીલિકાં ૩, હલિકા એટલે
 ઘરોલી અથવા બ્રાહ્મણી, તેનું દંડું તે હલિકાં ૪ અને હલ્લોહલિકા આ એટલે અહિલોકી, સરડી જે
 લોકમાં ‘કાકિકી’ કહેવાય છે તેનું દંડું તે હલ્લોહલિકાં ૫. જે સાધુ સાધ્વીષ જાણવાનાં, જોવાનાં અને
 પ્રતિલેખવાનાં છે. તે સૂક્ષ્મ દંડાં જાણવાં. હવે લયન એટલે જીવોનો અશ્વય, ય્યાં કીકી આદિ
 સૂક્ષ્મ જીવો થાય છે તે લયન અર્થાત્ સૂક્ષ્મ વિલો તે કયાં છે ? એમ શિષ્યે પૂછ્યાથી ગુરુ કહે છે
 વિલ પાંચ પ્રકારનાં કહ્યાં છે. તે આ પ્રમાણે—જતિંગા એટલે ગર્દનના આકારના જીવો,
 સક્રાદ ગયા પઠી પાણીના ક્યારા આદિને વિષે જે જાગ (ફાટ) પડે તે ચૃગલયન ૨, સરલ
 એટલે સીધું બીલ તે સરલલયન ૩, તાલ વૃક્ષના મૂલના આકારનું નીચે પહોંચું અને ઉપર સૂક્ષ્મ
 વિલ તે તાલમૂલ ૪ અને શંબુકાવર્ત એટલે ત્રસરાનું ઘર ૫. આ પાંચે લક્ષ્ય સાધુ સાધ્વીષ
 જાણવાનાં, જોવાનાં અને પ્રતિલેખવાનાં છે. તે સૂક્ષ્મ વિલ જાણવાં. હવે તે સૂક્ષ્મ રનેહ (અપ્રકાય)
 કયા છે ? એમ શિષ્યે પૂછ્યાથી ગુરુ કહે છે કે—સૂક્ષ્મ રનેહ પાંચ પ્રકારના કહેલા છે. તે આ પ્રમાણે—
 અવર્યાય એટલે ઝંસ જે આકાશમાંથી (રાત્રે) પડે છે તે પાણી ૧, હિમ પ્રસિદ્ધ છે ૨, મહિકા
 એટલે ધૂમરી ૩, કરકા—કરા પ્રસિદ્ધ છે ૪ અને લીલી જમીનમાંથી જગી નીકલેલ તુણના અમ્બ જાગ

पर विङ्गुरूप जल जे यवना अंकुरा आदिने विषे देखाय ठे ते ५. जे उन्नस्य साधुए जाणवाना,
जोवाना अने प्रतिलेखवाना ठे. ते सूक्ष्म स्नेह जाणवा. ४५.

१७ चोमासुं रहैव साधु गृहस्थने घेर जात पाणी माटे नीकलवा पेसवा झे तो तेने पूज्या
सिवाय (नीकलवुं पेसवुं) कटपे नहीं. कोने पूज्या सिवाय ते कहे ठे. सूत्रार्थना देनारा
आचार्यने १, सूत्र त्रणावनार उपाध्यायने २, ज्ञान आदिने विषे प्रवर्तानार प्रवर्तकने ४, जेनी पासे
जालाने उत्तेजन आपनार स्थविरने ३, ज्ञान आदिने विषे प्रवर्तानार प्रवर्तकने ४, जेनी पासे
आचार्यो सूत्र आदिनो अन्त्यास करे ठे ते गणिने ५, तीर्थकरना शिष्य गणधरने ६, जे साधुर्जने
लइने वहार अन्य क्षेत्रमां रहै ठे, गछने माटे क्षेत्र, उपधिनी मार्गणा आदिमां प्रधावन विधेरेना करनार
ठे एटले उपधि विधेरे लावी आपनार ठे अने सूत्र तथा अर्थ ए वंतेने जाणनार ठे ते गणाव-
हेदकने ७, अथवा अन्य (सामान्य) साधु जे वय अने पर्याये करीने लहु होय पण जेने गुरुपणाए
अंगीकार करीने विचरे ठे तेने. ते साधुने आचार्य यावत् जेने गुरुपणाए मुकरर करीने विचरे ठे तेने
पूवीने (नीकलवुं पेसवुं) कटपे ठे. हवे केवी रीते पूववुं ते कहे ठे. 'हे पूज्य ! जो आपनी आज्ञा
होय तो हुं गृहस्थने घेर जात पाणीने माटे नीकलवा पेसवा झहुं हुं.' जो आचार्य आदि ते साधुने
आज्ञा आपे तो तेने गृहस्थने घेर जात पाणी माटे नीकलवुं पेसवुं कटपे ठे. जो आचार्य आदि ते
साधुने आज्ञा न आपे तो गृहस्थने घेर जात पाणी माटे नीकलवुं पेसवुं कटपे नहीं. 'हे पूज्य ! ते शा-
हेतुथी ?' एम शिष्ये प्रश्न कर्थाथी गुरु कहे ठे के 'आचार्य आदि विद्वाना परिहारने जाणे ठे.' ४६.
एवीज रीते विहार एटले जिनचैल, तेने विषे जवुं, विचारभूमि एटले शरीर चिंता आदिने
माटे जवुं अथवा उहास आदि वर्जीने दीपवुं, सीववुं, लखवुं आदिक जे कांड काम होय ते सर्व पूवीने
करवुं ए तत्त्व ठे. एवीज रीते त्रिदा आदि माटे अथवा ग्लान आदिने कारणे एक गामथी बीजे
गाम जवुं होय तो पूवीने जवुं, नहीं तो वर्षाऋतुमां एक गामथी बीजे गाम जवुं ए अतुचितज ठे. ४७.

ચોમાસું રહેલ સાધુ જો બીજી કોઇ વિગય લાવાને દહે તો આચાર્ય યાવત્ જેને ગુરુપણાઈ કબુલ કરીને વિચરે છે તેને પૂઢયા સિવાય (વિગય લાવી) કલ્પે નહીં. આચાર્ય યાવત્ જેને ગુરુપણાઈ કરીને વિચરે છે તેને પૂઢીને (વિગય લાવી) કલ્પે છે. કેવી રીતે પૂઢવું તે કહે છે—‘હે પૂજ્ય ! આપની આજ્ઞા હોય તો અનેરી વિગય આટલા પ્રમાણમાં અને આટલા વલત લાવાને દહું તું.’ તે આચાર્ય આદિ જો તેને આજ્ઞા આપે તો તેને અનેરી વિગય લાવી કલ્પે છે. તે આચાર્ય આદિ જો તેને આજ્ઞા ન આપે તો અનેરી વિગય લાવી કલ્પે નહીં. ‘હે પૂજ્ય ! તે શામટે ?’ એમ શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યાથી ગુરુ કહે છે કે આચાર્યો લાનાલાન જાણે છે. ૪૮.

ચોમાસું રહેલ સાધુ વાત, પિત્ત, શ્લેષ્મ અને સન્નિપાત સંવંધી રોગોની કોઇ પ્રકારની ચિકિત્સા કરાવવાને દહે તો (આચાર્ય દયાદિને પૂઢીને કરવી વિગેરે) અગાઉ જણાવ્યા મુજબ સર્વે અહીં કહેવું. તે ચિકિત્સા આવુર, વૈય, પ્રતિચારક અને ત્રૈવિજ્યરૂપ ચાર પ્રકારની છે. કહું છે કે ત્રિવિજ્ય (વૈય), દ્રવ્યો, જપસ્થાતા (તોકર) અને રોગી એ ચાર પ્રકાર ચિકિત્સિતના છે. તે પ્રત્યેકના ચાર ચાર પ્રકાર કહ્યા છે. દક્ષ, શાસ્ત્રના અર્થ જાણ્યા છે એવો, દૃષ્ટકર્મા અને શુચિ એ ચાર પ્રકાર ત્રિવિજ્યના છે. વહુકલ્પ, વહુગુણ, સંપન્ન અને યોગ્ય એ ચાર પ્રકાર ઔષધના છે. અનુરક, શુચિ, દક્ષ અને શુક્ષ્માન્ એ ચાર પ્રકાર પ્રતિચારકના છે તથા આલ્ચ (ધનવાન), રોગી, ત્રિવિજ્યને વશ અને જ્ઞાયક પટલે સત્ત્વવાન્ એ ચાર પ્રકાર રોગીના છે. ૪૯.

ચોમાસું રહેલ સાધુ જો કોઇ પ્રશસ્ત, કલ્યાણકારી, જપદ્રવને હરનાર, ધન્ય કરવાવાહું, મંગલ કરનાર, શોભા આપનાર અને મહા પ્રત્યાવવાહું એવી જાતનું કોઇ તપઃકર્મ અંગીકાર કરીને વિચરવાને દહે તો ગુરુને પૂઢીને વિચરવું (કરવું) કલ્પે દયાદિ અગાઉની માફક સર્વે કહેવું. ૫૦.

ચોમાસું રહેલ સાધુ જે દહે, તે કેવા સાધુ ? તો કે અપશ્વિમ પટલે ચરમ (ઠેહું) મરણ તે અપશ્વિમ મરણ, પણ પ્રતિક્રિયે આચુર્યના દલિક અનુભવવારૂપ આવી. ચ મરણ નહીં. અપશ્વિમ મરણ

तेज अंत ठे जेने विषे अने तेने विषे थयेल ते अपश्चिम मरणांतिकी एवी; शरीर, कषाय आदि जेशी हुश कराय ठे तेवी संलेखना द्रव्य जाव जेदे करीने जिन (जेदवादी) ठे. 'चत्तारि विचि-ताइं' इत्यादि. तेनुं जोषण एटले सेवन-ते संलेखनानी सेवा, तेनाथी क्षय करी नाखुं ठे शरीर जेणे, एटले अपश्चिम मरणांतिकी संलेखनानी सेवाथी (सेवनथी) क्षय करी नाखुं ठे शरीर जेणे एवा, अने तेथी करीने ज्ञात पाणीनुं प्रत्याख्यान कखुं ठे जेणे एवा, अने तेथी करीने पादपोगमन (अन-शन) कखुं ठे जेणे एवा, अने तेथी करीने काल एटले जीवितकालने नहीं दहत एवा-साधु विचरवाने (ते प्रमाणे करवाने) दहत एता उता गृहस्थना घरमां नीकलवा पेसवाने, अशन आदिकनो आहार करवाने, मल मूत्र परतववाने, स्वाध्याय करवाने तथा धर्मजागरिका जागवाने एटले आझा, अपाय, विपाक अने संस्थानविचय ए चार जेदरूप धर्मध्यानना विधान आदि वने जागवाने दहे तो (शुरुने) पूज्या सिवाय तेने कांड पण करवुं कदपे नहीं. ते सर्व अगाजनी माफक अहीं पण जाणवुं. आ सर्वे शुरुनी आझा वनेज करवुं कदपे ठे. ५१.

१० चोमासुं रहेल साधु वज्र, पात्र, कंबल (धावली), पादप्रोतन एटले रजोहरण तेमज अन्य उपधि तपाववाने एटले एक वार तजकामां मूकवाने अने नहीं तपवाथी कुत्सापनक आदि दोषनी' उत्पत्तिनो संजव होवाथी फरी फरी तपाववाने दहे लारे एक साधु अथवा अनेक साधुने जणाव्या-कह्या सिवाय तेने गृहस्थने घेर ज्ञात पाणीने माटे नीकलवुं पेसवुं, अशन आदिनो आहार करवो, जिनचैत्ये जवुं, शरीरचिंता आदिने माटे जवुं, स्वाध्याय करवो, कायोत्सर्ग करवो तेमज एक स्थाने आसन करीने रहवुं कदपे नहीं. जो अहीं कोइ पण नजीकमां रहेल एक अथवा अनेक साधु होय तो तेने आ प्रमाणे कहेवुं जोइए. 'हे आर्य! ज्यांसुधी हुं गृहस्थने घेर जाजं आहुं यावत् कायोत्सर्ग करूं अथवा वीरासन आदि करीने एक स्थाने रहूं त्यांसुधी आ उपधिने तमे

संजालजो.' ते जो वस्त्रने संजालवावुं अंगीकार करे तो तेने यहस्थने घेर गोचरी आदिष्ट जवुं, अशन आदिनो आहार करवो, जिनचैत्ये जवुं अथवा शरीरनी चिंता आदिने माटे जवुं, स्वाध्याय अथवा कायोत्सर्ग करवो तेमज वीरासन आदि करी एक स्थाने रहेवुं कदपे, ए सर्व कहेवुं. ते जो अंगीकार न करे तो यहस्थना घेर जवुं यावत् एक स्थाने रहेवुं कदपे नहीं. ५२.

१७ चोमासामां रहैल साधु साध्वीने कदपे नहीं. (हुं न कदपे ते कहे ठे.) जेणे श्रद्धा अने आसन ग्रहण करेल नथी ते 'अनत्रिष्टही तशय्यासनः' कहेवाय; अने अनत्रिष्टही तशय्यासन तेज अनत्रि-
 यही तशय्यासनिकः, अहीं 'दक' प्रत्यय खाधें ठे. तेवा प्रकारना एटले जेणे श्रद्धा अने आसन ग्रहण
 करेल नथी एवी रीते साधुए रहेवुं कदपे नहीं. एटले वर्षाकालसां जपाश्रयसां पीठ (पाटजो), फलक
 (पाटीयुं) आदि ग्रहण करवां ए नाव जाणवो. नहीं तो शीतल यूमिने विषे सूत्रा वस्त्रासां
 कुंशुवा आदिनी विराधना धवाने दीधे कर्मेनुं तेमज दोषनुं आदान एटले जपादान कारण थाय ठे.
 आ अनत्रिष्टही तशय्यासनिकरव जाणवुं. तेनेज दृढ करे ठे. जेणे श्रद्धा आसन ग्रहण करेल नथी
 तेने, एक द्वाय सुधी जंची के जेथी कीकी आदिनो वध अने सर्प आदिनो दंश न थाय तेमज
 'अकुचा कुच परिस्पन्दे' ए वचनथी परिस्पन्द रहित एटले निश्चल एवी जातनी चारे वाजु काठी-
 वाली शय्या जेने न होय ते अनुच्चाकुरिकः कहेवाय तेने, प्रयोजन वगर वांधनारने, (एक वार
 जपरान्त प्रयोजन वगर वे, त्रण, चार वार कंवा (काठी) जपर वंध वांधे अने चारनी जपर घणा
 अड्डक (आनीआ) वांधे तथा वली स्वाध्यायने विषे विष पलिसंथादि दोषो थाय तेथी वंधन
 आदिना तेमज पलिसंथना परिहार माटे जो एक आधुं चंपा आदिजुं पाटीयुं सदे तो तेज ग्रहण
 करवुं) जेने आसन नक्की करी राखुं नथी तेने, (कारण के वारंवार एक स्थानथी दीजे स्थाने जवाधी
 जीवने वध थाय) अनेक आसन सेवनारने, संथारो, पात्र आदिने तरुकासां नहीं मूकनारने, ईर्ष्या
 आदि समितिने विषे अनुपयुक्तने, जेने पक्षिबेहण करवानी देव नथी एटले दृष्टि वडे रजोहरण

लवणुं अंगीकार करे तो तेने यहस्यने घेर गोचरी आदिह जनुं, अशन आ दना आहार करवो, जिनचैरये जनुं अथवा शरीरनी चिंता आदिने माटे जनुं, स्वाध्याय अथवा कार्यात्सर्ग करवो तेमज वीरासन आदि करी एक स्थाने रहेवुं कदपे, ए सर्व कहेंवुं. ते जो अंगीकार न करे तो यहस्यना घेर जनुं यावत् एक स्थाने रहेवुं कदपे नहीं. ५५.

१७ चोमासामां रहेल साधु साध्वीने कदपे नहीं. (जुं न कदपे ते कहें ठे.) जेणे शय्या अने आसन ग्रहण करेल नथी ते 'अनन्निग्रहीतशय्यासनः' कहेंवाय; अने अनन्निग्रहीतशय्यासन तेज अनन्निग्रहीतशय्यासनिकः, अही 'इक' प्रत्यय स्वार्थे ठे. तेवा प्रकारना एटले जेणे शय्या अने आसन ग्रहण करेल नथी एवी रीति साधुए रहेवुं कदपे नहीं. एटले वर्षाकालमां उपश्रयसां पीठ (पाटजो), फलक (पाटीयुं) आदि ग्रहण करवां ए जाव जाणवो. नहीं तो शीतल भूमिने विपे सूजा वेसवामां कुंशुवा आदिनी विराधना यवाने लीधे कर्मेनुं तेमज दोषनुं आदान एटले उपदान कारण थाय ठे. आ अनन्निग्रहीतशय्यासनिकरव जाणवुं. तेनेज दृढ करे ठे. जेणे शय्या आसन ग्रहण करेल नथी तेने, एक हाथ सुधी उंची के जेथी कीकी आदिनो वध अने सर्प आदिनो दंश न थाय तेमज 'अकुचा कुच परिरुपन्दे' ए वचनथी परिरुपन्द रहित एटले निश्चल एवी जातनी चारे वाजु काती-वाली शय्या जेने न होय ते अनुच्चाकुचिकः कहेंवाय तेने, प्रयोजन वगर बांधनारने, (एक वर उपरांत प्रयोजन वगर वे, त्रण, चार वार कंबा (काती) उपर बंध बांधे अने चारनी उपर घणा अङ्गुल (आशीआ) बांधे तथा वली स्वाध्यायने विषे विघ्न पलिसंथादि दोषो थाय तेथी बंधन आदिना तेमज पलिसंथना परिहार माटे जो एक आखुं चंपा आदिनुं पाटीयुं सले तो तेज ग्रहण करवुं) जेने आसन नक्की करी राख्युं नथी तेने, (कारण के वारंवार एक स्थानथी बीजे स्थाने जवाधी जीवना वध थाय) अनेक आसन सेवनारने, संथारो, पात्र आदिने तरुकासां नहीं सूकनारने, ईर्ष्या आदि सप्तितिने विषे अनुपयुक्तने, जेने पक्विलेहण करवानी देव नथी एटले दृष्टि वडे रजोहरण

આદિથી પ્રમાજન કરવાનાં તેવ નથા તન-પટલે તેવા પ્રકારના સ્વરૂપવાલા (આચરણવાલા) સાધુને સંયમ મુશ્કેલીથી આરાધન થાય તેવું થાય છે. ૫૩.

આદાન કહીને હવે અનાદાન કહે છે. શરયા, આસનનું ગ્રહણ કરવું, એક હાથ ઝંચી અને નિશ્ચલ શરયા રાખવી તેમજ પદ્મમાં એક વાર સપ્રયોજન શરયાની કાઠી ઉપર વંધ બાંધવા તેથી કર્મનું તેમજ દોષનું અનાદાન પટલે તેવા કારણનો અત્રાવ છે. તે હવે પ્રકટ કરી દેખાડે છે. જેણે આસન અને શરયા ગ્રહણ કરેલ છે તેને, જેને એક હાથ ઝંચી અને નિશ્ચલ શરયા છે તેને, પ્રયોજનપૂર્વક કાઠી ઉપર વંધ બાંધે છે તેને, જેને મિત પટલે નક્કી કરેલું છે આસન તેને, વસ્ત્ર આદિને જે તત્કામાં મૂકે છે તેને, ઈર્ષ્યા આદિ સમિતિને વિષે ઉપયોગવાલાને તેમજ વારંવાર પદ્મિલેહણ કરવાની પટલે પ્રમાર્જવાની જેને તેવ છે તેને પટલે આવા પ્રકારના સાધુને તે તે પ્રકારે સંયમ સુચે કરીને આરાધન થાય તેવું થાય છે. ૫૪.

૨૦ ચોમાસું રહેલ સાધુ સાધ્વીજીને ઠઢા, માત્રાની ત્રણ જમ્યા કદપે છે. જે કાંદ્ર પણ સહન કરી શકે નહીં (વેગ રોકી શકે નહીં) તેને ત્રણ જમ્યા અંદર રાખવી, જે સહન કરી શકે તેને ત્રણ જમ્યા વહાર રાખવી. દૂર જવામાં અચ્ચણ આવે તો મધ્ય ધૂમિ રાખવી, તેમાં પણ અચ્ચણ આવે તો નજીકની ધૂમિ રાખવી. એ પ્રમાણે આસન, મધ્ય અને દૂર એ ત્રણ પ્રકારની ધૂમિ છે તેને પદ્મિલે-હવી. 'જે પ્રમાણે ચોમાસામાં કરવામાં આવે છે તે પ્રમાણે શિયાલા અને જનાલામાં કરવામાં આવે-તું નથી તેનું કારણ છે પૂજ્ય ! હું છે ?' એ પ્રમાણે શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યે હતે ગુરુ કહે છે કે 'ચોમાસામાં પ્રાયે કરીને જીવ જેવા કે શંખનક, દંડગોપ, કમિ આદિ, તુણ (એ પ્રસિદ્ધ છે), બીજ જેવાં કે તે તે વનસ્પતિના નવા ઉત્પન્ન થયેલા અંકુર, પનક પટલે ફુલણ તેમજ બીજમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ હરિત એ સર્વે પુષ્કલ થાય છે. (તેથી ચોમાસા માટે યાસ કહેવામાં આવેલ છે.) ૫૫.

૨૧ ચોમાસું રહેલ સાધુ સાધ્વીને ત્રણ માત્રાં (પાત્ર) લેવાં કદપે છે. તે આ પ્રમાણે-એક ઠઢાનું, બીજું

मृत्रतुं अने त्रीजुं श्वेष्मतुं. माजुं (पात्र) न होवाथी वखत वीती जवाने लीथे उतावळ करतां
 आत्मविराधना थाय तथा वरसाद वरसतो होय तो वहार जवामां संयमविराधना थाय. ५६.
 २२ 'युवा लोठं उ जिणाणं, तिच्चं येराण वासावासासु' एटले जिनकढपीने निरंतर अने स्थविरकढपीने
 चतुर्मासमां नित्य लोच कराववो ए वचनथी चोमासुं रहेल साधु साध्वीने असाड चतुर्मास पठी
 लांवा केश तो झर रहो, परंतु गायना रंवा सरखा पण केश राखवा कढपे नही; तेथी ते रात्रि एटले
 चाडपद सुदि पांचमनी रात्रि अने हाल सुदि चोथनी रात्रि उठ्ठंघवी जोडए. नही. ते पढेलांज
 लोच कराववो जोडए. तेनो आ चाव ठे. जो समर्थ होय तो चोमासासां हमेशां लोच कराववो.
 जो असमर्थ होय तो ते रात्रि (चाडपद सुदि ४ नी रात्रि) उठ्ठंघवी जोडए. नही. पर्युपणा पर्वमां
 लोच विना अवश्ये करीने प्रतिक्रमण करवुं कढपे नही, कारण के केश राखवाथी अपूकायनी विरा-
 धना थाय ठे अने तेना संसर्गथी जुठनी उरपति थाय ठे अने केश खणतां थका ते जुठनो वध
 थाय ठे अथवा माथासां नख वागे ठे. जो अस्त्राथी अथवा कातरथी मुंफन करावे तो आझात्रंग
 आदि दोषो थाय ठे, संयम अने आरमाती विराधना थाय ठे, जुठनो वध थाय ठे, हजाम पश्चात्-
 कर्म करे ठे अने शासननी अपप्राजना थाय ठे तेथी लोचन श्रेष्ठ ठे. जो कोड लोच सहन न
 करी शके, अथवा लोच करावथी कोटने ताव आदि आधी जवा संनव होय, अथवा वालक होवाथी
 रने अथवा तेथी धर्म लज्जा दे तो तेणे लोच करावो नही. साधुए उत्सर्गथी लोच करावो जोडए.
 अने अपवादथी बाल, भलान आदि मुंफन कराववुं जोडए. तेसां प्रासुक जल वने माथाने थोडने
 प्रासुक पाणीथी नापित (हजाम) ना हाथ पण धोवराववा. जे अस्त्राथी (मुंफन) कराववाने
 असमर्थ होय अथवा जेना माथासां गुंढरां आदि थयेव होय तेना केश कातरवा कढपे. (पंदर
 पंदर दिवसे शरयाना बंध हुटा करावा अने प्रतिलेखवा जोडए अथवा सर्व काळ पंदर पंदर दिवसे

आरोपणा प्रायश्चित लेवुं जोइए. चोमासामां विशेषे करीने लेवुं जोइए.) जे सहन न करी अके तेणे महीने महीने मुंन करावुं. जो कातर वडे केश कतरावे तो पंदर पंदर दिवसे गुस रीते कतराववा. मुंन कराववानुं अने कतराववानुं प्रायश्चित निशीथमां कहेल यथासंख्य लहु गुरु मासरूप जाणवुं. लोच ठ मासे करवो, पण स्थविरकटपी साधुजमां स्थविर एटले व्हू होय तेणे वनपणशी जर्जरित यवाने दीधे तथा आंखनुं रक्षण करवाने माटे एक वर्षे लोच कराववो अने तरणे चार मासे लोच कराववो. ५७.

३ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने आगल एटले पुरुषणा पर्व पठी केश उपजावे तेवुं वचन वोळवुं कटपे नही. जे साधु अथवा साध्वी केश करावे एवुं वचन बोले तेने आ प्रमाणे कहेवुं जोइए. 'हे आर्थ ! तमे आचार विना वोलो जो, कारण के पुरुषणाना दिवस पहेलां अथवा तेज दिवसे जे केशकारी वचन उत्पन्न थयेल (बोलेल) ते तो पुरुषणामां खमावुं अने हवे जे पुरुषणा पठी केशकारी वचन वोलो जो ते आ अनाचार ठे.' ए जाव जाणवो. आ प्रमाणे निवार्या वतां जे साधु अथवा साध्वी पुरुषणा पठी केशकारी वचन बोले तेने तंबोलीना पानना दृष्टांतशी संव वहार करवा. जेम तंबोली सडेल पानने बीजां पान नाश करवाना जयथी काढी नाखे ठे तेवी रीते अनंतातुबंधी क्रोधवालो साधु पण विनष्ट ज ठे एम धारीने तेने दूर करवो. ए जाव जाणवो. वली बीजो पण ब्राह्मणनो दृष्टांत ठे. खेट नगरनो वासी रुद्र नामे ब्राह्मण वर्षाकाले खेतरो खेनवा माटे हल दडने खेतरे गयो. हलने वहन करतां तेनो गलीड वलद वेसी गयो. परोणाथी मारतां वतां पण ज्यारे ते उठथो नहीं ल्यारे त्राण क्यारानां माटीनां डेफांथी मारतां मारतां ते माटीनां डेफां वफे तेनुं मुख ठंकाइ गयुं अने आस रुंथाइ जवाथी ते मरण पाय्यो.

१ आटली शय्या संबंधी हकीकत केशलोचना विषयमां वच्चे केम आची ते समजातुं नथी. २ छुरमंफने वधु मास ने कतरावनारने गुरु मास.

पत्नी ते ब्राह्मण पश्चात्ताप करतो करतो महास्थाने जडने त्यां पोतानो वृत्तांत कहेतां (वीजा) ब्राह्मणोप-
पृबुधुं के 'तुं हजु उपशांत थयो के नही ?' त्यारे 'हजु पण मने उपशांति थद नथी' एम कहेतां
तेने ब्राह्मणोप पंकि (झाति) बहार कर्पो. एवी रीते वार्षिक पर्वमां कोप उपशांत नही थवाने
लीधे जे साधु आदिप खमतखासणां न कर्था होय तेने संघ बहार करवा. उपशांतमां उपस्थित
थयो होय तेने मूल प्रायश्चित्त आपवुं. ५८.

२४ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने आज्ञेज एटले पर्युपणाने दिवसेज जंचा शब्दवाचो तथा
कनवाश जरेलो एटले जकार मकार आदिरूप कलह थाय तो नानो मोटाने खमावे. जो के मोटाए
अपराध कर्पो होय तोपण व्यबहारथी नानो मोटाने खमावे. हवे जो धर्म नही परिणमवाथी
नानो मोटाने न खमावे तो हुं करवुं ? ते कहे ठे—मोटो पण नानाने खमावे, पोते खमे अने वीजाने
खमावे, पोते उपशांत थाय अने वीजाने उपशांत करे. सुमतिपूर्वक (राग द्वेषना अत्रावपूर्वक)
सूत्र अने अर्थ संबंधी संप्रहना अथवा समाधिप्रश्न पुकल थवा जोडए. जेनी साथे कनवाश
जरेलो कलह थयेलो होय तेनी साथे निर्मल सनथी वातचीतआदि करवुं जोडए ए नाव ठे. हवे
वेमां जो एक खमावे अने वीजो न खमावे तो कर्पो रस्तो लेवो ते कहे ठे. जे उपशमे ठे तेनी
आराधना थाय ठे. जे उपशमतो नथी तेनी आराधना थती नथी, तेथी पोतेज उपशमित थवुं. 'हे पूज्य !
ते शा कारणथी ?' ए प्रमाणे शिष्ये पूढये ठते गुरु कहे ठे के 'अमणपणुं—साधुपणुं ठे ते उपशम-
प्रधान ठे.' अहीं दृष्टांत कहे ठे के—सिंधु सौवीर देशनो अधिपति अने दश मुकुटवक्र राजाजंथी सेवानो
उदयन नामे राजा विद्युन्माली देवताए आपेली एवी श्रीवीर प्रभुनी प्रतिमानो पूजाथी नीरोगी
थयेला बंधार थावके आपेली गोलीना नक्ष्त्रण करवाथी जेनुं रूप अद्भुत थद गधुं ठे एवी सुवर्ण-
शुलिका नामे दासीने देवाधिदेवनी प्रतिमा सहित हरण करनार अने चौद राजाजंथी सेवाता

१. झांति थाय तेवी अनेक शाखादिनी वातो करवी जोडए.

માલવ દેશના ચંદ્રપ્રયોત નામે રાજાને દેવાધિદેવની પ્રતિમા પાલી લાવવા માટે હરપદ્મ થયેલા સંગ્રામમાં વાંધીને પાલા આવતાં દશપુર નગરમાં ચોમાસું રહ્યો. વાર્ષિક પર્વને દિવસે રાજાએ પોતે જપવાસ કર્યો. રાજાએ હુકમ કરેલા રસોયાએ યોજન માટે ચંદ્રપ્રયોતને પૂઠ્યું. ત્યારે વિપની વીકથી “હું શ્રાવક હું તેથી મને પણ આજે જપવાસ છે” એમ કહે ઊતે “આ ધર્ત સાધર્મિકને પણ સમાધ્યા વગર મારું પ્રતિક્રમણ શુરુ થશે નહીં” એમ જ્ઞાન રાજાએ ધારીને તેનું સર્વસ્વ પાહું આપીને અને તેના કપાલ જપર લેલાવેલા ‘મારી દાસીનો પતિ’ એ અફરો આઠાદન કરવા માટે પોતાનો મુકુટપદ આપીને શ્રી જ્ઞાન રાજાએ ચંદ્રપ્રયોતને સમાધ્યો. અહીં શ્રી જ્ઞાન રાજાનું તેના જપશાંત-પણથી આરાધકપણું જાણ્યું.

કોઈ વચ્ચે વંનેનું આરાધકપણું હોય છે. તે આ પ્રમાણે—એક વચ્ચત કૌશામ્બી નગરીને વિષે સૂર્ય અને ચંદ્ર પોતાનાં વિમાન વચ્ચે શ્રી વીર પ્રયુને વાંદવાને આધ્યા. ચંદના સાધ્વી દક્ષણાને લીધે અસ્તસમય જાણીને પોતાને સ્થાને ગયા અને મૃગાવતી સૂર્ય ચંદના જવાથી અંધકાર ફેલાયે ઊતે રાત્રિ જાણીને વીતી ચકી જપાશ્ચયે આવી અને દેર્યાપથિકી પ્રતિક્રમીને સૂતેલા એવા ચંદના સાધ્વીને ‘મારો અપરાધ ક્ષમા કરો’ એમ કહેવા લાગી. ત્યારે ચંદનાએ પણ ‘હે ત્રેડે ! તારા જેવી કુલીનને આમ કરવું તે શુક નથી’ એ પ્રમાણે કહ્યું. તેણે વલી કહ્યું કે ‘ફરીથી આમ કરીશ નહીં’ એમ કહીને પગે પડી. ઇટલામાં ચંદના સાધ્વીને જંથ આવી ગઈ અને મૃગાવતીને તે પ્રકારે સમાવતાં કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું. પહો કોઈ સર્પ નજીક આવવાથી ચંદનાનો હાથ જંચો લેવાના વનાવથી ચંદના સાધ્વી જાગી ગયા અને કેવી રીતે સર્પ જાણ્યો એમ પૂઠતાં ચંદનાએ મૃગાવતીને કેવલજ્ઞાન થયેલું જાણીને તેણીને સમાવતાં પોતે પણ કેવલજ્ઞાન મેલવ્યું; તેથી આવી રીતે સિથ્યા હુકુત દેવું જોઈએ, પણ કુંતાર અને હુલ્લકના દૃષ્ટાંતે દેવું ન જોઈએ. તે કુંતાર અને હુલ્લકનો દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે— (કુંતારનાં) દાંતલાં કાળાં કરતા કોઈ એક હુલ્લક (ચિલા)ને કુંતાર ઝ્યારે નિવારતો

त्यारे ते मिथ्या दुष्कृत देतो, पण ते हांकलां काणां करतो अटकतो नहीं, तेथी कांकरा वरुं चेळाना कान मरकतां (मसलता) कुंजारे पण 'हुं दुःख पासुं हुं' एम ते चेळे वारंवार कह्ये ठते पण फोगाट मिथ्या दुष्कृत आण्यु. ५९.

२५ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने त्रण उपाश्रय ग्रहण करवा कटपे ते. ते आ प्रमाणे-जंतु-संसक्ति आदिना त्रयथी ते त्रण उपाश्रयसां वे उपाश्रयने वारंवार प्रतिवेखवा (जोवा) जोइए. साइज्जा धातु आस्वादना अर्थसां वपराय ते तेथी जे उपाश्रय उपाश्रयसां आवतो होय ते संवंधी प्रमार्जना करवी जोइए. एटले जे उपाश्रयसां साधुजं रह्ये ते तेने प्रातःकाळे प्रमार्जं ते, फरी ज्यारे साधुजं वहोरवा जाय त्यारे प्रमार्जं ते अने फरी जीजा पहोरने अंतें प्रमार्जं ते. एम त्रण वार प्रमार्जं ते. कृतुवळ्ये एटले चोमासा सिवाय वे वार प्रमार्जं ते. ज्यारे (उपाश्रय जीवथी) असंसक्त हांय तेनो आ विधि ते अने संसक्त होय तो वारंवार प्रमार्जं ते. बाकीना वे उपाश्रयने हमेशां नजरथी जोवे ते, पण तेसां ममत्व करता नथी अने जीजे दिवसे पादप्रोवनथी प्रमार्जं ते तेथी 'वेजविया पकिलेहा' एम कहेलुं ते. ६०.

२६ चोमासुं रहेल साधु साध्वीने अन्यतर दिशा एटले पूर्व आदि दिशानो अने अनुदिशा एटले अग्नि आदि विदिशानो अवग्रह करीने अमुक दिशा अथवा विदिशासां हुं जातुं हुं एम बीजा साधुजने कह्येने जात पाणी वहोरवा जतुं कटपे ते. 'हे पूज्य ! ते शा हेतुथी ?' एम शिष्ये पूठये ठते गुरु कह्ये ते के 'चोमासासां प्राये करीने साधु जगवंत तपयुक्त रह्ये ते तेमज प्रायश्चित्त वहन करवाने अर्थ के संयमने अर्थ ठठ आदि तप करनारा होय ते. ते तपस्वीजं तपने दीधे दुर्वल तथा क्रुश अंगवाला होय ते तेथी याक लाग्याथी कदाचित् मूर्खा आवे अथवा परी जाय तो तेज दिशा अथवा अनुदिशासां उपाश्रयसां रहेल साधु जगवंत सार करे (शोध करे). जे कहा विना गयेल होय तेनी क्यां शोध करे ?' ६१.

२४ चोमासुं रहैल साधु साध्वीने वर्षाकदपमां औषध माटे, वैद्यने माटे अथवा ग्लाननी सार करवा माटे चार पांच योजना जइने पण पाहुं आवहुं कदपे ठे, पण त्यां रहैवुं कदपे नहीं. जो पोताने स्थाने आवी शके तेम न होय तो तेनी वच्चे पण आवीने रहैवुं कदपे, पण ते जन्माए रहैवुं न कदपे, कारण के त्यांशी नीकली जवायी वीर्याचारनुं आराधन थाय ठे. ज्यां जवायी जे दिवसे वर्षा कदप आदि मली गयेल होय ते दिवसनी रात्रि त्यां रहैवुं न कदपे, नीकली जहुं कदपे, ते रात्रि जहंघवी कदपे नहीं. कार्य थये ठते तुरतज बहार नीकलीने रहैवुं ए नाव जाणवो. ६२.

२५ ए प्रमाणे पूर्वे कहैल सांवत्सरिक चोमासा संबंधी स्थविरकदपने यथासूत्र (एटले सूत्रमां जे प्रमाणे कहैल ठे ते प्रमाणे करवो, पण सूत्र विरुद्ध करवो नहीं) अने यथाकदप (एटले अहीं जे प्रमाणे कहैल ठे ते प्रमाणे करवो ते कदप अने तेथी बीजी रीते करवो ते अकदप) करता (आचरता) झानादि त्रयरूप मार्ग ते यथामार्गने यथातथ्य एटले सत्य वचनानुसारे अने सम्यक् प्रकारे मन, वचन अने कायाए करीने स्थानीने एटले सेवीने, पालीने एटले अतिचारथी रक्षण करीने, विधिपूर्वक करवा वडे शोनावीने, यावज्जीव आराधीने, बीजाने उपदेश करीने, यथोक्त करणपूर्वक आराधीने, आझाए एटले जिनेश्वरे उपदेश कर्या मुजब जेस पूर्वे पादयो तेस पढी पण पालीने केटलाएक अमण निर्धयो तेनी अति उत्तम पालना वडे तेज नवे सिद्ध (कृतार्थ) थाय ठे, केवलज्ञाने करीने बोध पामे ठे, कर्मरूपी पांजराथी मुक्त थाय ठे, कर्मकृत सर्व तापना उपशमनथी शीतल थाय ठे अने शरीर तथा मन संबंधी सर्व दुःखनो अंत करे ठे. केटलाएक तेनी उत्तम पालना वरे बीजे नवे सिद्ध थाय ठे यावत् शरीर तथा मन संबंधी सर्व दुःखनो अंत करे ठे. (केटलाएक) जघन्य आराधना वडे पण सात आठ नव तो अतिक्रमैज नहीं एटले सात आठ नवे तो अवश्य मोढ़े जाय ए नाव जाणवो. ६३.

ते काले एटले चोथा आराने ठेडे अने ते समये एटले श्रमण जगवान् श्री महावीर प्रभु राज-
 गृह नगरने विषे समवसख्या ते अवसरे गुणशैल नामना चैत्यने विपे घणा साधु, घणी साध्वी, घणा
 श्रावक, घणी श्रविका, घणा देवो अने घणी देवीजनी मध्ये रहा (वेठा) थका (पण प्रव्रजपणे
 खुणामां रहीने नहीं ए जाव जाणवो) आ प्रमाणे कह्युं, आ प्रमाणे वचनयोग वडे जाव्युं, आ
 प्रमाणे फल कहैवा वडे करीने जणाव्युं, आ प्रमाणे प्ररुप्युं एटले दर्पणनी जेम श्रोताना हट्ठयमां
 संक्रमाव्युं अने पर्युषणकटप नामे अध्ययनने अर्थ एटले प्रयोजन सहित (पण प्रयोजन विना
 नहीं), हेतु सहित (हेतु एटले निमित्त ते जेमके गुरुने पूतीने सर्व करवुं ते था हेतुश्री ? कार-
 ण के आचार्यो प्रत्यपाय जाणे ठे इत्यादि हेतु ठे ते सहित), कारण सहित (कारण एटले अपवाद
 ते जेमके 'अंतराविसे कपड' अफचणे तेने कटपे इत्यादि कारण सहित), सूत्र सहित, अर्थ सहित,
 वने (सूत्र अने अर्थ) सहित, व्याकरण सहित (एटले पूठेला अर्थने कहैवा सहित) वारंवार
 उपदेश्युं. ए प्रमाणे हुं कहुं तुं एम श्री ब्रह्मवाहु स्वामी पोताना शिष्यो प्रत्ये कहैता ह्वा. ए
 प्रमाणे श्री पर्युषणा कटप नामे दशाश्रुतस्कंधनुं आवमुं अध्ययन संपूर्ण थ्युं.

ए प्रमाणे जगद्गुरु ब्रह्मरक श्री हीरविजय सूरेश्वरना शिष्यरत्न महोपाध्याय श्री कीर्तिविजय
 गणितना शिष्य जपाध्याय श्री विनयविजय गणिए रचेवी कटपसुत्रोधिकाने विपे सामाचारी व्याख्यान
 संपूर्ण थ्युं अने सामाचारी व्याख्यान नामे आ जीजो अधिकार पण समाप्त थयो. शुभं नमस्तु !

॥ अथ प्रशस्तिः ॥

श्री वीर जिनैज्जनी पट्टपरंपराने विषे कटपट्टुम समान, सर्व द्रुहितने आपनार, सुगंधीए करीने खंचेवढे ठे पंक्तिरूपी नमराने जेणे एवा, शास्त्रना उत्कर्षथी सुंदर, स्फुरायमान यती अने विशाल ठे कांति जेनी एवा, फलने आपनारा, देदीप्यमान मूलगुण ठे जेना एवा, हमेशां अति सारा मनवाला, श्रीमान् अने देवोथी पूजित श्रीहीर सूरेश्वर यथा. १. जेणे दर वर्षे ठ मास सुधी समग्र पृथ्वीने विषे जीवने अन्नयदान आपवारूप पटहना मिषथी पोतानो यशरूपी पटह वगकाव्यो हतो अने जेना मुखथी शुभ्र धर्मोपदेश सांनलीने अधर्मरसिक, म्लेहोनो अग्नेसर अने निर्मल मति-वालो अकबर बादशाह धर्मेने पारंग्यो हतो. २. तेनी पाटरूपी उंचा उदयाचल पर्वतना शिखर पर स्फुरायमान किरणवाला सूर्य समान तथा नव्य लोकोने द्रुहित वस्तु आपवाने चिंतामणि समान श्रीविजयसेन सूरि यथा. जेना शुभ्र गुणोष्ठीज जाणे होय तेम खल मेघथी वींटायेलो पृथ्वीनो गोलो जेनी कीर्तिरूपी स्त्रीने रमदा माटे दडो होय तेम शोचतो हतो. ३. जे अकबर बादशाहनी सत्रासां वाणीना वैभव वडे वादीउने जीतीने शौर्यथी आश्चर्य पमादेवी अने लक्ष्मीथी परिवृत यथेदी जयश्री कन्याने वर्णा हता, तेटलामाटे हे मित्र ! मनोहर तेजवाला आ (श्री विजयसेन सूरि) नी वृद्ध एवी कीर्तिरूपी सती स्त्री पतिना अपमानथी शंकित मनवाली अदने अहींथी दिगन्त सुधी चावी गद तेसां आश्चर्य हुं ठे ? ४. तेनी पाटे बहु सूरिजंथी स्तुत्य, मुनिजना नेता अने खल चित्तवाला श्री विजयतिवक सूरि यथा. शिवनुं हारय, वरफ, हंस अने हारना जेवी लज्जवढ शोना ठे जेनी एवी तथा स्फूर्तिवाली जेनी कीर्ति त्रण जगतसां वर्तती हती. ५. तेनी पाटे राजाठना समूह वडे जेनां चरणकमल स्तुति करायेलां ठे एवा, दुःखनो समूह नाश कर्षो ठे जेणे एवा तथा मुनिजने विषे समर्थ एवा विजयानंद सूरि जयवंता वर्तता हता अने जे लज्जवढ

મોટા ગુણો વધે ગણિને વિષે શ્રેષ્ઠ એવા શ્રી ગૌતમ સ્વામીની સાથે સ્પર્ધા કરતા હતા, જે લલિત્યના સમુદ્ર હતા, દહીંનાં જેવો ડહાંધળો જેનો યશ્ન હતો અને જે શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રના પારને પહોંચેલા હતા. ૬. વલી સ્વેદ રહિત કિંતરના સમૂહોએ ગાયન કરાતું અને જન્મ, જરા તથા મરણને નાશ કરનાર તે ગુરુનું ચારિત્ર સાંત્રલીને જગતના જીવો યુગલિયાની જેમ વાંઠાની પૂર્ણતાને પામે છે. તેથી કરીને તે જગતના જીવો શ્રેષ્ઠ ગુણગણે કરીને સુંદર આત્માવાલા ગુણરાગીની હજાર ઢહાની વ્યવસ્થાને પામતા હતા. ૭.

વલી શ્રીહીરવિજય સૂરિને બુદ્ધસ્પતિને જેમ સૂર્ય ચંદ્ર હતા તેમ શાંત એવા સોમવિજય વાચકેન્દ્ર અને સત્કીર્તિવાલા કીર્તિવિજય એ નામે વે પ્રધાન અને શુભ શિષ્ય હતા. ૮. જે (કીર્તિવિજય) ક્ષમાવાનના સૌભાગ્ય અને નિર્મલ ત્રાગ્યને જાણવાને કોણ સમર્થ છે ? અને જગતને વિષે જેનું અદ્ભુત ચારિત્ર કોના મનને આશ્ચર્ય પમાડતું નથી ? જેની હસ્તસિક્ષિણ મુર્ખશિરોમણિ-જેને પંક્તિશિરોમણિ કર્યા છે અને જેના પાદપ્રસાદે હમેશાં ચિંતામણિ રહે કરીને ત્રેદને શિથિલ કરી નાખ્યો છે, જે વાલપણથીજ પ્રસિક્ષ મહિમાવાલા હતા, વૈરાગીજને વિષે અગ્રણી હતા, વૈયાકરણીજને વિષે જે શ્રેષ્ઠ હતા, સામા પદ્ધત તાર્કિકોથી જે જીતાય નહીં એવા હતા, જે સિદ્ધાંતરૂપી સમુદ્રને મથન કરવાને મંદરાચલ સમાન હતા, જે કવિની કલાકોશલ્યની કીર્તિની હરપતિવાલા હતા, જે નિરંતર સર્વનાં ઉપર ઉપકાર કરવામાં રસિક હતા, જે સંવેગ (વૈરાગ્ય) ના સમુદ્ર હતા, જે વિચારરત્નાકર નામે પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથ આદિ અદ્ભુત શાસ્ત્રોના વનાવનાર હતા. જે અનેક શાસ્ત્રરૂપી સમુદ્રનું શોધન કરનારા હતા અને જે હમેશાં અપ્રમત્ત રહેતા હતા તે સ્ફુરત-યમાન થતી વિશાલ કીર્તિવાલા પૂજ્ય કીર્તિવિજય વાચકના વિનયવિજય નામના શિષ્યે કલ્પ-સૂત્રને વિષે મુખ્યોધિકા (નામની ટીકા) રચી. ૯-૧૦-૧૧-૧૨. વલી આ સુવોધિકાને પંક્તિ, સંવિધ તથા સહૃદય મહાત્માજેને વિષે મુકુટ સમાન શ્રી વિમલહર્ષ વાચકના વંશમાં મુકામણિ

समान, जीतेली ठे वृहस्पतिनी बुद्धि जेणे एवा, सर्वत्र जेनी कीर्तिरूप कपूर प्रसार पामेवो ते
 एवा तथा शास्त्ररूपी कंचननी परीक्षां कसोटी समान श्री त्राव विजय वाचकेंद्र संशोधन करेली
 ठे. १३-१४. संवत् १६९६ सा वर्ष ज्येष्ठ मासना शुक्ल पक्षनी द्वितीयाने दिवसे गुरुवारना रोज पुढ्य
 नक्षत्रमां आ पल सफल (पूर्ण) श्रयो ठे. १५. आ विवृत्ति (सुबोधिका) करवांमां श्री राम-
 विजय पंक्तिना शिष्य श्री विजयविवरु प्रमुखनी अन्वर्थना पण हेतुभूत जाणवी. १६. ज्यांसुधी
 पृथ्वीरूपी स्त्री पर्वतोना समूहरूपी श्रीफल वडे पूर्ण गर्भ, चलायमान यता कानना समूह-
 रूपी दर्शवाला, निषधगिरिरूपी कुंकुमधी अद्भुत तथा हिमगिरिधी शोचता एवा जंबूद्वीप ना-
 मना मंगल स्थावने धारण करे ठे त्यांसुधी पंक्तिने परिचित यथेली कदपसूत्रनी सुबोध नास
 वृत्ति वृद्धि पामो. १७. ज्यांसुधी जलना एकठा यता कदोवनी श्रेणीधी आकुल यथेली आकाश-
 गंगा अने दिग्दस्तीए उकामेव कमलने विषे रहेव पाणीना कणीयाधी नाश पाम्यो ठे श्रम जेनो
 एवुं ज्योतिश्चक्र अनुक्रमे आकाश अने पृथ्वी उपर कायम त्रमण करे ठे त्यांसुधी विरुजानोए
 आश्रित करेली आ कदपसूत्रनी विवृत्ति वृद्धि पामो. १८.

॥ सुबोधिका नामक कल्पसूत्रादी टीकात्रुं गुजराती व्यापांतर समाप्त ॥

Printed by Ramchandra Yesh Shedge, at the Nirnaya Sagar Press, 23, Kolbhar Lane, Bombay.

Printed by Bhonji Maya for Bhimsi Maneck, 225-231, Suckgalli, Mandvi, Bombay.